

VYCHOVATEL

Měsíčník pro otázky výchovatelské, školské a katechetské

REDAKTOR FR. H. ŽUNDÁLEK

ROČNÍK XLVII V PRAZE V LEDNU 1932

O B S A H

Dr. Josef Beran, Praha: Gabriel Schneider, zakladatel kongregace školských sester de Notre Dame (Horažďovice) a jeho zásluhy o české školství národní.

Verus: Josef Úlehla a jeho slovo.

Dr. Josef Beran: Nový příspěvek k časové reformě vyučovacích metod při náboženství na středních školách.

Ph. Dr. Arnošt Jan Žižka: Kulturní přínosy amerických Čechů.

Observator: Svobodná škola v Belgii.

Dr. Lubomír Petr: Nové učebnice katolického náboženství na středních školách v Německu.

Observator: Laická škola španělská.

Katechetská hlídka.

Zprávy.

1

MAJITEL A VYDAVATEL DRUŽSTVO VLAST V PRAZE II

„Vychovatel“ vychází každého měsíce a předplácí se v administraci pro československou republiku celoročně 30 Kč, půlletně 15 Kč. Do ostatních zemí a do Ameriky 46 Kč. Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. čis. 570-II. Tam zasílá se předplatne, adresují reklamace, jež se nepečetí a nefrankují. — Rukopisy pro „Vychovatele“ a redakční výtisky zaslány buďtež přímo na adresu: Redakce „Vychovatele“ Praha II., Žitná ulice 26 n.

Používání novinových známek povoleno řed. pošt a telegr. v Praze čis. 226.202/VI.-1924.

Vlct. předplatitel'ov a odoberatel'ov „Vychovatele“ touto cestou prosíme, aby se svoje předplatné vyrovnali, ktorí tak ešte neučinili.

Snažně prosíme všechny, kdož nám dosud předplatného nezaslali, aby tak co nejdříve učinili.

Sbírka časových kázání

Družstvo Vlast začalo vydávati Sbírku časových kázání za redakce dp. Ar. Olivy, nyní Ant. Brousila. Vychází nejméně 4krát do roka. Roční předplatné 40 Kč. Dosud vyšla kázání:

Nejkrásnější vzor křesťanského života.

Cena Kč 12·80.

Kristus Král. Cena Kč 8.20.

Kristovo sociální království. Cena Kč 12·80.

Motivy ke krátkým nedělním promluvám.

Cena Kč 8.20.

Poutní kázání. Napsal Jos. Brož. Cena Kč 9.—.

Postní kázání. Napsal Dr. Jos. Miklík. Cena Kč 9. —.

Objednávky přijímá Družstvo Vlast v Praze II, Žitná ul. 26.

V. H. Honert: O budoucnosti katolické církve a konci světa

Podle pátého opraveného vydání přeložil, doplnil a druhé české vydání vysvětlivkami opatřil VÁCLAV OLIVA

Právě vyšlo!

Cena Kč 18.—, poštou Kč 19·40

Právě vyšlo!

Objednávky vyřizuje administrace Družstva Vlast v Praze II., Žitná 26

Gabriel Schneider, zakladatel kongregace školských sester de Notre Dame (Horažďovice) a jeho zásluhy o české školství národní.

Dr. Josef Beran, Praha

(Příspěvek k dějinám katolického školství českého.)

(Pokračování z minulého ročníku.)

7. *Poslední jeho dílo, první český ženský ústav učitelský v Praze.* — Podle ministerského vynesení ze dne 17. září 1848 č. 6111 a 13. července 1849 č. 4829, bylo nově upraveno předběžné vzdělání učitelstva. Místo dosavadních tří až šestiměsíčních kursů zavedeny dvouleté preparandie při čtyřtřídních hlavních školách. V Praze v té době měly pro německé učitelky takovou preparandii voršilky, druhý německý kurs byl na Malé straně (státní). Českého kursu pro dívky vůbec nebylo. Bylo zcela přirozené, že Schneider, když již měl českou dívčí hlavní školu, pomýšlel na zřízení i české dívčí preparandie; již v zájmu kongregace toho byla třeba. A proto se rozhodl i tento plán svůj uskutečniti. Čím více bylo překážek, s tím větší horlivostí pracoval.

Překážky byly tyto: I. Velká finanční nouze u sv. Anny. Jest až dojemné čísti dopisy z té doby. V prosinci („Am 4. Adventssonntag“; byl v r. 1865 dne 17. prosince) psal do Horažďovic: „Teď ke konci roku měli bychom a musíme zaplatiti

úroky, připadající z dluhu	500 zl.,
varhanáři (bez peněz nepřijde)	200 zl.,
katechetovi	40 zl.,
za dříví	136 zl.

a k tomu ještě uhlí, mouku na chleba a podobných věcí více, a nemám vůbec peněz. Přijde-li něco, jsme zatím už třikrát tolik dlužní. Něco takového se nám ještě nepřihodilo, co jsem ve službách školských sester. Ale i jinde daří se lidem podobně, kde kdo si stěžuje. Doufám přece, že milý Pán Bůh zase pomůže.“

II. Jeho churavost. Slovy: „Tak jsem ztrávil skoro 14 dní v posteli,“ začínal se první dopis v r. 1866 (ze dne 11. ledna) veleb. matce do Horažďovic. A třeba se cítil po jaře zdravějším (dopis do Hradce Králové po velikonocích r. 1866), přece později

se mu přitížilo, takže i v létě churavěl, a jako by cítil, že dlouho již nebude, horlivě usiloval o uskutečnění kursu u sv. Anny v Praze.

III. Politické poměry. — Maresch se od Schneidra úplně odklonil, a jeho vliv ve Vídni byl přece jen stále veliký; mimo to v témže roce vypukla válka s Pruskem, jejíž výsledek nezůstal bez následků jak po stránce hmotné, finanční, tak po stránce morální.

Ale překážky ty nevadily Schneidrovi. V uvedeném dopise do Hradce Král. psal tamní představené s. Kasiáně: „Nyní se dělá naděje, že bychom ten kurs mohli dostati. Ale pokud to nemám černé na bílém, nemůžeme nic jistého říci. Já právě na tom pracuji; celý obšírný plán a rozvrh hodin zevrubný s udáním všech předmětů, látky a jejího rozdělení pro dva kursy (t. j. dva ročníky kursu nebo pro dvouletý kurs) se musí zaslati.“

V klášterním archivu jsem skutečně našel u sv. Anny v Praze makulář žádosti na arcibiskupskou konsistoř, psaný rukou Schneidrovou.¹³⁾ Tato žádost zněla:

„Jestliže jest důkladný způsob vyučování a křesťanská výchova mládeže nejbezpečnějším a nejvydatnějším prostředkem k podpoře časného i věčného blaha lidstva a jestliže závisí výsledek výchovy a školy nejvíce na schopnostech vychovatelů a učitelů, pak považuje v nejhlubší úctě podepsaná za svou povinnost především o to pečovati, aby kongregace udržela si schopný dorost způsobilých sil učitelských. A právě za tím účelem prosí poslušně podepsaná co nejuctivěji, aby nejdůstojnější kn. arcibisk. konsistoř zapůsobila na c. k. místodržitelství, by mohl býti s veřejnou hlavní školou dívčí u sv. Anny v Praze č. 530-II. spojen dvouletý kurs učitelský pro učitelky, a to z těchto důvodů:

1. Chudé školské sestry vyučují již v Čechách na více veřejných školách a vychovávacích ústavech, jako v Praze, v Hradci Králové, v Nov. Bydžově, Kladně, Horažďovicích, Hiršově, Bystrici, Einsiedlu, Krumlově atd. a na více místech pracují obecní zastupitelstva k tomu, aby byly příslušné dívčí školy předány chudým školským sestrám. Tyto potřebují k tomu mnoho učitelských sil a proto je nutný nějaký, jim snadno přístupný, co nejlépe zařízený kurs učitelský, aby mohly co nejlépe zadostiučiniti jak svému svatému povolání, tak všem požadavkům na ně kladeným. Než dosud musely své řeholní čekatelky, aby tyto získaly způsobilost učitelskou, posílati až na Malou stranu do vzorné hlavní školy,¹⁴⁾ jednu hodinu cesty vzdálené, takže ztrácejí docházkou do školy a zpět denně dvě hodiny a při tom často na zdraví trpí nachlazením.

2. Na obou hlavních školách dívčích v Praze, jež mají kurs ke vzdělání učitelek, vyučuje se ve všech třídách *jen německy*. Hlavní škola u sv. Anny má naproti tomu 4 třídy *s českým* jazykem vyučovacím a vedle toho paralelní třídy s vyučovacím jazykem německým, takže by měly kandidátky učitelství, bude-li s touto školou spojen kurs, příležitost vycvičiti se prakticky v obou zemských řečech, kterážto okolnost zejména pro chudé školské sestry jest tím důležitější, poněvadž mají už a doufají, že ještě obdrží i jiné nové školy, v nichž děje se vyučování česky, takže potřebují učitelek vycvičených v obou zemských jazycích. (Je to nový doklad pro naprostou

¹³⁾ Bylo nutno podati žádosti tři, na arcib. konsistoř, místodržitelství a ministerstvo. Sloh jest úplně Schneidrův.

¹⁴⁾ Byla jen německá, tam kde je nynější koedukační st. německý ústav učitelský.

národní nestrannost vel. otce. Bylo by to jistě ideální, kdyby kongregace i nyní měla pro svůj dorost ústav tak zařízený, jako byl onen veleb. otcem založený u sv. Anny, aby jak české, tak německé čekatelky měly příležitost vycvičiti se prakticky v obou jazycích.)

3. Kongregace chudých školských sester zavazuje se kandidátky stavu učitelského podle sub. sig. přiloženého plánu učebního všestranně, důkladně vzdělávat i a praktickými cvičeními z nich schopné a způsobilé učitelky udělati.

4. K tomu účelu poskytuje ústav (teprve se ovšem o to musel vel. otec starati) u sv. Anny dvě prostranné, světlé, účelně zařízené učebny, a i když jsou již při ústavě nejnnutnější pomůcky učebné, přece jest ochoten obstarati si po dosažení úředního povolení kursu i jiné ještě žádoucí, aby kandidátky učitelství měly příležitost je poznati a naučily se jich při vyučování používat.

5. Vyučovaly by na tomto kurse učitelském tyto osoby učitelské:

a) Katecheta — náboženství, vychovatelství, vyučování a psychologii — týdně hodin. b) Tak zvaný „vzdělavatel“ (Lehrerbildner, srov. Lehrerbildungsanstalt — ústav ke vzdělání učitelů) — češtinu, metodiku, čtení (Behandlung des Lesebuch) a všechny ostatní vyučovací předměty mimo náboženství v hodinách (týdně se rozumí). c) Školská sestra . . . pro vyučování němčině v hodinách, d) Jiná školská sestra pro zeměpis, dějepis a přírodní vědy v hodinách. e) Třetí pro počty, psaní a kreslení v hodinách. f) Čtvrtá pro ženské ruční práce v týdnech 4 hodinách. — Měl býti tedy učitelský sbor 6členný, a v makuláři jest počet týdenních hodin jednotlivých učitelů a učitelek vynechán. Jen pro ruční práce jest vyznačen. (Podrobnosti o způsobu vyučování v tehdejších kursech učitelských viz Šafránek uv. kniha str. 96—102. O knihách učebných, str. 141—148, tamtéž.)“ — Finanční zajištění kursu bylo ovšem také věcí důležitou. Proto si snadno vysvětlíme dodatek žádosti: „Ačkoliv na zdejší ústavní budově chudých školských sester u sv. Anny ještě vězí velké břímě dluhů, a třebaže učitelky na něm ustanovené vzhledem k nedostatečnému platu školnímu — tomuto jedinému zdroji jejich příjmů — poohlížeti se musí po dobrodiních, aby se mohly uživiti, přesto poskytují k založení uvedeného kursu učebního všechno, seč jsou slabé síly jejich: potřebné učebny, topení, prostředky vyučovací a učitelky. Nicméně těší se nadějí, že vysoká vláda jednak vzhledem k nutnosti tohoto kursu, jednak vzhledem k nedostatku peněžních prostředků kongregace umožní založení tohoto požehnání přinášejícího ústavu i tím, že svolí laskavě, aby z c. k. školního a náboženského fondu bylo ročně kongregaci jako dar milosti tolik vypláceno, kolik bude třeba k remuneraci vzdělavatele učitelek a učitele vychovatelství a vyučování.“

Makulář ten zaslal k prozkoumání kanovníku Průchovi, který připsal: „Dobré; prosím ještě dnes mi to opište a s opisem přiloženého plánu učebního pošlete k dalšímu řízení.“

S chutí vše opsal a zanesl na konsistoř. Ale tu nová překážka. V červnu vypukla válka s Pruskem. V Einsiedlu musely sestry vyprázdniti klášter pro vojenskou nemocnici. Měl obavy, aby také v Praze podobným způsobem nebylo postupováno vůči klášterům: „Vždyť jsme jen od školního platu živi,“ psal 26. června, „a rozpustíme-li školu, kde co dostaneme?“ A aby těch starostí bylo více, přišla právě v tu dobu neoprávněná urgence berního úřadu o zaplacení daně 2000 zl., mimo to

sestry u sv. Anny i jinde churavěly, a o sestřích z Hradce Král., kde bylo bojiště, neměl vůbec zpráv. „Tisíckrát jsem myslel na Vás všechny,“ psal ještě 12. srpna 1866 do Vostrova,¹⁵⁾ „kde asi jste pod ochranou boží všechny v době toho hrozného boje a během obsazení oné nyní tak zpustošené krajiny.“

Není divu, že z toho všeho vážně ochuravěl, a jsou výmluvná slova jeho dopisu ze září 1866: „Za nynějších časů je třeba hodně pevné důvěry v Boha, jinak bychom museli úzkosti zhynouti.“

Avšak také jedině tato důvěra jej sílila. Ještě v polovici září (uvedený dopis), tedy záhy po skončení války, se znovu rozhlašovalo, že město Praha zřídí český kurs pro učitelky, „aby nemusely býti učitelky klášterně vychovávány“. Dne 29. září však již oznamoval do Horažďovic, že podle ujištění školního rady Pátka přece jen kurs dostanou. Přípisem ze dne 16. října 1866 č. 43.515 oznamovalo místodržitelství pražské svolení ministerstva ze dne 4. října 1866 č. 7826.

Kurs musel býti dvouletý. Hlavní škola dívčí stala se teď vzornou, a správkyně této školy jmenována i ředitelkou nově zřízeného ústavu. Metodické vzdělání kandidátek svěřeno učiteli tehdejší státní české školy chlapecké (v Panské ulici) Vincenci Bíbovi (zemř. 2. VI. 1906) a katechetovi Schönbeckovi.

Tak se splnilo toužebné přání Schneidrovo, skutečně poslední jeho životní dílo. Ve „Školníku“ roč. 1866, číslo listopadové, str. 215, byla tato zpráva: „Z Prahy. Ústav pro nastávající české učitelky, o kterýž ctihodné školní sestry u sv. Anny k zvelebení českého školství se byly zasadily, otevřen bude 3. t. m. Do 24. října přihlásilo se již 25 kandidátek českého vzdělání žádostivých. U vyučování zúčastní se také p. Vincenc Bíba, učitel na české c. k. vzorné hlavní škole.“ Nato cituje „Školník“ s poznámkou zprávu současnou z Prager Zeitung. „Pr. Ztg.“ dokládá: „Uznání hodným zřízením této nové přípravy pro učitelky vyhovuje se veliké potřebě školní; nebo podává se tu vítaná příležitost, aby znenáhla také světské učitelky k vyučování na českých školách dívčích řádně byly vycvičeny a způsobilé, by zvláště ve větších městech, kde se potřeba zvláštních 3- až 4třídních škol dívčích patrněji jeví, nejen na školách veřejných, ale i v soukromých ústavech českých (myslí tím pensionáty světské, sr. pozn. 5) k velkému užítí českých dívek vyučovati mohly.“ Dodat. red. (Školníka). „Známe dívky české, ač na učitelském ústavě německém vzdělané, přec z vlastní píce v českém jazyku vycvičené a k českému vyučování způsobilé, kteréž by rády přijaly služby na veřejných školách dívčích, ale dosavad není nám povědomo, že by kde taková dívka učitelkou se stala. Uvidíme, které město bude první, anož dívku za učitelku na dívčí škole zvolí a tím chuti dodá mnohým výtečným dcerám naší vlasti, aby učitelství za povolání své zvolily.“

Pro pochopení tehdejší doby je příznačné, co zaznamenala ve svých vzpomínkách uvedená již pí. Šlechtová:

„Bylo mně 16 roků, kdy jsem podle vůle rodičů byla určena k stavu učitelskému a přípravou měl mně býti „německý ústav ke vzdělání učitelek na Malé straně“. 15. září jsem nastoupila přijímací zkoušku s přáním, „abych tuto neudělala!“ Vyplnilo se mé přání a zkoušku jsem odbyla „výborně“. V sobotu bylo „Veni sancte“

¹⁵⁾ Sestry z Hradce Král., z Nov. Bydžova a z Heřm. Městce nalezly po dobu války útulek na zámku hraběte Löwenthala ve Vostrově u Čáslavě.

a v pondělí jsme měly nastoupiti. Z ústavu (byl u kostela karmelitského) jsem vyšla jako omámena a pomalu jsem se ubírala domů. Došla jsem pomalým krokem, bez myšlenek asi do polovice Kamenného mostu a zůstala jsem státi (dělávala jsem tak, kdykoliv mi bylo jíti přes most ten; byla jsem vždy unesena nádherným pohledem). Zadívala jsem se na chrám svatovítský, zadívala se na věž a hrůza mne pojala: věž chrámu tyčila se v mé představě jako prst hrozivě vztyčený a vyčetla jsem odsouzení: zrádkyně! A svědomí mluvilo: Vstupuješ do služeb nepřátel, budeš sloužiti nepřátelům, budeš pomáhati ubíjeti náš národ tak těžce zkoušený a poctivec každý se od tebe odvrátí. V mysli se mně vynořil hrob králů našich, u něhož jsem v hlubokém dojmu tak ráda poklekla, a všechny vzpomínky na posvátná ona místa, kam nikdy víc obtížena zradou nebudu moci vstoupiti. — Tak jsem stála ustrnutá, že jsem již vzbuzovala podiv, proč tak nehybně dívám se do prázdna. Vtom jsem se vzpamatovala a se slovy „Ne, nikdy!“ dala jsem se na útěk, až po chvíli jsem se uklidnila a rozhodnuta došla jsem domů. Maminka mne uvítala slovy: „Tak, jak jsi, Márinko, obstála?“ Odpověď má ji naplnila radostí, ale ustrnula, když jsem odhořlaně vyřkla: „Ale já tam nepůjdu.“ A maminka: „Ty jsi neudělala zkoušky, víd?“ Když jsem ji ujistila, vysvětlila si moji odpověď v ten smysl, že se mně bude stýskati po klášteře, a podotkla, že zvyknu.

Odpoledne jsem měla jíti s maminkou do kláštera poděkovati za lásku i dobré vychování — ó, v tu návštěvu jsem skládala svou naději! Když jsme tam přišly, požádala maminka ct. sestru Piu a ve chvíli milená má učitelka přišla do hovorny. Maminka děkovala ze srdce a vtom sestřička s údivem se táže: „Což Márinka nepůjde do kursu?“ Nato máti odpověděla: „Ano, půjde, ale do německého.“ Nato se rozpředla debata a sestřička zdůrazňovala, že právě není dosti českých ústavů a nával jest do německých. Seděla jsem vedle sestřičky, pak maminka jí ještě jednou děkovala a mne pobídla k rozloučení a odchodu a tu jsem se dala do pláče, klekla jsem si a líbala ruce sestřičky, až maminka mně slíbila, že snad tatínek povolí. A tak se stalo, že tatíček, jenž nás děti velice miloval, povolil. Druhý den byl začátek zkoušek a já, jdouc do školy, stále jsem si opakovala z mluvnice, dějepisu, abych nepropadla. Šlo to dobře v pondělí, úterý. Ve středu ráno jsem měla bolest hlavy a domnívala jsem se, že to přejde, ale bolest byla do večera a ráno jsem cítila zmalátnělost, ale nic jsem neřekla a pomalu jsem došla do ústavu. Tak jsem to vydržela až do soboty, kdy nám bylo oznámeno, která jsme přijata, a v neděli máme přijíti o 8. hodině na Veni Sancte. Rozcházely jsme se radostně, mne rozechvívala zima, bolest hlavy, úplná zmalátnělost, takže jsem na každém stupni a prahu domovním odpočívala, a ač byl teplý den v září, třásla jsem se zimou. Přišedši domů, ihned jsem ulehla a povolaný lékař konstatoval tyfus z rozrušení nervů a celkového stavu. A tak jsem ležela plných šest neděl těžce nemocna, ani jsem nevěděla, že mne navštívily spolužákyně, celý 1. ročník, a ač maminka zbraňovala, nedaly se pohnouti k odchodu a každá mě pohladila, a „abych brzy přišla, že se na mne těší“ Zůstala jsem doma až do 9. prosince, kdy jsem se nedala více zdržeti a nastoupila na cestu do ústavu. Z Dlouhé třídy do Ječné ulice byl dlouhý kus cesty a den mlhavý a studený, a přece, jak vesele jsem spěchala. Vešla jsem do ústavu a zrovna vycházelo žactvo z kaple po mši sv., s nimi šel p. prof. Bíba, který se na mne zlobil, proč nejsem ještě doma a v takovém počasí — a na moji odpověď, že se mně stýská po škole a také

že jsem mnoho zanedbala, dal se do smíchu a řekl: „Vy to záhy dohoníte,“ a pohladil mne po hlavě.

Když jsme vešly do třídy, přiběhl mezi nás 2. ročník, že jdou přivítat novou kandidátku, a bylo vítání a blahopřání a první ročník nabídl mně tykání vzájemné a že mně budou pomáhati psáti (tehdy jsme učebné knihy jedna po druhé opisovaly) didaktiku a pedagogiku, tištěných učebnic nebylo. — —

Táž paní dodala ještě, pokud se týkalo přednášek profesora Bíby: „Měly jsme malé knihy dějepisné o rukopisech královském a zelenohorském a p. profesor to četl a vykládal různé odchylky od naší řeči spisovné. V naší učebnici dějepisné byl úryvek básně „Jaroslav“ a verš té epopeje byl připojen. A ty odchylky od naší mluvnice jsme si musely pamatovati.“

Je to tedy zásluhou Schneidrovou, že v Praze byl konečně otevřen první *český* ústav pro učitelky, zásluhou tím větší, že se to stalo v bouřlivém roce 1866, kdy ani město Praha, třeba mělo sto chutí, k podobnému podniku se neodvážilo. A dá se těžko vysvětliti, že Jan Šafránek, ačkoliv o tom psaly současné noviny i učitelské časopisy, ve svém jistě cenném příspěvku k dějinám českého školství, ve spise již uvedeném, o tomto prvním českém ústavě neví, ano na str. 101 výslovně píše: „Ústavu, na němž by dívky za učitelky *českých* škol vzdělávati se mohly (v období 1848 až 1868) *nebylo*.“ Vždyť na ústavě u sv. Anny vedle klášterních učitelek byly vzdělávány i světské, jak je vidno ze seznamů prvních abiturientek dole uvedených. •

Zcela jinak posuzuje význam Schneidrova ústavu zesnulý ředitel učitel. ústavu státního v Praze I. (Křižovnická ul.) ve výroční zprávě z r. 1903/1904. Píše o něm, jako o „zatímním ústavě“ takto:

„Tehdejší státní ministerium, uváživši důvody v předloženém memorandu uvedené, nejen nepokrytě doznalo vynesení svým ze dne 8. února 1866, že jediné dívčí pedagogium německé na Malé straně potřebám časovým nevyhovuje, nýbrž i ochotu vyslovilo, spoluúčinkovati při založení i vydržování učiliště českého, jež mělo v život vejíti; zároveň vyžádalo si ministerstvo podrobný plán vyučovací s přesně vyměřeným počtem hodin pro jednotlivé předměty, jakož i aby dána byla záruka, že postaráno bude o vhodné umístění čekatelny. V základě tohoto vynesení svěřila kongregace školských sester vypracování osnovy učebné rukám zkušeného pedagoga a spisovatele Vincence Bíby, učitele vzorné školy Amerlingovy v Budči, který opíraje se o vlastní zkušenosti, jakož i o osnovy, podle nichž na pedagogiích pražských té doby bylo vyučováno, ujal se úkolu naň vloženého se vzácnou ochotou a chutí, takže v době poměrně krátké elaborát jeho mohl býti ke schválení předložen. K osnově přiložena i podrobná zpráva o umístění ústavu, takže hned od počátku školního roku 1866/67 mohl se I. ročník otevřít. Však následkem válečných událostí toho roku sběhlých, bylo teprve 4. října r. 1866 příznivě o předložené žádosti rozhodnuto a svolovalo se v zásadě k otevření I. ročníku.“

Právě tenkrát v prvních dnech měsíce října konaly se za velkého návalu (70 přihlášek) přijímací zkoušky do 1. ročníku na němec. dívčím pedagogiu malostranském. Mezi uchazečkami byl velký počet Češek. Mnohé z nich, když zvěděly, že ministerstvo právě zřídilo u sv. Anny český dívčí ústav, vyžádaly si své doklady, aby se do nového českého pedagogia daly zapsati.

Poněvadž povolení ministerstva přišlo pozdě, opozdilo se též otevření ústavu

o celý měsíc. Z té příčiny dohodl se tehdejší školní rada Jan Pátek s vrchním diecéšním dozorcem prelátem scholastikem Dr. K. Průchou v ten smysl, aby školní rok počal se 3. listopadu. A tak se stalo. Malý byl sice hlouček dívek do I. ročníku přijatých proti pozdějším a i nyní nepřehledným řadám přihlašovaných chovaneček do ústavu v ulici Křižovnické; však jsme přesvědčeni, že tehdejších 26 kandidátek I. ročníku s úmysly nejopravdovějšími vstupovalo po prvé do provisorní učebny a v rozechvění očekávalo učitele, kteří jazykem mateřským, dosud ve školních síních tak vzácným, výklady měli podávat.

V roce zřízení ústavu byl ředitelem hlavní školy u sv. Anny¹⁶⁾ a tudý též nové preparandy muž bystrého ducha, P. Gabriel Schneider, od něhož právě vyšel podnět, aby podniknuty byly kroky o zřízení tohoto prvního českého kursu dívčího. Po brzké smrti jeho svěřena správa školy i ústavu klášternímu spirituálovi P. Frant. Schönbeckovi, jenž vedle náboženství vyučoval na preparandě též pedagogice. Pro český jazyk, počty, přírodnictví a speciální metodiku všech předmětů získán byl učitel české cvičné školy v Budči, Vincenc Bíba. Vyučování ostatním předmětům jako: zeměpisu, dějepisu, němčině a dovednostem obstarala si kongregace klášterní svými silami.

Praxe školní nabývaly chovanky hospitováním a vystupováním ve čtyřech třídách tamní školy hlavní, v opatrovně na Hrádku a v ústavě hluchoněmých. Dozor na ústavě měli škol. rada Jan Pátek a scholastikus Dr. K. Průcha.

Jest zřejmo, že výcvik a výchova budoucích českých učitelek spočívala především v rukou zkušeného, praktického metodisty V. Bíby a vzdělaného P. Frant. Schönbecka, jichž obezřetným vedením nepatrný s počátku stromek vzrůstal očiividně v silný, zdravý štípek o četných haluzích, nesoucích rok co rok hojné ovoce. Zvláště V. Bíba srostl tak těsně s ústavem, že ho již neopustil, až když po veleplodné, mnoholeté práci na roli školské na zasloužený odpočinek odešel (1890). Zasahoval veleúčinně celou svou individualitou v rozvoj tohoto učiliště po mnohá léta, tak že náleží k jeho prvním zasloužilým organisátorům. Vedle jmenovaných sil vypomáhali ještě ve školních letech 1868/69, 1869/70 s povolením ministerstva Pavel Jehlička, c. k. profesor akademického gymnasia, Emilie Macháčková a Anna Bílková v tělovcíku a v žen. ručních pracích.

Počátkem školního roku 1867/68 otevřen byl se svolením ministerstva kultu a vyučování, právě zřízeného, bez jakýchkoli obtíží II. ročník, takže byl rokem tím ústav úplný. Při pílí a horlivosti, se kterou chovanky obou ročníků pro budoucí povolání své se připravovaly, chýlil se i tento rok nad očekávání rychle ke konci. Avšak kandidátkám druhého ročníku bylo před odchodem z ústavu podrobiti se přísné zkoušce dospělosti. První tato česká maturita při dívčím pedagogiu, jež konala se v měsíci červenci 1868 za předsednictví zem. škol. rady J. Pátka a vrchního

¹⁶⁾ Tento odstavec nutno popraviti. Schneider nebyl „ředitelem hlavní školy u sv. Anny“. Ředitelkou této školy byla sestra M. Filumena Sperlingová, která se též stala ředitelkou i zřízeného ústavu. (Nar. 22. července 1835 ve Vimperku na Šumavě, sliby vykonala 18. července 1857, zemřela v Praze 23. prosince 1911 a je pochována na Vyšehradě.) Byla ředitelkou ústavu toho až do jeho zrušení (1869/70), pak zůstala správkyňou obecné dívčí školy až do r. 1877/78, kdy byl u sv. Anny povolen nový soukromý ústav, jehož ředitelem se stal P. Fr. Schönbeck, který byl až dosud jen katechetou školy a snad i spirituálem sester. Obecná škola stala se cvičnou a následkem toho i správu její převzal Schönbeck.

diecesálního školdozorce Dr. K. Průchy, zůstala snad nepovšimnuta od české veřejnosti, ačkoliv byla bez odporu událostí pozoruhodnou. Od zeleného stolu¹⁷⁾ odcházely první naše průkopnice na školské roli, jimž osud byl tak přízniv, že s vysvědčením *českým* v ruce vstupovaly do života, aby v plném vědomí o těžkém svém úkolu vzdělávaly mládež naši *českou* po *česku*. Počet těchto prvních abiturientek byl ovšem neveliký, ale do světa *českého* vstupoval s tím větším zápallem.“ V archivu učitelského ústavu u sv. Anny je zachován seznam oněch prvních českých učitelek. Nechtě i zde (byl již uveřejněn v jubilejní výroční zprávě tohoto ústavu v r. 1927) jest opsán doslovně spolu se seznamem abiturientek z r. 1869. Poznámky neprolože-horských, ředitele reálné školy J. Mazače a učitele A. Humla.

(Dokončení příště.)

Josef Úlehla a jeho slovo.

V e r u s.

Ve Věstníku č. 5. z r. 1931 promluvil Josef Úlehla, když mluvil ex kathedra pokroku panu JUDr. Karlu Mrázkovi, blahopřeje mu k jeho šedesátce. Panu doktoru Mrázkovi přejeme i my k jeho šedesátce, k jeho plodné práci školské zdraví, štěstí a požehnání božího, a při tom vzpomeneme jeho zásluh o povalení režimu Slaměníkova a nastolení směru boucharonského pokroku, který staré a dobré ničí a nového nestaví, a co postaví, jest dům na písku, samá revolta a býlí nesvornosti a humbugu.

A v tomto smyslu Josef Úlehla vzpomíná „nesmrtelných zásluh“ oslavence a s dětinnou radostí starého a odstaveného generála pokroku chválí hrdinský čin Mrázkův, že povalil kněžskou modlu — Slaměníka.

Ve svém chvalo zpěvu chválí Slaměníka, který od roku 1882 byl předsedou Ústřed. spolku učitelského na Moravě, že Slaměník sjednotil učitelstvo moravské a že za jeho vedení nabývalo učitelstvo pevného a neochvějného vědomí národního a za to již byl zván modlou učitelstva moravského. Pozdvihnouti se proti této modle učitelské bylo holou nemožností, až prý sám vlastní tragickou vinou pobouřil mladý

¹⁷⁾ Zkouška způsobilosti učitelské se konala na konci druhého ročníku. Řídil ji vrchní školní dozorce diecéšní, nebo ordinariátem zvláště ustanovený komisař. Při zkoušce byli přítomni ředitel, katecheta a učitelé, kteří v ročníku tom vyučovali. Přišel-li ke zkoušce zemský inspektor školní, řídil zkoušku sám. Zkoušky byly písemné, otázky ukládala zemská vláda. Inspektor a ordinariátní komisař měli právo dávat otázky při ústní zkoušce, která byla teoretická a praktická. Kdo obstáli při zkoušce ve všech předmětech uspokojivě, dostali vysvědčení způsobilosti pro učitelství škol triviálních, nabyli hned vysvědčení způsobilosti učitelské pro hlavní školy; kdo obstáli při zkoušce ve všech předmětech k plné spokojenosti přísedících, nabyli hned vysvědčení způsobilosti učitelské pro hlavní školy; kdo prokázali prospěch nestejný, těm dáno vysvědčení způsobilosti pro podučitele. Tito teprve po uplynutí uspokojivé praxe, když se chovali bezúhonně a dosáhli věku 20 let, mohli se přihlásiti ke zkoušce učitelské způsobilosti pro školy triviální. Podobně mohli konati zkoušky způsobilosti pro hlavní školy ti, kdož měli způsobilost jen pro školy triviální. Kandidátům, kteří při zkoušce neobstáli, nebylo dáno vysvědčení vůbec; buď byli odkázáni, aby opakovali druhý ročník, anebo byli propuštěni jako neschopní k učitelství. Sr. Šafránek, uvedený spis.

výkvět pokrokového učitelstva; neboť Slaměník připojoval se k těm, kteří toužili po tom, aby vlastenecký kněz ruku v ruce pracoval pro národ s vlasteneckým učitelem, aby na každé dědině kněz a učitel byli svornou a nerozdílnou dvojicí. Kdyby prý měl, píše dále Ůlehla, učitel svorně pracovati s katolickým knězem, neznamenovalo by to než činiti, co káže římský papež!

Ó, ty starý Ůlehlo, očisti si brýle a podívej se kolem a musíš toto tvrzení svoje ihned odvolati; nebo historická zkušenost národ český poučila: „Dokud vlastenecký kněz s učitelem svorně pracovali a dokud poslouchali papeže, dotud se jejich dílu dařilo, ale až přišli do spolku učitelského různí Ůlehlové, Havlíkové, Mrázkové, Motyčkové atd. se židozednářským pokrokem, řádili jako husitští vandalové, palcátem pokroku Slaměníkovicům rozbíjeli lebky, upalovali je na hranici klerikalismu, prohlašujíce staré učitele a kněze, o vlast, národ a o výchovu generací zasloužilé, za ultramontány a házeli je přes palubu a sami se korunovali za Trocké, Leniny, Staliny židozednářského pokroku.“

Odpověz nám, co jest národu a jeho dětem prospěšnější — požadovati po knězi a učiteli, aby svorně ruku v ruce pracovali ve škole a mimo školu pro Boha, vlast a národ a poslouchali papeže, než aby poslouchali židozednářů a vlast a národ český přivedli pod knutu ruskožidovského bolševismu?

A víš-li, Josefe, že Em. Havelka ve Věstníku č. 17.—18. z roku 1925 napsal tvůj program: Ůlehlovi jde o pedagog. obrodu školské práce, o vybudování moderní a vyspělé školy; svobodné pedagogicky, národnostně, politicky a zvláště církevně a t. d.

A v témž čísle si Havelka stěžuje na učitelský radikalismus, který křičí: „Pryč se starým zbožím a *starými* vůdci!“ a to *se i tebe týká*; neboť učňové pokroku *přerostli* Josefu Ůlehlovi jako mistrovi přes hlavu!

A Havelka v témž čísle jako Jeremiáš nad Jeruselem naříká si: „Jest opravdu nedobře. Schůze zřídka, účast na nich malá, *přednáškový program plochý, náhodný*, proto i zájem nepatrný; *nezřídka celé schůze bez programu, vyplněné nahodilými dohady a spory*. Do schůzí se členové trousí a před ukončením se vytrácejí. *Mladí nemají zájmu a starší ho pozbývají.*“

Z toho vidno, že učitelští učňové kácejí modly, jako jest Mrázek, Ůlehla, Konečný, Motyčka a místo nich nastolují židozednářské diktátory pokroku s červenou a rudou čepicí.

Nezdá se vám, arcioťče boucharonského pokroku, že doba již je zde, ve které zakoušíte sám na sobě ovoce své politiky, svého programu, svých názorů a své nenálosti ke všemu, co jest římskokatolické, papežské? Zdá se, že na lva Ůlehlu omlácený učitelský chasník již si troufá, třeba že Ůlehla dále tam píše, že Palacký, Havlíček, Šafařík, Komenský nešli s Římem a proto vlastenecký učitel nebude se rozpakovati, *zda půjde s knězem za Římem nebo za těmi, zde jmenovanými*.

Třeba Hus, Komenský nešli s Římem, naprosto by s vámi a vaším pokrokovým programem nesouhlasili; neboť ten váš program, který Em. Havelka frázovitě, ale přece nepokrytě odhalil, vyhazuje kříže a modlitbu ze škol a činí ze škol propagandu volné myšlenky, svobodě myšlení, svědomí a svobodě nevědeckým „ismům“. A kdyby Hus a Komenský, za kterého se všichni Mrázkové, Ůlehlové, Koneční, Motyčkové a Havlíkovci vydávali, dnes vstali a pohleděli, čím se bojovalo proti Slamění-

kovi, kterému jmenování ani na stopu nesmějí, vzali by důtky a všechny s notným výpraskem ze škol vyhnali. A řekněte, pane Ůlehlo, zda to není pravda, že Hus a Komenský do škol Boha zrovna vháněli a ti Ůlehlovci, Mrázkovci a Motyčkovci napřed kněze a to římské, pak římského papeže a pak římského Boha podle svého programu ze škol a z rodin učitelů vyhánějí a nutí školu a brát učitelskou, aby si tam nasadila arcioťce židozедnářského pokroku Marxe, Trockého, Stalina atd.

Zapomněl jste, že „Zapadlí vlastenci“ — „kněz a učitel“, ti staří, kterým ani na stopu se *svým židozедnářským pokrokem nesmíte*, ve jménu Boha, římské církve a jeho papeže národ český vrátili jeho slavné minulosti, když s nasazením života a existence umírající národ křísili a budili. To byste si rozmyslil, kdybyste pro svoji židovskozедnářskou pokrokovost měl trpěti, jako ti „Zapadlí vlastenci“ trpěli; víme z Příbora, jaký jste — hrdina. „Když tam nejsou a nic se mi nemůže státi, tož hrrr na ně!“ Toť heslo pokroku.

Druhého hrozného hříchu se Slaměník dopustil, když, jak píšete, roku 1885 svolal valný sjezd učitelský na Velehrad a dovolil tam p. biskupovi Bauerovi jménem sv. Metoděje k učitelstvu mluvit, neboť v tom Věstníku píšete: „Biskup žádal — tak prý káže učitelstvu a vzkazuje apoštol sv. Metoděj — aby uznávalo jeho jako nástupce Metodějova za svého vrchního vládce a kněžstvo jako svého přirozeného učitele, vůdce a rádce. Ale starý Ůlehla tvrdí, co se nesrovnává s pravdou; neboť co píše, že biskup Bauer měl říci, v celé řeči jeho není ani zmínky. Pan redaktor dovolí, že náš Věstník přinese celou řeč podle stenografických zápisků, otištěnou a jeden výtisk zašleme Ůlehlovi, aby si to přečetl a uvažoval. Krátký úryvek z řeči p. bisk. Bauera: „Kněží a učitelé, svorně působte na národa roli dědičné. Jeden stav doplňuj druhý, neboť jenom svorností i slabší síly mohutnější a nesvorností se rozpadávají. Co vás, učitelstvo, bude spojovati s kněžími, dítkami, jich rodiči a celým národem, jest dědictví svaté víry

A víte, pane Ůlehlo, že ten váš pokrok plodí jenom nesvornost; to zkřísil Havelka ve Věstníku z roku 1925 a je to viděti, že v té pokrokové rodině jsou samé hádky, spory, nadávky a jiné radikální kousky, kterým říkáte „Pryč od Říma“.

A Havelka v tom Věstníku dále píše o krizi a známkách jejích: „Úpadek, ochablost a chabost, ideová nespokojenost, nejednotnost a programová neujasněnost a roztržštěné hlasování v otázkách nejzákladnějších; mravní *laksnost*, *pokles vědomí čestnosti*, *zodpovědnosti a povinnosti*; ideová lhostejnost; hmotné prospěchářství a sobectví. A dále píše Havelka: „Ze zátíší vynořili se lidé, kteří se kryli, nyní udávají tón, silnými slovy strhovali jednotlivce a skupiny a dali si jméno — radikalismus.“ Znovu pravíme, že učňové vyzráli na mistry Mrázky, Ůlehly, Konečné. Havlíky a Motyčky.

Pan biskup nabádal ke svornosti a k spolupráci ruku v ruce učitel s knězem a prorokoval takovému dílu zdar a budoucnost a tomuto počínání žehnal. A pokrokové modly učitelské 6. ledna 1900 u Jonáků v Brně po krtčí práci vypověděly boj Slaměníkovi. A než by se Slaměník pouštěl v boj s lidmi, kteří místo vděku a uznání za jeho učitelskou, organizační a spolkovou činnost házeli mu klacky pokroku, roku 1903 resignoval a výborný a cenný časopis jeho Komenský ustoupil Věstníku. Ejhle, toť výsledek nesvorného pokroku, která nesvornost hlodá na vlastním těle pokroku.

Pane Úlehlo, až si tyto řádky přečtete, dáte nám za *pravdu*, budete snad slzy prolévati, že *se někdo na vás opovážil*, snad zalarmujete celý pokrok a židozедnářskou volnou myšlenku, aby vzala cepy, sudlice a palcáty a rozbíjela každému ze Slameníků hlavy, aby zakryla to, s čím rozhodně přivede učitelstvu — Lipany!

Nový příspěvek k časové reformě vyučovacích metod při náboženství na středních školách.

Dr. Josef Beran

Před lety vyšel ve „Vychovateli“ článek od dra Josefa Čiháka, vydaný i jako zvláštní otisk: Psychologie moderní pochybovačnosti náboženské. Snad název pojednání nevyjádřil přesně, co v něm obsaženo. Autor si vytkl širší cíl a velmi jasně naznačil nutnost přizpůsobiti, po případě pozměniti vyučovací a vychovávací metody v hodinách náboženství na středních školách. Poukazuje na nutnost tuto zejména v přechodných letech pohlavního dospívání a upozorňuje na cizí metody v jiných státech už aplikované. Spisek ten však zůstal nepovšimnut. Podobně zapadají bez povšimnutí i pozoruhodné články experta uznaného, prof. dr. Lub. Petra, věnované podobným otázkám a uveřejňované rovněž ve „Vychovateli“. Oba autoři ovšem měli na zřeteli spíše mládež mužskou, mezi níž působili. — Zajímavý a v mnohém nový podnět k těmto tak nutným reformám vyšel s německé strany. Dr. Wilhelm Diessl, docent katechetiky na německé fakultě bohoslovecké v Praze, vydal právě spis: „Reform des Religionsunterrichtes an unseren Mittelschulen. Beiträge zu einer zeitgemässen Methodik des RU.“ (Warnsdorf, Ambr. Opitz.) Bylo by žádoucí, aby kolegové působící na středních školách spolu s uvedenými články českými i této německé knize, psané pro naše poměry, věnovali pozornost.

V úvodu dotýká se příčin nezdaru vyučování náboženského na středních školách, a upřímně doznává (str. 7, 8), že spoluvinu nese i dosavadní metoda a mnohdy i pedagogická nezkušenost a neznalost učitelova. Ve vlastním vypracování pak skutečně přihlíží k těmto dvěma chybám a podle cizích vzorů zcela správně rozlišuje „vnitřní svět“ studentů před dobou dospívání, v době dospívání a po této kritické době mládeže. A považuji za přednost, že uvádí nejen patřičné přizpůsobení metody, nýbrž že podává i návrhy celého učebního plánu a učebnic. Němci jsou v té věci ovšem ve výhodě, neboť knih jejich jazykem psaných a vydaných v Německu lze upotřebiti i u nás, alespoň jako knihy pomocné, kdežto my musíme překládati a pak vždy překlad má jednu vadu. V mnohém je individualita českého studenta odlišná od individuality studenta německého a proto kniha pracovaná podle předlohy německé nebude ve všem přiléhati právě k této odchylné individualitě žáků našich.

O reformách metody mluví hlavně v kapitole IV. V některých bodech by důkladnější propracovanost byla žádoucí. Na př. při pěstění rozumu (Schulung des Intellectes). Nepřehlížejme v tomto oboru pěstění *paměti a fantasie*. Náboženství

má pro tyto dvě schopnosti poznávací, podporující „školení“ rozumu, veliký význam. A právě v době organického kvašení u studenta je nezbytné vzhledem k ekonomickému nepřetěžování rozumu usměrňovati výchovu intelektuální i částečným přiměřeným zatěžováním fantasmie a paměti. Jak výhodně by bylo možno právě při pěstění rozumu i v náboženství využití poznatků a důsledků pokusné psychologie a pedagogiky v rozlišování různých typů představivosti, paměti i obrazivosti. — Podobně při výchově citů (Schulung des Gemütes). Výchova vášní, zušlechťení citů pomocí náboženství i v hodinách samých bylo by dobře více naznačiti, důkladněji probrati, vždyť tvoří vlastně v praxi obyčejně předpoklad dobré výchovy vůle. I tu bych (III. Willensschulung) položil na širší základnu, zejména vzhledem k výchově pudů a zvyklostí, které ani v náboženství nesmějí býti přehlíženy.

Velmi pěkná je kapitola V. Osobnost učitele náboženství, ač bych i zde byl také zdůraznil nezbytnou znalost psychologie studentské a studium její. I tato kapitola, jedná z nejdůležitějších, by zasluhovala důkladného propracování po stránce psychologické i didaktické. Vzhledem k uvedenému příkladu (str. 135) rozvedeného psychogramu bylo by snad prospěšnější specialisovati a aplikovati uváděný příklad s hlediska učitele náboženství. Bylo by to jistě účinnější a praktičtější.

Jinak spis dr. Diessla je nesporně záslužný počín. Dá se očekávati, že němečtí profesori náboženství nedají zapadnouti bez ohlasu těmto prakticky nastíněným snahám reformy náboženského vyučování na středních školách. Chci doufati, že i čeští profesori náboženství za vedení svého předsedy nezůstanou pozadu a podle všeobecných směrnic reformních vypracují také reformní plán, přiléhající vhodně k individualitě českého studenta a české studentky.

Kulturní přínosy amerických Čechů.

PhDr. Arnošt Jan Žižka,
profesor koleje sv. Prokopa v Lisle v Americe.

(Pokračování z minulého ročníku.)

Za redaktora vyhlédnut bývalý klášterník a pozdější vystěhovalecký jednatel Josef Pastor. Netrvalo dlouho a mezi bojovnými faráři, hřímajícími s kazatelen proti neznabohům, a nepovolným Pastorem vzplanul urputný boj, který trhal společenská, národní, ba i příbuzenská pouta. Pastorem počínajíc musil se každý list, který sliboval věnovati se „zájmům Čechoslovanů v Americe“, přimknouti k církevní nebo pokrokové straně. Nerozhodnost v otázce náboženské čtenářské u nikoho netrpěli. Pokrok byl po celou dobu své bouřlivé existence — stěhoval se asi třikrát z osady do osady — považován za hlavní oporu, ne-li úřední orgán protiklerikální strany, a to i za novinaření Klácelova, neboť žurnály staříckého vůdce osvojenců netěšily se nikdy valnému rozšíření. Poměry se přiostrily na hrot, když v redakci Pokroku vystřídal Pastora Zdrůbek. Za Zdrůbkovy redakce a vinou jeho neobeznámenosti s tiskovými zákony se udála památná pře kněze Viléma Řepiše, faráře osady sv. Václava v Clevelandu, proti Pokroku a jeho redaktorovi. Zdrůbek totiž pro-

půjčil místo zaslánu z Clevelandu, v němž byli zesměšňováni farář Řepiš, syn mlynáře z Vodňan, jeden z prvních přistěhovalců, a jeho hospodyně Doubková. Řepiš zažaloval trestně i civilně a dosáhl toho, že Zdrůbek nemaje důkazů, byl nucen odvolati. Ač malicherný, vzrušil Řepišův proces nesmírně celou veřejnost; obě frakce, pokroková i katolická, z něho vyvodily důsledky. Pokrokáři pasovali Zdrůbka za mučedníka svobodného myšlení, ač ve skutečnosti zavinil ten proces žurnalistickou nešikovností.“

Jest pozoruhodno, které mravní zásady hlásá i historik Čapek, když omlouvá Zdrůbkův proces nešikovností. O vzniku a mravních hodnotách svobodomyslnosti vypravuje T. Čapek v své knize takto:*

„O vzniku svobodomyslnosti panuje ta největší neujasněnost i mezi samými předáky volné myšlenky. Nejobvyklejší výklad je ten, že volnou myšlenku začal Ladimír Klácel, jež r. 1869 Bárta Letovský vyzval redigovati „Slovana amerického“. Jan Borecký je pevně přesvědčen, že časopisem Pokrok, vydávaným r. 1867, položen byl začátek k rozdělení českého lidu ve dva nepřátelské tábory. Vysvětluje to tak, že majetník Slavie, Karel Jonáš, nemile to nesl, že svobodáři jeho listu vyčítali zaprodanost, poněvadž z obchodních příčin nechtěl polemisovati s Katolickými novinami. Aby tedy druhé straně vyhověl, odhodlal se k vydávání samostatného protiklerikálního časopisu Pokrok, jehož redaktorem se stal Josef Pastor, později vystěhovalecký agent v Hamburku. Jiný badatel podává toto vysvětlení: Jak jsem já to pozoroval, vlačnost nebo lhostejnost u víře vznikla u lidu našeho hlavně následkem toho, že nebylo českých kostelů a českých kněží, a lidé proto sami na sebe odkázaní i více rozumovali a záhy seznali, že bez kostela mohou také dobře obstáti. a odvykli mu posléze docela. Ještě jiný svádí vinu na svobodnou četbu a nesnášenlivost duchovenstva. A takových podobných úsudků by se dalo uvést do nekonečna. Každý pozorovatel, nahlížeje na věc se svého zorného úhlu, domnívá se, že jedině on dovede správně vysvětliti, proč více než 1/4 milionu amerických Čechů obrátilo se čelem k jinému oltáři. Kde jest pravda, kde rozluštění záhady? Ne jedna, ale celý řetěz příčin vedl k rozkolu. Klácel byl jen článkem v tomto řetězu a provedeme důkaz, že příchod do Ameriky tohoto moudrého kmeta nebyl pro rozmach volné myšlenky životní. Že časopis Pokrok se svými hloupými vtipy o kněžské kutně byl první, jež do věřících davů hodil kamenem? Vždyť už roztržka byla před Pokrokem, jak bezpečně víme z rozličných pramenů. Vše co Pokrok způsobil, bylo, že veřejně tiskl to, co se mezi lidem důvěrně i veřejně mluvilo. Nedostatek kněží a katolíků byl jen podružnou příčinou. Poláci, Irčané a Španělové a jiní neměli též vždycky a všude přebytek chrámů a duchovních a proč ti neodpadli jako Čechové za stejných okolností? Hlavní a vůdčí úlohu tu hrál zděděný charakter českého národa, záliba v náboženském hloubání a rozjímání. Tedy jakési dědictví pochybovačnosti, jež se přihlásilo s živelní mocí u českého přistěhovalce, jakmile tento naplnil své chřípí okřívajícím vzduchem americké prerie. Všechny ostatní důvody jsou vedlejší, podřízené; nebýt tohoto dědictví národa, nebýt vrozené záliby pro náboženské rozpory a hádání, byl by Klácel a jiní vážili cestu do Ameriky nadarmo. Českoamerická větev, vrhnuvši se v náruč svobodomyslnosti, učinila, co za daných okolností, byvši přesa-

* T. Čapek: Padesát let českého tisku v Americe, str. 33—36.

zena do volné půdy americké, učiniti musila, k čemu ji předurčil dějinný vývoj mateřského národa. Několik let před Klácelovým příchodem pracovalo se o položení základů volné myšlenky. Vojta Náprstek r. 1852—1854 vydával v Milwaukee časopis v duchu úplné svobody, jak na jiném místě jest uvedeno. Časopis byl sice německý, ale měl hojně odběratelů mezi Čechy.

Vliv Náprstkův na české kolonisty byl všude pronikavý. Kromě Náprstka žilo v Americe před šedesátým rokem několik neposedů, kteří, toulající se za živobytím s místa na místo, všude lid podle svých názorů organisovali a probouzeli. V New Yorku žil Moravan František Mráček, pozdější redaktor Národních novin. V New Yorku, v St. Louisu a Kewaunee a jinde působil osmačtyřicátník Václav Pohl, rebelant a horká hlava. Se jménem Pohlovým se shledáváme v seznamu členů prvních spolků v New Yorku a v St. Louisu. Po Americe se potuloval Tomáš Juránek, kněz z církve vystoupilý, jenž přijel v letech padesátých do New Yorku a mezi Čechy ve Wisconsinu hrál vynikající roli. S flašinetem na zádech procestoval Juránek hodný kus země. Napsal: Úvahy a rozjímání starého českého flašinetáře ke sklonku XIX. století. Vlivní harcovníci byli Jan Heřman, statkář z Nebužel, usedlý napřed ve Wisconsinu, potom v Nebrasce, L. A. Šlesinger, člen sboru Svornosti, zabloudivší naposledy do Denver, Colorado, Josef Lešikar z Texasu, Jan Bárta Letovský a jiní. Mezi Havlíčkem a jeho Národními novinami a českoamerickými pionéry, kteří po osadách počátkem let šedesátých organisovali Slovanské lípy a časopisy, bylo spojení přímé; ti nejstarší byli čtenáři Národních novin, ti mladší ctitelé a ochovanci nebojácného publicisty. Aniž si toho sami uvědomili, zaváděli do spolků a do žurnalistiky duchovní proudy, jež byly více havlíčkovské než americké.

V díle, které Náprstek začal, ale nemohl dokončiti, poněvadž ho k návratu volala Evropa, zásadně pokračoval Karel Jonáš, nesporně první skutečný novinář přišedší sem z Čech. Jonáš byl muž ryze pokrokový, a uvážíme-li, že za jeho redaktorování byla Slavie od samého jejího vzniku r. 1861 nejvlivnějším, ne-li nejrozsířenějším českým časopisem v Americe, pověděli jsme všechno. Velkou výhodou pro svobodomyšlné lidi bylo též, že noviny této strany předešly skoro o celé desetiletí tisk klerikální. Tím duchovenstvo při každé potyčce ocitlo se v nevýhodě. Nemajíc tisku za sebou, bylo odkázáno jen na mluvené slovo s kazatelnou, které se za den za dva zapomínalo, kdežto tištěné slovo se zářvalo trvale do paměti, jsouc nakonec vždycky přesvědčivější. Katolické noviny objevily se až za několik let po Slavii, kdy nový proud nedal se už zadržeti. O duchovním cítění přistěhovalců bylo už rozhodnuto a základ k němu bezpečně položen Náprstkem, Jonášem a jinými pracovníky, když spisovatel Dobrovědy dorazil do Ameriky. Při oslavování stoletých narozenin Klácela četli jsme takové věty jako: Klácel byl tvůrcem volné myšlenky mezi americkými Čechy. Tomu jest zavřena kniha českoamerických dějin, kdo tak mluví a píše. Klácel nemohl tvořiti něco, co už bylo stvořeno, než on sem přišel. Když odpadlý kněz Chiniquy, známý svými přednáškami po Americe, pokusil se někde mluvit k Irčanům, vypískali ho a všelijak uráželi. A jak se dařilo Klácelovi, českému Chiniquymu? Toho američtí Čechové přivítali nadšeně, prokazujíce mu úctu a poslušnost jako žádnému druhému Čechovi toho času. Nedoказuje-li tato okolnost, že byla půda k jeho příchodu připravena?“

Příčina náboženského boje radikálního hnutí vězí v charakteru jeho vůdců.

Na malé výjimky byli to zběhlí kněží anebo seminaristé. Redaktor Pastor utekl od premonstrátů v Želivě, Klácel od augustiniánů na Starém Brně, Iška, rovněž zběhlý kněz, jako Tomáš Juránek, Erben, Bittnar a Zdrůbek — všichni tři byli na theologických fakultách a v seminářích. Jen tak se mohlo státi, že čeští vystěhovalci byli vchnáni v zuřivý náboženský rozpor. Jak bolestně působil na stoupence konservativního tábora, uvidíme v pozdějších vypravováních. Nyní ještě o praktických výsledcích racionalismu a svobodomyslnosti. Píše o tom T. Čapek takto:

„Organisovati se začali svobodní myslitelé r. 1870. Toho léta 5. října vyzval Zdrůbek v Pokroku všechny horlitele pro pravdu i volnost v celé Americe, aby v den velikého pádu naší volnosti duchovní i občanské, na den 8. listopadu sešli se a založili Jednotu, která by národu našemu dopomohla k bývalé svobodě a cti“. Klácel datuje vznik Jednoty dnem 21. dubna 1870, kdy v Slovanu amerikánském on sám vydal k svobodářům za tím účelem provolání. To prý, a ne Zdrůbkovo vyzvání byl „první pluk Jednoty či první obživlý kořen pod zemí“. Ať už símě Zdrůbek či Klácel, Jednota byla skutečně založena. Lze-li věriti novinářskému referátu, přihlásilo se před danou lhůtou 8. listopadu 23 obcí s 250 členy. Vydatnou novinářskou posilu získali racionalisté, když r. 1875 v Chicagu Zdrůbek ve spolku s A. Geringrem založil denní list Svornost. Šnajdrova Denice novověku i Svornost loyálně vztýčily vlajku liberalismu, hájíce pevně zásady strany po několik desetiletí. „Založil jsem s panem Šnajdrem Denici novověku,“ oznamuje čtenářstvu Fr. Kořízek, „orgán radikálů a svobodomyslníků vůbec, a myslím, že vykonal jsem povinnost, již ukládalo mi svědomí moje. Vida nyní, že list dobrý základ má a že, bude-li mu i nadále taková přízeň věnována, nebude nucen hořekovati a snad úbytěmi chřadnouti, odehírám se do domova svého, ježž jsem z lásky k zeti svému a z oddanosti svobodě duchovní v pokročilém věku opustil.“

Václav Šnajdr působil v redakci „Denice novověku“ nepřetržitě třiatřicet let, Zdrůbek u „Svornosti“ pětatřicet let. Vliv těchto dvou listů nepřestával jen na úzkých hranicích města, kde vycházely. Výborně redigovaná „Denice novověku“ měla nejinteligentnější, třeba ne nejčetnější čtenářskou obec. Ne bez příčiny se o Denici novověku říkalo, že udává tón. Než si řády ČSPS. pořídily svůj vlastní list (1891), byla jejich úředním orgánem. Jeden čas jí i ženský podpůrný spolek JČD. svěřil úkol, býti jejím orgánem — opět důležité plus pro stranu.

Spolek, časopis, kniha, řečnická tribuna, vše důsledně a vědomě vypovědělo ostrý boj katolickému církevnictví. Náprstek ve Flug-Blätter, Pastor v Pokroku, Klácel v Hlasu Jednoty svobodomyslných, Čapek v Dělíku, Zdrůbek ve Svornosti, Bittner v Šotku, Iška ve Vesmíru — ti všichni zasazovali odpůrci rány, jak to právě který dovedl; tu filosofickým výkladem, tam vtipem a satirou, jinde tendenčním románem nebo citáty z dějin. Oblíbenými a hojně pěstovanými rubrikami bývala kněžská kukátka, sensační odhalení klášterních mnišek, zpovědi papežů, přednášky kněží z církve vyobcovaných a tajnosti španělské inkvisice. Ve formě knižní vydány humoristické bible o stvoření světa, Ingersollovy přednášky, Paineův Věk rozumu, Straussův Život Ježíšův, Kratochvilný životopis sv. Antonína, díla Voltaireova, Büchnerova, Hassaurkova a Volneyova.

Převrat způsobený válkou postavil českoamerický racionalism před nové a obtížné úkoly. Svobodomyslnost Šnajdrova, Zdrůbkova a Bittnerova byla zabarvena

politicky. Byla protiřímská a protivídeňská. S Vídní se československý národ vy-
pořádal. Tu je jeden moment, který měl za následek změnu taktiky i programu.
Za války si racionalisté a katolíci podali ruce k společné práci za osvobození národa.
Nesmířili se, pravda. Ale jistě se sblížili. I v tom se stala proti dřívějšímu radikální
změna. Co s dětmi? Jak získat pro stranu mládež, která nečtou českých časopisů
a českých knih, neví, kdo byli a jaké zásady hlásali A. Smetana, Karel Havlíček,
Vojta Náprstek? Otázka dětí je den ze dne palčivější.“*

Na jiném místě udává T. Čapek, za kterým účelem se zakládaly noviny:**

„Vliv novin byl hluboce pronikavý a všude směrodatný; noviny to byly, které
naučily zanedbaný lid samostatně přemýšlet. Ony to byly, které se snažily jej vyma-
niti z panství tmy a bázně.“

A s jakým výsledkem se pracovalo, opět píše tentýž autor:

„Na roli, na které se nejdéle a nejpilněji pracovalo, myslím na svobodomysl-
nictví, byla úroda chudá. Překladů a úprav dost, původního až na dvě výjimky nic.
Ani Klácel nezanechal nám americké knihy, která přežije.“

Shora uvedené citáty dostatečně vyličují psychické dominanty radikálního hnutí.

Psychické dominanty tábora konservativního.

Hlavním psychickým dominantem tábora konservativního bylo náboženství.
K tomu pak se družily i další dominanty národního i společenského rázu. Velkou
výhodou tábora konservativního bylo přidržení se společenského řádu, který byl
celistvý a vžitý do vědomí lidu. Byla to ovšem perná práce, jak po stránce vybudo-
vání potřebných institucí, tak i po stránce obhajovací proti útokům radikálního tá-
bora. Tento nápor stěžoval zakládání osad a budování střediska, jakým jest kostel
a katolická škola. Zhodnocení psychického dominantu, jakým jest náboženství, jest
vyličené ve stati o kulturních přínosech. Ellwood nazývá of the group. S jakou tou-
hou členové konservativního tábora vzhlíželi k ukojení náboženského a mravního
citu, vypravuje tato báseň:***

TOUHA PO SVATYNĚ.

A přece časem Jakub zakaboní čelo.
To v neděli, když polem zadívá se v dáli,
mu těžko, bolno, jak by srdce domů chtělo,
a při vzpomínce na kostel se oko kalí.

On slyší zvonů hlas, jak z dáli větrem věje,
a vidí starou ves, v ní kostelíček s věží,
mu známý zpěv a hřmění varhan hrudí chvěje,
že plakal by a slzy potlačuje stěží.

* T. Čapek, Naše Amerika, str. 366—370.

** T. Čapek, Padesát let českého tisku v Americe, str. 43.

*** Jan Štěpán Brož: Z prerie, str. 11—12.

Co by dal za to, aby svaté při oběti
s svou ženou před oltářem mohl pokleknouti,
vzdát Bohu čest, zas jednou české písně pěti
a v mateřštině slovo boží vyslechnouti.

Svou víru má. Ji zachová jak odkaz drahý;
však osud dětí jeho na mysli mu tane,
až v život vejdou, opustivše rodné prahy,
kdo pomoc podá jim, když vášní bouře vzplane?

Jeť víra hvězdou zárnou v tmavých cestách žití,
kdo za světlem jde jejím, šťastně dojde k cíli.
Toť štít i zbraň, již nutno kolem sebe bítí,
a dobýt vítězství nad sebou v slabé chvíli.

Vždyť bez víry jest těžko vychovávat děti,
zvláště v osadě, kde nevěra neb vlažnost bují...
A kolik ze sousedů jich den Páně světí?
Žel, všichni nevěreckou četbu podporují.

Rci veřejně, žes katolík a že se modlíš,
hned smějí se a zasypou tě urážkami;
a besedou-li v domě odpadlíka prodlíš,
hned poučují tě, jak kněží lidstvo mámí.

Jim Bůh jest dávno „stanovisko překonané“,
spíš kněze odpadlého zášť jim normou žití.
A v některém-li posud jiskra víry plane,
jat studem, přičiňuje se ji udusiti.

Chceť každý ve volnosti ducha chodit plásti,
však žel, že druhým volnosti sám nedopřává,
na bratrův dvůr se dívá vikýřem své zášti
a upírá mu přesvědčení svatá práva.

Však Jakub Křen na takové urážky nic nedal
a často vybízel lid k stavbě chrámu Páně
a tajně dvanáct zbožných osadníků shledal,
z nichž každý přislíboval pomoc svoji slavně.

A dále pak v básni: Č e c h - F a r m á ř, na stránce 14:

Ty milé české školy, české boží chrámy
zde naše ideály podporují krásné,

jsouť zárukou, že svatá víra naše s námi
v hrob neklesne a mateřská řeč nevyhasne.

A s jakou radostí vítali členové konservativního tábora kněze, který přijel z Čech, vypravuje zasloužilý pracovník v Americe Msgre Josef Hessoun v dopise svému synovci:*

„Přijel jsem do St. Louis dne 30. září o půlnoci a 4. října 1865 byl jsem v českém kostele sv. Jana Nepomuckého svým nynějším osadníkům jakožto jejich duchovní správce představen a první mši sv. zde započal jsem farní úřad svůj. Ta radost, s jakou mne ti věrní zdejší Češi přijali, ta nikterak vypsati se nedá; čekali na mne asi tak, jako ti nábožní arciočkové na zaslíbeného Mesiáše. Byliť zde ubozí krajané naši velmi nešťastní v ohledu duchovním a ztratili zde takřka všecku důvěru před světem a sami k sobě, ačkoli pouze jim za vinu klásti se to nemůže... Jest zde přemnoho takových, kteří se katolické víře zcela nepřiznávají, ale znamenitá jest částka těch hodných a věrných katolíků. Představoval jsem si to zde zcela jinak, a to mnohem hůře a nyní zdá se mi, jako bych zde byl již hodně dlouho, a jelikož skoro jen se samými Čechy zacházím, ani mi málem nepřijde na mysl, že jsem v Americe. — Práce budu míti dosti, ale s pomocí boží to půjde kupředu. Tak pevně doufám v Boha!“

(Pokračování.)

Svobodná škola v Belgii.

Observer.

Svobodná škola v Belgii — jako všude — je trnem v oku liberálům a radikálním socialistům. Chytají se každé příležitosti, aby mohli vystoupiti proti ní. Tak učinil posledně socialista Vandervelde tvrdě, že svobodné školy stojí stát příliš mnoho, že nevyhovují přání rodičů a že odnětím podpory by stát mnoho ušetřil. Proti tomuto lživému trvání vydalo belgické ministerstvo věd a umění (t. j. ministerstvo školství) tuto statistiku, která uvádí na pravou míru socialistické výpady.

Belgie má na národních školách 803.602 žáky, z toho 419.210 na státních školách se 16.945 učiteli, na školách svobodných pak 284.410 žáků s 13.603 učiteli.

Celková výdání na školy činí 526,021.874 franky. Školy státní dostávají 332 mil. 277.641 frank, školy svobodné 193,744.233 franky. Žák státní školy stojí ročně 792 franky, žák školy svobodné 504 franky čili o 288 franků méně; z toho je patrné, že stát takto ušetří 110,710.000 franků, které by musil vydati, kdyby všechny školy byly státní. V těchto výdejích jest ovšem započteno služné učitelů; učitel na státní škole dostává ročně průměrně 19.600 franků, kdežto na škole svobodné 14.300 franků. Zajímavý je přírůstek a úbytek žáků. Roku 1924 státní školy měly 422.602 žáky; roku 1929 počet stoupl na 429.747 žáků — tedy přírůstek 7.145. Školy svobodné měly r. 1924 jen 388.778 žáků; roku 1929 pak 405.760 žáků; pří-

* Ant. Houšť: České katolické osady v Americe, str. 23.

růstek činí 22.822 žáků. Nyní mají státní školy o 34.800 žáků a 3.342 učitelů více než školy svobodné. Jistý katolický list usuzuje, že podle návrhu Vanderveldeova by se ušetřilo mnohem více, kdyby stát odňal podporu národním školám státním.

Socialistická strana v Belgii nyní se vyslovila otevřeně o otázce školské. Sjezd byl svolán z té příčiny, aby se vyslovil o školské otázce. Vůdcové strany socialistické Vandervelde a Huysmans vynaložili vše, aby rozhodnutí oddálili; nepochodili. Při hlasování vyslovila se ohromná většina pro státní laickou školu a pro odnětí státní podpory pro školy svobodné. Pro resoluci hlasovalo 415.050 proti 11.790; dále 69.810 osob se zdrželo hlasování.

Toto rozhodnutí má veliký význam a bude mít netušené politické následky. Školská otázka je z nejvíce ožehavých v Belgii. Katolíci r. 1884 se dostali k veslu jen následkem své obratné politiky školské; zůstali u vesla až do války. Roku 1919 hned po válce byla nalezena formule schválená všemi politickými stranami, totiž, že vedle státních škol laických zůstaly svobodné školy katolické se státní podporou. Ale od r. 1925 liberálové, radikálové a socialisté začali útočiti na státní podporu katolických škol, až po 6 letech kolísání se vyslovili otevřeně proti. Dozvuky budou také v sestavení vládní většiny.

Nové učebnice katol. náboženství na středních školách v Německu.

Dr. Lubomír Petr.

Ve snaze přiblížit náboženské vyučování mládeže středoškolské životu a bezpodstatnými učiniti výtky přílišné jeho schematičnosti, vypracovaly říšskoněmecké sjezdy katechetské nové směrnice náboženského vyučování středoškolského a ustavily výbor nejlepších svých zástupců, již pověřeni byli úkolem napsati na základě těchto směrnic nové náboženské učebnice středoškolské. V čelo díla postavil se münsterský universitní profesor církevních dějin Dr. Mohler a kolem něho k práci seskupili se prof. Bremer z Bonnu, prof. Dr. Cohnen z Düsseldorfu, prof. H. Bremer z Essenu, Dr. Anders z Düsseldorfu a Dr. Kastner z Vratislavě.

Výsledkem této práce jsou knihy vesměs v bonnském nakladatelství Hansteinově vydané: Dra Cohnena *Katholische Glaubenslehre*, Ferd. Bremera *Katholische Sittenlehre*, Dra L. Mohlera *Im Reiche Christi* (Církevní dějiny), Dra Kastnera *Religionsbuch für Untertertia*, Hilfsbuch für die männliche und weibliche Jugend, prof. H. Bremera *Kirchengeschichtliche Charakterbilder*, Dra Cohnena a Dra Andersa *Die Lehre von der Kirche*. (Všecky tyto práce mají podle úmluvy za základ učebnici profesora Gerh. Rauschena v r. 1925 zvěčnělého.)

Rozumí se, že nové směrnice nechtějí hnouti jediným kamenem věčné nauky Kristovy a jeho církve, nýbrž snaží se pouze metodami době přiměřenějšími z těchto nauk víc než dosud těžiti.

Pročetl jsem s rostoucím zájmem tyto učebnice a chci tu stručně české své

bratry v povolání seznámiti se vším, co jsem našel v nich nového: jednak proto, aby i čeští katecheté vše, co v učebnicích těch nového a dobrého jest, na prospěch české mládeže zužitkovali, a jednak abych upozornil na tyto nové snahy i ty, kdo by se podobného díla v nových českých učebnicích náboženských podejmouti chtěli.

Překvapující a působivou novotou *Cohnenovy Katolické věrouky* (Prof. Dr. Alois Cohnen, *Katholische Glaubenslehre für die Oberstufe höherer Lehranstalten*) jest, že začíná Ježíšem Kristem. Chce důkazem historické jsoucnosti Kristovy nejen vyvrátiti popírání pravosti osoby Kristovy a pravosti jeho evangelií se strany volno-myšlenkářů hojně v nové době tendenčně pronášené, ale chce především v mládeži položití neochvějný základ víry v božství Ježíše Krista a na tomto pevném základě za svědectví Kristova a jeho církve budovati teprv stavbu ostatních částí katolické věrouky. K tomuto centru ukazují i ilustrace knihy. Jsou jen čtyři a podávají obraz Kristův: *Tizianovu* hlavu Kristovu z obrazu *Peníz daně*, *Lionardovu* z *Poslední večeře* v milánském refektáři, *Dürerův* dřevoryt *Ecce homo* a téhož *Dürera Krista na kříži* z r. 1509.

Že kniha má ráz převážně apologetický, není náhodné. Chce, aby studující vycházel ze střední školy seznámen s různými názory protikřesťanskými a aby byl vůči nim náležitě vyzbrojen a upevněn. Proto Dr. Cohnen zkrátil a nově uspořádal dogmatickou nauku knihy Rauschenovy ve shodě s novou osnovou učebnou a večlenil do ní apologetická pojednání o Kristu, o Bohu, o stvoření světa, vývoji světa atd., snaže se všude býti jasným a stručným.

Mluví v krátkých větách, zůstává propracování učitelů: „Zjeveními rozumíme každé nadpřirozené sdělení pravd Bohem učiněné. *Přímým* zjevením je tomu, kdo je bezprostředně od Boha přijímá, na př. Abraham, Mojžíš, David, apoštolové; *nepřímým* zjevením je těm, jimž je první příjemce prostředkuje.

Zjevení jest bezpodmínečně nutné, chce-li Bůh, abychom poznali věci, jež nám pouhým stvořeným světem nemohou býti sděleny. Ze stvoření úsudkem poznáváme boží jsoucnost, velikost, moudrost, všemohoucnost, spravedlnost (přirozené pravdy náboženské), ale nikoli jeho trojjedinost, jeho zvláštní úradky, jeho záměr vykoupení (t. j. nadpřirozené pravdy náboženské).

Bez zjevení nejsou však lidé s to, aby samy přirozené pravdy náboženské pochopili, jak dějiny pohanství učí.

Zjevení s vírou přijmouti jest *povinností i potřebou*. Odmítati je jest nedostatkem úcty k Bohu. Jeho obsah popírati neb o něm pochybovati není nic jiného než popírání nebo pochybování o boží vševědoucečnosti nebo pravdomluvnosti.

Bůh nežádá na nás, abychom slepě přijímali články víry za božské. Smíme a máme se podle sil svých o božském původě své víry přesvědčovati.

Jsou *známky* (kriteria) božího zjevení; *vnitřní* (z jeho obsahu) a *vnější* (z okolností průvodních). *Vnitřní známky*: boží zjevení neobsahuje nic nemravného, neobsahuje ani vnitřního rozporu ani rozporu s jiným božím zjevením. *Vnější znamení*: plody zjevení v lidstvu jsou podivuhodné, nebo jeho hlasatelé (na př. apoštolové) ověřují s pomocí boží své učení zázraky a proroctvími, těmito naprosto bezpečnými a každé chápavosti přiměřenými známkami božího zjevení (*Vatic. cap. 3 de fide*).

Boží dobrota usnadnila lidem přesvědčení o božském původě křesťanského zjevení. Přijímají zjevení boží skrze církev, společnost a lidi záležející. Tato společnost jest za věrnou svědkyni božího zjevení zřetelně Bohem pověřena silami podivuhodně jí propůjčenými, jež se v jejím vzniku, rozšíření, zachování, v její jednotě, svatosti, plodnosti a nerozbornosti jasně projevují.“

Takovýmto klidným a jasným způsobem upravuje si autor v úvodě cestu, aby článkem o víře a dogmatě přišel k prvnímu dílu knihy, *věrohodnosti zjevení Ježíše Krista*. Začíná jej nicejsko-cařihradským vyznáním víry, pokud se k Ježíši Kristu vztahuje.

Jako *Bůh*, Bůh-člověk, Vykupitel a dárce milosti jest *předmětem zjevení*, jež bylo před ním (Starý zákon) a jež sám přinesl (Nový zákon).

Jako *člověk* jest Ježíš Kristus *předmětem historického badání*. Jedinečně a v nedostižné výši stojí před námi v dějinách. Jen krátkou dobu meškal na zemi dobře čině. (Sk. ap. 10, 38). Nikdy nevyhasne, jeho památka. Jest středem světových dějin, ale i rozlišovacím znamením lidstva, znamením, jemuž bude odpíráno (Luk. 2, 34). Milionové lpěli na něm, jsou mu až k smrti oddáni, nalézají jen v něm možnost, aby svůj život považovali za životaschopný. Milionové však napadají jeho učení, milující však a vážící si většinou jeho přesvaté osobnosti.

Této vznešené historické osobě Ježíše Krista chceme tu především pozornost věnovati. Činíme to, protože žádná osobnost dějinná nezaslouží si většího povšimnutí. A pak proto, abychom mohli za Krista se postavit v boji názorů, jež kolem jeho osoby vzplanuly. Dějinné studium Krista sílí náboženskou víru v něho a dosvědčuje nejjasněji věrohodnost křesťanství.“

Abych tu podal ukázkou, kolik nové látky kniha přináší a jak názorně a přesvědčivě ji zpracovává, uvedu tu doslova článek „*Nekřesťanské prameny k životu Ježíšovu*“ a jeho následující článek „*Křesťanské prameny, evangelia*.“ Není to přirozeně všechno nové a nemůže být. Opírají se tyto články o prameny dávno a dávno prozkoumané; ale jsou tu podrobnosti a citáty, jichž poznání jistě nebude bez užitku širokému odbornému vědění nových kolegů v povolání.

Nekřesťanské prameny k životu Ježíšovu. „Dějiny vědí jen o jednom učiteli křesťanské víry a zakladateli církve: Ježíši Nazaretském, jenž se narodil za císaře Augusta v Betlemě judském a asi třiatřicetiletý za Tiberia ukřižován byl, a jehož církev po jeho zmrtvýchvstání jako světová říše duchovní brzy všecken svět obepjala.

Nekřesťanští vrstevníci prvních křesťanů nesdělují toho pochopitelně mnoho o Kristu a křesťanství. Pohané nebo židé pohrdali nebo přehlíželi náboženství kříže, jež jim bylo pohoršením a bláznovstvím (1. Kor. 1, 23) a jež považovali za zcela bezvýznamné. Sdělili však toho na štěstí tolik, že můžeme z těchto sdělení usvědčiti z nepravdy bláhové tvrzení novějších odpůrců Kristových, že Kristus nežil.

1. V čele *pohanských svědků* jest nejvýš spolehlivý římský dějepisec *Tacitus*. Líčí ve svých *Letopisech* (XV, 44), jež psány jsou kolem r. 100, požár Říma za Neronu) ani usmiřováním bohů se nedala se světa zprovoditi potupa víry, že požár byl na (jeho) rozkaz založen. Aby takovým řečem učinil přítrž, obvinil Nero ty, kdo pro hanebné skutky v nenávisti byli a jež lid křesťany zval a stihl je nejvybranějšími tresty.

Původce tohoto jména, Kristus, byl za panování Tiberiova pod vladařem Pontským Pilátem. Tato zhoubná pověra, na čas potlačená, propukla zase nejen v Judsku, vlasti tohoto zla, ale i v Římě, kde se všech stran se všechny pomyslitelné hanebnosti sbírají a zalíbení docházejí...“

V těchto několika větech, jichž pravost jest nesporná, dosvědčuje tedy největší dějepisec Říma, muž, jenž byl událostem blízek a jenž byl znamenitým badatelem. 1. Vznik křesťanství skrze Krista, 2. Kristovu smrt na kříži za Pontského Piláta, 3. rychlé rozšíření křesťanství a jeho pronásledování Neronem. Jeho slova činí beznadějným každý pokus Kristovu jsoucnost popírat.

V téže době podává *Plinius*, místodržitel Bithynie (111—113) svému příteli, císaři Trajanu zprávu o nesmírném rozšíření křesťanství v jeho provincii; chrámy že jsou již téměř opuštěny a obětní zvířata sotva ještě na trhu. — *Sueton*, Pliniův přítel (117—138, vysoký úředník za Hadriána) zmiňuje se v životopise císaře *Claudia*, že *Claudius* (r. 53) vyhnal židy z Říma, poněvadž „pro nějakého *Chresta* stále nepokoje vyvolávali“. Tím jsou patrně míněny spory v židovské obci pro a proti Kristu.

Důležitými pohanskými svědky o osobě Kristově jsou též literární nájezdy filozofa *Celsa* (kolem r. 178) a odpadlého císaře *Juliána* († 363) na křesťanství. Jejich knihy se ztratily, ale z křesťanských protispisů seznáváme, že ani *Celsa* ani *Juliána* nenapadlo pochybovati o dějinné jsoucnosti Kristově, ač by tím byli mohli křesťanství zasaditi největší ránu.

V pohanské literatuře máme rovněž podivuhodnou zmínku o Ježíši Kristu, a to v syrském poučném listě jakéhosi *Mary* jeho synu *Serapionu*, svědčícím (psán mezi r. 73—160 po Kristu). Mara poučuje svého syna o marnosti násilných skutků tyranů a pomlouvačů vůči filosofům: „Jaký užitek měli Athénští z toho, že zabili Sokrata, což jim hladem a morem bylo splaceno? Či obyvatelé Samu z upálení Pythagorova, když jejich země byla v okamžiku pískem zasypána? Či židé z poprav svého moudrého krále, kdyžť jim od oné doby říše byla vzata? Neboť spravedlivě pomstil Bůh ony tři mudrce.“

2. Židovská svědectví o Kristu jsou neméně početná než pohanská.

K Římanům odpadlý žid *Josephus Flavius* (37—100 p. Ch.) na dvou místech svých „Židovských starožitností“ zmiňuje se o Kristu jako o osobě nade vší pochybnost historické.

V 20. knize 9, 1, jest napsáno: (Velekněz *Ananus*) shromáždil (r. 62) veleradu a postavil před ni bratra *Ježíše, známého Krista*, jménem *Jakuba* s několika jinými... a dal je odsouditi k ukamenování.

Po známém obšírném svědectví Flaviově o Kristu a jeho kritickém zhodnocení cituje autor jiný židovský pramen, *Talmud*, jenž ovšem vznikl až ve 2. století po Kristu a ve středověku byl dokončen. Na 12 místech *Talmudu* děje se o Kristu krátká zmínka. Každé slovo o něm jest prosyceno nenávistí.

Jeho původ jest tupen, jeho matka „*Mirjam*“ podezřívána, jakýsi *Pandera* jest jeho otcem zván. Sděluje se o něm, že si kouzelné umění přinesl s sebou z Egypta skrze vrypy na svém těle (*Bab. Sabbath* f. 104 b) a že pověšen byl v předvečer velikonočního svátku (*Bab. Sanhordin* f. 67 a). Nenávistné tupení původu Ježíšova bylo ještě jednou ve středověku obnoveno v bezcenném pamfletě *Sepher Toldoth Jeschu*

(rodokmen Ježíšův), jenž znovu zase novějšími nenávisťníky Kristovými jest od zapomenutí zachraňován. Židovské pomluvy původ Kristův hanobící jsou patrně prastaré, neboť již Matouš se jim bránil zjištěním skutečného rodokmenu Ježíšova.

Uvedená pohanská a židovská svědectví stačí úplně, aby byla dějinná jsoucnost Kristova prokázána. Dnes již směšnosti propadlý boj volnomyšlenkářství se jsoucností Kristovou záležel ostatně méně na historickém podkladě než na motivu: „Kristus nesměl žít.“

Křesťanská svědectví, evangelia. Zevrubné zprávy o životě a působení Ježíšově máme ze čtyř evangelií. Evangelia jsou, jak církev učí, z vnuknutí Ducha sv. napsána; proto nepochybujeme o spolehlivosti jejich svědectví. Jsou však evangelia i po historické, přirozené stránce průkaznými listinami, plné víry zasluhujícími.

Historická jejich věrohodnost předpokládá jejich *pravost* a *neporušenost*.

Důkaz o tom, že *evangelia pocházejí určitě z doby apoštolské*, a že jejich autory jsou apoštolové Matouš a Jan a učedníci apoštolů Marek a Lukáš, je tak metodicky, tak přesvědčivě napsán, že jen obava z přílišné délky tohoto článku mě zdržuje, abych ho tu nereprodukoval celého. Ale aspoň část článku *Věrohodnost evangelií* nadepsaného tu uvedu doslovně:

Útoky racionalismu. V 17. století začal se v Anglii odpad vzdělanců od kalvinismu a s ním tak zvané osvícenské hnutí náboženské, jež se rozšířilo po vši Evropě. Tento směr popíral všecku nadpřirozenost v křesťanství, i božství a zázraky Ježíšovy a usiloval o ryze přirozený výklad evangelií. Zástupci osvícenského ducha ve Francii byli Bayle, Rousseau a Voltaire; v Německu především Lessing. Lessing zahájil v roce 1774 uveřejněním „Wolfenbüttelských fragmentů“ Samuela Reimara prudký útok nevěry na pravost a věrohodnost Nového zákona. Duch osvícenosti získával pak stále více přátel v řadách křesťanských badatelů a vedl k „protestantsko-racionalistické theologii“ dnes ještě čilé, jež si vytkla zvláště kritiku bible za úkol.

(*Pokračování.*)

Laická škola španělská.

Observator.

Nová ústava španělská má vedle pověstného paragrafu 24 o řeholích také paragraf 46 o škole. Tento paragraf uznává a zaručuje každému Španělovi právo, aby ve škole učil všemu, co za dobré uzná s hlediska nauky, filosofie a mravouky. Je to vyučovací svoboda — Libertad de la catedra. — Zapovídá však úplně vyučovati katolickému náboženství. Celá škola španělská bude laická. Jen různým vyznáním náboženským se přiznává právo vyučovati své nauce, ale jen ve vlastních ústavech a za státního dozoru.

Tedy lidu z 99 procent katolickému se vnucuje laická škola ve zhoršeném vydání podle poslední nevěrecké módy.

Zajímavé je srovnání této poslední laické školy se zákonodárstvím jiných ze-

mí. První jest Francie. Španělský 46. paragraf o škole jest skoro opsán ze zákonodárství revoluce francouzské. Ale jakobíni francouzští, třeba že pronásledovali řády a školy církevní, neosmělili se vnutiti školu laickou. Ano, návrh zákona r. 1791 obsahoval povinnost vyučování základům náboženským v obecné škole. Teprve 12. prosince 1792 zuřiví fanatikové vyloučili náboženství ze školy obecné. Byl to první pokus o laickou školu. Brzy však se vrátilo náboženství do školy francouzské, až roku 1882 bylo vyloučeno. Nyní je státní škola francouzská laická, ale vedle ní existují svobodné školy katolické.

Podle ústavy německé ve Výmaru r. 1919, ač odhlasováno radikální a socialistickou většinou, jest náboženství zachováno ve všech školách jakožto podstatná část vyučování (§ 149). Ač tato ústava prohlašuje výsostné právo státu na školu, přec formálně prohlašuje za „nejvyšší a přirozené“ právo rodičů na fysickou a mravní výchovu dětí. Ano, tato ústava ukládá státu, aby tohoto práva rodičů nerušil a zjednal mu platnost a úctu.

Holandská ústava z r. 1917 ve článku 195. stanoví, že veřejné vyučování musí šetřiti víry každého dítěte. Škola soukromá je právně rovna škole státní s právem na všechny podpory veřejné stejným dílem. Zákon stanoví, že i ve státních školách vyučují náboženství osoby pověřené církevní vrchností.

Ještě dále jde škola belgická, které vyhlásili nyní radikální socialisté zuřivý boj. Soukromé školy jsou zcela svobodné podle § 17. Soukromé školy dostávají podporu jako státní školy. Ve státních školách vyučují náboženství osoby pověřené církevní vrchností. Na rodiče nesmí býti činěn žádný nátlak; mohou posílati děti, do které školy chtějí.

Anglická ústava nemá ustanovení školských. V Anglii každá osoba nebo soukromý ústav může otevřít střední školu neb universitu, stanoviti studium, školní řád, akademické hodnosti bez státní autorisace a dozoru. Pro obecné školy zákon z r. 1870 stanoví, že svobodným školám se nesmějí konati překážky. Ano, z veřejných fondů vydržuje konfesní školy a ve státních školách přenechává učebny pro náboženské vyučování církvím, kterým nechává volno určiti čas i způsob náboženské výuky. Nesmí se však žádné církvi dávat přednost.

Konstituce Spojených států severoamerických mlčí o škole. Ale jednotlivé státy mají předpisy školní. Skoro všeobecně jest zakázáno podporovati soukromé školy náboženské ze státních peněz; soukromé školy za to mají úplnou svobodu. Škola veřejná jest bezkonfesijní, jen v obecných školách se čte denně bible. Jednotná škola státní odporuje svobodnému sebevědomí americkému. Když pak v jakémsi státě začali omezovati svobodné školy, nejvyšší spolkový správní dvůr rozhodl, „že dosavadní teorie svobody vylučuje, aby stát nutil děti přijmouti jednotnou výuku ukládáním docházky do škol státních. Dítě není jen vlastnictvím státu; stát nesmí těm, kteří živí dítě a pečují o jeho určení odníti právo spojené s povinností, vychovati je v každém poli působnosti.“

V Brasilii ústava z r. 1891 stanovila školu neutrální. Ale před několika měsíci jest do všech škol zaveden náboženský kurs. Církevní vrchnost jmenuje učitele náboženství, stanoví program, určuje knihy a dozírá. Při různosti výkladů jest docíliti shody mezi autoritou státní a církevní. Odůvodnění tohoto dekretu jest velmi zajímavé, zní takto:

„Podstatný účel školy jest nejen vyučovati, nýbrž i vychováti. Nejen vychováti mechanicky, nýbrž vytvořiti lidi pro život, aby v životě domácím, řemeslnickém a civilním byli řádnými konateli svých povinností. Není však možno dávatí svědomí příkazy a klásti vůli účinné pohnutky k činům bez etickónáboženského pojetí života. Vytvořiti člověka znamená přiblížiti ho k dokonalosti jeho přirozenosti a k úplnému dosažení cíle, pro který jest určen. Ale každé jednání o problémech přirozenosti neb určení lidského prakticky obsahuje rozřešení náboženského problému. Proto neutralita ve výchově jest pedagogickým omylem a prakticky neproveditelná. Neutrální výchova totiž bez hlubokého přesvědčení není výchovou.

Stát pak má povinnost šetřiti přirozeného práva rodičů, aby řídili výchovu svých dětí. Stát nemůže ukládati víry těm, kteří jí nechtějí přijmouti, nemůže však rovněž nutiti k nevěrecké škole děti rodičů věřících, neboť nemůže porušiti jejich svobody svědomí.“

Španělští zednáři nemají tohoto názoru a nemají citlivého svědomí. Ukládají ohromné většině katolické školu státní, nevěreckou. Vybrali si školu bez Boha, ba i na vyučování náboženství v klášterních školách chtějí dozíráti.

Srovnáme-li naši českou polovičatou a neupřímnou školu s ohledem na náboženství s jinými státy, vidíme, jak jsme pozadu a co ještě nutno vykonati pro náboženskou školu. Teoreticky naše škola uznává náboženství za povinné a prakticky je vyhání ze škol tím, že možno se kdykoliv z něho odhlásiti.

Katechetská hlídka.

Papežská stolice a český národ.

Ferdinand Chýlek, ředitel kněžské nemocenské pokladny v Přerově na Moravě, měl při oslavě 10. výročí pontifikátu Pia XI. v kostele slavnostní kázání, v němž pěkně vylíčil všechny nejslavnější doby našich dějin a poukázal na to, že to byla především součinnost českého národa, českých králů a českých vzdělanců příslušné doby se sv. Stolicí římskou, která přivedla národ český k rozmachu a rozkvětu náboženského života a k rozvoji hospodářského a státního života. Dovožoval pak, že od doby, kdy národ český hledal jiných učitelů, šinul se do záhuby. Vytýčil rovněž práci římských papežů, jmenovitě Lva XIII. a nynějšího papeže Pia XI. pro myšlenku spojení nekatolických národů slovanských s katolickou církví.

O blahořečení biskupa Neumanna.

Náš krajan z Prachatic v Čechách, Jan Nep. Neumann, ctihodný sluha boží, biskup americký, stal se nyní předmětem úsilí a touhy, aby sv. Stolica jej prohlásila za blahoslaveného. Usilují o to zvláště američtí Čechové katoličtí. Převor Kosmas Veselý z Chicaga napsal do katolického „Hlasu“ vycházejícího v St. Louis ve Spojených státech severoamerických, o tomto ctihodném služebníkovi božím poučné a dojemné články. Převor Veselý povede pout českých katolíků amerických na Svatou Horu a do Prachatic, rodiště biskupa Neumanna. Podpisy za blahořečení budou

odevzdány v Římě. „Národní svaz českých katolíků v Americe“ vydá krátký životopis biskupa Neumanna k rozdáni mezi lidem a prosí za pobožnosti za účelem blahorečení. Předpis kanonického práva „de non cultu“ zakazuje veřejně uctívati zemřelého křesťana, dokud není blahorečen. Jinak by církev postup k blahorečení přerušila. To je správné stanovisko. Ale my se modlíme k Bohu, aby ctihodného sluhu svého biskupa Neumanna oslavil, aby uspíšil jeho blahorečení. Ovšem soukromě můžeme se modliti i k biskupu Neumannovi za přímluvu, jako ke každému zemřelému křesťanu, jako jsme za živa mohli ho žádati o přímluvu. Zvláště tak můžeme učiniti k služebníku božímu, jehož ctnosti sám sv. Otec chválil a stavěl za vzor. Ale nenazýváme ho přece blahoslaveným ani mu nevzdáváme církevní pocty, která přísluší blahoslaveným.

10. výročí pontifikátu sv. Otce Pia XI.

bylo oslaveno po celém světě katolickém slavným způsobem. Ve Vatikáně bylo provedeno v chrámě sv. Petra za přítomnosti sv. Otce samotného, mnoha kardinálů a velečestných věřících. Po slavné mši sv. promluvil sv. Otec a prohlásil, že dnešního dne celý svět žádá si míru. Potom přednesl modlitbu, ve které prosíme Boha, aby zase vrátil světu mír. Nakonec udělil světu apoštolské požehnání.

Sv. přijímání mládeže.

Katecheta Fr. Košák, odborník v katechetské literatuře, napsal do „Časopisu katolického duchovenstva“ (1932, č. 1 a 2) článek, v němž se obírá otázkou sv. přijímání mládeže. Kardinál Petr Gasparri přijal do svého „Catechismus Catholicus“ poučení pro mládež, která přistupuje po prvé k sv. přijímání, malý katechismus, jež sestavil mons. Dominik Jorio. Papež Pius X. položil první sv. přijímání ve věk rozeznávací, kdy dítě počíná užívatí rozumu, a žádá tudíž od dítek nejmenší míry základních vědomostí. Směrodatný je v té věci dekret „Quam singulari“, jež vydala kongregace svátostí dne 8. srpna 1910 na rozkaz papeže Pia X. Ve spisku svém mons. Jorio v dekretu „Quam singulari“ mluví o věku, jehož se u dětí vyžaduje k prvnímu sv. přijímání. Kardinál Gasparri ve svém katechismu podle Joriova nástinu katechismu pro děti žádá, aby se příprava k prvnímu sv. přijímání příliš neprotahovala a mysl malých dětí příliš neobtěžovala. Není třeba, aby slova, kterými se odpovídá na otázku, byla dětmi chována v paměti, nýbrž stačí, když mládež pochopí smysl. Katecheta musí poučky řádně vyložit, krátce a jasně, používaje k tomu vhodných příkladů a obrazů. Sv. Otec Pius XI. posílaje r. 1927 kardinála Boggianiho, jakožto zástupce svého k národnímu eucharistickému sjezdu do Bologne, projevil zármutek nad tím, že dekret o sv. přijímání dítek není ještě všude prováděn, a zmocnil zároveň delegáta k tomu, aby prohlásil na sjezdu, že jest pevným úmyslem a vůlí Pia XI. provést jej úplně a dokonale. U nás se již od vydání dekretu ustálil obyčej, že děti v 9. roce věku svého ve velikonoční době třetího školního roku přistupují k slavnému prvnímu sv. přijímání, mnohé pak již v druhé třídě soukromě. I časté přijímání mládeže na mnohých místech je zavedeno; ale všeobecnému provedení zásad dekretu „Quam singulari“ brání nepochopení rodičů i nedostatek kněží. Před vydáním tohoto dekretu dětem v nebezpečí smrti dávalo se nejvýš podmíněčné rozhřešení a byly pochovávány podle obřadu pro nemluvňata. Nyní však mládež po nabytí užívání ro-

zumu, roznemůže-li se těžce, má býti zaopatřena, to jest má přijmouti nejen svátost pokání, nýbrž i svátost oltární a poslední pomazání. V případě smrti takové dítky mají býti pochovány podle obřadu pro dospělé.

Tiší mučedníci v bolševické říši.

„Osservatore Romano“ se rozhovořil o těžkém strádání katolických kněží v Rusku. Zmínil se i o smrti kněze Aleksandra Aleksějeva. Bolševici vyvezli jej před pěti lety na sever do okolí Ledového moře. Byl již pokročilejšího věku a ne dobrého zdraví. Stálá námaha, těžká práce, zima a hlad jej dorazily, tak že zemřel koncem roku 1931. Kněz A. Maleckij byl vyvezen nad jezero Bajkalské. Jest mu 72 let. Bolševici mu odebrali nejen kožich, ale i všechen teplý oděv. Společně s jinými vyhnanci dostává toliko jednu porci jídla na celý týden. Avšak pracovati musí těžko. Třicet katolických kněží je vypovězeno do severního Ruska do města Jaroslavě a rovněž tolik jest jich na Solověckých ostrovech. Jsou to tiší mučedníci, o kterých bolševický tisk se nikdy nezmiňuje a jejichž utrpení zná pouze Bůh.

Cestné kněží v duchovní správě k vyučování náboženství.

Nejvyšší správní soud rozhodl nálezem ze dne 20. června 1931 č. 9619 na případné stížnosti o cestném učitelů náboženství z duchovní správy:

1. Pro vyměření cestného po rozumu odstavce 2, čl. IV. zákona číslo 251—1922 Sb. z. a nař. je rozhodná vzdálenost bydlíště, t. j. místa trvalého pobytu (obce, osady) učitele náboženství od přespolečné školy. Na vzdálenosti bytu učitele náboženství od oné školy nezáleží.

2. Pro použití náhrady cestného podle věty 2, odst. 2. citov. článku IV. (jízdného II. třídy osobního vlaku za cestu tam i zpět) stačí, existuje-li ke škole pravidelné vlakové spojení z řádného bydlíště učitele náboženství — vzdálenost bytu učitele náboženství od nádraží v jeho bydlíšti nemá právního významu — vyhledává se však zároveň, aby stanoviště školy (budova školní) byla k nádraží v takovém lokálním vztahu, aby bylo lze mluvit o tom, že je tu pravidelné vlakové spojení ke škole. Zda takový místní vztah tu jest, závisí od posouzení každého jednotlivého případu.

Zprávy.

Demokracie je diskuse. Tak prohlásil p. prezident dr. Masaryk. Avšak ministr školství a národní osvěty dr. Ivan Dérer má za to, že demokracie je něco jiného. Prostým ministerským nařízením provedl dalekosáhlé školské reformy, tak že z toho bylo mnoho zlé krve. Byl by to odstonal dokonce i ztrátou ministerského křesla. Ale slíbil, že se polepší, proto zůstal seděti. Zapomněl však brzy na dobré předsevzetí — cesta do pekla je dláž-

děna samými dobrými předsevzetími. Poněvadž někteří odboroví přednostové měli své názory a v demokracii obzvláště sociálně-demokratické může mítí názor pouze ministr, jejich představený, proto ministr Dérer přemístil odborové přednosty, aby dostal na místa rozhodující lidi, kteří mu vyhovují a kteří se nebouří proti zamýšlené školské reformě. Za ministra dr. Dérera na státní menšinové školy nedostal se téměř nikdo, kdo ne-

ní sociálním demokratem. Menšinové školství je nyní skoro úplně v rukou sociálních demokratů.

Umrtí zemského presidenta dr. Kubáta. Učitelský syn Hugo Kubát patřil k pilným studentům. Byl také velmi svědomitým úředníkem u politické správy, obzvláště v Pelhřimově. Svým rozhledem upozornil na sebe představené, dostal se do Prahy a zaujal nejvyšší místo ve správě zemské, stal se zemským presidentem. Moc místodržitelova i odpovědnost byla velká již za Rakouska. Ale po úpravě samosprávy byl mu svěřen i úřad zemského maršálka. Byly to tedy dva velmi důležité a odpovědné úřady. H. Kubát stal se obětí těchto dvou úřadů. Pracoval bez oddechu a jeho zásluhou vžil se nový řád, spojení vrchní politické a zemské samosprávné moci v Čechách velmi úspěšně. Ve volných chvílích pěstoval hudbu a rád hrával v orchestru jako prostý voják. Ve svém styku byl milým a vzácným úředníkem. Pomohl, kdo se za něj obrátil. Náležel sice politicky k republikánské straně, ale byl praktickým katolíkem. V neděli a ve svátek pilně docházel na mši sv. Ještě poslední neděli před smrtí, když byl upoután na lůžko, poslal svou dceru do kostela na dvě mše svaté, aby jednu obětovala za něj. Budiž mu vděčná památka!

Školní povinnost v Rusku prodloužena. Všeobecná školní povinnost v Leningradu v Rusku byla prodloužena až do 17. roku věku. To asi jen na papíře, protože není dostatek budov školních a učitelů ani peněz pro školní rozpočet.

Nejvyšší správní soud o své pravomoci. Nálezem ze dne 19. května 1931 č. 7869 učinil Nejvyšší správní soud toto rozhodnutí o své pravomoci: Nejvyšší správní soud jest podle § 2 zákona o správním soudě toliko povolán, aby přezkoumal zákonitost konkrétních rozhodnutí neb opatření správních úřadů, o nichž se ve stížnosti tvrdí, že jimi bylo porušeno subjektivní právo stěžovatelovo, není však oprávněn, aby vydával nebo doplňoval abstraktní normy pro uznání takového nároku.

Možno slyšeti trávu růsti? Dr. Reich, ředitel Ústavu pro použitou elektrotechniku v Göttingách měl přednášku o pokusech, které podniká elektronovými trubkami ke zjištění růstu rostlin. Elektronové trubice jsou tu měřicím přístrojem, který se dobře osvědčil svou citlivostí. Dr. Reich zesiloval zvuk, který vzniká při vzrůstu rostlin, zvláštním zesilovačem a přenášel jej na amplion. Vložili-li se mezi dvě snadno pohyblivé desky kondensátoru klíčící obilné zrno, vzdalují se od sebe desky následkem růstu rostliny, čímž na základě zvláštního akustického zařízení vzniká zvuk, jenž je v amplionu docela slyšitelný. Lze tedy opravdu přístrojem, jejž vynalezl dr. Reich, slyšeti trávu růsti.

Učenci a víra. Dr. Dennert v Berlíně vydal knihu, v níž se obírá náboženským přesvědčením největších učenců ve třech obdobích, totiž v 15. až 17. století, pak v 18. a konečně v 19. století. Z těchto učenců se vyslovila ve prospěch víry úplně jasně velká většina: bezvěrců byla mizivá menšina. Věřících učenců bylo 292, nevěřících pouze 21. Pravá věda se neprotiví náboženství. Slavný francouzský učenec profesor Pasteur prohlásil: „Čím více studuji, tím více blíží se moje víra víře bretaňského sedláka, a budu-li studovati dále, budu mít svou katolickou víru tak pevnou jako bretaňská selka.“

Manželé Smithovi kmotry. Afréd E. Smith, bývalý guvernér, který kandidoval posledně i na presidenta Spojených států amerických za demokratickou stranu, byl se svou manželkou kmotrem při biřmování 94 biřmovanců v chrámu sv. Anny v místě svého pobytu. Svátost biřmování uděloval kardinál Hayes.

Australský předseda ministerstva katolíkem. Joseph A. Lyons, který byl zvolen předsedou ministerstva v Australii, je katolík. Veškeré své školní vzdělání získal na katolických ústavech v Tasmanii, kde jest pouze asi 15 procent obyvatelstva katolického. Ve veřejném životě zastává různé úřady již 30 let.

V Praze, v lednu 1932.

Doba chřipky.

Zubní pasta Libuše

*obsahuje takové látky, které
ničí miliony choroboplod-
ných bacilů.*

V tubách po 3 a 5 Kč.

Tiskopisy pro farní úřady přesně podle předpisu Cod. iur. can.

1. *Listy křestní, 1 kus	15 h	22. *Kniha biřmovanců (na knihu), arch	60 h
2. *Listy oddací, 1 kus	15 h	23. †Liber intentionum (na knihu), list	30 h
3. *Listy úmrtní, 1 kus	15 h	25. *Jednací protokol (na knihu), arch	60 h
4. *Listy prohlášení, 1 kus	15 h	26. Nadací listina (návrh)	Kč 1.—
5. *Odpověď k prohláškám	15 h	27. †Ordo divinorum (na knihu)	50 h
6. *Seznam nemanžel. dětí pro soud	15 h	30. Kniha o změnách v náboženství	60 h
7. *Výkaz zemřelých osob pro soud	15 h	32. §Vložky o legitimaci do duplikátů matrik	40 h
8. *Výtah (rodinný arch) z matriky narozených, zemřelých a oddaných k vojenským reklamacím	20 h	33. *Ex offio Křestní list, 1 kus	15 h
9. *Malé výtahy z matrik narozených 100 kusů	Kč 9.—	34. *Ex offio Úmrtní list, 1 kus	15 h
10. *Kvitance na úroky ze státních dluhopisů, 1 kus	15 h	35. *Ex offio Oddací list, 1 kus	15 h
11. *Zkušební protokoly pro snoubence s otázkami a odpověďmi, 1 kus	60 h	38. †Kniha příjmů štolových (na knihu), půlarch	20 h
12. *Kniha narozených, arch	60 h		
13. *Kniha oddaných, arch	60 h		
14. *Kniha zemřelých, arch	60 h		
15. *Oznámení soudu o legitimaci nemanželských dětí, 1 kus	15 h		
16. *Seznamy narozených k očkování archové	40 h		
17. *Seznamy narozených k očkování půlarchové	20 h		
18. Index k matrikám	60 h		
20. Biřmovací lístky (české, německé a latinské), 100 kusů	Kč 6.—		
21. Separční protokol	60 h		

Korespondenční lístky ex-offio s tisknutým textem k farním úřadům: a) *žádost o nationale manželů k zápisu křtu 25 h, b) *žádost o nationale matky k zápisu nemanželského dítěte 25 h, c) *oznámení úmrtí hochů k poznamenání v křestní matrice 10 h, d) *žádost o nationale dat narození a oddavek osoby zemřelé 25 h, e) oznámení podle dekretu „Ne temere“ o vykonaném sňatku 25 halčů. — * označené jsou též v německé, † pouze v latinské. § pouze v německé řeči vydány. — Tiskopisy na knihy určené dále podle přání v libovolném počtu archů svázati.

Kalhoty, ve kterých můžete dobýt celý svět

Prádlo, které neroztrháte i kdybyste chtěl, pořídíte u nás za nejnižší možné ceny. Vítězíme kvalitou, sloužíme láci. Přijďte k nám nebo objednejte ještě dnes a za 4 dny zboží máte. A jaké zboží! Mějte k nám důvěru. Solidně Vás obsloužíme. Máme pro Vás:

KALHOTY pánské: štrukturované Kč 13.—, 15.— z jelenice čertova kůže, celým světem oblíbené; lepší druh k neroztrhání Kč 24.—, 28.—, 36.—, kalhoty z pěkných zimních látek Kč 28.—, 35.—. Kalhoty Werdunus s tříletou zárukou při nejtěžší práci Kč 65.—, 75.—, kalhoty manžestrové (sametky) Kč 35.—, těžký druh zvláště pevný Kč 49.—, z vojenského sukna zimní, teplé, jen nejpevnější druh Kč 49.—, 59.—, kalhoty kamgárnové, tmavé, proužkované na svátek, chloubou našeho závodu, každý je s nimi náramně spokojen, Kč 69.—, 79.—. Kalhoty z vlněných látek, moderní jemné vzory Kč 89.—, 99.—, 119.—. **RAJTKY** jelenicové nejlepší Kč 39.—, z nejlepší jezdeckých kordů, velmi pěkně zhotovené, Kč 55.—, 69.—. **PUMPKY** jen z nejl. praktických látek moderních Kč 59.—, 79.—, 99.—. Na přání ochotně zhotovíme i abnormální velikost. Udejte délku a šířku v pasu. **SUKNĚ** vrchní polovlněné s hedvábím Kč 16.—. **KOSILE** pánské kalikové silné Kč 9.—, 12.—, s hedvábnou náprsenkou zvl. pevné Kč 12.—, 14.—, 16.—, zeřírové pevné Kč 10.—, 14.—, nejtěžší druh nezníčitelné, Kč 18.—, šifonové bílé nejlepší druh sváteční Kč 15.—, 18.—, 22.—, flanelové zvl. pevné, pěkné vzory Kč 12.—, 16.—, 17.—. Trikové velmi teplé a pevné Kč 16.—, 19.—. **SPODKY** pánské: z vojenského kalika, zvl. silné Kč 6.—, 9.—, 10.—, grádlové bílé, nejlepší druh na svátek Kč 9.—, 12.—, 16.—, barchetové modré nejlepší, Kč 12.—, 16.—, trikové zimní teplé nezníčitelné Kč 14.—, 17.—. **KOSILE DÁMSKÉ**: flanelové zvl. pevné, pěkné vzory Kč 12.—, 15.—, chiffonové s vyšíváním Kč 6.—, 9.—, nejjemnější nádherně vyšívání Kč 12.—, 15.—, 17.—. **KOMBINÉ** dámské ve všech barvách Kč 10.—, 12.—, nejjemnější druh se skvostným vyšíváním, nejoblíbenější Kč 17.—, 19.—, nejkrásnější přepychové Kč 26.—. **REFORMKY** v každé barvě Kč 7.—, 9.—, 11.—. **KAPESNÍKY** velké bílé tucet Kč 12.—, 24.—. **PONOŽKY** zvláště pevné 6 párů pouze Kč 15.—, cvirnové nezníčitelné 6 párů Kč 25.—, vlněné na zimu nejlepší, pevné Kč 8.—, 12.—, 16.—. **PUNČOCHY** dámské lepší druh s hedvábím Kč 8.—, 12.—, 16.—, vlněné teplé nejl. Kč 10.—, 14.—, 17.—. **SVETRY** pánské i dámské moderní Kč 16.—, 25.—, 30.—, 49.—. **OBLEKY** pánské podle míry šité pracovní pevné Kč 59.—, 69.—, 89.—, vlněné v nejl. provedení na svátek Kč 189.—, 230.—. **OBLEČKY CHLAPECKÉ** pro zimu vlněné zvláště pěkné, vkusně ušité Kč 45.—, 69.—, 79.—, 89.—, 99.—. Udejte stáří. **SUKNO** černé neb modré na pánský sváteční oblek 3 metry za Kč 99.—, 179.—. **PLÁTNO** bílé (veba) 10 m Kč 35.—, 55.—. **KALIKO** zvláště silné lepší 10 metrů za Kč 25.—, 35.—. **KANAFASY** nejtrvanlivější 120 cm šíře 10 m jen Kč 59.—, 79.—. **DEKY** na přikrytí 2 kusy Kč 39.—, 49.—, nejlepší krásně květované 89.—. **HOUNĚ** na koně 2 kusy Kč 49.—, 69.—, čistě vlněné nejlepší, 2 kusy Kč 129.—, 159.—, 199.—. Žádné jiné výlohy neúčtují. Objednejte si raději víc, vždyť to je tak levné. Až se přesvědčíte, už nikdy nekoupíte jinde než v našich solidních **ČESKOMORAVSKÝCH TEXTILNÍCH TUSLOVÝCH PODNÍCÍCH V BENÁTKÁCH**, pošta **JIMRAMOV, ČSR**.

Pište, že jste četli insert ve *V y c h o v a t e l i*. Obdržíte ještě 5% slevy.

Administrace doporučuje tuto solidní firmu k hojnému nákupu.

Knih tiskárna

Družstva Vlast

Praha II, Zitná ulice č. 26

provádí veškeré tiskové práce ve vzorné úpravě
v cenách konkurenčních a v nejkratší době.

Dolejte telefon 23626.

VYCHOVATEL

Měsíčník pro otázky výchovatelské, školské a katechetské

REDAKTOR FR. H. ŽUNDÁLEK

ROČNÍK XLVII V PRAZE V BŘEZNU 1932

O B S A H

Dr. Josef Beran, Praha: Gabriel Schneider, zakladatel kongregace školských sester de Notre Dame (Horažďovice) a jeho zásluhy o české školství národní.

Ph. Dr. Arnošt Jan Žižka: Kulturní přínosy amerických Čechů.

Karel Uhl Svatý Benedikt a jeho řád.

Dr. Aug. Štancl: České salesiánské dílo.

Dr. Josef Beran: Klasifikace dětí podle různých typů.

Konstantin Folařík Učme lásce k mateřské řeči!

Dr. Lubomír Petr: Nové učebnice katolického náboženství na středních školách v Německu.

Prof. Jan Novák Kterak upravití katechismus.

Dr. Aug. Štancl K úkolum Svazu katolických škol.

Konstantin Folařík Zpustlost mládeže.

Observator: Radio ve škole.

Observator: Zajímavé číslice.

Katechetská hlídka.

Zprávy. — Literatura.

2-3

MAJITEL A VYDAVATEL DRUŽSTVO VLAST V PRAZE II

„Vychovatel“ vychází 1 každého měsíce a předplácí se v administraci pro československou republiku celoročně 30 Kč, půlletně 15 Kč. Do ostatních zemí a do Ameriky 46 Kč. Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. čis. 570-II. Tam zasílá se předplatne, adresují reklamace, jež se nepečetí a nefrankují. — Rukopisy pro „Vychovatele“ a redakční výtisky zasílány buďtež přímo na adresu: Redakce „Vychovatele“ Praha II., Žitná ulice 26 n.

Používání novinových známek povoleno řed. pošt a telegr. v Praze čís. 226.202/VI.-1924.

Vlct. předplatitel'ov a odoberatel'ov „Vychovatele“ touto cestou prosíme, aby se svoje předplatné vyrovnali, kteří tak ešte neučinili.

Snažně prosíme všechny, kdož nám dosud předplatného nezaslali, aby tak co nejdříve učinili.

Sbírka časových kázání

Družstvo Vlast začalo vydávati Sbírku časových kázání za redakce dp. Ar. Olivy, nyní Ant. Brousila. Vychází nejméně 4krát do roka. Roční předplatné 40 Kč. Dosud vyšla kázání:

Nejkrásnější vzor křesťanského života.

Cena Kč 12·80.

Kristus Král. Cena Kč 8.20.

Kristovo sociální království. Cena Kč 12·80.

Motivy ke krátkým nedělním promluvám.

Cena Kč 8.20.

Poutní kázání. Napsal Jos. Brož. Cena Kč 9.—.

Postní kázání. Napsal Dr. Jos. Miklík. Cena Kč 9.—.

Objednávky přijímá Družstvo Vlast v Praze II, Žitná ul. 26.

V. H. Houert: O budoucnosti katolické církve a konci světa

Podle pátého opraveného vydání přeložil, doplnil a druhé české vydání vysvětlivkami opatřil VÁCLAV OLIVA

Právě vyšlo!

Cena Kč 18.—, poštou Kč 19·40

Právě vyšlo!

Objednávky vyřizuje administrace Družstva Vlast v Praze II., Žitná 26

Gabriel Schneider, zakladatel kongregace školských sester de Notre Dame (Horažďovice) a jeho zásluhy o české školství národní.

Dr. Josef Beran, Praha

(Dokončení.)

*První zkoušené kandidátky 1868.**

Břečková Alžběta, vdaná — učí ženským ručním pracím. Burdová Julie, po delší službě vdala se. Felberová Marie, vdaná. Feylová Johanna, a Hrubá Marie, † kandidátky školských sester. Hübnerová Aloisie, vdaná — ovdověla. Hynková Anna, Vinohrady. Jedličková Antonie, Vinohrady. Jirsáková Zdeňka, na dívčí škole — vdala se. Kablíková Marie, v Plzni. Kovařovicová Viléma, v Kolíně — vdala se do Ruska. Liršová Františka, obdržela vysvědčení pro III. třídy hl. šk. (nyní industr. uč.). Macurová Marie, † v Pardubicích. Netrefová Anna, v Praze. Pfeifferová Gabriela, v Praze. Plačková Marie, v Praze — soukr. ústav. Procházková Marie, v Praze. Růžičková Emilie, vstoupila k voršilkám v Kutné Hoře, † 1877. Šebestová Marie, druhdy sestra Cecilie — nyní? Štefanová Marie, vdaná. Vaněčková Anna, škol. sestra Polykarpa †. *Přezkoušena česky:* Skřivancová Pavla, škol. sestra v Kladně. — *Externistky z Kutné Hory:* Baušová Marie, uč. v Praze. Čurdová Marie, voršilka v Kutné Hoře. Holá Marie, provdaná za Dra Čelakovského. Nízká Marie, ?. Pfeffrová Marie, ?. — Zkouška konána za předsednictví školního rady Jana Pátka a scholastika p. Dr. Karla Průchy u přítomnosti hostí a cvičitelů kandidátek kutnohorských ředitele reálné školy J. Mazače a učitele A. Humla.

Druhá učitelská zkouška u sv. Anny 1869.

Ambrožová Theodara, šk. sestra? Voršilka? Barbořovská Božena, šk. sestra. Burdová Magdalena, vdaná. Čížková Jaroslava, učila na mnoha místech. Fialová Božena, uč. na Smíchově — vdala se. Hekarová

* Poznámky neproloženým tiskem jsou v originále psány červeným inkoustem.

Karla, uč. na Smíchově, vdala se. Karlachová Justina, po mnohých letech vdala se. Konrathová Markéta, uč. v Rumburce. Krivancová Marie, † 1882. Kurcová Marie, vysv. podučit. Markupová Marie, vdaná — (Martinů). Menclová Anna, řed. šk. s. v Kladně. Pilná Marie, vdaná. Řeháková Želislava, dívčí škola starom. Saxová Bohumila, ?. Šmandová Anna, ?. Tesařová Johanna, poduč. vysvědčení — ? — *Externí*: Schneidrová Gabriela, šk. s. česky přezkoušena. Paváková Anna, řed. měšť. školy v Jindřichově Hradci, † 15. V. 1894.

V r. 1870 měly se konati zkoušky maturitní po třetí, ale nedošlo už k nim. To, co Schneider považoval za jakési vyznamenání a prospěch pro kongregaci, bylo ústavu osudným. Poněvadž byl totiž ústav u sv. Anny jediným českým ústavem toho druhu a nahrazoval tak ústav státní, poskytoval stát na zařízení jeho a udržování určité subvence (v uvedené žádosti prosil Schneider jen o „dar milosti“); též světské síly učitelské byly buď zcela, nebo z části od státu nebo z fondu školního a náboženského placeny.¹⁸⁾

Když byl v r. 1869 (dne 14. května, č. 62 ř. z.) vydán říšský zákon, kterým se stanovila pravidla vyučování na školách obecných, byly ve III. části, o vzdělání učitelů a uzpůsobení k učitelství (§ 26—42) dosavadní 2leté ústavy postupně proměňovány na 4leté. Kongregace byla ochotna podle nových předpisů i ústav svůj rozšířiti, ale vláda rozhodla jinak. V Praze prý není třeba *dvou* českých ústavů učitelů. Proto byl ústav u sv. Anny prohlášen za státní, převzat do státní správy, a od sv. Anny (i s inventářem; viz citov. výroční zpráva státního ústavu z r. 1903/1904) přestěhován do najatého domu v tehdejší Eliščině třídě (č. 17). Tak nynější státní ústav učitelů v Praze I. stal se pokračováním ústavu Schneidrova.¹⁹⁾

S inventářem převzaty i kandidátky a ze sboru učitelského Vincenc Bíba. Podle ministerského vynesení ze dne 12. července 1869 č. 6299 chovanky, které dokončily ve školním roce 1868/69 první ročník, byly povinny navštěvovati ústav ještě další dvě léta. Které ve školním roce 1869/70 vstoupily na ústav, musely již vystudovati 4 ročníky celé. V archivu ústavním u sv. Anny jsou zachovány tyto dva seznamy:

Kandidátky II. ročníku 1869/70 — přestoupily 1870/71 do III. ročníku na c. k. ústav.

Bukvičová Marie, 22 let učila v Černém Kostelci. Děkanovská Marie, vdaná. (Je to ona pí. Šlechtová, jejíž vzpomínky byly zde uveřejněny.) Fastáková Božena, ?. Frisová Božena, učit. v Černém Kostelci. Günthrová Božena †. Hamáčková Marie, vdaná. Chudlová Marie, zabila se skočivši se skály. Janurová Josefa, učit. v Jaroměři. Jeneweinová Filip, ředitelka v Žižkově. Knotová Helena, pěstounka na mateřs. škole v Praze. Křištofová Anna, hospodyně na faře (dříve 20 let učitel.). Kytková Marie, zabila se — skonala v blázinci. Mrázková Dorothea, vdaná. Podlipská

¹⁸⁾ Podle školní kroniky ústavu u sv. Anny str. 4. „V posledním roce škol. 1870 měli služného učitelé Vincenc Bíba a Pavel Jehlička po 400 zl., katecheta Fr. Schönbeck 200 zl., sl. Anna Bílková 100 zl. a sl. Emilie Macháčková 80. zl.“

¹⁹⁾ V Eliščině tř. byl do r. 1871, od prázdnin toho r. v Konviktské ul., a to v č. 293, a od 1875 i v č. 295. V nynější budově v Křižovnické ul. od 13. dubna 1885.

Johanna, učít. v Praze. Pražáková Barbora, — šk. s. a Řeháková Anna, obě bez maturity — zkouška dospělosti dne 2. listopadu 1870 před zkušeb. komisí. Říhánková Barbora, šk. sestra. Seidlová Marie, ?. Ševčíková Růžena (měla státní stip. 50 zl.), vdaná. Tomíčková Eleonora, vdaná. Ullmanová Ludvika, vdaná. Záhorská Marie, vdaná.

Z I. roč. u sv. Anny do II. na státní ústav přestoupily počátkem r. 1870/71.

Bachmannová Alžběta, učít. — vdaná. Blumová Anna, ?. Císařová Marie, †. Felberová Zofie, řídící na Vinohradech. Hüttlová Marie, učít., † v Praze. Jechová Josefa (měla stip. státní 50 zl.) uč. — vdaná. Klemensová Bohdana, v Plzni. Kralová Milada, ?. Kučerová Gabriela, učít. Kučerová Marie, učít. †. Mašínová Kamila, uč. ind. Mazerová Františka, řídící učitelka v Jaroměři. Mrázová Karla, učít. ind. Němečková Lidmila, †. Pacovská Julie, vdaná. Pláčková Marie, †. Reišlová Marie, †. Sterzlová Johanna, (Němkyně) ?. Šírová Antonie, odstoupila. Válková Aug., učít. †. Valková Elekta, učít. v Plzni. Vepsová Laura, odstoupila.

Gabriel Schneider se konce svého ústavu nedočkal.²⁰⁾ V r. 1866 vážně onemocněl a v noci ze dne 14. na 15. února 1867 v Praze u sv. Anny zemřel. Jest pochován na Vyšehradě poblíž kříže v pohřebišti, které tam mají (nedaleko postranního vchodu od vyšehradské radnice) školské sestry od sv. Anny.

Tímto podávám alespoň několik stránek ze života zapomenutého českého kněze a pedagoga,²¹⁾ který snad proto byl zapomenut, že byl knězem.

Byl knězem, a to svatým knězem, proto byl i dobrým vychovatelem.

Kulturní přínosy amerických Čechů.

PhDr. Arnošt Jan Žižka,
profesor koleje sv. Prokopa v Lisle v Americe.

(Pokračování.)

O založení katolického časopisu pak píše následovně:

„Jako jinde, tak i v krajinách svobody otravuje jed novinářský denně tisíce, okrádá je o víru a mravnost, omamuje a oslepuje jich, že vlastníma očima nevidí, vlastníma ušima neslyší a všeliký pojem o právu a pravdě potrácejí, kladouce lež za

²⁰⁾ Nynější soukromý ústav u sv. Anny byl založen úsilím Fr. Schönbecka v r. 1877. Ministerstvo jej povolilo vynesením ze dne 14. září 1877, č. 15.252.

²¹⁾ K poznání jeho znalostí ve věcech školních uveřejňuji ještě tento úryvek z jeho českého dopisu sestrám do Hradce Král. (vlastně do Vostrova, psaný v srpnu 1866): „Učením algebry a rovnic brousí se rozum, takže byt jste i při škole obého nepotřebovaly, přec tím schopnějšími se stanete a umělejšími k rozluštění obyčejných počtů, neboť hlavní věcí jest při počítání — umět dobře mysliti a posuzovati poměry úkolem dané. Chcete-li však se připravovati ke zkouškám pro hlavní školy, musíte studovati kromě obyčejných předmětů

pravdu, podvod za spravedlnost. Ubohý lid zasypán jest hanopisy na církve katolickou, spisy, jež pocházejí od mužů, o nichž praví sv. apoštol: od čehož (lásky křesťanské, dobrého svědomí a víry) někteří pobloudivše, obrátili se k marnomluvení, chtějíce býti učitelé zákona, nerozumějící ani, co mluví ani co tvrdí. Falešní ti proroci klamou a šálí lid, lahodí chtíčům a náruživostem jeho a nemálo zakládají sobě na tom, když v nekalém řemesle svém tak daleko dospěli, že sobectví jejich považuje se za obětavost, klamy za pravdu, bídosti za ctnost.

Chceme zde zařídit český katolický časopis, jehož zde nevyhnutelně jest třeba, nemá-li převeliká část našeho lidu zahynouti v nevěře a zpuštění. „Pozor“ zde vycházející zašel, — — a my list ten koupili, chtějíce použití jej na katolické noviny. Právě dnes jsem uzavřel koupi za 850 dolarů, z nichžto se má 300 dáti hned a to ostatní má býti zapláceno za 8 měsíců. Jsme toliko 4 čeští kněží v tom zúčastnění, z nichž každý uvolil se dáti po 100 dolarech a to ostatní musíme se od lidí vydlužiti. Mimo to měli bychom zapotřebí ještě jednou tolik do začátku. Jest to tedy od nás veliká odvážlivost, která nás bude státi náramnou snahu a práci; leč potřeba káže a jak doufáme, Bůh pomůže. — — Časopis náš má vycházeti v Chicagu, protože jest město to středem českých vystěhovalců.“

„Katolické noviny“ jako týdeník počaly skutečně vycházeti. Samozřejmě jest, že vznik listu tohoto byl nepřátelům takřka píchnutím do vosího hnízda; vydavatelé i směr jejich stavění jsou od listů tamějších na pranýř veřejné potupy a posměchu. Z Čech docházelo pro list ten dosti příspěvků od přátel J. H., zejména pak osvědčili skutkem pomoc svou pp. Tomáš Novák, Fr. Šmat, Fr. Pravda a j. chvalně známí spisovatelé v oboru literatury katolické.

O výstavbě další bašty psychických dominantů, a to katolické školy se zmiňuje následovně:

„Vystavěli jsme školní budovu, která nyní patří k nejpěknějším v St. Louisu. Je o dvou poschodích, obsahuje 4 prostranné školní světnice, nad nimiž jest sál, který jest určen k větším schůzkám. Vyučují zde nyní 2 školní sestry a jeden učitel a dítek máme 230. Stavba školy stála 9000 dolarů a způsobila zde ve městě dobrý dojem a mohu říci podiv. Nebo ačkoliv se čítá zde bezmála 300.000 obyvatelů, a přemnoho kostelů a škol rozličných vyznání je zde, přece každá jednotlivá obec a vyznání sleduje pozorně pokrok druhých. Češi zde neměli dobrého jména; myslilo se o nich, že nejsou žádného pokroku schopni. A tu pojednou vystavějí ti chudí Češi krásnou školu, jakou se málokterá obec vykázati může. Oni ji stavějí ze svých krvavých mozolů, ačkoli všude na blízku mají dost pěkných škol, jak katolických, tak i tak zvaných svobodných škol, kde by ani žádný školní plat platiti nemusili. A přece stavějí; chtějíť míti svou vlastní školu, jako Češi, jako katolíci; chtějí ukázati světu, že nešetří obětí pro své děti, potomkům svým chtějí zanechati památku

čtvrttrídní hlavní školy i přírodopis, silozpyt, historii a zeměpis, zvláště však byste se musely cvičiti v slohu, abyste uměly jakýkoliv úkol slohový řádně napsati, aby stručnost a ráznost myšlenek, jasnost pojmů, logická určitost a správnost, slušný rozvrh látky a souměrné provedení její — lahodně do očí bilo. K tomu je třeba všestranného vzdělání a především vůdce a rádce, který by Vám tady dal k tomu dobré navedení. Proto Vám to píši, poněvadž vím, že při udělování vysvědčení pro hlavní školy zvláštní se bere ohled (sám podtrhl) na výtečnost vypracované úlohy slohové.“

své obětivé lásky k nim. A tudíž vystoupil tlakoměr dobrého mínění o Češích značně. —

Než to jest takřka teprve začátek toho, co se zde ještě státi má. Bude třeba svým časem nové fary, zvláštního domu pro školní sestry, ale především jest zapotřebí nového kostela. Neboť nejen nynější kostel — ten jediný dřevěný v St. Louisu již velmi ošumělý jest, ale co zvlášť vadí — on nikterak nedostačuje tomu značnému počtu Čechů ve zdejší městě.

Ovšem pravda jest, že se jich veliká část odstĕpila od sv. víry a o kostele zcela nic slyšeti nechťejí, přece však se jich ještě znamenitý počet k Pánu Bohu hlásí a pro ty jest starý kostel příliš malý. A právě to bývá mnohým záminkou, že se kostelu vyhýbají. Vymlouvají se, že v našem kostele nemají místa a v jiných kostelích že nerozumějí kázání, a proto nejdou na služby boží nikam, zato však jdou do hospody mezi divokou společnost a v krátkém čase — zvlášť ti, kteří mají k tomu dobrý základ již z domova — stávají se z nich tací osvícenci, že by pravý Čech a katolík žalostí nad jich zkázou zaplakal.“

Jako odpovědi radikálnímu táboru, najmě však jeho vůdcům a to redaktorům napsali dva kněží Brož a Vránek několik básní. Tak Jan Štěpán Brož odpovídá básní:

Návštěva ve svobodářské redakci.

Napij se, brachu, krve se napij,
sladká jest, omamná, rubínem svítí!
Polib svůj pohár — citlivost zabij,
přihni si rázně k novému žití.
Napij se krve rodných svých bratrů!
Pérem je vraždím, dobívám slovem,
svou vlastní záští bez cizích katů.
Jatky mám doma pod vlastním krovem.

Rci, brachu milý, kdo jsou ti nazí,
již se tu kolem nás bázlívě plíží?
Pohledem na ně v duši mě mrazí,
osud jich balvanem srdce mi tíží.

Ti nazí — bratře, duše jsou české,
s kterých jsem svlékl otcovskou víru.
Mám pro ně na skladě obleky hezké,
satan však doposud nevzal jim míru.
Míru jim vezme až při umíráčku
(satan je chytrák, liščí to kůže),
myslí si, potom že v lehounkém sáčku
každý z nich ohrát se u pece může.

Kdopak jest muž ten, bratříčku milý,
jenž tady pod oknem zkroušeně stojí?

Tomu jsme karakter inkoustem myli,
teď se tu suší v paprsků znoji.

Bratříčku milý, či jsou ty pěstě,
jichž tu sta hrozivě nahoru mává?

Čest jejich vlácel jsem v blátivé cestě,
za to mi dobráci volají „sláva“.

Kdo je ten soudruh zde, můj bratře zlatý,
co se tu na tebe úlisně dívá;
koňské má kopyto na místo paty,
pod černým kloboučkem dva růžky skrývá?

Pokloň se, to je můj redaktor hlavní —
bystrá a pálená hlavička, brachu!
při různých podnicích rádce můj právní,
bez něho byl bych již s listem svým v krachu
Každický článek mi do péra šeptá,
svým ostrým jazykem tužku mi strouhá,
pracuje zdarma a na plat se neptá —
písemně nemá nic — úmluva pouhá — —

Napij se, brachu, krve se napij,
sladká je, omamná, rubínem svítí!

Polib svůj pohár, citlivost zabij,
přihni si rázně k novému žití.
Napij se krve rodných svých bratrů!

Pérem je vraždím, dobívám slovem,
svou vlastní záští bez cizích katů.
Jatky mám doma pod vlastním krovem . . .

*Dodge, Nebr. 10. I. 1914.**

Podobně mluví v jiné básni:

Šťastný život na farmě.

Kdo hatí nás, kdo kletou jiskru v plamen nítí,
boj děsný bratrovražedný kdo rozdmychuje?
Snad nedouk, jenž v strachu o své živobyті
kdes v redakci jak otrok pro nás dýky kuje,

nám mocí vnutit chce své „pevné“ přesvědčení,
ač sám již často „zásadně“ zde změnil svoje,
a cynickým se dívá zrakem bez zachvění,
když krajany své rozešťval a vehnal v boje.

Mu nejde snad o povznesení duše lidu,
vždyť musí psát, jak otrokář-pán zpupně velí —
mu dolar bohem — nedbá víry, srdce klidu,
a rány jítří, jichž pak nikdo nezacelí.

On záštím pekla korunuje svoje dílo,
lží hubí pravdu, čest a olej v požár leje.
Mu v karty nahlédnout, hned jinak by se žilo,
a bouři sklízel by — kdo vítr tady seje — — —

A lidé Křenu všichni dobře rozuměli,
ba v soukromí i za pravdu mu vždycky dali.
Však najde se muž rázný, nesobecký, smělý,
jenž opřel by se zkáze, která se tu valí

jak mračno plné jedovaté dusné páry,
v níž každé ideální hnutí hyne, zmírá,
a místo svornosti vždy nové rostou sváry,
a ve spojení pro budoucnost mizí víra?

Kdo zadrží tu ruku vraždou poskvrněnou,
jež zavádí lid český nové na Lipany
a korunu zas ve skrání strojí zkrvácenou
a novým jedem jítří nezcelené rány? — — —

* J. Š. Brož: Z prerie, str. 60 a 16—17.

Však Jakub pevně doufal v Čechů usmíření:
zas slunce — říkal — usměje se v plné kráse,
až nová generace budoucí se změní,
a vzejde láska svatá krutém po zápase.

Vždyť děti zdejší rostou ve prostředí jiném,
jich duše není zatížena záští, kletbou.
V nich obrodíme se — a dá Bůh — nezahynem,
a český život zazelená novou setbou.

Stejně nadšeně hájí zájmů konservativců a jejich ideálů básník Jan Vránek
básní:*

Nesvornost.

Je zhoubou naší naše nesvornost,
jež jako hrozná kletba odvěká
nám ničí vlast a práva dějinná.
O ni se tříští naše podniky,
jak v kapky rozpadne se mocný proud,
když naráží na skalné útesy,
čímž pozbude své síly mohutné!
Proč ubíjíme síly nadějně
ve bratrovražedném hrozném zápase,
proč blátem jméno, čest si špiníme,
proč v cizině se ke své škodě rvem
a ubíjíme svoji budoucnost,
své dobré jméno, slávu minulou?
Když nebudem se ctíti navzájem,
zdaž cizinec k nám úctu pocítí?
Jen opovržení si vymůžem,
když proti sobě povedeme boj,
jenž přinese jen štvácům hříšný žold,
však budoucnost je přísně odsoudí,
až lid náš pozná, kam jej zavedli,
až lid náš jednou oči otevře,
kam svědci zistní chtěli strhnout jej,
již hlásali, že ten je vlastencem,
kdo tupí náboženství vznešené,
k němuž se s chloubou znali předkové
po devatenáct plných století,
že ten je osvíceným vzdělcem,
kdo pramáti svou našel v opici,

že ten je velikánem národa,
kdo na ulici kněze potupí,
k nimž úctu měli slavní předkové.

Den přijde, v němž se změní jeviště,
v němž lid náš pozná pravé přátele
a odsoudí ty kupce nevěry,
již seli mezi námi nesvornost,
by bezedné si kapsy plnili,
když na lep hloupí hejli sedli jim
a jejich notou píseň zpívali,
by svědci z koncertu jich bohatli.

Proč nedávají darmo noviny,
by šířili svou „slavnou“ osvětu,
by byli pochodní, jež září všem,
by světlo jasné pranic nestálo.
Hle, kněží stavějí školy, kostely
za obětí svých věrných věřících
a přecasto svým vlastním nákladem,
by lid náš před cizinci povznesli,
by získali nám úctu tuzemcův
a postavili Čechům pomníky,
jež jméno jejich zvěční v cizině.
Kde český chrám, tam žije národnost,
kde nevěra, tam hyne národnost,
neb nevěra jest úhor neplodný,
kde vznešenosti křídla ochromnou!

* Jan Vránek: Na půdě americké, str. 15—16.

Sociální styky českých skupin.

Toto jest třetí soubor příčin, které přivodily uplatnění kulturních přínosů českých vystěhovalců v Americe. Teprve sociálními styky se dostavuje stav společenského obcování v rámci určitého řádu a určité kulturní hodnoty. Jest tedy sociální styk nejdůležitějším činitelem v uvedení v pohyb určitého společenského řádu a určitých kulturních hodnot. Předcházející skupiny příčin, t. j. podmínky k utvoření sociální jednotky a psychické dominanty, hrající soustředovací úlohu v době velkého přechodu, jsou pouze podřadní a napomáhající činitelé.

Sociální styky se mohou různě klasifikovati. Pro naši potřebu se omezíme na rozbor sociálních styků předně ve skupině primární a pak ve skupině sekundární. Jedná se nám hlavně o zjištění a zhodnocení sociálních styků v sociálních skupinách českých vystěhovalců. Jde nám o zjištění všech složek spleťtého procesu vzájemného stýkání členů skupiny. Jak víme ze stati o významu sociální skupiny, jsou to právě vzájemné styky primární skupiny, které mají žádoucí stupeň síly absorbovat jednotlivce a přizpůsobit jej převládajícímu řádu společenského jednání. Jedině v primární skupině se jednotlivec socialisuje. Tváří v tvář stýkání jest bezpodmínečný proces k této socialisaci.

Měřítko socialisace českých skupin.

Na daném podkladě podmínek, jimiž se má skupina vyznačovat, aby mohla přivodit jak socialisaci, tak i udržeti v oběhu kulturní hodnoty a stanovený společenský řád, lze nám posouditi výkonnost českých dějin v Americe. Tuto výkonnost socialisace a kolování společenského řádu jistých kulturních hodnot zajišťují určité podmínky, o kterých již byla řeč. Je to elaborát různých zřízení a vymožeností, jež slouží účelům vzájemného dorozumívání a stýkání. Je to na prvním místě jazyk, živé i psané slovo, zeměpisná rozloha a příležitost k obcování tváří v tvář. Sociální skupiny českých vystěhovalců na jedné straně vykazují dostatečný stupeň žádoucích znaků socialisace a na druhé straně stupeň nedostatečný. Tedy tu stává jisté rozdělení skupin podle příznaků socialisace. Tento rozdíl byl přivoděn psychickými dominantami, které hrály svoji úlohu v přechodné periodě vytváření nebo znovu ustanovení společenského řádu. Ta část českého vystěhovalectva, která se přidružila k radikálnímu směru a zřekla se některých kulturních složek společenského řádu, octla se před úkolem vytvoření nových složek, které by ony odmítnuté nahradily. Negativním stanoviskem se společenský řád nezlepšuje, nýbrž zhoršuje.

Socialisace skupin typu radikálního.

Těmto skupinám se nedostává hlavně znaků, jež nacházíme u skupin primárních a jež jsou tak žádoucí k vykonávání socializačního procesu. Je to příležitost styků tváří v tvář. Společenský řád podle jejich programu nemá ani vyhrazené oblasti, jež by dávala skupině zeměpisnou jednotku a sousedský smysl. Není tu ani povinné přítomnosti kterýchkoli obřadů nebo událostí jak veřejných, tak soukromých. Chybí tu i podržování určitým vzorům chování a jednání, jakož i soudružnost tradice a

kulturních hodnot a mravních zásad vůbec. Obě knihy Čapkovy nám podávají zprávu, které tu byly vztahy a mravní učení. O poučení píše jistý krajan následovně Klácelovi, který byl nejvíce vynikajícím tvůrcem svobodomyslnosti:

„Yankton, Dakota Territory, 15. ledna 1875. Otče: Víš, že jsem 15. ledna přistoupil jako starý muž pod Tvůj prapor svobodného učení, po kterém jsem dávno ve staré vlasti toužil, a jenom proto se odebral do Ameriky, abych svobodně mohl dýchat. Pozdě není nikdy zmúdreti a ty šupiny předsudků strásti se sebe. I přijmi mne do seznamu svých vyvolených. Děkuji osudu, že mne zavedl k prameni učení Tvého, jemuž chci zůstat věrný až do smrti... Nakonec Tebe žádám o poučení, jak se máme chovati při pohřbu úda obce naší. J. Lenger st.“*

O zakládání obcí svobodomyslných píše Čapek: „V třetím čísle Hlasu Jednoty svobodomyslných navrhuji se stanovy Jednoty svobodomyslných. Když se nejméně tři pravdosmělí mužského nebo ženského pohlaví, nejméně 18 let starí spojí ke vzájemnému tvrzení v pravdě, může se utvořit Obec svobodomyslných. Spolčení více obcí sluje Jednota obcí svobodomyslných. Prostředníkem všech obcí má býti Hlas Jednoty svobodomyslných. Volby má každá obec konati 4. července, kdy Unie americká světí svoje založení osvojenství. Úd jest povinen vésti svoje děti v duchu Jednoty; žádný úd nemůže náležeti k církevní jednotě. Všichni údové nechť si tykají a říkají si otče, matko, bratře, sestro. Redaktor Klácel si dává psáti „Bratře Prostředníku“, „Otče“, „Učiteli“.“**

Učení svobodomyslnosti pozůstávalo ze čtrnácti článků, jež tu následují:

1. My vidíme, věříme a poznáváme, že všechno, cokolivěk jest, roste a žije, řízeno jest jistými zákony či umem.
2. My učíme, věříme a poznáváme, že v této rozmanitosti jedno jest pro druhé v zákonité vzájemnosti.
3. My vidíme, věříme a poznáváme, že ta vzájemnost tak pokračuje, že vždy více nižších tvorů skládá se a proniká a soustřeďuje se ve vyšší jednoty.
4. My vidíme, věříme a poznáváme, že země nejsložitější a tedy nejdokonalejší výkvět jest člověk.
5. My vidíme, věříme a poznáváme, že člověka největší výkvět jest duch, totiž mysl a vůle, jenž tuto sebevědomost soustředěné země jmenuje já.
6. My vidíme, věříme a poznáváme, že člověk o sobě jest málomocný, neukončilý a že povolány jsou osoby či jednotlivci skládati mysli a vůle své ve vyšší jednoty, obce malé, větší, až konečně v jednotu všeho lidstva, a tuto sebevědomou jednotu jmenujeme Člověka Velikého, kterému má každý úd sloužiti jako Pánu jedinému na zemi.
7. My vidíme, věříme a poznáváme, že země jest jen úd vyšší jednoty, již jmenujeme Slunečenstvo.
8. My se domýšlíme, že toto Slunečenstvo jest též jen úd vyšší jednoty a takže všechny další domýšlené jednoty činí jedno tělo, které jmenujeme Vesmír.
9. My věříme, že jeden každý tvor má povolání své ve Vesmíru jako úd jeho, a toto povolání jmenujeme Vesměrnost.

* T. Čapek: Padesát let českého tisku v Americe, str. 38.

** T. Čapek: Padesát let českého tisku v Americe, str. 37—38.

10. My věříme a poznáváme, že nevědomé tvory plní své povolání svým bytím, zrostem a životem, a to jmenujeme přirozené náboženství.

11. My věříme a poznáváme, že všechno má cit této vesměrnosti a to jmenujeme náboženství.

12. My cítíme, věříme a poznáváme, že vědomí tvorové jsou tímto svědomím svobodní a že tedy o své vůli mají konati povolání své, a to jest vědomé či svobodné náboženství.

13. My jmenujeme ukázanost Vesmíru ladou, zákony Vesmíru jako předmět poznání pravdou, a jako vzor, podle něhož má se spořádati člověčenstvo, jmenujeme vesměrnost dobra.

14. Lnutí jednoho údu Vesmíru ke druhému jest láska a vědomé konání její spravedlnost, poznávání zákonů Vesmíru sluje věda a napodobení všelady pro smysl jest umění.*

Takovéto učení nevybudoje pevně semknuté obce. Nenacházíme v něm příležitosti ke vzájemnému stýkání a uložené povinnosti přítomnosti jakéhokoli obřadu nebo události. Pouhým doznáním: vidíme, věříme a poznáváme, se nevytvoří činitel sociální nadvlády, jakým má býti nauka víry neb mravnosti.

Typ radikálních skupin myšlenkovým a kulturním obsahem nebyl organizačně upraven, aby tvořil základnu sociální skupiny. Nevyžadoval určitého přístřeší, jež by se stalo středem zeměpisné plochy. Pro tento organizační nedostatek povinné přítomnosti a zeměpisného celku s vyhrazeným středem nedosáhly české radikální skupiny úrovně primárních skupin, které mají dostatečný stupeň styků tváří v tvář a zaujímají vyhraněnou plochu. Kde běželo o uplatnění kulturních přínosů po stránce národnostní, vystupovali příslušníci radikálního tábora s větší houževnatostí, neboť to byla téměř jediná příležitost pro jakž takž povinnou přítomnost a ukojení přirozených sklónů po vzájemném stýkání. Proto i po stránce spolkového a tiskového elaborátu vykazuje tábor směru radikálního větší početnost než druhý tábor konservativní. Čapek udává dále:

„Že se američtí Čechové hromadně odkatoličili, jest nesporné. Dr. Vojan jest přesvědčen, že počet necírkevníků je bližší 70% než 50%. Kdybychom vzali za klíč počet členů podpůrných spolků a časopisectvo zřejmě katolické, musili bychom dáti Vojanovi za pravdu. Časopisů vydávaných od katolíků pro katolíky je 21, čítaje v to i tak zvané farní věstníky. Katolické podpůrné spolky měly r. 1915 32.908 údů, nekatolické 123.183. Jedni i druzí jsou kromě toho silně zastoupeni v amerických spolicích: katolíci u Knights of Columbus, nekatolíci u Free Masons, u Odd Fellows, Foresters, Woodmen, Knights of Pythias a Elks.“**

Nejposlednější ocenění jak národní tak i duchovně kulturní práce radikálního tábora jest od Dr. Emila Soboty, min. rady v kanceláři p. presidenta ČSR:***

„Je známo, že česká emigrace v Americe provedla ve svých řadách velmi radikální rozluku s Římem. Není ovšem statistiky o tom, kolik našich krajanů po svém příchodu na americkou půdu vystoupilo ze svazku katolické církve a kolik jest dosud katolíky. Ale je fakt, že v r. 1920 svobodomyslné spolky české, které vedle pod-

* T. Čapek: „Naše Amerika“, str. 370—371.

** T. Čapek: „Naše Amerika“, str. 362.

*** Dr. Svoboda E.: „U amerických krajanů“, str. 12—14.

půrného, společenského anebo vzdělávacího programu mají i protikatolickou tendenci, soustřeďovaly přes 123.000 členů, zatím co paralelní organizace katolické jich měly asi 33.000 (podle údaje Čapkova Klíma uvádí 128.000, resp. 38.000). To jsou ovšem jen cifry ohledně stoupenců spolkově organizovaných. Skutečný počet jest oboustranně mnohem větší a lze jen s pravděpodobností souditi na to, že poměr obou táborů zůstává obdobný i v ostatní krajanské masce. (Mezi Slováky jest poměr ovšem značně jiný. Klíma čítá as 326.000 katolíků, 83.000 evangelíků, 40.000 bezkonfesijních.)

Orientace svobodomyšlných Čechů není jen protikatolická, nýbrž proti historickým církvím vůbec. (Evangelíků jest mezi Čechy jen něco přes 20.000, hnutí pro církve československou ustrnulo v prvých počátcích.) Jest to liberalistický racionalismus, jenž zůstává ve svém jádře nedotčen, ale také nepropracován po celých oněch 50 roků, od nichž se datují její počátky. Na otázku, zda může tato orientace přispěti ke zvěčnění českého ducha v kult. atmosféře americké svým specifickým způsobem, lze sotva odpovědět kladně. Především proto ne, že specificky českou jest na ní jen vlastně její negativní stránka: ten radikální odklon od katolictví, jaký mezi ostatními americkými emigracemi nemá příkladu. Ale v ostatním vplynulo české svobodomyšlnictví zcela do amerických vod. Organisačně přidružilo se převážně k velkým americkým organisacím svobodných zednářů, podivných bratrů, lesníků, Elků atd. a žije si jejich způsobem, který se ostatně neliší mnoho od života konfesních společností, jež v Americe také žijí životem daleko více společenským nežli náboženským.

Svobodomyšlné organizace krajanské, pozorujeme-li je pod zorným úhlem jejich významu pro uplatnění českého živlu v Americe, mají ovšem velikou zásluhu, vydržujíce tak zvané jazykové, sobotní a nedělní školy, v nichž posud asi 10.000 dítek českého původu se utvrzuje v jazyku svých rodičů. Pedagogové budou asi málo nadšeni touto institucí, která připravuje českoamerické děti o svobodný konec týdne, jemuž se těší jejich američtí spolužáci. Ale možná, že této pedagogické výtce by bylo vzato ostří, kdyby tyto školy vhodnou úpravou osnovy i metody vyučovací namísto semeníště jazykové znalosti staly se místem zábavy, řízené k jedinému cíli: k obeznámení dítěte s kulturou vlasti jeho rodičů, pokud tomu je dětská mysl přístupná. Naši svobodomyšlní krajané pokládají za hlavní úspěch těchto škol, které vydržují s úctyhodnou obětavostí, aby se v nich jejich děti naučily českému pravopisu. Je jistě dojemné, že takový otec umí býti pyšný na to, že jeho v Americe rozený synek dovede napsat dědečkovi někde pod Šumavou pravopisně slušné české přání k svátku vytrénovaným slohem ... Ale upřímně řečeno, nebylo by užitečnější, kdyby si krajanské děti z těchto škol přinesly raději větší znalost dějin své staré vlasti, aby byly poučeny o tom, proč mohou býti hrdé na to, že jejich předkové přišli právě z tohoto a ne z jiného kouta Evropy, a pak jim může býti v životě užitečno, budou-li se s poměry té staré vlasti soustavně obeznamovat i tehdy, až dospějí? Takový způsob vyučování by je snad více lákal a více by je smiřoval s tím, že je škola připravila o sobotní nebo nedělní prázdnou. Možná, pravděpodobně by je škola nenaučila do té míry česky ve slově i písmě reprodukovati český výklad učitelův; ale utvrzovala by je aspoň v pasivní znalosti jazyka, navykla by je alespoň poslouchati správnému českému hovoru a — hlavně — zasela by do nich símě trvalého zájmu

o české věci. Dala by jim základ k tomu, aby z nich, až dospějí, byli američtí občané vždy pozorní ke všemu, co přichází z Československa.

Pokud však je těžiště těchto škol v jazykovém drillu, stane se, že žáci zavolají na učitele, který pověsil na tabuli mapu ČSR, aby jim vyložil hlavní rysy situace tohoto státu uprostřed starého světa dílu: „Haló, pane R., tohle není žádná hodina zeměpisu!“

Typ sekundárních skupin.

Radikální tábor představuje typ sekundárních skupin, v nichž se odehrává styk ve smyslu abstraktním. Jest to pomocí tisku jak časopiseckého, tak i spolkového, že se udržují pouta sounáleženosti a dorozumívání. Noviny a činnost spolků, hlavně sokolských jednot, jest hlavním pojítkem a příležitostí styků příslušníků radikálního tábora. Styků tváří v tvář jest poměrně málo a pouze nahodile u porovnání s příslušníky tábora konservativního. Jistý proces styků tváří v tvář se odehrává tam, kde jest zřízena doplňovací škola jazyková, kamž dívky docházejí v sobotu odpoledne a v neděli dopoledne. Nevýhoda jest v tuze omezeném stýkání a pak i vliv veřejné školy na české vědomí dítek. T. Čapek* v obhajobě veřejné školy praví toto:

„Pravý Američan jest pyšný na obecnou školu (Public school) a bez výhrady jí svěřuje své děti. Starostlivému Slovanu z Polska, Jugoslaviie a Československa obecná škola — vrcholný vzor toho druhu na světě — nevyhovuje. Staví si své farní školy.“

Avšak podle prof. Rossa** má tato veřejná škola za úkol: vštěpovati americké (anglosaské!) tradice a odpoutati je od tradic vlastního rodu. (Pokračování.)

Svatý Benedikt a jeho řád.

Karel Uhl.

Věnováno P. Vojtěchu Horákovi, O. S. B. v Rajhradě.

Část další.

V.

Organisace jednotlivých klášterů řádu sv. Benedikta. — Řádový znak. — Kříž a medaile sv. Benedikta.

Ecce quam bonum et quam iucundum habitare fratres in unum!
Hle, jak je dobré a jak utěšené, přebývají-li bratři pospolu!

Zalm 132, 1.

Na rozdíl od některých řádů (na př. jesuitů) a kongregací, jichž kláštery jsou většinou *řeholními domy* a jichž členové často bývají přesazováni do jiných domů a klášterů a u nichž také představený bývá ustanovován jen na určitou dobu, má

* T. Čapek: „Naše Amerika“, str. 47.

** Ross: Social Psychology, str. 123.

býti a po většině jest každý klášter řádu sv. Benedikta a řádů zpřízněných samostatnou jednotkou, opatstvím.¹

Tím, že členové skládají slib stálosti místa (*votum stabilitatis loci*), stává se určitý klášter jejich trvalým domovem a řeholní bratrstvo jejich rodinou. Navzájem jsou si všichni bratřími (*fratres*) nebo sestrami (*sorores*). Hlavou této řeholní rodiny jest *opat*, v ženských klášterích *abatyše*.²

Opat bývá volen doživotně většinou hlasů oprávněných k tomu bratří, kterými v nynější době jsou vlastně pouze kněží, kteří slavné sliby již složili. Kandidát na opata musí mítí nejméně 30 let věku a 10 let řeholního života po slavných slibech.

Jinou podmínkou jest, aby byl knězem jako jeho voličové. Hlasování při volbě opatovně jest tajné a děje se pomocí lístků, nyní tisknutých, se jmény všech spolu-bratří-kněží, kromě jména dotyčného voliče. Sama sebe tedy nikdo nemůže voliti. Lístky ty vkládají se do kalicha. Po volbě, jíž předsedá obyčejně preses kongregace nebo některý jiný opat jako jeho zástupce a která se koná v kapitulní (poradní) síni, bývá nově zvolený opat veden do chrámu, kdež mu všichni řeholníci skládají slib poslušnosti. Za nějaký čas potom bývá slavnostní uvedení opata v jeho úřad; obřad ten nazývá se benedikce. Potvrzován bývá opat jménem papežovým od presesa kongregace a často také od vlády dotyčného státu, zejména vládne-li klášter nějakým značnějším majetkem.

Tak tomu bylo zvláště dříve, pokud opati bývali zároveň zemskými preláty a pokud jimi dosud jsou. K řízení kláštera jest opat nadán patřičnou mocí a právy. Jest nejvyšším pánem, představitelem a rozhodčím ve všech záležitostech kláštera. Nemá však býti samovládcem (tyranem), nýbrž spravedlivým otcem, jsa pamětlivým, že jest považován v klášteře za náměstka Kristova, jak to praví sv. Benedikt v II. hlavě své řehole: „Christi enim agere vices in monasterio creditur (abbas) = Považuje se zajisté (opat) v klášteře za náměstka Kristova.“ Poněvadž opat u víře se pokládá za náměstka Kristova, budiž jmenován „pán“ a „opat“ z úcty a lásky

¹ Pokud přece z nějakých příčin některý klášter je nesamostatný, na jiném, větším závislý, tu nazývá se buď *proboštsvím* (*praepositura*, jakým na příklad byl Rajhrad, závislý až do roku 1813 na opatství břevnovsko-broumovském), jemuž v čele stojí *probošt* (*praepositus*), nebo *převorstvím* (*prioratus*), které spravuje *převor* (*prior*, — takovým převorstvím byl klášter Police v Čechách), anebo konečně *residencí*, kterou řídí *superior*. S residencí bývá obyčejně spojeno *gymnasium* nebo jiný výchovný ústav; takovou residencí jest klášter v Komárně, závislý na arcipatství sv. Martina v Maďarsku. Takové závislé kláštery tvoří obyčejně se svým mateřským opatstvím jednu velikou rodinu, v jejímž rámci mniši mohou býti z jednoho do druhého kláštera přesazováni. Vyšší organizační jednotkou nežli opatství se závislými na něm kláštery jest či jsou *kongregace* benediktinských klášterů, jinak úplně samostatných. O kongregacích bude pojednáno dále.

² Slovo „opat“, německý „Abt“, pochází z latinského „abbas“ a toto zase z hebrejského *áb* nebo z příbuzného aramejského *'abbâ*, což znamená „otec“.

Obyčejně anebo často se užívá názvu „pater abbas“ = „otec opat“, což však oboje značí otce. „Abatyše“ je utvořeno z lat. *abbatissa* a má původ od slova *abbas*. Názvy tyto jakožto představených klášterů vyskytují se pouze u starých řádů, benediktinů, cisterciáků, olivetánů a jiných zpřízněných řádů, dále u premonstrátů a řeholních kanovníků sv. Augustina (výjimka také u brněnských augustiniánů-poustevníků), nikdy však u řádů žebravých, františkánů, minoritů, kapucínů, dominikánů, rovněž ne u jezuitů a pozdějších kongregací řeholních.

ke Kristu. (Řehole, hl. 63.) Má se proto o všem předem raditi s bratřími, je čas od času svolávati k poradě i hlasování a oznamovati jim všechny důležité události a okolnosti, týkající se kláštera. Nařizuje tak řehole v III. hlavě „De adhibendis ad consilium fratribus“, „O poradě s bratřími“: „Omnia fac cum consilio et post factum non poenitebis!“³ = „Čiň vše s poradou a po účinku nebudeš litovati!“ (Sirach, 32, 24.) Taková poradní shromáždění, zvaná „kapitula“, jsou vlastně jakýmsi druhem parlamentu; konávají se v místnostech zvláště k tomu určených a též nazvaných „kapitulami“ nebo „kapitulními sály“. Jméno mají odtud, že před poradami čítávaly se některé příslušné hlavy (kapitoly) řehole.⁴ Opat — sám drže se řehole a přísně podle ní žije — má bdíti nad přesným zachováváním řeholních a řádových předpisů, nad zachováváním kázně⁵ a konáním bohoslužby, zvláště pak společných modliteb, t. zv. hodinek.

Opatovu pravomoc určuje nejen řehole, nýbrž i konstituce řádové a statuta kongregací (benediktinských), v nemalé pak míře ustanovení již výše zmíněné římské kongregace o řeholnících jako rozhodčího sboru a církevní právo samo. Opat podléhá i se svým klášteřem občasně — obyčejně za 3 léta — visitaci opata-presesa kongregace, k níž jeho klášter přináleží, anebo od něho ustanoveného visitátora.

Nepatří-li klášter k žádné kongregaci — jako v přítomné době kláštery Břevnov, Broumov a Rajhrad — visituje jej opat-primas nebo jeho zástupce. Mimořádnou visitaci může papež naříditi kdykoli.⁶

Místnímu, t. j. diecéšnímu biskupu, co se týče vnitřních záležitostí klášterních, opat ani jeho klášter nepodléhá. Benediktinské kláštery bývaly zpravidla s papežským svolením (výsadou) vyňaty z pravomoci biskupské čili byly „exemptní“, „výhradní“, jak to nazývá Bonaventura Piter.

Může proto opat na př. dáti své kleriky vysvětit na kněze od kteréhokoliv biskupa a ovšem také dáti je kamkoliv na bohoslovná studia. Vedou-li však členové kláštera také duchovní správu — byť i na svých patronátních farách — podléhají v této příčině diecéšnímu biskupovi.

Církev, aby pozvedla opatskou hodnost, nadala ji mnohými výsadami, zejména právem pontifikalií, t. j. právem nositi opatský náprsní kříž, prsten a čapku, zvanou „Sol. Deo“, jakož i právem sloužiti slavnou mši sv. „pontifikální“ jako biskup s četnou přísluhou (assistencí) a při ní užívati též berly, mitry, gremiale a j. Opati-předsedové kongregací nebo generální opati nosí při slavnostních příležitostech také vlečku (cappa magna).

Pouze výjimkou mají opati některých slavných a významných klášterů též některá práva biskupská, vykonávající plnou pravomoc biskupskou — kromě potestatem ordinis čili svěcení kněžstva a udělování svátosti biřmování — nad duchoven-

³ V novějších, kritických vydáních řehole: poeniteberis.

⁴ Kapitol ve Washingtoně, kde se schází kongres Spojených států, je také takovou poradní a hlasovací místností. Krásný kapitulní sál je v cisterciáckém klášteři Oseku v Čechách (viz album „Letem českým světem“, str. 268) a v Emauzích v Praze.

⁵ „Serva ordinem et ordo servabit te!“ = „Zachovávej řád (pořádek) a řád zachová tebe!“ je staré pravidlo klášterní.

⁶ Tak r. 1925 z rozkazu papežova visitoval redemptorista Hudeček všechny kláštery v Československé republice. V Rajhradě byl 8. června 1925.

stvem i věřícími, ale pouze na území svého kláštera, a v tomto případě nazývají se „abbas“ nebo „abbates nullius dioeceseos“ (nebo též dioecesis), česky „opati — polo-biskupové nebo skoro-biskupové“.

V řádě benediktinském jsou jimi opati těchto 12 klášterů:

1. arcioopatství Monte Cassina;
2. opatství sv. Pavla za hradbami v Římě (San Paolo fuori le mura);
3. arcioopatství sv. Martina v Uhrách (Mons. sacer Pannoniae neboli Pannon-halma);
4. opatství Nejsv. Trojice v Cavě u Neapole;
5. opatství Monte Vergine (Mons. Virginis) u Avellina severně Neapole;
6. opatství Nová Nursie v západní Australii (New-Nursia Mission, West-Australia);
7. opatství Einsiedeln ve Švýcarsku;
8. opatství v Rio de Janeiro v Brazílii;
9. opatství Belmont v Anglii;
9. opatství Belmont v Anglii;
10. opatství Sv. Školastika v Subiaku;
11. opatství sv. Petra v Münsteru v Kanadě (Saskatchewan) — povýšeno na opatství nullius dioeceseos r. 1921, a
12. opatství v Lindi ve střední Africe v britském území Tanganjika (bývalá Německá Východní Afrika) — povýšeno r. 1928.

Arcioopat montekasinský Gregorio (= Řehoř) Diamare byl 12. III. 1928 vysvěcen na skutečného biskupa a podobně opat Lorenzo (Vavřinec) Salvi ze Subiaka dne 28. X. 1927.

Oba tyto kláštery jsou tedy nyní skutečnými biskupstvími a opatství nullius dioeceseos je tedy vlastně 10.⁷

Jak důležitá jest osobnost opatova a jeho charakter, vhodně vyjadřuje klášterní pořekadlo: „Qualis abbas — tale monasterium“ = „Jaký jest opat — takový jest i klášter!“ a pak okolnost, že sv. Benedikt věnoval této otázce celou druhou hlavu své řehole „Qualis esse debeat Abbas“ = „Jaký má býti opat.“

Ostatní úřady klášterní.

Během doby vzniklo v klášterích mnoho úřadů jednak z důvodu pořádku a rozdělení práce, jednak proto, aby mniši stále něčím byli zaměstnáni. Některé úřady byly zavedeny již od sv. Benedikta, jiné vznikly později z potřeby a vývojem. Rozumí se, že vhodné k tomu mnichy vybírá a ustanovuje opat a to zpravidla na celý život nebo na dlouhou dobu; může je kdykoliv sesaditi, jestliže se neosvědčili, anebo určitě je k jinému úkolu. Tyto úřady můžeme rozdělit ve dvě skupiny: pro vnitřní či duchovní záležitosti a pro záležitosti zevnější.

K první skupině patří:

Převor (lat.: prior = prvnější po opatovi); jest opatovým zástupcem. Má pečovati o pořádek a kázeň v konventě. Zastává-li v klášterní rodině opat otce, jest

⁷ Není mi bezpečně známo, zda Monte Cassino a Subiaco jsou biskupstvími jen dočasně (quoad personam abbatis-episcopi) anebo již stále (in perpetuum).

převor jakoby matkou kláštera; to je převor klášterní či klaustrální. Převor konventuální je představeným kláštera, který nemá podle církevního práva hodnost a titul opatství, nýbrž jest pouhým převorátem; převor jest zde nejvyšším představeným s plnou mocí. Takový převorát slove *prioratus conventualis*.

Prioratus simplex je převorát závislý na svém mateřském klášteře, při němž převor nemá plné moci; takovým převorátem byl klášter Stará Voda na Moravě, jenž jako *prioratus simplex* byl závislým na opatství Emauzském v Praze.

Kathedrální převorů jsou při některých katedrálách v Anglii jako zbytek starých dob, kdy biskupskou kapitolu, kterou nyní tvoří kanovníci, tvořili mniši.

Podpřevor (lat. *subprior*) vykonává funkce převorovy za jeho nepřítomnosti, onemocnění atd.

Novicmistr čili učitel noviců (lat. *magister novitiorum*), obyčejně anebo často též současně ředitel kleriků (*director clericorum*) má na starosti výchovu klášterního dorostu, a to noviců čili nováčků po dobu jejich zkušebního roku a kleriků, kteří studující bohosloví připravují se na kněžství, až do jejich vysvěcení.

Je samozřejmo, že oba tyto tak důležité úřady svěřují se mnichům vyzkoušeným a co nejdokonalejším. Každá chyba nebo nedokonalost ve výchově by se později klášteru vymstila — hlavně uvolněním kázně řeholní, jež bývá často příčinou mravního úpadku a zkázy kláštera. Neboť jaký novicmistr, takoví i novici a klerikové, naděje a budoucí členové kláštera a po případě i jeho představení.

Nad bratry-laiky bdí *magister conversorum*.

O nemocné (*infirmi*) pečuje *infirmarius*. Sv. Benedikt klade obzvláštní důraz na péči o nemocné v 36. hlavě své řehole „*De infirmis fratribus* — O nemocných bratřích.“

O chrám, sakristii, bohoslužebná roucha a potřeby stará se *sakristián* (*sacrista maior*, *custos* — obyčejně kněz) a jeho pomocník (*sacrista minor*, *subcustos*, obyč. bratr-laik).

Zpěvy a hudbu při slavných bohoslužbách, jakož i výcvik zpěváků řídí *regens chori* (ředitel kůru).

Refectoriarius má se starati o jídelnu (*refectorium*).

Vrátný (*portarius*) bdí nad branou (vchodem) do konventu a tím i nad klaustrou; obyčejně jím bývá nějaký starší a spolehlivý bratr-laik a kde tito nejsou — sluha. Je známo, že do kláštera nesmějí osoby cizí, světské a zvláště ne ženy do mužského a muži do ženského kláštera. Toto přísné ustanovení nazývá se „klausura“.⁸

Důležitý, významný i čestný jest úřad knihovníka (*bibliothecarius*) a a r-

⁸ Ani opat nemá práva zrušiti klausuru čili dovoliti ženám vstoupiti do kláštera. Výjimka byla pouze pro členy (i pro ženské členy) panovnických rodin, jakožto nejvyšších pánů ve státě. Takovou výjimkou byla návštěva dcer pana presidenta Masaryka, doktorky Alice a Olgy a 2 dětí s vychovatelkou a sekretářkou v benediktinském rajhradském klášteře dne 6. července 1931. Mužům dovoluje se v řídkých případech přístup do mužských klášterů. Pro hosty jsou při klášteřích mimo klausuru zřízeny hovorny nebo hostinky.

⁹ Základ k vědecké činnosti mnichů dal římský patricius Magnus Aurelius Cassiodorus (* 468, † po r. 568), který r. 538 založil klášter Vivarium (Vivarese) u Scyllacia v dolní Itálii, do něhož sám jako mnich vstoupil. Tam žil vědám a také mnichy nutil k vědecké práci, jevíci se hlavně opisováním spisů starých klasiků, které tímto způsobem zachovaly se věkům potomním.

ch i v á ř e (archivarius). Oba úřady svěřují se pouze učeným mnichům a bývají často spojeny v jedné osobě.

V klášteřích od pradávna byly horlivě pěstovány vědy a umění⁹ a k tomu bylo zapotřebí v první řadě knih. Mniši sami nejen spisovali, nýbrž též sbírali a schraňovali knihy ze všech oborů lidského vědění a tak vznikaly při klášteřích rozsáhlé a vzácné knihovny, chovající často drahocenné knižní skvosty.¹⁰

Své listiny, diplomy, výsady a důležité dopisy i rozličné jiné záznamy ukládali mniši do archivů (listoven). Archivy a knihovny jsou tedy důležitými sbírkami vědeckými, hlavně ovšem pro dějepis, ale též pro jiné vědy. Jsou to chlouby každého kláštera. Ze všeho toho vyplývá i důležitost tohoto úřadu knihovníka a archiváře.

Staré památky, které se nehodily ani do knihoven ani do archivů, byly ukládány do muzeí, jichž správu vedl kustos (= strážce) musea. Téměř každý starší klášter benediktinský má velikou knihovnu, vzácný archiv a aspoň malé museum.

Funkce opatova sekretáře vyplývá již z názvu.

Kapitulní sekretář zaznamenával protokoly kapitulních jednání.

Ceremoniář řídil obřady při slavných, pontifikálních bohoslužbách.

Úřady pro vnější, životní potřeby klášterní jsou:

Ekonom či inspektor statků má na starosti správu klášterních statků a majetku vůbec.

Praefectus culinae (představený kuchyně) čili provisor stará se o kuchyni a často i o jiné potřeby kláštera.¹¹

Magister hospitum pečuje o hosty. V mnohých klášteřích to zastává obyčejně provisor.

Sklepník (cellerarius), zahradník (hortulanus) a pokladník (bursarius) čili účetní jsou úřady, jichž obor působnosti vyplývá již z názvu.

Rozličné tyto úřady byly přirozeně všelijak kombinovány, v jedno slučovány, takže jedna osoba zastávala jich i více najednou, zvláště v menších klášteřích. Některé pak byly svěřovány i světským osobám, klášterním úředníkům nebo služebníkům.

Ve velikých klášteřích s mnoha mnichy bývají ještě ustanovováni děkanové (desátníci), jichž vzpomíná sv. Benedikt v 21. hlavě řehole a kteří měli bdíti vždy nad 10 mnichy, odkudž jejich jméno (decem = 10, odtud decanus).

Při církevních hodinkách či chóru střídají se mniši týdně v určitých úkonech a čteních; ti pak nazývají se hebdomadáři (týdeníci; řecko-lat. hebdomas = týden); čtou-li zároveň při jídle, pak jsou to lektori (čtenáři).

¹⁰ Podle nynějšího knihovníka a archiváře P. Václava J. Pokorného má knihovna benediktinského opatství v Rajhradě okrouhle na 100.000 knih, z největší části vědeckých, 389 prvotisků a 723 rukopisů. — P. V. J. Pokorný: „Klášter Rajhrad, jeho dějiny a památnosti“, str. 33 a 36 (Brno, 1925). — Přesný počet knih této knihovny nelze udati; knihovna se znovu pořádá a katalogisuje. Knihovnu tuto popsal Karel Uhl: „Rajhradská knihovna a její památnosti“ v kal. „Moravanu“ na rok 1921, str. 59—68 (Brno, 1920; s 9 obr.) a v článku „Klášterní knihovna a museum v Rajhradě“ v „Našem domově“, XXX. roč. (Brno, 1921 s 19 obrázky).

¹¹ „Bona culina — bona disciplina“ = „Dobrá kuchyně, dobrá kázeň,“ je staré žertovné monastické pořekadlo, ale s řeholního hlediska nesprávné.

Většina mnichů bývá již od středověku *kněžími* = *patres* (odtud zkratka *P.* = *pater*, duchovní otec, přede jménem).

V menšině bývají *bratří-laikové* (*fratres conversi*, doslovně: bratři obrácení, t. j. k řeholnímu, duchovnějšimu životu ze života světského), kteří vykonávají rozličné práce, služby a řemesla.¹² Jsouce většinou bez vyššího vzdělání, konají laikové své předepsané modlitby v jazyku mateřském, nikoliv latinsky jako ostatní mniši.

Novicové (*fratres novitii*) jsou nováčkové, nacházející se ve zkušebním stadiu či noviciátě, který trvá 1 rok (*annus probationis*) a v němž se seznamují se základy řeholního života, učí se a probírají řeholi, *tirocinium* (příručku pro nováčky) a statuta příslušné kongregace benediktinské a zaučují se ve čtení brevíře a v různých obřadech bohoslužebných. Bydlí v oddělené části kláštera, zvané též noviciátem. Obstojí-li, postupují po tomto roce a po složení jednoduchých či prostých slibů do třídy *kleriků* (*fratres religiosi* či *clerici*), kteří studiem bohosloví po 4 léta připravují se na kněžství. Slavnou profes či sliby skládají klerikové za 3 léta po jednoduchých slibech.

Obláti (z lat. *oblatus* = obětovaný) nazývali se ve středověku laikové, t. j. světské lidi, kteří se i se svým majetkem některému klášteru obětovali, nebo také děti, které od rodičů hned z mládí k životu klášternímu byly určeny, a konečně ti, kdož své jmění klášteru darovali, aby byli účastni modliteb a zásluh řeholních, ačkoliv do kláštera nevstoupili.

Obláti tvoří jakýsi třetí řád benediktinský, ač ne v tom smyslu, jako rozumíme třetí řády u františkánů nebo dominikánů.

Jest to oddělení, mající jméno „obláti“, které od třetích řádů františkánských a dominikánských neliší se jenom podle jména, nýbrž i vnitřní sestavou, vedením a j. v.

Obláti mohou žít v klášteře anebo mimo klášter.

V klášteře užívají habitu všeobecně, mimo klášter mohou nosit habit, pakli jim to představený oblátů dovolí. Též oblátky existují; v Emauzích v Praze na př. je velmi početné oddělení oblátek řádu svatého Benedikta; oblátů je tam 30.

Postulasti, t. j. žadatelé, jsou čekatelé, kandidáti, kteří před vstupem do vlastního noviciátu nějaký čas v klášteře žijí.

Kněží, klerici i novicové konají společný chór čili modlí se společně brevír (církevní hodinky) a proto též slují *chóroví mniši* (*monachi chori*) na rozdíl od bratří-laiků, kteří pro neznalost latiny chóru se neúčastní, ale zato vykonávají své společné modlitby ve své řeči národní.

Podotknouti dlužno, ač je to ostatně známo, že mniši při vstupu do kláštera dostávají místo svého jména křestního jiné jméno, klášterní, které jim už navždy zůstává — nevystoupí-li ovšem před slavnými sliby. Symbolicky to znamená, že mnich vstupem do kláštera svlékl se sebe starého, hříšného člověka a oblékl nového, přijav na se nové závazky.

Slavná bohoslužba a společný chór (hodinky) jsou přední povinností benediktinských mnichů. „*Operi Dei nihil praeponatur!*“ = „Ničemu nebudiž dána přednost

¹² O nich napsal P. Prokop Neuzil, O. S. B., knihu: „Bratří laikové v řádu svatého Benedikta“. Chicago, 1926.

před službami božími!“ přikazuje sv. Benedikt v 43. hlavě své řehole. Nad chválu a oslavu boží nemá býti pro mnicha nic důležitějšího, nic světějšího, nic většího. Podle slov žalmu 118: „Sedmkrát za den vzdával jsem chválu Tobě!“ je společný chór rozdělen na sedm dob či oddílů, které se jmenují: 1. matutinum (jitřní), 2. laudes (chvály), 3. prima, 4. tertia, 5. sexta, 6. nona (první, třetí, šestá a devátá hodina denní podle starořímského způsobu, vlastně žalmy a modlitby na tyto doby připadající), 7. vesperae (nešpory, večerní pobožnost) a completorium (kompletář, modlitby závěrečné).¹³ Původně byly zmíněné části breviře recitovány skutečně v dobách shodných se jmény; nyní však bývají některé časy v jedno slučovány. Hodinky začínají již večer předcházejícího dne, kdy se recituje matutinum a laudes.¹⁴

V klášteřích bývalé benediktinské kongregace českomoravské (Rajhrad, Břevnov, Broumov) recituje se před každou hodinkou velmi krásná „Pobožnost ke sv. Kříži“ — lat. „Officium s. Crucis“. Rozhodnuto bylo tuto pobožnost konati 10. III. 1653 na provinciální kapitule v Broumově na naléhání definitora, pozdějšího arcibiskupa pražského Matouše Ferdinanda Sobka z Bílenberka, rodáka rajhradského (* 19. IX. 1618, † 29. IV. 1675).

Pobožnost tuto otiskl P. Bonaventura Piter ve své knize „Pietas benedictina“ („Zbožnost benediktinská“, str. 77—81), vydané v Benátkách r. 1751. Po druhé ji dali otisknouti rajhradští benediktini ve své bývalé Papežské knihtiskárně benediktinů rajhradských v Brně (bez letopočtu, 8 stran).

Benediktinské roucho.

Sv. Benedikt nepředepsal svým mnichům roucho nějaké určité barvy nebo střihu. V 55. hlavě své řehole přikazuje pouze, aby se pořídila roucha té barvy a látky, jaké v určité krajině nejlaciněji lze dostati. „Oděv buď dán bratřím podle jakosti nebo podnebí místa, kde přebývají, poněvadž se ve studených krajinách více potřebuje, v teplých však méně. Posouzení o tom přísluší opatovi. My však máme za to, že v mírných krajinách pro každého mnicha dostačují kukla a tunika (= říza, habit); kukla v zimě z tlustého sukna, v létě tenká nebo již obnošená; potom škapulíř pro práce a za obuv ponožky a střevíce. O barvu anebo hrubost všech těchto věcí nestarajte se mniši, nýbrž vezměte, co lze dostati v krajině, kde žijete, anebo co může býti laciněji koupeno. Opat však měj péči o správnou míru, aby nebyla roucha krátká nosícím je, nýbrž přiměřena. Obdrževše nová roucha, vždy ihned stará vraťte, aby se uschovala v šatnici pro chudé. Neboť dostačuje mnichovi míti dvě tuniky a dvě kukly pro noc a pro praní. Co nad to jest, zbytečno jest a má býti odňato.“ Oděv horší jakosti mají nositi doma, na cesty mají dostati vše poněkud lepší. Během doby ustálila se u benediktinů barva oděvu černá; proto benediktini nezřídka bývají nazýváni „monachi nigri“ = „černí mniši“.

Pouze benediktini kláštera Monte Vergine v Italii a pak některé zpřízněné řády,

¹³ Srovnej „Benediktinské hodinky“ od E. Schneidera, přeložil Josef Vladyka v čas. „Pax“, roč. II., 1927, str. 294—297.

¹⁴ O těchto církevních hodnotách jakož i o denním pořádku v benediktinském klášteře kongregace beuronské pěkně pojednává P. Šebestián von Oer, O. S. B., v knize „Ein Tag im Kloster“. Vyšlo v Rezně 1900, 328 stran. O životě klášterním vůbec píše v „Paxu“ I. roč. 1926, jeho redaktor P. Marian Schaller v článku „Za zdí kláštera“.

na př. olivetáni a benediktini v misiích z kongregace sv. Ottilie nosí roucho barvy bílé.

Skládá pak se benediktinský habit z tuniky neboli řízy, přepásané buď koženým pásem (u všech noviců a v kongregaci beuronské a prvotní přísnosti též u kněží) anebo širokým cingulem z téže látky (u kleriků a kněží některých kongregací).

Přes tuniku splývá vpředu i vzadu škapulíř, široký od ramene k rameni a dlouhý od ramen až k patě (scapulare, původně zástěra). Hlava pokrývá se kapucí, která u přísnějších kongregací je přišita ke škapulíři. Límeček čili kolárek nebývá u všech kongregací stejný: u některých jest bílý, kulatý, u jiných vpředu rozdělen a u jiných je černý, soukenný (u beuronských a u všech noviců).

Do chóru, zvláště slavného, berou na sebe benediktini ještě kukli (cuculla), dlouhé, volné a řasnaté roucho s přišitou kapucí a se širokými rukávy. U některých kongregací je tato kukle buď celá nebo částečně varhánkovitě sežehlena. Kukle se používá také při všech slavnostních příležitostech.

Bohoslužebná roucha benediktinů jsou stejná jako v celé západní církvi; pozoruhodno však je, že beuronští snaží se zavést dlouhá, splývavá roucha starokřesťanská (ornát) a že ke mši sv. neberou na hlavu kvadrátku (biret). Kvadrátek možno u benediktinů považovati za abusum (zlozvyk).

Neustále nositi svoje řeholní roucho je pro mnichy přísná povinnost. Teprve stane-li se mnich biskupem nebo dosáhne-li ještě vyššího stupně v hierarchii církevní, může dosavadní klášterní roucho odložit a odívati se rouchem jeho důstojnosti odpovídajícím. Ale i v tomto případě mnozí zůstávají při svém rouchu řeholním. Nevkusem bylo, když v některých klášteřích bývalého Rakouska před utvořením se kongregací (r. 1889) zaváděli na cesty habit zkrácený po kolena (kurthu). Tak tomu bylo na př. v Rajhradě za opata Gunthera Kalivody (1854—1883). Nevkus ten zmizel, ale zato počali se mniši vypravovati na cesty v oděvu kněží církevních, tedy bez habitu, ponechávajíce si pouze svůj kolárek. Benediktini přísnějších kongregací chodí vždy a všude v rouše řeholním. Mnich však má z kláštera vycházeti co nejméně. Svou klášterní cellu má považovati za své nebe, k němuž tato bývá přirovnávána: cella — coelum (klášterní kobka — nebe).

Vnější zařízení benediktinských klášterů.

Sv. Benedikt nejen vypracoval plán a řídil stavbu kláštera montekasinského,¹⁵ nýbrž i poradil, jak stavěti klášter blíže Terraciny, který hodlal vystavěti jakýsi nábožný muž. Úmyslem sv. Benedikta bylo, aby každý klášter jeho řádu byl pokud možno na okolním světě nezávislý a ve všem soběstačný. Bylo tedy nutno, aby vše k životu potřebné nacházelo se při klášteře.

Monte Cassino bylo vzorem i po této stránce.

Z počátku devátého století, z roku 820, zachoval se plán vzorného benediktinského opatství sv. Havla (St. Gallen) ve Švýcarsku.¹⁶ Na něm téměř uprostřed možno

¹⁵ Tak je vymalován na obraze akademického malíře J. L. Šichana na hlavním oltáři klášterního chrámu v Rajhradě. Obraz otisknut v kalendáři „Moravanu“ na rok 1923, str. 72 a v časopise „Náš domov“, 1922, str. 74.

¹⁶ E. Bräutigam ho připojil k svému dílku: „Benedikt von Nursia und sein Orden“. Lipsko, 1926.

viděti chrám a okolo něho příbytky mnichů, nemocnici, školu, hospodářská stavení a budovy pro hosty, dvory a zahrady účelně rozložené. Též naše benediktinské kláštery byly stavěny podobně s touž snahou po účelnosti a soběstačnosti. Povšimněme si na př. plánu kláštera rajhradského, přestavěného v letech 1722—1739. Středem kláštera je chrám, jehož mohutná budova s 2 věžemi na průčelí a menší vížkou nad kněžištěm značně vyniká nad okolím. Na jižní straně dotýkají se chrámu přímo budovy konventu stavěné do čtverce (kvadratury), uprostřed nichž nachází se pěkná konventní zahrádka.

Bezprostředně s chrámem souvisí sakristie a nad ní oratoř (oratorium = modlitebna). Vedle nich kapitulní kaple, v jihovýchodním rohu konventu knihovna v několika místnostech a vedle ní museum. V západním traktu konventu místnosti rekreační a dále prostorná jídelna (refectorium = refektář). Obydlí mnichů-kněží jsou většinou v I. poschodí, dole pak příbytky sluhů po případě bratří-laiků, kterých však v přítomné době v Rajhradě není. Před chrámem a na jižní straně chrámového nádvoří rozkládá se prelatura, t. j. obydlí opatovo, spojené s konventem. V jejím přízemí je kuchyně, komory, koupelna a byt pro služebné a hosty, jakož i farní kancelář.

Na sever od chrámu rozkládají se rozsáhlé budovy hospodářské, obydlí klášterních úředníků, řemeslníků a sluhů, pak nádvoří se stájemí, pekárna a hostinec, prádelna, bývalý pivovar atd. Nedaleko kláštera stojí mlýn s elektrárnou, dnes arci v cizích rukou se nacházející, pak myslivna. Dříve, dokud zde byly velké lesy a dosti dřeva, byla zde i vodní pila atd. A uvnitř kláštera a kolem něho samé pěkné zahrady a aleje, pole a louky a dále les, vše klášterní majetek.

Podobně se stavěly benediktinské kláštery s větší nebo menší změnou i jinde, podle toho, jak to dovozovaly a vyžadovaly poměry. Jinak ovšem v městech a jinak na venkově. Do podrobností ovšem nemůžeme zde zacházeti. Ty se najdou při každém důkladnějším popisu určitého kláštera. Ale základní myšlenka je vždy táž: účelnost a soběstačnost.

Zkratka pro řád sv. Benedikta.

Řád benediktinský sluje latinsky: Ordo Sancti Benedicti = řád sv. Benedikta. Z toho byla udělána zkratka: O. S. B., kterou benediktinští mniši píší vždy za svým jménem, dávajíce tak najevo svou příslušnost k řádu. O. se pak čte ve 2. pádě: Ordinis = řádu. Na př.: P.(ater) Vojtěch Horák, O. S. B. = P. V. H., ř(ádu) sv(atého) B(enedikta). Někdy se přidává i jméno kláštera. Podobné zkratky mají též ostatní duchovní řády. Jesuité na př. S. J. = Societas (nebo v genitivě Societatis) Jesu = Tovaryšstvo (nebo Tovaryšstva) Ježíšovo(-a); česká zkratka T. J. Redemptoristé: C. SS. R. = Congregatio Sanctissimi Redemptoris = Shromáždění Nejsvětějšího Vykupitele. Premonstráti: Ord. Praem. = Ordo Praemonstratensis. Cisterciáci: O. Cist. = Ordo Cisterciensis. Trappisté: O. Cist. Ref. = Ordo Cisterciensium reformatorum = řád reformovaných cisterciáků. Olivetáni: O. S. B. Olivet. = ř. sv. B., hory olivetské. Také příslušnost k určité benediktinské kongregaci bývá podobně vyjadřována, na př.: O. S. B., Cong. Cas. a Prim. Obs. = Ordinis Sancti Benedicti, Congregationis Cassinensis a primaeva observantia = ř. sv. B., kongregace kasinské prvotní přísnosti.¹⁷

¹⁷ O kongregacích, na něž se dělí řád sv. Benedikta, bude pojednáno dále.

Znak řádu sv. Benedikta.

Řád sv. Benedikta má také — podobně jako ostatní mnišské i rytířské řády a řeholní shromáždění — svůj společný znak. Je to zlatý kříž s dvěma příčnými břevny na zlaté, trojdílné hoře v modrém poli se zlatým nápisem „PAX = MÍR“ přes dolní část kříže; vše ve štítě.

Zlatem jest symbolicky znázorněna sláva a chvála boží, jejíž rozšiřování a vykonávání je hlavním účelem benediktinského řádu, který účelu toho dochází různým způsobem: konáním slavných bohoslužeb a společného chóru, rozšiřováním víry, bohumilým životem, pěstováním věd, umění a křesťanské charity atd.

Modré pole znaku připomíná nebe a zároveň duševní pokoj a klid, jaký řád poskytuje svým členům. Šíření míru a království božího na zemi je kromě toho vyjádřeno slovem „MÍR“. A míru toho a duševního klidu dochází se skrze Kříž, vlastním utrpením, odříkáním a sebekřížováním.

Trojítá hora¹⁸ pak nejen připomíná posvátnou horu kasínskou, s níž řád se rozšířil do celého světa, nýbrž značí též výšiny duchovního života.

Sv. Benedikt dal svým synům zbraň — řeholi; štít si našli sami.

Každý klášter benediktinský má ještě svůj vlastní znak, někdy dokonce dvojí: opatský a konventní (na př. Rajhrad). Znaky jsou pozůstatkem z dob feudálních, kdy kláštery měly ještě veliká práva a výsady, zvláště také právo asylu (útočiště).¹⁹

Kříž a medaile sv. Benedikta.

Na chrámech a budovách benediktinských jakož i uvnitř jich nalézáme skoro vždy Kříž sv. Benedikta. Je to rovnoramenný (v dřívějších dobách bylo kolmé břevno delší), kříž, na jehož svislém břevnu nacházejí se písmena: C. S. S. M. L. = „Crux Sacra Sit Mihi Lux“ = „Kříž svatý budiž světlem mým (= mně)“, a na příčném břevnu: N. D. S. M. D. = „Non Draco Sit Mihi Dux“ = „drak (= ďábel) nebudiž mi vůdcem!“ Jelikož břevna kříže se protínají, je prostřední písmeno S (= Sit) oběma společné. Písmena C. S. P. B. v rozích tohoto kříže značí: „Crux Sancti Patris Benedicti“ = „Kříž sv. Otce Benedikta“.

Na medaili, jejímž základem je tento kříž i písmena, jest nahoře slovo „PAX MÍR“, dokola pak písmena: „V·R·S· N·S·M·V S·M·Q·L· I·V·B·“, značící: „Vade retro, satana, numquam suade mihi vana; sunt mala, quae libas, ipse venena bibas“ = „Ustup dále (zpět), satane, aniž k hříchu nerad mně; hříšné jest, co slibuješ, sám nechť jed si vypiješ!“

Na druhé straně této medaile jest vyobrazen sv. Benedikt v kukli a s kapucí na hlavě, držící v pravé ruce kříž a v levé řeholi. Na pravém jeho boku je číš s hadem, na levém boku havran. [Jelikož medaile také se vyvíjela — ve smyslu více uměleckém, býval i obrázek sv. Benedikta různý.] Na okraji medaile je psáno: „EIVS IN OBITV NRO (= nostro) PRAESENTIA MVNIAMVR“ = „Jeho přítomností budmež ozbrojeni při našem skonání!“ Po stranách sv. Benedikta stojí: „CRVX S. PA-

¹⁸ Znak řádu sv. Benedikta podobá se velice znaku Slovenska. Na obou znacích je trojitá hora i dvojbřevnový kříž. Pole ve znaku Slovenska je červené, hory pak zelené.

¹⁹ Srovnej: E. Bräutigam: „Benedikt von Nursia und sein Orden“, str. 43: „Das Klosters Asylrecht um 1380“.

TRIS BENEDICTI“ (viz výše!) a pod ním: „EX S(acro) M(onte) CASSINO. MDCCCLXXX.“ = „Ze svaté hory kasinské. 1880.“ [Je to památka na 1400. narozeniny sv. Benedikta na Monte Cassině, kdež tehdy tato medaile byla ražena.]

Kříž i medaile mají podle tradice svůj původ v XI. století a souvisejí se zá-
zračným uzdravením hraběte Brunona z Egisheimu (nebo: Egesheimu), jemuž prý
se sv. Benedikt zjevil a jenž později stal se papežem pod jménem Lev IX. (1048
až 1054).

České salesiánské dílo.

Dr. Aug. Štanc l.

Začíná se pátý rok tohoto díla v našich zemích a můžeme poukázat na značný
jeho rozkvět. České naše dílo má svůj noviciát už doma, a to na Slovensku ve Svatém
Benediku. Jsou tam Češi počtem 19 a Slováci v počtu 21. Novicmistrem je Slovinec,
který se ve Fryštáku dokonale česky naučil. Letos odešli naši bohoslovci do Lublaně.
Je jich tam 5. Všecko to znamená už značný pokrok. Bylo by to však hotovým dílem
milosti boží, kdyby všichni naši novici vytrvali. Snad nás bude mítí Pán Bůh tolik
rád, ale za všech okolností je nutné u nás otevřítí nový dům, vždyť pomocí boží
budou na rok 2 bohoslovci na kněze vysvěceni a bude českých kněží již 6 a českých
kleriků, kterým nastane dvouletá asistence u chlapců, přes 30. Letos maturovali 2
klerici, jeden s vyznamenáním, druhý všemi hlasy. I to je velký úspěch, neboť oba
maturovali jako privatisté. Naši klerici nejsou všichni v naší republice, jsou umístěni
po různých domech v Itálii, 2 studují bohosloví v Turině, jeden v Římě na Grego-
riáně, jeden je v Lisaboně. Někteří jsou v misiích, a to v Peru, v San Salvadoru,
v Ekvadoru a v Bразилиi. Nejvíce jich ovšem zůstalo ve Fryštáku, a to 9, ke kterým se
druží 3 koadjutoři (fratři) vedle 4 kněží.

Fryšták byl letos na skromný salesiánský ústav dobudován. Dům, který tam
byl, byla vlastně jen škola s učirny. Salesiani však potřebují také spárny, potře-
bují prostorné kaple, potřebují cel pro kněze, potřebují sálu většího pro akademie,
divadla, potřebují místnosti pro oratorium pro mimoústavní chlapce, potřebují tělo-
cvičny a refektáře. To vše bylo třeba vybudovati a poněvadž stará budova na to ne-
stačila, bylo třeba ji také rozšířiti přístavbou. To se letos provedlo. Tím bylo možno
přijmouti také četnější chovance. Dnes je jich ve Fryštáku 122. Nebylo však možno
všech přijmouti, kteří se hlásili, a to ještě pro nedostatek místa. Až bude více domů,
i této tísní bude odpomoženo.

Co se asi podnikne budoucího roku? Založí se podle všeho konvikt pro studující,
kteří nemíní se státí salesiány a kteří by studovali na ústavě veřejném, bydlili by
však za vedení salesiánů v ústavě řádovém. Začalo by se s konvikty od 1. třídy,
školy střední a postupovalo by se každého roku. To by bylo asi první dílo pro českou
veřejnost.

Na rok, dá-li Pán Bůh, bude výhled do budoucnosti ještě radostnější. Zase na-
plní se noviciát novými kandidáty a zase další klerici půjdou studovati bohosloví
a tak se bude postupovati již s boží pomocí dále a dále, až se dostaneme do Čech.

Z čeho se celé dílo vydrží? Jen z darů dobrodinců, kteří jsou jak mezi kněžími, tak i mezi laiky. Bez jejich obětavosti by se dílo nebylo ujalo a také by nepostupovalo. Seznam těchto dobrodinců a jejich dary, jdoucí do tisíců, jsou nejkrásnějším listem v dějinách salesiánského českého díla.

Jak se ve Fryštáku pracuje? Chlapci tam studují 5 gymnasijských tříd, zkoušky konají každého roku, a to na arcib. gymnasiu v Kroměříži. Velmi často se stává, že známky dané žákům v ústavě jsou daleko horší, než které dostanou při zkoušce na veřejném gymnasiu. Dp. ředitel ústavu je jako pravý syn bl. Jana Bosca, velký sice dobrák a má své chovance jako otec rád, ale učit se musí. Vedle studia mají své zábavy. Mají pěkně obsazenou hudbu dechovou, mají četný smyčcový orchestr, hrají divadla, pořádají akademie, mají vycházky do nádherného okolí fryštáckého a v létě se podnikne pout na Sv. Hostýn a letos podnikli i větší výlet s hudbou do Olomouce. Fryštáčané rádi chodí na jejich divadla a akademie. Chovanci mají také přednášky se světelnými obrazy.

Někteří klerici a koadjutoři mají na starosti též oratorium, které zvláště v zimě se těší velké návštěvě. Chodí do něho chlapci mimoústavní. Jejich zaneprázdněním jsou nejrůznější hry, mezi které se vsune i vážnější, také náboženská rozprávka. Také tito chlapci mají o nedělích a svátcích přednášky, také oni hrají divadla a pořádají akademie, ovšem jen ve svém užším kroužku. Zúčastňují se výletů s chovanci a s ústavní hudbou. Cíl takového oratoria je, návštěvníky naučiti žítí život náboženský. Mnozí z nich ve Fryštáku přistupují častěji k sv. svátostem a všichni chodí na mši sv. o nedělích a svátcích. V prostorné kapli bude možno pro ně konati také duchovní cvičení. Ústav sám vydává svůj Věstník, který pořádají klerici a kněží salesiáni.

Každý salesiánský ústav je velká křesťanská rodina, tím je také ústav fryštácký. Každý tam musí vedle modlitby a studia i tělesně pracovat. Chovanci pečují o čistotu v celém ústavě, v refektáři si musí vše spraviti a i do kuchyně musí konati některé pomocné práce. Mezi práci a studium se mísí denně chvíle oddechu, ve kterých všichni s kleriky i kněžími se proskočí a zahrají. Je to veselí duší Bohu oddaných.

Ve spárnách spí s chovanci klerici. Po večerní modlitbě a po krátké avšak přilehavé promluvě jdou chlapci za hrobového ticha do spáren. Zatím co se svlékají, čte jeden něco z některé náboženské knihy. Klerik asistent bdí nade vším jako anděl strážný a až všichni se uložili a na unavené se spánek snesl, teprve tehdy vyhledá klerik své lůžko. Pak projde ředitel celý dům a teprve pak je čas jeho, aby se připravil zase na práci příštího dne s ostatními kněžími a koadjutory. Je to povolání namáhavé, věnované jen blahu chovanců, ale je to také povolání radostné, poněvadž vidí, jak roste símě v potu a práci a odříkání zasívané, a jak tolik práce a obětí zase láska splácí.

Kdo jsou chovanci salesiánští? Většinou to jsou školáci z obecných a měšťanských škol, někdy mezi ně zabloudí také některé středoškolák a i některý starší učeň. Tito starší mají značně větší potíže. Prerušili již školní cvičení a jest jim třeba železné vůle, aby zase začala paměť pracovat. Ale s milostí boží i to jde. Jest milým překvapením, jak všichni za vedení salesiánů se vyvíjejí v produševnělé lidi, kteří mají velké ideály a za nimi radostně a důvěrně se berou.

Toto všechno se u nás provedlo za 4 krátké roky. Vedení českého salesiánského díla je cílevědomé. Češi a Slováci jsou naváděni k spolupráci, bohosloví studují mezi Slovinci a Chorvaty a ještě se podívají do světa, aby poznali různé národy a jejich způsoby, jak zase oni Bohu slouží.

Salesiánské dílo české chce vedle starších již osvědčených řádů u nás také o pokatolčení našeho národa pracovati a pak zasáhnouti ještě i dále na východ.

Klasifikace dětí podle různých typů.

Dr. Josef Beran.

Sledujeme-li reformní snahy školské posledních 20 až 30 let, shledáváme, že všechny tyto snahy soustřeďují se kolem dvou bodů, cílů: *individualisace* působení a *tvorivosti* žactva. Při působení na žactvo budíž přihlíženo co nejvíce k jejich individualitě, aby tak mohla býti nejvíce podporována jejich tvorivost. Tyto dvě zásady, již Komenským a jinými pedagogy odedávna zdůrazňované, tvoří cíl všech moderních reforem školských a z toho se můžeme jen radovati.

Zdá se však, že stejně jako za doby herbartismu i v moderním školství, diferencované školy nevyjímaje, při provádění obou těchto zcela oprávněných a nesmírně důležitých zásad je brán zřetel jenom k vzdělávání schopností poznávacích, a zcela se zapomíná na výchovu. A tak ona osudná chyba, která byla vytýkána školství za éry herbartovské, vleče se také celým školstvím moderním.

Naše katolické školy nesmějí zapomínati na přední úkol svůj. Nemohou jen vzdělávati, musí také vychovávat, a to dobře vychovávat. Vždyť právě na dobré výchově závisí blaho mládeže a tím i blaho našeho národa.

Jestliže jsem si tedy vybral za téma klasifikaci dětí podle různých typů, upozorňuji hned předem, že přihlížím hlavně ke klasifikaci dětí vzhledem k jejich výchově, následkem toho ke klasifikaci ne podle různých schopností poznávacích, nýbrž podle různých typů dětské vůle, dětské snaživosti.

Jako stoupenci psychologie nevylučující metafysiky a nadpřirozena oceňujeme hodnotu člověka podle úkonů jeho svobodné vůle, vedené a řízené jednak přirozeným světlem jasného rozumu, jednak nadpřirozeným světlem zásad a pravd náboženských. Vycházíme také z předpokladu, má-li býti cílem výchovy výchova charakteru, že pak musí býti vychovávána cílevědomě vůle. Charakter není závislý na vzdělání rozumu, nýbrž na síle vůle. Z křemene musí býti děti výchově naší svěřené a pak bude národ náš z kvádrů.

Klasifikace dětí podle různých typů jejich vůle bude tedy předmětem, určitěji vytčeným, mé stati, již rozdělují na tři části. Především pojednáme o rozsahu klasifikace samé, pak o postupu výchovy na základě této klasifikace, a ve třetí části podám několik praktických pokynů technických k usnadnění onoho postupu výchovy. Poněvadž už 2 roky nepůsobím na školách národních, je stať tato spíše jakousi reminiscencí na moji činnost dřívější a prosím, aby byla také pod tímto zorným úhlem posuzována.

I. Rozsah klasifikace dětí podle typů jejich vůle.

Z bližšího vymezení látky mé státi plyne, že odezírám od různosti typů v schopnostech poznávacích, nemluvím proto přímo o různých typech představivosti, paměti neb pozornosti. Nemyslím také děti klasifikovati podle různých jejich letor, neboť i když tato klasifikace spíše by již vyhovovala různosti ve výkonech vůle, přece jen ve svém rozsahu je širší, vztahuje se nejen na vůli, nýbrž i na stránku citovou i poznávací.

Ve smyslu vymezeném rozvrhuji děti na dvě skupiny: na děti rozhodné v jednání a na děti nerozhodné. Děti v jednání rozhodné mají vůli určitou, děti nerozhodné naproti tomu kolísavou. První jsou aktivní, činné, druhé jsou pasivní, trpné.

V těchto dvou skupinách musíme dále rozlišovati: Děti rozhodné v jednání, děti aktivní, buďto jsou rozvážné, jednají rozhodně a s rozvahou, nebo jsou ukvapené, jednají rozhodně, ale nerozvážně. Děti druhé skupiny, děti nerozhodné, jsou buď nerozhodné, že příliš rozvažují nebo že jsou pohodlné.

Abych ozřejmil názorně. Je hodina tělocviku, děti mají skákat přes provaz, který jest úmyslně dán hodně vysoko. Učitel vzbudí náladu v dětech: „Tak, děti, pokuste se, kdo přeskóčí?“ Děti první skupiny, s jiskřícíma očima se těší, s dobře rozvážným rozběhem se pokoušejí, a jestliže vůbec některému se to podaří, pak je to jistě z této skupiny. Děti druhé skupiny také se s chutí rozběhnou, ale nerozměří si vzdálenosti a skočí před provaz. Děti třetí skupiny dlouho se rozmýšlejí, konečně se také rozběhnou, ale zastaví se přímo před provazem. Konečně děti čtvrté skupiny se vůbec ani nepokoušejí a jsou rády, když se učitel spokojí jejich prohlášením, „že je to na ně příliš vysoké“.

Každý jistě poznává v tomto čtverém rozeskupení dětí i čtveré rozlišení letor. Ano, různost letory má jistě značný vliv i na různost výkonnosti vůle. Následkem toho však také jako zřídka kdy se najdou děti s letorou čistě vyhraněnou, tak i ve skupinách dětí podle rozhodnosti v jednání musíme míti na zřeteli celou stupnici variantů, odstínů, nuancí. Při známé náladovosti dětí je také možné, že některé dítě, jež jsme klasifikovali podle rozhodnosti jeho do jedné z uvedených skupin, za změněných okolností jeví se nám jako typ skupiny jiné. Přesto přese všechno ono čtvero uvedené rozeskupení dětí může býti považováno za základní a bude k němu přihlíženo také i v dalších vývodech.

Ptáme-li se po fyziologickém podkladu těchto růzností, musíme si připomenouti poměr duše lidské k tělu. Duše není závislá příčinně na organismu, t. j. děje organické, chemické, tepelné, mechanické a pod. nejsou příčinou korespondujících dějů psychických, nýbrž řekl bych, je závislá instrumentálně, t. j. duše potřebuje organismu jako nástroje k uplatnění svých funkcí, jako umělec potřebuje nástroje k uplatnění svého genia.

A třebaže ve filosofii a psychologii mnoho se disputuje o tomto paralelismu duše a těla, třebaže také se různí názory na dvojí nebo trojí roztržení vnitřního života, z důvodů praktických předpokládáme za správný onen uvedený poměr aristotelov-sky-tomistický a máme na mysli trojí roztržení: na schopnosti poznávací, citové a schopnosti snaživosti, jež všechny tři dělíme na nižší a vyšší.

Mluvím-li tedy o fyziologickém podkladu různých těch typů, myslím tím

vysvětliti, proč u některého dítěte se jeví již od přirozenosti sklon spíše k rozhodnosti než nerozhodnosti.

Jako je vyšší poznání rozumové závislé do jisté míry na poznání nižším, smyslovém, tak je i vyšší snaživost, vůle, v určité závislosti na nižších snahách, sklonech a návycích. Tyto nižší snahy mají vztah k činnosti nervstva motorického, tato činnost pak je vyvolávána reakcí na podráždění nervstva sensitivního, ať už je tato reakce spojena s uvědoměním — když ono podráždění z nervstva dostředivého se přenáší v ústředním orgánu nervovém, v mozku, na nervstvo motorické, anebo je tato reakce bez uvědomění, jestliže ono přenesení se stane reflexivně, v míše.

Za normálních poměrů by po každém podráždění měla ihned nastati reakce. Zapnu elektrický proud a ihned motor je uveden v pohyb. Každý organismus lidský však není tak přesný a pravidelný jako stroj. Podráždění dojmů je přeneseno, ale reakce neodpovídá síle anebo trvání podráždění; proto v takových případech činnost motorického nervstva je více méně zpomalená, nebo nervstvo to jen slabě poznatelně funguje. Následek toho je u člověka pomalost a nerozhodnost jeho snah.

Čím je toto zpomalení neb zastavování reakce zavinováno? — Různými fyziologickými změnami (viz o tom Marešovu Fysiologii) buď habituelními, trvalými, aneb náhodnými, proměnlivými.

Poněvadž pak, jak víme, i každé mocnější citové vzrušení má za následek různé tyto fyziologické změny, snadno si vysvětlíme, že i vášně, a to zejména strach, velice ovlivňují u dětí jejich rozhodování a jednání (na př. strach působí změnu v oběhu krevním).

Nerozhodnost habituelní u dětí má tedy fyziologický podklad v habituelní, trvalé, fyziologické změně nervů motorických, jež nereagují pravidelně a pohotově na podráždění. To má platnost o snahách nižších. Vůle, tato vyšší snaha, je v téměř poměru k nižším snahám jako duše k tělu vůbec. A zejména u dětí, kde stejně jako činnost rozumová i činnost vůle je teprve ve vývoji, tato závislost je značnější, než u dospělých s normální inteligencí. Proto pro vývoj dětské vůle má toto fyziologické uzpůsobení nervstva jistou důležitost, a nesmí býti přehlíženo.

Tolik vzhledem k rozhodnosti a nerozhodnosti v jednání dětí. Pokud se týká pak onoho dalšího rozvrstvení; v první skupině nastává ukvapené rozhodnutí, jestliže ona reakce na podráždění je rychlejší než normál, a v tom případě obyčejně bývá mocnější podráždění než reakce, takže stupeň reakce neodpovídá stupni podráždění. V druhé skupině pak právě zpomalení reakce na jedné straně a úplně zastavení reakce na druhé straně podmiňují různost nerozhodnosti, jak byla uvedena.

I tyto všechny různosti jsou zavinovány příslušnými změnami fyziologickými a následkem toho i různým citovým vzrušením dítěte.

Máme-li shrnouti pověděné vzhledem k vůli, můžeme rozdělit děti na čtyři typy:

- děti rozhodné v jednání, ale ukvapené,
 - děti rozhodné v jednání, a při tom rozvážné,
 - děti nerozhodné v jednání, poněvadž příliš rozvažují,
 - děti nerozhodné v jednání, poněvadž jsou pohodlné.
- Jak tyto děti *vychovávati*?

II. To je druhá část naší stati.

Odpovídám: První brzditi, druhé sledovati, třetí povzbuzovati, čtvrté popoháněti.

U dětí, které jsou rozhodné v jednání a při tom rozvážné, je výchova vůle nejsnazší. Hlavním úkolem vychovatelovým bude sledovati jejich vývoj a zabráňovati výstřelkům. Zejména nutno přihlížeti, aby rozumnost a rozvážnost nestala se výpočítavostí. U dětí takových bývá nebezpečí tvrdosti a bezcitnosti. To nutno paralysovati výchovou vřelosti, soucitu a účinné lásky blíženské.

Ovšem musím upozorniti, pravím-li, že výchova vůle je u takových dětí nejsnazší, mám na zřeteli pouze výchovu k rozhodnosti v jednání, což je u nich snadné. Jinak — děti této skupiny bývají většinou letory cholerické a výchova dětí cholerických v celku pro jejich nepodajnost a samostatnost nebývá ta nejsnazší.

Nám běží však v první řadě o výchovu vůle k rozvážné rozhodnosti, a proto musíme věnovati pozornost hlavně dětem ostatních skupin.

Považuji za nutné upozorniti, že v našich katolických školách nebývá vždycky dostatečně přihlíženo při výchově k přirozené stránce lidské duše. My máme jistě velkou výhodu před vychovateli ostatními, že můžeme při výchově míti na zřeteli také prostředky nadpřirozené, ale nezapomínejme, jak bohovědci zdůrazňují, že *milosť* předpokládá *přirozenost*. A je-li nezdravým extrémem výchova vylučující prostředky nadpřirozené, mohla by se státi nezdravým extrémem i výchova nerozumně vylučující všechny prostředky přirozené. Je to známkou neznalosti věci, ovšem neznalosti těžko odpustitelné, čteme-li v díle tak rozsáhlém a nárok na důkladnost činící, jako jsou Kádnerovy Dějiny vychovatelství, že křesťanský starověk a i středověk přehlížel úplně přirozenou stránku výchovy. Známkou neznalosti pravím, poněvadž uvedená zásada scholastická: „*gratia supponit naturam*“, kterou i Komenský přejal do své Didaktiky a kterou tam do všech důsledků provádí, byla jen výsledkem dlouholetých zkušeností křesťanského starověku, jak je přejal středověk, tak nevědecky odsuzovaný.

Buďme vděční svému nejlepšímu vzoru vychovatelskému, Ježíši Kristu, za to, že nám dal tolik a tak vydatných prostředků nadpřirozených, ale učme se od něho vážiti si i prostředků přirozených, vždyť i ty mají za svého původce Boha, jenž viděl a byl spokojen tím, když viděl, že vše, co z jeho rukou vyšlo, „bylo dobré“.

Měl jsem tedy určitý úmysl, když jsem se trochu pozdržel při výkladu onoho fyziologického podkladu různých těch typů vůle. Milost boží je jistě prostředkem velmi působivým ve výchově, ale učiníme ji ještě působivějším, jestliže napřed přizpůsobíme přirozenost tak, aby mohla tím ochotněji spolupůsobiti s milostí nadpřirozenou.

Považuji za zbytečné šířiti se o jednotlivých prostředcích nadpřirozených. Upozorňuji jen na jednu věc. Na význam malých obětí při výchově vůle, malých obětí z lásky k Bohu, jak je vzorem v tom dětem i nám všem Terezička od Ježíška. Obětí, a to hlavně zprvu malých obětí co nejvíce je třeba, má-li býti odvykáno ukvapenosti v rozhodování, stejně jako má-li býti povzbuzována neb popoháněna nerozhodnost v jednání. Jen vytrvalostí v těchto obětech vyrovnají se, abych mluvil hodně názorně, dráhy nervstva motorického tak, že reakce ani nespustí dříve, ani nezůstane pozadu neb vůbec v nečinnosti. A motiv, že tyto oběti děti konají z lás-

ky k Bohu, přináší zvláštní požehnání. Motivem tím se také sebezapírání, skutek to v podstatě čistě přirozený, stává nadpřirozeným a pomocí milostí boží ještě účinnějším.

Mám-li pak mluvit o prostředcích čistě přirozených, tu bych je vyjádřil v jejich všeobecnosti:

Ve všech předmětech bez rozdílu, ve všem a při každé příležitosti *cvičte*, t. j. navykejte děti *pořádnosti* a *pohotovosti*.

Pravím výslovně a s důrazem ve všech předmětech bez rozdílu, ve všem a při každé příležitosti.

Vytkl jsem pak hlavně pořádnost a pohotovost. Myslím, že není třeba odůvodňovati toho, co jsem zdůraznil a vytkl. Pohotovost, nacvičená pohotovost nesmírně podporuje rozhodnost v jednání, navyknutí pak pořádnosti nejen brzdí ukvapenost, ale nutí také k rozvážnosti.

Rozbírati, kterým způsobem v jednotlivých předmětech mají býti cvičeny pořádnost a pohotovost, nepokládám za nutné při čtenářích, kteří jsou zkušenými učiteli a učitelkami. Chtěl bych jen upozorniti na veliký výchovný význam tělocviku právě po této stránce. Snad to překvapí, ale mluvím-li o tělocviku, myslím rozumnou tělovýchovu, jejímž úkolem má býti rozumně uzpůsobovati tělo, aby se stávalo vždy schopnějším nástrojem duše. Kéž by se našel odborník, který by hodně podrobně propracoval výchovnou cenu dechových cvičení a mnohých prostocviků, výchovnou cenu vzhledem k výchově vůle!

Na potvrzenou jen připomenu, že na pomocných školách právě dechová cvičení a různé, účelně volené prostocviky nesmírně pomáhají výchově k rozhodnosti slabomyslných, nepřímo pak přispívají k probuzení jejich inteligence. Pathologická anatomie mnoho prospěla vědě lékařské v oborech terapie, znalosti získané výchovou slabomyslných i po této stránce jsou významné i pro výchovu dětí normálních.

Ovšem nesmí býti zapomínáno, že nejsme jedinými činiteli výchovnými u dětí. Okolí dítěte, prostředí, v němž žije a se vyvíjí, častokrát jen ztěžují naši práci. Proto i k tomu musíme přihlížeti a na základě pozorování a dotazů zaříditi i postup svůj v tomto směru. Zde se ovšem budeme omezovati spíše na působení negativní. To jest, budeme paralysovati neblahý vliv okolí dětí na výchovu jejich vůle.

V dohodě s rodiči nutno i mimo školu na dítěti žádati cvičby v obětech (ohledy na sourozence, na rodinné poměry vůbec), je třeba i mimo školu návodně pěstiti pohotovost a pořádnost dětí. Jak se zde může uplatniti občanská nauka a výchova!

A poněvadž vlivem prostředí, ať už příkladem aneb drážděním fantazie z četby, a docházky do biografů a pod. se mnohdy v dětech předčasně a nezdravě vyvíjejí vášně a náruživosti, jež značně ovlivňují onen fyziologický podklad snah nižších i vyšších, je nezbytno věnovati z tohoto důvodu i zvláštní pozornost pěstění citů a vášní. Výslovně pravím *pěstění* citů a vášní. Pouhým potlačením vášní, zakřiknutím, zatlačením se mnoho výchově vůle neprospěje. To, co je ve Freudově psychoanalýze zdravého, nás poučuje, i když nesouhlasíme s přepjatými a spíše vybájenými než doloženými důsledky stoupenců jeho, že násilným a nepřirozeným ututláním vášní bývá zaviněna celá řada jiných výstředností, jež se stejně vymstí, jako bezúzděně povoliti jejich rozbourěním. A i když, jak jsem poznamenal, vzhledem k okolí ve většině případů se musíme spokojiti s působením negativním, přec i tak pa-

ralysující, t. j. neškodnými činice v účincích vliv tohoto okolí na probouzení vášní, můžeme nepřímou přispěti k jejich pěstění. Neničiti, ale vychovávatí vášně a pudy, usměrňovat jejich činnost, aby neškodily, k tomu musíme dospěti i při omezenosti prostředků výchovy vůle.

III. Konečně, které jsou ony praktické pokyny, spíše rázu technického k usnadnění uvedeného postupu výchovy?

1. Předpokládám, že učitelka, učitel postupují s třídou. Bylo již mnoho debatováno o světlých a stinných stránkách takového postupování; pro žactvo je však vždycky s prospěchem, jestliže *dobrý* učitel neb učitelka postupují s nimi od nejnižší třídy.

2. Předpokládám učitelku, která si je vědoma toho, že její úkol není splněn tím, když děti něčemu naučí, ale že musí je také vychovávatí, a že v první řadě musí přihlížeti k výchově jejich vůle.

Za těchto předpokladů bych si představoval onen postup takto:

V prvním měsíci školním přihlíží učitelka k tomu, aby poznala povšechné vlastnosti dětí. Zejména musí si ujasniti, zda mezi dětmi nejsou některé nenormální. K nenormálním počítám děti úchylné, jak po stránce tělesné (krátkozraké, nedoslýchavé a pod.), tak po stránce duševní (ostýchavé, nápadné, výstřední). Tato povšechná klasifikace je nutná a jednotlivosti vypořizované možno poznamenati si do příručního seznamu žactva. Na některých školách je zavedeno, že tyto poznámky se zapíší do výkazu; dával bych přednost záznamům v seznamu příručním, který jistě se dá odůvodniti i učebnými osnovami občanské nauky a výchovy, jež předepisují, alespoň pro vyšší stupně, stálé zápisky nejen pro žactvo, nýbrž i pro učitele.

V druhém měsíci, když už učitelka děti lépe poznala, možno přikročiti ke klasifikaci podle typů vůle. Výsledek pozorování nejen poznamenal bych do onoho příručního seznamu, ale pro kontrolu pořídil bych si zvláštní seznam jen podle jmen, v němž by byly zapsány děti rozhodné a ukvapené, děti rozhodné a při tom rozvážené, děti nerozhodné, ale rozvažující, děti nerozhodné a pohodlné.

U většiny dětí bude nutno spokojiti se s tím, že budou vedeny k pořádnosti a k pohotovosti. Láska k dětem však bude nutkati, aby alespoň pro některé bylo pracováno více. Nejen snad pro „miláčky“ nebo děti hodné, nýbrž i pro děti zanedbané. A tu třeba postoupiti k další detailnější klasifikaci. Táž láska, o níž se praví, že je vynalézavá, poradí také, kde a jak k tomu vzíti čas při zanedbávání ostatních povinností.

K této detailnější klasifikaci pomůže forma dotazníková. Jak bude pak usnadněna práce při vyplňování podobných dotazníků předepsaných s názvem „Osobní list“ k přijímací zkoušce do středních škol!

Ze všech dětí si tedy vybere učitelka několik. Všimá si u nich nejdříve tělesného stavu: Jak vypadá; je tělesný jeho vývoj průměrný či je zakrnělé? Jaký je zrak; vidí dobře, je krátkozraké, má jinou vadu zrakovou? Jaký je sluch? Které nemoci zažilo v dětství? Je dítě nervosní; které jiné nervové choroby jsou patrné? Má nějaké vady v řeči? Zvláštnosti tělesné?

Není třeba vyplniti jednotlivých bodů všech hned, vyplní se jen ty, jež poznáme. Ostatních zatím nevyplníme. Podobně při druhé skupině otázek, vztahujících se na duševní stav: Jakého je nadání? Jaké má zvláštní vlohy? Jakou paměť? Ja-

kého je typu v představivosti, vizuálního, akustického či motorického? Z čeho tak soudím? — Které je letory? Proč tak soudím? Ke kterému typu dětí podle vůle patří? Jakých prostředků zvlášť použiji, bych jeho vůli vychovala?

To je dítě, přihlížíme-li k jeho individualitě. V dotazníku však musí býti detailně vylíčeno i okolí dítěte, prostředí, v němž žije, a to I. vzhledem k poměrům rodinným: Kde bydlí? Má daleko do školy či blízko? Jaký mají byt? Velký, malý, zdravý, nezdravý? Kdy a kde se narodilo; otec, jeho zaměstnání, stáří, povaha; matka, podobně. Sourozenci, kolik je jich, jaký je vzájemný poměr co do stáří, co do způsobu života. — II. Vzhledem k jiným poměrům společenským? — Kam chodila před tím do školy? Je v nějakém spolku? V jakém a proč? Chodí do biografů, jak často? Jak plní své náboženské povinnosti? Proč jich zanedbává? S kým chodí do školy? S kým se přátelí?

Je přirozené, že jednotlivé otázky si může učitelka stylisovati podle svého. Mnohé by se dalo doplniti, ale spokojil jsem se s věcmi základními. Pro diskretnost by se doporučovalo, neoznačovati jednotlivých záznamů přímo jménem, nýbrž číslicí, pořadným číslem z příručního seznamu nebo jiným způsobem. Každé takové dítě má své desky, v nichž jsou ukládány i doklady pro jednotlivé poznámky. A i když musíme počítati s tím, že některé údaje, ať vlastní nebo jiných dětí jsou nepřesné, jsou-li tyto záznamy postupně každým rokem doplňovány, přece vyniká vždy víc a více celkový povahový obraz dítěte a učitelce je spíše umožněno věnovati se individuální jeho výchově.

Dovolím si uvést dva příklady, jeden dívky z obecné školy a druhý z měšťanské.

Žákyně H. P. ze 4. třídy obecné. A. Dítě samo. I. Tělesný stav: 1. Vypadá zdravě, vývoj tělesný je přiměřený. 2.—3.—4.—5.—6. nevyšetřeno. 7. Vady řeči nemá. — II. Duševní stav: 1. Nadání skrovné. 2. Zvláštních vloh nemá. 3. Typu sluchového; když se učí, říká si učivo nahlas. 4.—5. Letory flegmatické. Podle zevnějšku: náklonnost k tloušce, chůze loudavá, je netečná, pohodlná, jen myslí na jídlo, z lenosti nepozorná. 6. nevyšetřeno. B. Okolí dítěte: I. Poměry rodinné: Bydlí... Byt je o 2 pokojích v I. posch. Narodila se... v Praze. 2. Matka se jmenuje, je po druhé provdaná za N. N., národnosti německé. Jest jí... let. Otec je tedy nevlastní, je bankovním úředníkem. Dívka se chová k matce úlisně. Otce si neváží, tropí si z něho žerty pro jeho národnost. Rodičům tyká, matka jí říká „ona“ Matka dala najevo, že jí na katolické výchově nezáleží. Když dívce bylo pohroženo, že bude potrestána za to, že proti výslovnému zákazu šla v postě (dívka ze 4. třídy) do maškarního plesu dětského, řekla: „Já se nebojím, doma nedostanu.“ — II. Ostatní poměry společenské: Do zdejší školy chodí od 2. tř. Dříve chodila do školy v N. N. Přátelí se zejména s N. N. Do Sokola nyní nechodí, matka prý ji tak potrestala za špatné známky z pravopisu. Opakovala II. třídu, protože prý nechtěla učitelku oblékati a vykonávati jí různé služby; proto prý také dostala 2 z mravného chování. — Zbožnost je malá. Ani v neděli často nejde na mši sv. z malicherných důvodů.

Žákyně N. N. ze 3. měšť. — A. Dítě samo. I. Tělesný stav: Většího vzrůstu, slabá. Trochu krátkozraká. Sluch dobrý. V dětství měla spalničky. — II. Duševní stav: Nadání prostředního. Zvláštní vloh y žádné. Paměť dobrá. Typu sluchového. Letory cholericko-melancholické; ráda překazí dívkám radost, hodně nelaskavě od-

poví. Mnoho nemluví. — B. Okolí dítěte. I. Rodinné poměry: Bydlí v Mají pouze jednu světnici. Narodila se... Otec N. N., zedník, jest mu 44 let, matka... 36letá. Sourozenci: B. 11 let, sestra A. 9 let. Tyká rodičům, má mnohem raději otce než matku, poněvadž jí tatínek všechno dá. Matka je dobře vede a vychovává v duchu katolickém. — II. Ostatní společenské poměry: Do obecné školy chodila ve... Do školy jezdí vlakem, často přijde pozdě, že se vlak opozdil. — Do biografů a do Sokola ani jiného spolku tělocvičného nechodí.

Uvedené otázky jistě nejsou ničím novým. Zato přečtené ukázky dosvědčují, jak přispějí k podrobnějšímu poznání dítěte. A to jest a bude vždy základem a nezbytným předpokladem možnosti zdárné výchovy. Všestranný takový obraz usnadní výběr individuálně přizpůsobených prostředků nejen k přinášení malých obětí, nýbrž i k systematictějšímu navádění k pořádnosti a pohotovosti. A tak důslednější výchovou vůle přispěje se spíše i k výchově charakterů.

*

Pokusil jsem se alespoň v podstatě naznačiti klasifikaci dětí podle typů vůle a postup výchovy na základě této klasifikace. Nepovažujme takového diferencování za zbytečné. Skupina dětí ve třídě je jako kvítí na pažitě. Mnoho kvítí, a každé jiné, a i když druhově stejné, co tu i v jedincích stejných druhů variací a růzností. A všechny ty kvítky jednoho mají původce, všechny ty kvítky, každé svou zvláštností v tvarech i v kráse chválu vzdávají svému původci, chválu, které by mu nevzdávaly šablonovitou jednotvárností. Tak i děti. Každé jiné, a i když je možno určitě je klasifikovati, přece co tu variací a odstínů. Neničme těchto růzností! Nic není osudnějšího nad šablonovitost ve výchově! Neničme těch růzností, ale zušlechťujme je, vychovávejme vůli přihlížejíce k individualitě. Soustavná diferenciacie usnadní i individuální výchovu. Kéž by se vám všem v nastávajícím školním roce i tato, žel Bohu zapomínaná práce dařila! Nejlepší odměnou jistě pak bude vědomí, že jste přispěli k výchově vůle a tím i k výchově charakterů svých svěřenců. Budou vám za to vděчны, upřímně vděчны vlast i církev.

Učme lásce k mateřské řeči!

Konstantin Volařík, říd. učitel v Mistříně u Kyjova.

*„Mateřská řeč a víra činí z národů velikány.
(Dobrovský.)*

*„Mateřština jest srdcem národa, přestane-li
srdce tlouci — živé hyne.“ (Pelcl.)*

Zdalo by se, že tato úvaha jest zbytečná; neboť každý učitel při každé příležitosti učí lásce k mateřštině. Podávám zde obrázek, jak v 7. a 8. školním roce má učitel na základě dějin literatury české žákům před oči postaviti obraz obrození „mateřšti-

ny“ s poukazem na první buditele a „zapadlé vlastence“, kteří umírajícímu líbeznému hlasu češtiny dali rozezvučeti v mohutný orkán. Z předneseného a naučeného mohou žáci vypracovati s nadšením slohovou úlohu na různá témata, jako „Vzkříšení jazyka našeho“, „O prvních buditelích“, „Neocenitelné zásluhy prvních buditelů o vzkříšení mateřštiny“ atd.

Začátkem pojednání položí učitel důraz na to, že 23. srpna 1816 uvedena byla patentem císaře Františka čeština vítězně do našich škol. Do té doby nejenom nebyla čeština trpěna, ale veškeré snahy soukromé i veřejné vzbuditi češtinu k životu byly pronásledovány. Vlastenci středoškolští učitelé museli za to trpěti a mnoho snášeti, když nebojácně a o své újmě mluvili se žáky česky, přednášeli některý předmět v překladu česky a nabádali žáky k lásce k češtině a k české knize. A hůře na tom byli učitelé škol obecných. Vrchnost jako patron školy byla německá, a aby církevní představení měli pokoj, nezastali se vždy vlastence-učitele, nebo mu i v ústraní radili, aby toho nechal. Učitelé náboženství, zejména z řeholí, začali učití sv. náboženství po česku, vykládali česky dějiny národa, dávali dětem české knihy, podporovali všechny horlivce o probuzení jazyka českého, ano i peněžitě podporovali všechno, co vedlo k vzkříšení češtiny. Byla to práce velmi těžká, ale slibná na pěkné výsledky. Začala v mladých srdcích bujati láska k vlasti, k rodnému jazyku, k otčině, k dějinám národa a ke všemu, co Čechu bylo české a svaté. Mateřština byla tak zkomolena, že Jungmann když sestavoval fraseologii (sbírku úsloví a slov) českou pro svoji mluvnici, zahořekoval si nad zkázou češtiny. „Vita nova“ — „Život nový“, volali Dobrovský, Puchmayer, Jungmann, hrabě Kinský, Jan Nejedlý, Šebestián Hněvkovský, Zdirad Polák, Hrdlička, Rulík, Dobner, Balbín a jiní.

V roce 1791 na pražské universitě povolena stolice české řeči a literatury, než teprve r. 1753 obsazena byla Pelclem Martinem, ale úplné přiznání svobody, zavedení do škol a povolna i do úřadů, do veřejnosti, do společenských kruhů, spolků a organizací stalo se až po vydání patentu roku 1816. Do té doby bylo vlastencům zápasiti s mnohými obtížemi. Pěkně o tom v „Lípě“ pojednává jakýsi vlastenec K. L. Nebylo ani pořádné mluvnice, řeč byla promíšena s německými slovy, ano i celými větami, různá nářečí přisvojovala si původnost češtiny, nebylo českých slabikářů ani českého tvarosloví ani větosloví, chybělo pravidel, vazby slov a vět a toto všechno museli první vlastenci a buditelé pořizovati a sepisovati a konali to rádi a s velkým nadšením, že o nich mají platnost slova

„Až přijdeš k nebes bráně
a klíčník svatý na tě s otázkou:
„Odkud že jsi brachu?“
„Z lůna Slávy dcery,
kde lyra a varyto svůj domov mají,
kde Slávi česky Bohu píseň zpívají,
tam, kde mluva česká po nivách,
hájích, lukách, lesích
v chorálu a hymnách k vesmíru letí...“
„Vstup tedy v nebes dvory
mezi bratry bratrů Slávy!“ (*Volařík*).

Jungmann ve své „Historii literatury české“ popisuje největší rozkvět češtiny, její pád a vzkříšení a bylo by dobře, kdyby zde učitel nejdůležitější stati z těchto tří dob žákům aspoň přečetl, nebo širě žáky s těmito obeznámil. Zcela místné by bylo, kdyby žáci přečetli velkolepou báseň Boleslava Jablonského „Tři doby v zemi české“. Nejenom žáci mají báseň přečísti, ale učitel musí obsah jednotlivé doby účelně vysvětliti a žáci ať se této básni naučí a dovedou ji se zápallem a porozuměním přednášeti a to z paměti.

Učitel může vzpomenouti výroků slavných mužů a národních buditelů, jako Václava Klim. Klicpery, který prohlásil: „Matka Sláva Thalii (bohyni divadla) podala první knihu českých prken divadla.“ A. Jos. Chmelíček, prof. v Hradci Králové, vstoupil s tabatěrkou v ruce do třídy, máje perly slz v očích a pravil: „Děti, modlete se za našeho panovníka, on nám rozvázal česká ústa, abychom podle svatého Pavla mohli svobodně česky mluvit, psát a čísti.“ V biskupském semináři představený Jos. Liboslav Ziegler se vyslovil, že Pán Bůh česky také umí. V Jičíně profesor Šír hned vybízel žáky ke studiu češtiny a k literárním pracím. V Jindřichově Hradci Ant. Liška, kterému „besedník“ se říkalo, veřejně žáky na „besedu“ zval, kde češtinu a veškeré umění literární v češtině provozováno bylo. Vojt. Sedláček, profesor z Plzně, hned přemýšlel na vydání českého vědeckého a literárního časopisu, který vyšel s názvem „Krok“ teprve roku 1821. Herec Jan Nepomucký Štěpánek sestavil kruh divadelních umělců, kteří jenom české kusy hráli, a sám sepsal veselohru „Čech a Němec“. Častolovický děkan Fr. Raymann sepsal veselohru „Sedlské námluvy“ a oblíbený loutkář Matěj Kopecký, rodák z Mirotic od českého Písku, skládal jenom české kusy pro své loutky.

Učitel může teď pobídnouti a nadchnouti žáky k úctě a lásce k mateřské řeči. Od obecných škol až po školy nejvyšší všudy vyučuje se česky, sepisují české mluvnice, skladby slovníčky, básně, pohádky, povídky, noviny, divadelní hry, vědecká pojednání. V chrámech ozývá se hlahol písní a modliteb česky, v úřadech čeština jest úřední řečí, ano i u vojska čeština stala se úřední řečí. Proto poukáže učitel: Vážme si jazyka mateřského od kolébky až po hrob; neodcizujme se jemu a nemysleme si, že s češtinou dále než za humna nedojdeme. Nedejme, aby někdo jazyk náš haněl a tupil, posměch si z něho tropil nebo jinak jej snižoval. „Kdo se za svůj jazyk stydí, hoden potupy všech lidí“ a proto nestyďme se za svůj jazyk.

„Bídák zapře jenom krev po otcích
jemu v krvi zděděnou,
za prospěch chvilky světa odhodí
i jazyk mateřský —
zapomene, že jako mladý a malý jazykem rodným
máť jeho k Bohu modliti se ho učila,
a škola, druhá jeho máteř,
rodnou řečí vědomostem přiučovala,
odcizí se řeči, písni, duchu, víře
a on klesá níže a níže.“ (*Volařík.*)

Kdyby žáci nejvyššího stupně měli podle tohoto vypracovati slohovou úlohu, radil bych zachovati tento postup: 1. Motto (heslo, prűpověď), 2. úvod, 3. přechod

k vlastnímu pojednání, 4. vlastní pojednání, líceň, vypravování, popis atd., 5. zakončení. 6. vybídnutí, vyzvání, poučení, nabádání, výstraha, zákaz atd., 7. které jest mravní heslo, zásada z vypracovaného.

Podle okolností může učitel jednotlivé body rozšířiti nebo zkrátiti, snad podle učiva, k tomuto vypravování se vztahujícího. Hlavně zde musí vyniknouti tři doby jazyka našeho: sláva, úpadek a vzkříšení. Čeho žáci nevědí, doplní učitel. Jako hlavní pomůcka bude učiteli jednak zmíněná báseň „Tři doby v zemi české“, pak pojednání o úpadku a vzkříšení jazyka našeho v „Dějinách literatury“ od Tieftrunka.

Někdo namítne, že dnes rozněcovati lásku k mateřštině jest zbytečné. Odporuji a namítám, že je to z nejkrásnějších ideálů — láska k mateřštině, která nesmí i dnes ležeti ladem, opačně; na každém místě musí se o tom se žáky hovořiti, aby za samostatnost mateřštiny v našem samostatném státě se k Bohu modlili a prosili ho, aby nedal ani řeči naší, ani státu našemu, ani budoucím zahynouti.

K úkolům Svazu katolických škol.

Dr. Aug. Štanc l.

Z jara r. 1931 ustavil se Svaz katolických a klášterních našich škol se sídlem v Praze. Byl myšlen Svaz tento pro všechny katolické a klášterní školy z našich historických zemí, tak si jej představoval i nejd. episkopát, než zásahem MCM. zůstal svaz omezen pouze na Čechy. Doufejme, že chyba se brzo napraví a rozhodnutí nejd. episkopátu bude splněno. Nejd. episkopát si totiž přál, aby svaz tento byl včleněn do Matice cyrilometodějské a měl styk s Radou katolíků v Čechách. Jsou to jistě velké cíle a těch dosahuje se až časem. Tolik úvodem.

Nač však takový svaz? Jsou tu dva cíle. Předně má švaz konati vědecko-pedagogické kursy, aby naše klášterní školství nezůstávalo osamoceno a tím pak ztrnulo. Moderní život a jeho požadavky mají i v těchto školách dojíti pozornosti a býti podle svc vnitřní ceny hodnoceny a do služeb náboženství dány. Jakého významu na př. dochází kreslení a jaký je jeho význam pro život dnešního člověka! Můžete si mysliti dobrého krejčího, není-li dobrým kresličem? Mohli bychom pokračovati, ale už to stačí. Moderní doba cení vysoko hudbu a zpěv a s nimi související rytmiku, je to věru potřebné osvěžení pro nervy dnešního člověka. Ale nervy nemají jen boháči, má je také chudina a tato má možná nervy ještě citlivější, proč tedy také jim neposkytnouti osvěžení a proč by naše klášterní školy nemohly vyhověti této moderní potřebě? Sport a tělocvik jsou dnes heslem dne, ale při tom není radno zapomenouti, že člověk nesestává pouze z těla, nýbrž také z duše a že sport i tělocvik se stávají vlastně zabijákem lidstva, nejsou-li ve službách duše. Ejhle, jaké pole pro naše katolické školství! Naše školství trpí hlavně tím, že příliš vychvalujeme vědu a že jí určujeme cíl výlučně užitkový, tak jsme dospěli pomalu k tomu, že ji vidíme jenom jako podivuhodný nástroj k rozkoši, nevyčerpateľný pramen požitků. (Gillek, Výchova charakteru, str. 87.) Jsou však radosti ještě vyšší a ty právě má ukázati školství katolické.

Náš Svaz netrvá ještě rok a měl už takový kurs o minulých prázdninách za účasti 70 posluchačů a posluchaček. Jistě tito zanesou do svých řádů nové poznatky a z jejich praktikování se získají nové, cenné prostředky.

Kino, světelné obrazy, radio jsou jistě zajímavé věci i pro vyučování. Proč by z nich neměly těžiti školy naše?

Svaz chce své členstvo postavit na výši moderní pedagogiky, ovšem pokud odpovídá křesťanskému učení nebo pokud může toto učení z ní něco získati. Proto se chce Svaz ohlédnouti po světě i katolickém. Kolik zajímavostí skýtá školství francouzské, holandské, švýcarské, německé a i americké. Tam mají jíti za pomoci Svazu vynikající a nadaní učitelé a učitelky našich škol.

Svaz náš není jediný na světě a proto má Svaz náš vstoupiti v živý styk se stávajícími už svazy podobnými v jiných zemích a mezi jinými národy a chce se všemi pracovati k tomu, aby katolické školství celého světa seznalo, vzájemně se podporovalo a také bránilo. Poslední jest jistě důležité po událostech, které se odehrály ve Španělsku a před tím v Portugalsku. Jednota jest úžasná moc, viděli jsme to přec, jak účinkovala i na takového diktátora, jakým je Mussolini. Jen všesvětová Katolická akce ho zarazila. Katolická akce je však nemyslitelná bez školské organizace a s internacionální Katol. akcí nutně jde i internacionální školská organizace. Jak jinak se domůžeme práva na poli školském a jak přesvědčíme svět, že pravé vzdělání a pravá učenost jsou založeny jen na náboženství pravém? Nám nemohou také stačiti pouze školy obecné, měšťanské a střední, naším cílem jsou katolické university a vůbec veškeré vysoké školství. Není však k němu jiné cesty, leda internacionální školskou organizací. Při nadnárodnosti církve katolické je to něco samozřejmého a právě zdůrazniti onu církevní nadnárodnost je také cílem spojených školských svazů. Národní subjektivismus, a to přepjatý oslabil váhu katolické církve, zatlačil její učení, vyrval jí školu, ale posílil zato pozemské smýšlení v materialismu, který se projevil vedle jiných svých projevů také v nacionalismu, který jediný brání spojení a solidaritě národů. Náš Svaz má tedy úkol obrovský.

Proto za druhé Svazu jde také o to, rozšířiti katolické školství. Těch několik našich škol klášterních není jistě s úkol navržený. Naše dnešní klášterní školy se musí zesateronásobiti, ale to ještě nepostačí, je to však naše první etapa, k níž nutno dospěti. Ale odkud vzíti lidi? Povoláných je podle evangelia mnoho, ale vyvolených málo, a to pro mnohé příčiny, jistě také pro finanční nedostatky. Je na př. mnoho nadaných a zbožných dívek, které by chtěly studovati a kterým se líbí i klášterní život, ale není peněz na předběžné vzdělání, ani řady jich nemají a ani nebylo dosud domů v místech universitních, kde by tyto kandidátky mohly studovati. Svaz se už pokouší aspoň zčásti rozvířiti tento problém. K tomu podnikání je třeba peněz, ale Svaz právě může přijímati dary, odkazy, příspěvky a sám může též získávat z různých podniků.

Katolické kněžstvo si už jednou postavilo nehynoucí pomník své náboženské vroucnosti rekatolisací našeho národa. Chudé tehdejší české kněžstvo sebralo těžké miliony, aby zachráněna byla víra od otců našich zděděná. Pamatujme také dnes na tento náš Svaz!

Nebude dlouho trvati a budou v něm zastoupeny všechny naše řady české z historických zemí. Na Slovensku měli míti dávno již takový Svaz, mají tam přec

ještě náboženskou školu. Naši Němci mají podobný svaz již rok před námi. Už tyto 3 svazy by znamenaly mocného činitele na poli školském u nás, kterého nebude možno pominouti. Čekáme od otců jesuitů, že brzo otevrou veřejné české gymnasium, čekáme, že školští bratři v některém místě otevrou úplnou chlapeckou školu obecnou i se školou měšťanskou, aby pokračovali pak i jinde ještě jinými školami odbornými, čekáme mnoho také od salesiánů nedávno teprve k nám uvedených, doufáme, že opět u nás ožijí i piaristé a že všechny české školské řády ženské vzrostou počtem svých členů a že nám po městech našich založí potřebné školy pro naši mládež ženskou a že založí také odborné školy po venkově pro naši ženskou mládež rolnickou. Tak postupovali v Holandsku, tak postupují v Německu, ve Švýcarských a jinde.

Katolické školství celého světa je povoláno, aby se uskutečnily pravdy našeho náboženství, a to nejen věroučné, nýbrž i mravoučné. Svět bez katolicismu se topí v materialismu a samých krisích a není pro něj jiné pomoci leda učení Kristovo. Zásady encykliky „Rerum novarum“ a jeho komentáře „Quadragesimo anno“ se provedou jen katolickým učením o spravedlnosti, právu, a to jak na universitě, tak výukou na škole obecné, ale všechno to tkví zase ve věčném zákonu božím a ve vyštětném svědomí lidském.

Skromně začal náš český Svaz, ale úkoly má obrovské. V čele Svazu stojí také osoby, které úkoly ty pochopily, je nyní na kleru veškerém, aby snahy ty podporoval. Přes noc se neuskuteční, ale kapka ke kapce vydá hojný a požehnaný dešť. Přičiníme-li se, aby i mezi ostatními národy katolíci podobně pracovali, pak se činnost naše také projeví ve Svazu národů, který nám lhostejný býti nesmí a ani lhostejný býti nemůže. Považme, že má rozhodující slovo v průmyslu světovém, v otázce zbrojení a v řešení otázek hospodářských. Sami tam rozhodovati nebudeme, ale můžeme vytvořiti katolické ovzduší, které se projeví v pracích Svazu národů. Svaz náš k tomu přispěti může, vždyť nadarmo nepřiřovnal Kristus království božího k zrnů hořčičnému.

Zpustlost mládeže.

Konstantin Volařík, řídící učitel v Mistříně u Kyjova na Moravě.

„Chceš hledati ty nejcennější poklady národa? Pojď a podívej se na mládež. .!“

Stan. Radziejewski ve svém „Katolíku“.

Mnichovské „Rozhledy“ přinesly pěkný a poučný článek o tomto tématu, obírají se hlavně příčinou zpustlosti mládeže a rozebírají tuto příčinu na různých polích a hledí svými názory činiti návrhy, jak čeliti tomuto zlu!

Hlavními činiteli výchovatelskými jsou rodiče, škola, církev, sociální život ve společnosti lidské a výchova sama sebe; od těchto činitelů očekává se pak boj proti zpustlosti mládeže. A nevede-li se, nebo nepovede-li se boj proti zpustlosti mlá-

deže na podkladě mravněnáboženských zásad výchovatelských, je to boj předem prohraný a židozednářský pokrok bude slaviti vítězství na příšerně zohavených mrtvolách mládeže, otrávených jedem pokroku, liberalismu, socialistického komunismu, zednářstva, lžiosvěty a voltairovské rovnosti.

Výchova bez podkladu mravněnáboženského jest ničím, jest bublinou, jest něčím povrchně krásným, uvnitř hrobem zápachu a hniloby. A zvláště dnešní doba, doba volnosti a pokroku snaží se laicisovati školu, mravnost a náboženství nahraditi občanskou výchovou, zásadní pravdy náboženské nahraditi vědeckými názory, křesťanský světový názor vyvrátiti vědou a způsoby, účel a látku jednotlivých předmětů vtěsnati do svěrací kazajky různých ismů, čemuž chlubně se říká školská reforma.

A vpravdě náboženství je teorií, mravnost jest praksí, jest jeho realizováním. Náboženská lhostejnost, netečnost, nevěra a rouhání staly se dnes vzdělanému a pokrokovému světu vůdčími hvězdami, které náhle uhasínají a náhle chodců nechávají ve tmě a chodec řítí se do propasti běd a bíd, nářků a utrpení, rozervanosti a pochybovačnosti.

Slova s kříže zanikají v démonické vřavě lžiosvěty, zednářského humbugu pokroku, profanována jsouc náboženskou vlašností. Židozednářská lesklá a zvučná hesla prý jsou životu každého, který není stálý a věrný kříži a jeho Spasiteli, velmi nebezpečná.

Co pomohou nářky na zpustlost mládeže, když všichni nečinně přihlížejí tomu pustnutí a není žádného, kdo by se odvážil říci: Tak to dále nejde! Kdo začne s opravdovcou snahou zamezovati pustnutí mládeže. Začne rodina, škola, společnost lidská, stát? Či má to zlaté mládí samo s nápravou počítí, má samo vyvarovati se všeho, co je činí zpustlým? Toho pravého zlata u naší mládeže dnes již není. Všechno bezcenná napodobenina, bez cejchu a punce. Kdo jsou ti, kteří mládež vychovávají? Rodina, škola, společnost lidská.

Rodinná výchova za dnešního dne velmi poklesla. Úbytek zbožnosti rodičů; špatný příklad rodičů ve vykonávání náboženských a občanských povinností; šílená shánka po světských věcech, po chlebě a výdělku; starost o živý, ale němý inventář; touha jenom poездеjším dobru, bohatství a štěstí; malomyslnost v křížích, utrpeních a neštěstích; sobeckost; malá víra nebo nevěra; závist a nepřejnost jsou povšechnými a všeobecnými příčinami úpadku mravněnáboženské výchovy a přidejte k tomu židobolševickou rozluku a rozvod, občanské sňatky, špatný tisk a špatnou knihu, a výchova mládeže spěje rychlým tempem od Boha místo k Bohu. Jak tomu odpomoci? Přemýšlejte a uznáte, že židozednářské desatero všemi možnými prostředky dere se z měst i do poddoškových chaloupek jindy zbožných a klidných osad slovanských a s ďábelským chechtotem doprovází své vítězství poníženému kříži.

Různé výstrahy, poučné přednášky až do omrzení, tisk různého druhu jako varovné hlasy nejeví obratu a polepšení a jsou hrachem na stěnu hozeným a národ náš v rodinách stůně rakovinou židozednářských zásad a programů a řítí se střemhlav do propasti nemravnosti, běd a pak utrpení. Kdo najde prostředek, aby nastal v rodinné výchově obrat? Komenský prohlašuje: „Rodina jest, byla a bude chrámem Boha živého, otec a matka jsou jeho kněžími a dětmi jsou vyznavači jeho. Dnes mnohá rodina není chrámem Boha, ale chrámem zásad židozednářských Marxů, Lasallů,

Leibnitzů. Dnes otec a matka nejsou kněžími chrámu Boha živého, ale jsou otroky židozедnářského komanda a za hrnec ztuhlé rýže různým bestiím v lidském těle ještě lízají důtky. A proto také dnešní mládež nejsou vyznavači Boha, ale jsou to zmrzačení patvorové židozедnářského talmudu.

Jsou děti městských obyvatel, děti městského proletariátu a děti venkovské.

Městské dítě v útlém mládí je blaseováno, mnoha sportům zaprodáno, vše jest mu dnes všední, omšelé, skorem nic nedovede ho probuditi k něčemu ideálnímu, k dobru, ctnosti, krásnu a božskému. Jeho výchova jest třídní právě tak, jako výchova dítěte městského proletáře.

Dítě proletářovo z domu odkojováno jest závistí a nenávistí k třídám bohatším, lépe situovaným, k třídám úřednickým, městských občanů a konečně ke všem boháčům, a přistupují-li k tomu pohnutky národní, politické a dokonce náboženské, jest duše tohoto dítěte úplně otrávena.

A dítě venkovské? Namnoze považováno jest za jednotku práce, vykořisťují se jeho mladistvé síly, mnohdy snižuje se v námezdní práci na bílého otroka, jenom když dítě moc nestojí rodiče. Rodiče nestarají se o dítě, kam chodí, s kým se sdružuje, co čte, co poslouchá, kdo jest mu rádcem a společníkem, a to je hrozná chyba. A ještě takoví rodiče se opovažují diviti se, odkud a kde se jejich dítě pokazilo.

Těmto a takovým rodičům praví Komenský ústy Kratesa Thebského:

„Kéž mohu někam vstoupiti, odkudž bych mohl všudy býti
v světě slyšán! Volal bych tak: Proč, ó činíte naopak,
nesmyslní rodičové, *dítěk svých sami zhoubcové*,
statek časný jim shánějíce, *zboží duše nedbáte nic?*“

Škola, školní výchování, celý problém školský jest u nás jednou z nejdůležitějších a nejpalčivějších otázek kulturních, národních, politických a náboženských. Že tomu jest tak v době mravního úpadku mládeže, dokazuje okružní list velikého papeže Pia XI., který 31. prosince 1929 tento okružní list vydal a který v úvodu obsahuje tuto pozoruhodnou větu: „Nynější zmatky ve školském a výchovném problému v různých krajích nutí nás, abychom se obírali hlouběji tímto problémem, aby se shrnuly nejvyšší zásady a v plném světle ukázaly hlavní závěry a praktické užití.“ Nastává hrozná nebezpečí naší mládeže — úplné odkřesťanění, čímž hrozí národu našemu — katastrofa. Velký ideál křesťanské výchovy, ideál osvědčený a potvrzený věky, kterého nádherně hájil a jež šířil Komenský, se u nás náhle opouští. Laická morálka má nahraditi křesťanskou, mravněnáboženskou výchovu. S hrůzou rozvážní, rozumní a zkušení státníci a vychovatelé pozorují hrozný tento úpadek, když pomyslí, že naše školství, vybudované v celé minulosti národní na základě mravní a náboženské výchovy, v krásném souladu s tradicí křesťanskou, se zrovna odkopává jako bezcenná tretka a přece Komenský dovozuje, že *školy musí býti chrámem Ducha svatého!*

Podstatným a hlavním cílem výchovy vůbec jest vytvoření pevného a opravdového charakteru. To znamená vytvoření člověka takového, jakým býti má a musí, má-li dospěti k svému životnímu cíli, jenž u křesťana značí spojení s Bohem. Skutečný křesťan tedy tak, jak má býti vychován, myslí, usuzuje a jedná podle nauky

Kristovy, zušlechťuje přirozený život, zdokonaluje ho a uvádí ho v soulad se životem nadpřirozeným.

A tento křesťanský základ výchovy nahrazuje se dnes laickou výchovou, buď na základě vědy neb filosofie. A i zde židozednářský pokrok v beránčím rouše není ve školách proti náboženství, ale ponechává rodičům a dětem úplné volnosti učiti se svému náboženství, podle něho upravovati život a učitelům dává úplnou volnost svěřence své mravně a nábožensky vychovávat. A rodiče, kteří žádají po škole mravně náboženské výchovy pro své děti, tak i ti učitelé, kteří vychovávají mravně nábožensky, prohlašování jsou za nepřátele pravého pokroku, osvěty, svobody svědomí a vědeckých názorů světových.

Věda nemůže nahraditi náboženství. Věda podává jenom vědomosti, které jsou potřebné a nutné, které zlepšují občanské spolužití, obohacují vědomosti, posilují zkušenosti a životní praxi různých oborů věd a umění a snad i získávají blaho hmotné; ale věda nepodává síly, pochopení, nadšení života a snahu dokonalosti, Kristem hlásané, což při výchově jest nejdůležitější. Věda osvěcuje rozum, ale nedovede řídit vůli člověka a nedá poroučení jeho citům. O posledních záhadách života věda ničeho nepoví. Optejte se vědy, proč má člověk býti zbožný, milosrdný, spravedlivý, svorný, láskyplný, soucitný, proč má milovati Boha a bližního, proč má sloužiti blahu vlasti, národu a celému lidstvu. — A marně čekáte odpovědi od vědy na tyto otázky

Snad by mohla stanoviti mravní zákony soustavná filosofie, ale musela by to býti pravá filosofie. Čtěme různé filosofie a seznáme, kolik je tu různých soustav, jaké množství názorů a nápadů. Kterou si z nich vybrati? Řekl bych, že celkově jsou tyto filosofické soustavy sdruženy na filosofii pohanskou a křesťanskou, která vlastně podle Summy sv. Tomáše Akvinského jest více dogmatikou než filosofií. Věda s různými ismy, filosofie s různými soustavami nemohou ve výuce ani ve výchově poskytnouti ani mravního ani náboženského vodítka; spíše odchovají a odcizí chovance Kristu, než ho vychovají Kristu a nebi. V kodexu církevního práva se praví: „Rodiče jsou povinni starati se všemožně o výchovu mravní a náboženskou, jak tělesnou, tak občanskou a pečovati o jejich časné blaho.“ Co rodina začala, na tom musí škola pokračovati; neboť škola je vlastně jenom pomocníkem rodiny a církve a proto nesmí a nemůže odporovati její výchově. Ale co vidíme? Učitelé jako římstí katolíci pomáhají křičeti židozednářským násilným reformátorům, aby kříž a modlitba byly ze škol vyhozeny a škola se úplně zlaicisovala. Hrozné, ale pravdivé a odsouzeníhodné při pomýšlení, že učitelská inteligence zapráhlá v jařmu zednářského pokroku, nechce svých chovanců vychovávat mravně, nábožensky. Rodiče dětí jsou povoláni k tomu, aby rozhodovali o duchu výchovy. Žádají-li tedy katoličtí rodiče pro své děti katolické školy s katolickými učiteli, *žádají věci spravedlivé*. Brání-li se katoličtí rodiče proti tomu, aby odpadlíčtí a bezvěrečtí učitelé vychovávali jejich děti v duchu protináboženském, hájí jen svého práva, které je samozřejmým heslem: Katolíkům musí se pro jejich děti dostati svobodné náboženské školy a to státní školy; neboť katolíci mají veliké povinnosti, musí míti i práva!

Není-li výchova v základech svých vedena pohnutkami etickými, ať její cíle jsou utilitaristické nebo sociální, znamená vždy snížení a zeslabení života duševního. Utilitarianismus = zužitkovatnost, spatřuje cíl mravního jednání v užitečnu

a prospěchu. Dobré je to, co jest užitečné. Motivem všech skutků našich jest zájem a prospěch buď jedince a jmenuje se individuální, nebo společnosti a jest pak sociální. A právě sociální utilitarismus jeví se, jevíti se musí v mravněnáboženské výchově jedinců této společnosti; neboť dobrá jest výchova mravněnáboženská a proto jest i užitečná jedincům, rodině, obci, státu a našemu národu. Kant prohlašuje, že společnost svá individua musí vychovávat tak, aby každý jedinec byl disciplinován, kultivován, civilisován a moralisován. (Disciplina = kázeň, disciplinární = kárací, disciplinární řád = souhrn předpisů, jichž třeba členům jistého sdružení šetřiti. Kultivovati = vzdělávati, šlechtiti; kultura = pěstování, vzdělávání půdy, člověka a j.; kultura = vzdělanost, osvěta; kulturní = vzdělaný, osvětový; civilisace = zobštanštěnost, zušlechtěnost; civilisovati = osvojiti si ušlechtilé způsoby a jistou životní chytrost. Moralista = mravokárce; morální = mravní; morálka = mravouka, též dobrověda či ethika; moralisté vidí pravé náboženství ne ve víře v Boha, nýbrž v plnění mravních příkazů.) Z toho vidno, že společnost lidská při výchově svých jedinců musí kázeň čerpat z náboženství právě tak, jako všechnu kulturu, civilisaci a morálku; neboť dávno dokázáno jest, že morálka bez náboženství není morálkou, že všechny občanské ctnosti jsou odvozeny z náboženství a příkazů Spasitelových a jsou vlastně již náboženskými úkony. A právě v dnešní době mravně náboženská výchova jedinců společnosti má v židozedenářském táboře největší nepřátele. Otravný tisk, špatná kniha, zesměšňování úkonů a článků víry a nahrazováním víry pavědou pohlcuje značné spousty lidí naší české společnosti do svých drápů a s bestiálním úsměvem šklebí se na ty, kteří se získati a zlákatí nedají. A nemravnost slaví pravé orgie spolu s nevěrou, rouháním, výsměchem a opovrhováním s těmi, kterým Bůh jest počátkem a koncem.

V závěru volám k rodičům a zvláště učitelům a společnosti lidské: Jenom s dětmi ke Kristu a národ český ve stínu kříže zachová si volnost a svobodu!

Nové učebnice katol. náboženství na středních školách v Německu.

Dr. Lubomír Petr.

(Pokračování.)

Tato kritika dala se s počátku velmi radikálně do díla. Svrchovaným dogmatem byla jí přirozenost všech věcí a nemožnost jakéhokoli zázraku. *Reimarus* odstranil zázrak, prohlásil prostě a beze zření k dějinám všechn obsah evangelií za výmysl a podvod (Podvodová hypotéza). Kniha došla u samých racionalistů odmítnutí. — Proto zkusil heidelberský profesor *Paulus* († 1851) dáti zázrakům přirozený výklad. Z Kristovy chůze po jezeře učinil chůzi při jezeře, zázrak v Káni prohlásil za svatební žert, zmrtvýchvstání za zdánlivou smrt, nanebevstoupení za zmizení v mlze. *Renan* († 1892) odvážil se podezřívati Ježíšovu svatost a učinil z Ježíšova života román lásky. Jeho dílo je dnes bez významu. — *David Fr. Strauss* († 1874) vymyslel

si pak k odstranění zázraků *hypotézu mythů* a položil, aby získal čas k utvoření mytů, zcela nehistoricky vznik evangelií do pozdních let druhého století. — Prof. F. Ch. Baue (Tübingy, † 1860) prohlásil naproti němu evangelia za *úmyslné padělky* doby poapoštolské. — Ze všech těchto negací skupina Bruno Bauer-Kalthoff-Drews vyvodila závěr, že vši historii na vzdory prohlásila veliké postavy Nového zákona, Ježíše jako Pavla, za *spisovatelské fikce*. Ale dějiny nedají se nadlouho takto znetvořovati. Dostavilo se veliké „zpětné hnutí“ liberální theologie; tradice o nejstarší literatuře církevní musela býti přec prohlášena „za pravdivou a spolehlivou ve hlavních bodech a ve většině jednotlivostí“. Poznáme, že dílem před vyvrácení Jerusalema (70), dílem před dobou Trojanovou (98—117), všechny základní projevy křesťanských tradic, učení, oznámení, ba i samy řády s výjimkou Nového zákona jako sbírky byly v podstatě hotovy. (Harnack, Chronologie II., Úvod 1897.) Dnes je v celku historická cena evangelium kritikou přiznávána, ale nauka o nemožnosti zázraků je tak pevná, že zázraky se neuznávají. Vlastní svědectví Kristovo o jeho božství jest vykládáno za pozdější dodatek a první křesťané za podvedené ubožáky slabé hlavy.

Odpověď věřící vědy. Věřící věda odmítá předsudek racionalistů o nemožnosti zázraků. Vyznáváme-li Boha dost moci majícího, aby stvořil svět s jeho zákony, musíme mu také přiznati moc, aby tyto zákony navždy nebo příležitostně rušil. Přijímáme tudíž zázrak, je-li dostatečně ověřen. *Věřící věda z nejsilnějších důvodů uznává evangelia v nejvyšší míře za věrohodná.* Neboť jejich pisatelé mohli, chtěli a museli říci pravdu. Trojí toto tvrzení jest pak v knize zevrubně dokázáno.

Autor po zjištění a zhodnocení pramenů kreslí pak jako jejich výsledek *dějinný obraz Kristův, jeho nadlidskou vznešenost, svatost a moudrost.*

Jak vznešeným jeví se Kristus ve všech stavech životních; v jaké převaze nad Nikodémem, jenž byl přec také „učitelem Israele“, jak důstojným a královským před Pilátem a Kaifášem! Jak klidně a samozřejmě koná největší zázraky! Jaké velikosti jest si vždy vědom. Nade všechno lidstvo pozvedá se, když dí: Já jsem cesta, pravda a život. Tohoto velikého muže následovali „zástupové“; tisícové šli za ním až na poušť a žádali si ho míti králem.

Jedinečný jest vztah Ježíšův k nebeskému Otci. Stýká se s otcem v nadlidské bezpečnosti a důvěrnosti. Nikde neprojevuje pocitu hříšnosti, ač jiné k pokání povzbuzuje a i domněle spravedlivé z viny usvědčuje. Při tom jest pokorou samou. Jeho pokrmem jest plniti vůli Otce v nebesích. Z jeho rukou přijímá každé utrpení, poslušen až k smrti křížem. Úchvatná jest jeho láska a dobrota ke všem lidem, zvláště ke kajícím hříšníkům (Magdaleně, cizoložnici, lotru). Umíral s upřímnou modlitbou na rtech za své mučitele. „Je-li život a smrt Sokratova životem a smrtí mudrce, jest život a smrt Ježíšova životem a smrtí Boha“ (Rousseau).

Nadlidská jest i moudrost jeho. Jeho učení hodí se všem národům, ne pouze národu jeho. Jak dokonalý jest jeho pojem boží! Boží svoboda, svatost, dobrota a milosrdenství, co svět světem stojí, nikým nebyly tak úchvatně vyloženy. Zjevuje tajemství Trojice. Dává světu nový pojem dětství božího. Hlásá bezpodmínečnou mravní *říši boží* a rozumí jí vládu boží nad nejvnitřnějšími hnutími srdce. Ježíšova mravouka přikazuje činiti dobro i v skrytu, pro Boha. Hlásá nedostižnou cenu *duše* nade vším pozemským. Jeho Otčenáš jest modlitbou naprosto dokonalou,

jeho osmero blahoslavenství jest dokonalým životním programem. Jeho „nové přikázání“ jest láska heroická, všechny lidi objímající, jak jí svět před ním neznal.

Jeho učení obnovilo tvářnost lidstva a dalo ženě, dítěti, otroku plnou lidskou důstojnost. Kde jest učení Kristovo opuštěno, kolísají základy společnosti. Nic nedovede ho nahraditi. Kdyby lidstvo následovalo nauku Ježíšovu, sociální zápasy a války národů byly by nemožné a nastal by zlatý věk. Kdo tak učí, smí o sobě říci: Já jsem světlo světa (Jan 8, 12).

Tato nadpřirozená stránka v osobnosti Ježíšově byla by nám hádankou, kdyby Ježíš sám nám nedával jejího rozřešení: Není geniem, není nadčlověkem, také ne pouhým svatým poslem božím, jest boží Syn téže podstaty s Otcem.

Také racionalismus, jenž zdráhá se uznati božství a zázraky Ježíše Krista, musí učení a osobě Ježíšově přiznati nadlidskou vznešenost, svatost a moudrost.

„Kdyby evangelium nebylo všeobecným zásadám mravním ve vší jejich ryzosti dříve učilo,“ praví *Kant*, „lze připustiti, že rozum by jich dosud v takové dokonalosti nebyl poznal.“ A *Goethe* dí: „Nechť si duchová kultura sebe víc pokračuje, nechť si věd v širším a širším rozsahu a hloubce přibývá a lidský duch sebe víc se rozšiřuje, nad vznešenost a mravní kulturu křesťanství, jak v evangeliích se skví a září, se nepovznese.“ (U *Eckermanna* III, 171.) *Harnack* zove kázání Kristovo tak prostým, že se v každé hlavní nadhozené myšlence vyčerpává, a tak bohatým, že se každému tato myšlenka nevyčerpateľnou zdá a my se jeho slovům a *podobnostvím nikdy nedoučujeme*. A popěrač Kristův *Renan* volá k Spasiteli: „Nuž, odpočívej ve své velebnosti! . . . Tisíceletí bude se ještě svět tebou honositi. Po smrti tisíckrát více živ, tisíckrát více milován než za svého putování zde na zemi staneš se takovým pevným bodem lidstva, že nebude lze tvé jméno vytrhnouti se světa a neotrásti spolu základy jeho.“

K tomu všemu přistupuje nejvážnější svědectví, svědectví samého Ježíše, jenž se prohlašuje Vykupitelem proroky zaslíbeným a jenž se prohlašuje Synem božím. Dokazuje to svými proroctvími, dokazuje to svými zázraky. K největším náleží jeho zmrtvýchvstání. Všecky tyto myšlenky jsou zevrubně vyloženy a doloženy, zvláště svědectvími sv. Pavla a prvního křesťanství, jimž autor věnuje zvláštní článek.

Opřev božství Ježíšovo o tak pevné doklady, autor vykládá pak vtělení, vztah božské a lidské přirozenosti v jedné osobě, oceňuje dílo Boha-člověka, jeho trojí úřad a jeho působení skrze církve, kde Kristus milost boží svátostmi uděluje, již autor v rozsahu studenství přiměřeném pěkně vykládá. Vedle přehledu uměleckého znázornění osoby Ježíše Krista, jemuž největší umělci zasvětili svoje síly a kritického zhodnocení jejich díla končí se první část Ježíši Kristu věnovaná několika mystickými pravdami našeho vztahu k Ježíši Kristu se dotýkajícími:

Jak nás Zjevení poučuje, existuje mystické, t. j. tajemné přebývání a působení Kristovo v lidské duši. Poznávali bychom význam vtělení Syna božího jen kuse, kdybychom také této části zjeveného učení nevěnovali pozornosti. Ano, tato část zjevení nám Krista teprv vnitřně přibližuje. Povznášejme se po stupních k těmto pravdám.

1. Ježíš Kristus jest každému z nás nevyhnutelně potřebný; potřebnější než věda, literatura, umění. Nic pozemského nemůže ho nahraditi. Jsem světlo světa. Kdo mne následuje, nechodí ve tmách, nýbrž bude míti světlo života (Jan 8, 12). *Bez*

Krista tedy tma. „Jsem cesta, pravda a život. Nikdo nepřichází k Otci než skrze mne“ (Jan 14, 6). *Bez Krista tedy není cesty k Bohu. Proto jest každému křesťanu potřeba, aby zůstal s Kristem nejrůzněji spjat.*

2. *Ježíš Kristus přebývá jako pramen života v duši člověka spravedlivého.* „Miluje-li mne kdo, bude zachovávat řeč mou a otec můj bude ho milovat a k němu přijdeme a příbytek u něho učiníme (Jan 14, 23).

„Kdo jí mé tělo a pije mou krev, ve mně přebývá a já v něm. Jako mne poslal živý otec a já živ jsem pro Otce: tak i ten, kdo jí mne, živ bude pro mne.“ (Jan 6, 58.) „Pro mne“ znamená život v Kristu a z Krista. Důsledek musí být *život pro Krista.*

Shrnuv všechny způsoby životního společenství s Kristem, pronesl sv. Pavel veliké slovo: „Život pak jsem již ne já, ale živ jest ve mně Kristus“ (Gal. 2, 20). Starý člověk jest odložen a nový, podle Boha stvořený, oblečen (Ef. 4, 24). „Nebo, kteříkoli jste v Kristu pokřtěni, Krista jste oblékli.“ (Gal. 3, 27.)

Proměnění v Krista jest cílem člověka spravedlivého. „Synáčekové moji,“ volá zarmoucený apoštol ke svým nevěrným Galatským, „kteréž opět rodím, až by Kristus utvořen byl ve vás.“ (Gal. 4, 19.) Kristův obraz utváří se v křesťanu z víry a lásky žijícím takřka sám sebou, jeho duše přibírá rysy Kristovy, Kristovu lásku k Bohu a lidem, jeho čistotu, mírnost, dobrotu, jeho pokoru i sílu. *Dovršování* vnitřního Kristova obrazu děje se *zvolna* a dostupuje svého *vrcholu v jiném světě.* „Tam budou všichni v též obraz s Kristem proměnění, a to skrze Duchu Páně.“ (2. Kor. 3, 18.) Zde však platí již: „Poněvadž pak jste synové, poslal Bůh Duchu Syna svého v srdce vaše volajícího: Abba, Otče.“ (Gal. 4, 6.)

Čím jest nám tedy Kristus? Jest nám vším, cestou, pravdou, životem, ideálem, vzorem, přítelem, bratrem, zachráncem. Kdo by ho mohl zapomínati? Teprve potom, když byl na tomto pevném základě zbudoval víru v božství Ježíše Krista, přechází autor ke křesťanské filosofii a ukazuje, že jsoucnost boží může být poznána i pouhým rozumem ze společných vlastností světa a přechází k výkladu důkazu kosmologického a teleologického i různých jeho forem. Vhodně ukazuje tu, čím byli Sokrates, Plato a Aristoteles k těmto metafysickým důkazům přispěli než byl sv. Tomáš Akvinský napsal svých „Pět cest k důkazu jsoucnosti boží“.

Křesťanská filosofie povznáší se však i k samému poznání podstaty boží. Shrnujíc všechny dokonalosti na tvorstvu pozorované, očišťujíc je ode vši nedokonalosti, stupňujíc je do nekonečna a spojujíc je v jediné bytosti, dospívá k pojmu Boha, nejvyššího a nejkrásnějšího dobra, jehož jednotlivé vlastnosti jmenuje a stručně zdůvodňuje.

Autor jest si vědom, že žák uslyší buď ve škole buď v pozdějším životě názory filosofickému poznání božímu odporující, a proto věnuje jak Kantovu agnosticismu, tak ateismu a pantheismu (monismu) zevrubnou pozornost.

Ježto Kant měl nemalý vliv na myšlení své doby i doby pozdější a ježto v našich učebnicích bývá jeho učení mlčením pomíjeno nebo jen krátce zmíněno, uvedu zde celý článek o Kantovi a jeho agnosticizmu, a to tím spíše, že pochází většinou z pera velmi dobrého znalce Kantova studijního rady v Kolíně nad Rýnem dra W. Müllera, jenž dal k jeho uveřejnění v Cohnenově učebnici souhlas. Myslím, že se tím zavděčím našim učitelům náboženství, neboť vlastní poznání Kanta z jeho spisů

předpokládá dlouhé a namáhavé studium; a je této znalosti třeba, ježto často bývá učitel čipernějším žákem na Kanta, na podstatu jeho učení a na jeho poměr ke křesťanství dotazován.

„Kantova filosofie sluje *idealismus* (t. j. subjektivismus), poněvadž základy našeho poznávání (totiž poznání smyslové a tvoření pojmu) zbavuje objektivní platnosti. Jest *agnosticismus*, pokud popírá vědeckou dokazatelnost boží i jiných pravd náboženského a mravního řádu. Kant nechce popírati jsoucnosti boží a považuje ji za mravní požadavek lidský, jež však vědeckými důvody rozumu nedá se dokázati. Toto učení Kantovo stalo se agitátorům atheismu velmi oblíbeným prostředkem, aby jsoucnost boží prohlašovali za velmi pochybnou. Pius X. ve svém okružním listě proti modernismu (1907) zavrhl důležité části Kantovy filosofie.“

1. Základní myšlenky Kantovy poznávací teorie jsou tyto:

a) Věcí, jak skutečně jsou (věc o sobě, noumenon = domysl) nepoznáváme, nýbrž jen jejich jevy (faenomeny); vnější věci zaujímají naše smysly; my rovnáme tyto smyslové affekce spontánním prvkem našeho uznání, totiž *oběma „formami nazíracími“ prostorem a časem*.

Prostorově-časový řád věcí (t. j. prostor, místo, rozpětí, hmotnost a způsob) přichází podle Kanta z nás a je v tomto smysle subjektivní. Věc o sobě jest úplně neuspořádána.

b) Jako nalézáme rozbořem nazírací schopnosti dvě formy nazírání, tak zjišťujeme rozbořem rozumu (způsobilého usuzovati) dvanáct druhů soudů a dvanáct z nich odvozených kategorií (základních úkonů rozumových). Jimi jest prostorově-časově uspořádaná látka dále pořádána. Nejdůležitějšími kategoriemi jsou substance a kauzalita (podstata a příčinnost). První utváří z prostorově-časově uspořádaných pocitů věci (fenomenálního) světa zkusného, empirického, druhá uvádí jevy (nikoli věci o sobě) v příčinnou souvislost. Fenomenální věc (protikladem k věci o sobě) jest *synthesa* neuspořádané látky, prostorové formy a kategorie podstaty.

Všechn pořad přichází tedy i zde z podnětu, a je v tomto smyslu subjektivní. Subjektivní i proto, že Kant přisuzuje kategoriím platnost jen potud, pokud se uplatňují na zkusné látce subjektem již postižené, tedy jen pro fenomenální, nikoli pro transcendentní (domyslný) svět věcí o sobě.

c) Rozbořem rozumu jako schopnosti usuzovací objevuje Kant tři druhy závěru a z nich odvozuje *tři idee*: *svět* (souhrn zákonitosti), *duši* (nositele psychických jevů) a *Boha*. Tyto idee vnucují se každému myslícímu člověku. Ježto však to, co jest ideami míněno, neleží již v dosahu *smyslové* zkušenosti a Kant na tuto smyslovou zkušenost omezuje všechno vědecké poznání, jest ohledně ideí podle Kanta vědecké poznání stejně nemožné jako popření.

Úmyslem Kantovým bylo zdůvodniti aprioristické, t. j. obecně platné a nutné vědění, jež by mělo platnost přede vši zkušeností a tudíž i bez ní. Kant nechtěl tedy otrásti vědeckým poznáním, nýbrž povznést je k nejvyšší jistotě.

(Dokončení.)

Kterak upravití katechismus.

Prof. Jan Novák.

(Pokračování z minulého ročníku.)

U ot. 105 nemělo by již býti uváděno, že Bůh poslal zaslíbeného Vykupitele asi za 4 tisíce let po stvoření prvých lidí, nýbrž všeobecně: za řadu tisíciletí, aby lidé z vlastní zkušenosti poznali zlobu hříchu a svou bezmocnost jen vlastními silami bez Boha a jeho pravdy své štěstí si založiti a udržeti, a tím více toužili po Vykupiteli a Vysvoboditeli ze svých béd.

Doba ta v roce církevním připomíná se nám čtyřmi nedělemi adventními.

V Písmě sv. nikde není, že Vykupitel přišel za 4 tisíce let po pádu prvých rodičů, to vypočetli učenci středověcí, kteří k vypočtení věku lidstva neměli tehda jiných pramenů než biblické rodokmeny, sahající od Adama až do narození Kristova. V nejnovější době badatel ThDr. Musil zjistil, že v rodokmenech těch jsou četné a mnohdy velké mezery, ježto Arabové dodnes vynechávají ve svých rodokmenech předky bezvýznamné nebo zbabělé, zkrátka všechny členy rodokmenu, kteří by jim byli k necti neb hanbě. Z toho patrně, že věk lidstva je mnohem vyšší než 4000 let. Totéž potvrzují i četné archeologické objevy.

K partii o Ježíši Kristu Vykupiteli.

Mají-li žáci partii o vykupitelském díle Kristově správně rozuměti, je třeba, aby dobře chápali výrazy: vykoupiti, spasiti. Oba výrazy — jak již jinde jsem naznačil — značí totéž: někoho šťastným učiniti. Jen v prostředcích k tomu je rozdíl. *Vykoupiti* znamená nějakou výkupní cenou navrátiti ztracenou svobodu tomu, kdo upadl do otroctví. Třeba vylíčiti žákům smutné a hrozné postavení otroků ve starověku a středověku, plné béd a utrpení a pak pochopí, jak byli šťastni ti, komu výkupným svoboda byla vrácena a kterak svého utrpení byli zbaveni. *Spasiti* značí zase někoho zachrániti od velkého nebezpečí, neštěstí neb od jisté smrti. Že i takový je šťasten, když unikl pomocí zachránce neštěstí nebo jisté smrti, je samozřejmé.

To obé Kristus prokázal lidstvu. Třeba tu dolíčiti, jak lidstvo, neznajíc již pravého Boha a jeho pravdu, ve své zvrácenosti učinilo duši otrokem těla, jeho smyslů, vášní a náruživosti. Ve zlu vidělo své dobro a štěstí a krvavě to pak platilo svými bédami. Jednání to neničilo však jen jejich štěstí pozemského, ale působilo i *záhubu a smrt duše* — totiž věčné vyvržení, zavržení duše z ráje a odloučení od Boha, tedy stav trvalého neštěstí vnitřního a duševní rozervanosti.

V obojím tom směru Kristus pomohl lidstvu a tak stal se jeho Vykupitelem i zachráncem, Spasitelem duše lidské před věčným zavržením a věčnou smrtí. (Životem duše je totiž trvalá blaženost, štěstí, ztráta této blaženosti je proto smrtí duše. Duše ovšem žije dále, neumírá, ale je nešťastna.)

Jakožto Syn boží a věčná pravda dokonale (jako kdysi Bůh v ráji prvé lidi) poučil znovu zbloudilé lidstvo o Bohu a jeho pravdě, aby člověk zase věděl, jak má jednati, aby jednal správně a tak se mohl trvale šťastným učiniti. Zároveň pak svou

smrtí na kříži usmířil uraženého Boha s lidmi, neboť svou obětí kříže dal spravedlnosti uraženého Boha potřebné dostiučinění a splatil výkupní cenu za lidstvo na jeho vysvobození z otroctví hříchu a zlého ducha. Poněvadž však lidstvo znovu hřeší a v otroctví hříchu upadá, musí býti Bůh znovu usmiřován, proto Pán Ježíš neustále opakuje svou obět kříže ve mši sv., která je skutečným, ale nekrvavým obětováním oběti P. Ježíše na kříži.

Tím způsobem Kristus umožnil a znovu umožňuje lidstvu odpuštění a návrat do otcovského domu (do nebe) a do ztraceného ráje štěstí.

Kristus tedy vykoupil a spasil lidstvo pravdou svého učení a svou smrtí na kříži, jejíž užitky uložil a nám uděluje v sedmi svátostech. Smrt jeho jest nám však ke spáse jen tehdy, budeme-li hodnými a poslušnými dítkami Otce nebeského, t. j. budeme-li vůli boží v učení Kristově obsaženou věrně plniti a jí se vždy řídit. („Nebudete-li zachovávat vůli Otce mého, který jest v nebesích, nevezdete do království božího,“ volá Kristus varovně.)

„Kristus nás vykoupil“ znamená tedy: svou smrtí na kříži umožnil nám opětně získati si lásku boží a sebe trvale (věčně) šťastnými učiniti — pod podmínkou ovšem, že se budeme pravdou jeho učení řídit a jeho pomoci v oběti mše sv. a svátostech obsažené také hodně užívat.

K ot. 115. Pán Ježíš je „Bůh a spolu člověk“, poněvadž v sobě spojuje dvě přirozenosti, božskou, kterou má od věčnosti, a lidskou, kterou přijal svým zrozením z Panny Marie. Obě tyto přirozenosti jsou v Kristu spojeny v jednu osobu, a to božskou, podobně, jako ve člověku je spojena přirozenost hmotná (tělo) s přirozeností duchovou (s duší).

K ot. 157. Všichni lidé mohou pro zásluhy Kristovy dojíti spasení tehdy, 1. když podle jeho učení jsou živi a 2. když pomoci v sedmi svátostech Kristem nám nabízené používají k mravnímu sebezdokonalování.

To má platnost o katolických křesťanech. Ale ani ostatní lidé, kteří nejsou katolickými křesťany, nejsou z díla spásy vyloučení — tedy ani pohané. Podle učení katolického všichni tito lidé, kteří neznají *bez své viny* pravého Boha a pravého učení Kristova a jeho církve, ale podle nejlepšího svého poznání a vědomí upřímně se snaží dobro konati a zla se varovati, mohou dojíti spasení a patří též do církve katolické, a to proto, 1. že nevědomost nezaviněná hříchu nečiní a 2. že u Boha rozhoduje opravdový úmysl. Kdyby takoví lidé znali učení Kristovo, církví katol. hlásané, jistě by je přijali, do církve katolické vstoupili, a podle něho žili. Takové lidi církev katolická nazývá *neviditelnými členy* svými, poněvadž jen Bůh ví, kdo náleží takovým způsobem do církve.

Otázky 185—192 daly by se projádríti odpovědí jednou asi takto:

Dary Ducha sv. jsou:

1. dar moudrosti, kterou křesťan hledá pravdy boží;
2. dar rozumu, kterým křesťan poznává pravdu tu;
3. dar rady, kterou pro pravdu boží se rozhoduje;
4. dar síly, kterou pravdu učení Kristova svým jednáním uskutečňuje tím, překážky a obtíže statečně překonává, aby podle pravdy té žil;
5. dar umění, kterým podle poznané pravdy Kristovy všechno své jednání a život zařizuje;

6. dar pobožnosti, kterým křesťan jsa veden, všechno své myšlení, žádosti, řeči i skutky proniká a ovládá duchem a zásadami učení Kristova;

7. dar bázně boží, který vede křesťana k tomu, aby z dětinné lásky k Bohu byl vždy a ve všem Boha ochotně a radostně poslušen.

O církvi.

V díle vykoupení lidstva pokračuje Kristus v církvi, kterou založil. Po svém zmrtvýchvstání nemohl totiž Kristus zůstat na světě viditelně a trvale, poněvadž jeho viditelný, trvalý pobyt mezi lidmi vzal by lidstvu možnost svobodně se pro něho rozhodnouti. Lidé by pak *musili* v něho uvěřiti, ale víra vynucená nemá ani ceny asi zásluhy, proto nemohla by býti podkladem vnitřního lidského štěstí. Z té příčiny tedy Kristus založil církev, aby v ní, sám jsa neviditelný, dále prováděl dílo spásy lidstva. To učinil tím způsobem, že jí odevzdal to, čím lidstvo vykoupil: své učení, obět kříže a svátosti, tedy: 1. odevzdal církvi pravdu svého učení, a to s rozkazem, aby učení to hlásala nezměněně všemu lidstvu až do skonání světa; 2. uložil jí, aby lidstvo, které znovu a znovu hřeší, znovu zase s Bohem stále usmířovala ustavičným přinášením oběti mše sv., která je skutečným, ale nekrvavým opakováním oběti Kristovy na kříži kalvarském; 3. odevzdal jí i sedm svátostí, aby jimi lidstvu přisluhovala a udílela jim pomoci k životu křesťanskému v nich obsažené.

Církev ta vstoupila v život po seslání Ducha sv. na apoštoly o svátcích letnic, kdy sv. Petr získal církvi první věřící (na 3000 lidí). Tak, byla tu i *církev učící* (apoštolé) i *církev věřící* — lid totiž v Krista uvěřivší a křtem do církve přijatý — tedy církev již úplná, neboť, církev učící a církev věřící činí nedílný celek.

Je tedy církev Kristova obecná (katolická) viditelná společnost všech *správně věřících* křesťanů, kteří jedno a totéž učení Kristovo vyznávají, jedněch svátostí užívají a římského papeže za svou nejvyšší viditelnou hlavu uznávají.

K ot. 201. Římský papež je nejvyšší viditelnou hlavou církve, protože sv. Petr, hlava církve, byl 25 roků římským biskupem, z Říma spravoval a vedl celou církev a jako biskup římský také zemřel. Z té příčiny, každý jeho nástupce na biskupském stolci římském je hlavou církve katolické, jako jí byl sv. Petr.

Církvi katolické přidává se titul „svatá“, poněvadž jejím úkolem Kristem jí uloženým jest vésti lidi ke svatosti čili k mravní dokonalosti. Proto také papež má titul „svatý Otec“, že je hlavou této církve svaté (podobně jako hlavy států jmenují se podle státu, jemuž stojí v čele), a pak proto, že titul ten má papeži připomínati, že má vlastní svatostí věřícím předcházeti dobrým příkladem a vésti je k svatosti.

O známkách pravé církve Kristovy.

Známky pravé církve Kristovy vyplývají přirozeně ze *znaků a vlastností pravdy*, kterou Kristus církvi odevzdal:

1. Naprostá pravda o Bohu jest jen jedna, proto i církev pravdu tu hlásající může býti jen *jedna*.

2. Pravda ta vede k správnému jednání a tím k mravní dokonalosti neboli svatosti, proto i církev Kristem založená má též úkol: vésti totiž lidstvo k mravní dokonalosti čili svatosti — je tedy *svatá*.

3. Pravda je Bohem dána pro všechny lidi všech věků a všechny lidi bez vý-

jimky zavazuje k poslušnosti, je tedy, *obecná* (= pro všechny) čili *katolická* (řecké slovo značící tolik, jako všechen, pro všechny, obecný). I Kristus založil svou církev pro všechno lidstvo a všechny národy, aby je v lůně svém shromáždila a ke spáse (trvalému štěstí) vedla, je proto *obecná čili katolická*.

4. Pravdu svého učení odevzdal Kristus jen svým apoštolům, nikomu jinému, a s Petrem, jako jejich hlavou postavil je v čelo církve své, aby výše uvedený trojí úkol plnila — je tedy *apoštolská*.

Kde těchto čtyř známek není, tam nemůže být pravá církev Kristova. Církev takové jsou jen dílem lidským, tedy nepravé. Poněvadž znaky ty má pouze církev římskokatolická, je proto ona jediná pravou církví Kristovou.

K ot. 218. Když Kristus odevzdal své učení církvi učící: apoštolům totiž a jich nástupcům-biskupům, aby učení jeho hlásala a všem věkům neporušené a nezměněné dochovala až do skonání světa, musil pomýšleti na lidskou přirozenost, která jest i při nejlepší vůli člověka podrobena omylům. I apoštolé a jich nástupcové, biskupové, byli by se jistě — i při nejlepší snaze své a při nejlepších úmyslech — stali obětí omylů při hlásání a vykládání učení Kristova. Tak bylo by učení Kristovo ponenáhlu měněno, porušováno a často i libovůli lidské podrobováno, až konečně by vyústilo v nevěru, jak to vidíme u různých křesťanských sekt, jichž zakladatelé spoléhali jen na svůj rozum, který tak často je řízen choutkami a vášněmi, místo co by je vedl. Musil se proto Kristus jako Bůh postarati o to, aby jeho církev jako celek byla v té příčině možnosti bludu ochráněna, a to přímým božským zásahem — *darem neomylnosti* — jak již jsem při výkladu všeobecných pojmů náboženských uvedl.

Článek víry o neomylnosti církve a neomylnosti papeže jako hlavy církve učící je nutným důsledkem božství Kristova a jeho vykupitelského díla. Buď je Kristus Bohem a Vykupitelem naším — a tím jest — ale pak musil dáti církvi své dar neomylnosti, ve vykládání pravdy svého učení, měla-li zůstat pravda ta neporušena a a nezměněna — nebo nedal církvi daru toho, ale pak by nebyl Bohem ani Vykupitelem lidstva, poněvadž by se byl nepostaral po svém nanebevstoupení lidstvu o bezpečnou cestu k dosažení trvalého štěstí, neboť byl by vydal pravdu svého učení na pospas lidu a lidské libovůli.

Kdo tedy popírá neomylnost církve katolické, popírá nepřímou vlastně i božství Kristovo a jeho vykupitelské dílo, neboť s darem neomylnosti buď stojí nebo padá božství Kristovo.

Více o neomylnosti viz při všeobecných pojmech náboženských.

K ot. 228. Církev katolická nazývá se *samospasitelnou*, poněvadž ona jediná jakožto pravá církev Kristova má od Pána Ježíše všechny prostředky, kterými člověk jedině může sebe spasiti, čili sebe trvale šťastným učiniti.

Církev katolická má totiž:

1. pravdu nezměněného učení Kristova, a tím nezbytnou podmínku správného jednání;

2. svátosti, které vedou k mravní dokonalosti a k opětnému spojení s Bohem (svátost pokání);

3. obět mše sv., kterou Bůh bývá znovu usmiřován, když je lidmi znovu hříchy těžce urážen.

Kdo z katolíků těchto tří prostředků užívá a podle učení Kristova žije, bude jistě spasen. Kdo úmyslně těchto tří prostředků nedbá, nemůže býti spasen, třeba byl katolíkem.

O členech církve katolické neviditelných (ot. 229) viz vysvětlivku při otázce 157.

K ot. 231.—237 Obcováním svatých rozumíme styk věřících na zemi (= církev bojující za spásu svou) se svatými v nebi (= církev vítězná, spása dosažena) a s dušemi v očistci (= církev trpící). Smrt přerušuje jenom naše tělesné spojení a styk, ne však styk duševní, mohou si proto vzájemně pomáhati. Věřící na zemi mohou si pomáhati ke spáse mezi sebou i duším v očistci modlitbou, obětí mše sv. za ně přinášenou a dobrými skutky, jichž zásluh mohou se zříci ve prospěch buď žijících členů nebo duší v očistci. Svatí v nebi pak pomáhají nám i duším v očistci svou přímlovou u Boha, zvláště když jich prosíme o tuto přímlovu.

K ot. 244 přidati ještě 3. bod, aby původní božský úrdek, podle něhož měli mítí lidé i tělo nesmrtelné, došel svého splnění, ježto lidstvo hříchem prvotním o nesmrtelnost těla bylo připraveno.

O modlitbě.

Jako mezi lidmi častou rozmluvou udržuje se přátelský styk a upevňuje se a sílí úcta, láska a důvěra, tak i modlitba je přátelský, ba více: dětinský styk člověka s Bohem, nebeským Otcem naším, prostřednictvím rozmluvy (modlitby) v níž mu projevujeme svou úctu, lásku, důvěru a dětinnou oddanost, ale zároveň mu jako dítky otci předkládáme své potřeby tělesné i duševní s prosbou, aby nám byl nápomocen. Za poskytnutou pomoc mu pak děkujeme a provinili-li jsme se, prosíme ho za odpuštění a usmířujeme si jej.

Modlitba je pro nás *nutná*, neboť bez ní není přátelského a dětinného styku s Bohem. Kdo však na styk s Bohem zapomíná, zapomíná pak nejen na Boha, ale i na jeho přikázání (desatero), pro naše blaho a lidskou společnost tak důležitá, je přestupuje, jedná nesprávně a ničí tím svou blaživou spokojenost duševní a působí lidské společnosti zlo.

(Pokračování.)

Radio ve škole.

Observer.

Uplatnění radia ve škole se v posledních letech velice rozšířilo. V Německu pořádá „Ústřední ústav pro výchovu a výuku“ v Berlíně zvláštní vysílací hodiny v radiu. Jedna část je pro všechny, druhá přiměřena podle chápavosti posluchačů-dětí. Pro učitele a vychovatele vydává časopisy „Der paedagogische Funk“ a „Der Schulfunk“. Poskytuje jim nejnovějších informací a poučení.

V Anglii „British Broadcasting Corporation“ zřídila ústřední radu pro radio ve škole; tato rada má různé odbory a je ve styku s ministerstvem vyučování. Radiem

vysílané přednášky doplňují výklad učitelův, a to v každém předmětu. Již 5000 anglických škol má přijímací aparáty.

Belgie má zvláštní sdružení „La Radiophonie à l'école“; vysílá poučné přednášky pro obecné a střední školy. Ministerstvo vyučování a věd velmi podporuje rozvoj radia ve škole. Provinciální rady (okresní rady) dávají podpory obcím, které kupují radiové přijímače pro školy. Sdružení pak vypsalo ceny, které obdrží ti, kteří udají nejlepší obsah radiem vysílaných přednášek.

Ve Švýcarsku „Radio-Génève“ zřídilo „Dětskou hodinu“ za řízení pedagogů a za patronátu ministerstva školství. Pro rozšíření a zavedení radia do škol pečuje zvláštní komise.

Rovněž užívá se radia ve školství francouzském, švédském, československém s velikým výsledkem a úspěchem. Velmi rozšířeno jest radio ve Spojených státech ve školách. Z vysílacích stanic náleží 77 školským ústavům; z nich 53 stanic týdně vysílají do škol 8 hodin přednášek. Dále 280 obchodních stanic vysílacích týdně dodává školám 7 hodin přednášek. V 8 státech republiky platí radiové přednášky ve školách státy. University a vyšší ústavy školské, nemající vlastní stanice vysílací — počtem 80 — používají k vysílání kursů, konferencí a přednášek, obchodních radiových stanic.

V Georgii universita v Ogletkorpu zavedla praktickou novinku. Vysílá totiž všechny universitní přednášky radiem; táž universita propůjčila akademické hodnosti studentům, kteří vykonali zkoušku o vysílání radiem. Pravidelné kursy jednají o literatuře anglické, klasických a moderních jazycích, dějepisu, sociologii, psychologii, mravouce a účetnictví. Studenti činí si poznámky, které pak zasílají profesorům k opravě. Kolokvia z lekcí zaslaných radiem se konají každého měsíce.

Zajímavé číslice.

Observer.

Ministr zahraničí italský Grandi podal návrh na zmírnění zbrojení. Více než 40 států přijalo jeho návrh za svůj. Je to pěkné „praeludium“ k odzbrojovací konferenci světové. Jaký význam by mělo, kdyby státy uposlechly výzvy v poslední papežské encyklice „Nova impendet“ a omezily zbrojení, podávají zprávy Společnosti národů o výdajích na zbrojení. Jsou to číslice ohromující a dány ve francích francouzských: Argentina 1,258,282.175, Austrálie 460,492.550, Rakousko 362 mil. 683.000, Belgie 832,580.000, Bolivie 87,030.000, Brazílie 1,375.148.000, Bulharsko 190,225.250, Kolumbie 161,300.000, Kostarika 17,200.000, Kuba 300,775.000, Dánsko 306,750.000, Ekvador 45,355.000, Egypt 261,782.950, Estonsko 138,000.000, Finsko 411,437.500, Francie 11,674,000.000, Německo 4,298,076.000, Velká Británie 11,631,375.000, Řecko 533,520.000, Guatemala 52,500.000, Haiti 28,848.000, Honduras 24,338.100, Indie 2,289,960.550, Itálie 6,223,662.500, Irsko 117,612.500, Japonsko 5,921,537.500, Letonsko 196,500.000, Liberia 3,151.750, Litva 142,000.000,

Lucembursko 6,930.000, Mexiko 1,158,387.500, Nový Zéland 87,403.750, Nicaragua 6,809.775, Norsko 288,000.000, Panama 15,263.500, Paraguay 35,477.500, Nizozemí 772,000.000, Peru 244,900.000, Persie 247,400.000, Polsko 2,301,825.000, Portugalsko 409,491.000, San Domingo 26,420.950, Rumunsko 1,341,180.000, San Salvador 54,809.000, Siam 238,173.750, Československo 1,279,725.000, Turecko 434 mil. 289.100, Jižní Afrika 122,672.275, Rusko 14,473,567.675, Španělsko 2,814,582.500, Maďarsko 505,500.000, Švédsko 993,750.000, Švýcarsko 491,500.000, Spojené státy severoamerické 17,685,625.000, Uruguay 215,950.000, Venezuela 152,260.000, Jugoslaviie 1,261,450.000. Hlava jde opravdu kolem z těchto hrozných číslic. Je zajímavý postup při výšce částky na zbrojení. První jsou Spojené státy, druhé Rusko, třetí Francie, čtvrtá Velká Británie, pátá Itálie, šesté Japonsko, sedmé Německo, osmá Indie. Celkem se vydává na zbrojení 100.071,547.600 franků. A nyní se ťažme: Kolik dávají vlády jmenovaných států na zmírnění bídy, nezaměstnanosti, kolik na vědu, umění, výchovu, školství? Kolik plyne z kapes poplatníků na církve? Věru, neohrožený Pius XI. to jasně a zřetelně pověděl v posledním okružním listu. Což opravdu volal k hluchým uším?

Katechetská hlídka.

Můžeme žít bez víry v Boha?

Tuto otázku zodpověděl zásadně básník František Werfel ve vídeňské přednášce. Noviny zaznamenávají: Přehlnutá dvorana, lepší obecnost, bouřlivý potlesk. Dr. Weissenhofer napsal o tom do „Neues Reich“: Lze s dosti učiněním zaznamenat živelné prolomení touhy po náboženství. Svět bez milosti mučený, ošizený o všechn vlastní smysl bezduchým mechanisováním, hledá stále důtklivěji pramenů života, útěchy a možné radosti v nevysychatelném optimismu křesťanství. Jest potřebí jen časové, formálně nadobyté úpravy takových otázek a nadšený souhlas je zajištěn. Přesto je cesta z přednáškové síně ke kazatelně ještě neobyčejně daleká a byla by bývala ve zvláštním případě pro mnohé posluchače neschůdná, neboť slovo s kazatelnou zavazuje, slovo v přednáškové síni chce jen dáti podnět. Mimoděk jsme v pokušení pomyslet na zarmucující pravdu: Hledají mne ráno a večer, avšak moje cesty jsou jim příliš obtížné. — Právě tam, kde hledání by se stalo nalezením, obrátí mnozí... ovšem není také lehké přednáseti věroučné pravdy opravdu časově. Zpravodaj dále dovozuje, že je třeba znalosti časových proudů, a tu získává kněz stykem se všemi vrstvami lidí. Také je nevyhnutelná vnější forma, řeč a podání, protože od toho závisí účinek kázání.

Božství Kristovo v zasedání římského senátu za císaře Tiberia.

„Nový národ“ z 19. února 1932 uveřejnil tuto stať:

Tertulián ve své knize „Apologetika“ r. 197 po Kr. píše (hlava 5): „Tiberius (císař), za jehož doby jméno křesťanské proniklo do světa, dověděl se ze Syrie-Pa-

l'estiny, co se mluví o božské povaze Kristově, i přednesl to senátu proto, že císař měl právo činit návrhy v zasedání senátu. Senát odmítl císařův návrh, poněvadž nechtěl jednati o vedlejší věci, ale Tiberius zůstal při svém odporu proti těm, kdož obviňují křesťany.“

Této zprávě věnoval příkladnou pozornost židovský učenec Reinach, srovnal ji se zprávami Eusebia, Orozia a Řehoře Turského a přichází k tomuto úsudku:

Pilát zpravil císaře Tiberia o zázracích, které Ježíš činil v Palestině. Císař si pospíšil a přednesl události senátu, aby byl i Ježíš připočten mezi bohy Pantheonu. Senát však odmítl ten návrh proto, že nevyšel z iniciativy jeho kruhů, jak bylo právem, čili proto, že Tiberius neuvědomil napřed v této věci senátu. Senát tedy svým odmítavým stanoviskem nepostavil se proti Ježíšovi, nýbrž jen žárlivě hájil své samolibé authority, které se byl nešetrně dotkl císař. Ale jak mohla promluvit do veřejnosti zpráva ze zasedání římského senátu, jež byla přece tajná? Reinach odpovídá na tuto námitku, že o Tiberiově neúspěchu věděli všichni jeho členové a není možná absolutní tajnost o věci, kterou zná více lidí. Taková je slabost lidské povahy dnešních senátů, taková byla i za císaře Tiberia.

S. Reinach nakonec se domnívá, že na toto zasedání římského senátu naráží i Suetonius, když zaznamenal o císaři Tiberiovi, že zůstal kdysi v menšině při hlasování v senátu římském.

Ostrov světců.

Týž list podal tuto zprávu: Čechy v X. století lze přirovnati k slavnému ostrovu světců, k zelenému Erinu. Jako na půdě raně středověkého Irska, tak se to i u nás zarojilo v X. věku světci z české krve, vytvořivšími náhle novou plejadu na mystické obloze křesťanství.

Jaký to slavný chorovod velikých zjevů, vedený vznešenou vladařkou Ludmilou Českov, jež mučednickou svou smrtí na Tetíně dne 16. září 920 dala skvělý příklad budoucím. Zde v patách za ní milovaný vnuk její, vévoda Václav Svatý, přinesší obět krve své u chrámových vrat staroboleslavských dne 28. září 929. K němu druží se dvojice domněním svatých, jeho sestra Přibyslava Charvatská a rytířský jeho dvořan Podiven. A pak přicházejí kající ctitelé svého sv. strýce Václava, děti Boleslava Ukrutného, snažící se podle sil odčiniti zločin otce svého. Nejstarší jeho syn, Boleslav Pobožný, štipitel biskupství pražského, stává se „mužem nejkřesťanštějším“ a „kostelů božích zvláštním zakladatelem“ (zemřel 999).

Jeho starší sestra, Doubravka Přemyslovna, vyrůstá na věrovestku polského národa (zemřela 977). Mladší sestra Mlada Marie Přemyslovna spoluvytváří pražské biskupství a zakládá slavný svatojiřský klášter českých benediktinek (zemřela 994).

Současně s ní jde obrovitá postava apoštolského biskupa Vojtěcha Slavníkovce, umučeného v pruských končinách (997) v průvodu utvrditele polské církve, rodného bratra jeho svatého Radima Gaudence Hnězdenského.

A průvod končí svatý opat Prokop Sázavský, který koncem desátého věku ještě za biskupování Vojtěchova spatřil světlo světa v zemanském dvorci chotounském.

Družina 10 mučedníků a vyznavačů Kristových v jediném století, to je zjev, který lze vysvětliti jen horoucí dychtivostí mladých křesťanů mladého národa, snažícího se rychle dospěti úrovně duchovní se staršími a slavnými církvemi západu.

Zoufalý výkřik z území bídy. Následující srdce dojmající dopis zaslal Msgre Diss, apoštolský prefekt z Kogoro, Záp. Afrika, 12. září m. r. Družině sv. Petra Klavera: „Vedle žluté zimnice rozhostil se v naší zemi hlad. Tři léta řádí zde kobylky. Minulý rok doufali jsme, že nás minou, ale objevily se opět, letos pak zaplavily všechno. Je to hrozná metla! Dp. P. Vion psal z Kuto: „Hlad, hlad! V Laniugu (velké město blíže Kuto) prodává se potrava za lidi. Prodejní cena muže, ženy a dětí je 100 franků. Sklenice rýže stojí 2 franky. Pomozte nám, můžete-li, pomozte nám živiti tyto ubožáky! Nepomůžeme-li jim my, budou Arabové těžiti z těchto smutných poměrů, zakoupí tyto lidské bytosti a odvedou je s sebou.“ — Tyto řádky, jak vím, jsou jistě psány z hloubi krvácejícího srdce dobrého misionáře, který trpí, protože nemůže pomoci a zabrániti neštěstí tak, jak by si přál. Trpí, poněvadž musí patřiti na to, jak Arabové zakupují tyto vyhublé lidské kostry a odvádějí do neznámé země, pode jeho islamu, a přece jsou to jeho svěřenci, které považoval a dosud ještě považuje své děti. Možno si představit hroznější utrpení než bezmocně přihlížeti toliké bídě, která dala by se odstraniti, kdyby byly potřebné peníze. Již minulý rok černoši v těchto krajích zmírali hlady, jak to bude letos, kdy příšera hladu hrozí na všech stranách? Ubozí lidé odcházejí z tohoto světa s kletbou pohanských bůžků, bez naděje v budoucí, lepší život, nepoznávající účelu svého žití a nezakoušejíce lásky boží. A přece i za všechny tyto duše prolil božský Spasitel svou krev. Smím vztáhnouti k vám ruku s prosbou o pomoc pro tyto ubohé, hladovějící ubožáky? Bůh odmění vám každý dárek stonásobně!“ Peněžitě příspěvky k zmírnění této velké bídy vděčně přijímá Družina sv. Petra Klavera pro africké misie, Brno, Petrov 7.

Důležitost kostelního zpěvu. „Slovenský učitel“ v č. 7. 1932 rozepsal se o tomto předmětu a usuzuje: Rozkvětu cír-

kevní hudby a zpěvu dožijeme se jen tehdy, budeme-li míti varhaníky nejen stojící na žádané úrovni svého povolání, ale i kněží, kteří rozumějí církevní hudbě. K tomu však je třeba lásky k věci a finančních prostředků. Ano, kdybychom měli všude jen varhaníky z povolání, kteří nemusejí den po dni do úmoru pracovat ve škole a byli by přiměřeně placeni, mohlo by se žádati zvelebení církevního zpěvu a hudební výchovy mládeže. Tu však se marně namáháme, bez pomocné ruky shora nepřijdeme k vytouženému cíli. Jinak kněžský dorost by měl býti vychováván, aby si zamiloval církevní zpěv a hudbu. Církevní zpěv jest povinným předmětem na vysokých školách duchovních, jen by se mělo tomuto předmětu náležitě a důkladně vyučovati. Jak jiným okem hledí na „musica sacra“, na toto posvátné umění kněz, který zná její dějiny, její vývoj, její estetiku, její formy, zná varhany a který při tom ovládá ještě i některý hudební nástroj. Zda by to nebylo přímo touhou pro naše varhaníky, kteří by se snažili něco dokázati, když vědí, že rector ecclesiae se z toho těší, neboť i on jest odborně vzdělaný. Jak by se dal náš církevní zpěv přivést k želanému rozkvětu, kdyby obě strany měly k tomu potřebnou lásku a znalost. Zpěv je zlatou nitkou, která váže naše srdce ke vznešeným obřadům naší církve. I tu by bylo potřebí uplatniti vznešené heslo: Restaurare omnia in Christo — Obnoviti všecko v Kristu, zajíti do prvních časů křesťanství, ve kterých se zbožným zpěvem ozývaly katakomby.

Obvodové školy měštanské. V kulturním výboru poslanecké sněmovny 16. III. jednalo se o vládním návrhu o obvodových měštanských školách. Návrh byl projednán, ale byl odložen pro § 31, poněvadž návrh se má vztahovati jen na stávající školy měštanské. Podle tohoto paragrafu má býti vládním nařízením určeno, kdy zákon má nabýti platnosti i na školy, které budou zřízeny od jeho účinnosti. Na zřizování nových škol není pe-

něz podle prohlášení ministra financí. Proto výbor vyhověl žádosti ministra školství dr. Déřera, aby hlasování o § 31 bylo odloženo, až se vládní strany dohodnou o tomto návrhu. Proto platnost návrhu zákona byla vzdána.

Učitelé vojáci. Sdružení učitel'ov vojakov na Slovensku a Podkarpatské Rusi se sídlem v Trnavě usneslo se dne 25. února 1932 na této resoluci: V měsíci březnu t. r. vrátí se z vojny větší počet mladých učitelů-vojáků, kterých čeká podobný osud jako jejich předchůdců z roku 1925 až dosud, neboť těmto se nejen započítá doba ztrávená na vojně do postupu platového a výslužby, ale museli většinou překonávat umělé potíže, než vykonali zkoušku způsobilosti učitelské pro školy obecné, případně měšťanské, jen proto, že byli tělesně zdraví stáli se branci našeho státu, neboť tím bylo jim bráněno vůči nevojákům a učitelkám v dalším občanském — učitelském povolání a jen v nejlepším případě byl a jest učitel voják připuštěn ke zkoušce učitelské způsobilosti ve 4. roku po maturitě. Poněvadž těmto učitelům, kteří v mě-

síci březnu se vracují z vojny, jakož i těm, kteří dosud nemají zkoušky učitelské způsobilosti, nebyl umožněn odklad presenční vojenské služby před složením zkoušky způsobilosti, který je zabezpečen vyhláškou ministerstva národní obrany již dnes pro budoucí vojáky, uctivě žádáme: 1. aby těm učitelům vojákům, kteří pro plnění vojenské presenční služby nemohli do dne zkoušky nabýti 20 měsíců skutečné služby, bylo žádostem vyhověno a umožněno zkoušky konati cestou dispense, poněvadž jde jen o 1—2 měsíce, případně jen několik dní, které jim chybí do 20 měsíců skutečné služby, vyhovují-li jinak službě podle posudku okresního inspektora; 2. aby v naznačeném smyslu byl dán pokyn okresním školním inspektorům a zkušební komisím. Jsme pevně přesvědčeni, že vyhověním těmto skromným požadavkům umožní se jen snaha po práci a uplatnění v učitelském povolání mladých učitelů vojáků, kteří i tak jsou hrozně trestáni pro své vzácné služby státu a národu na poli vojenském.

Literatura.

Blah. Anežka Přemyslovna. Letošní rok je zasvěcen oslavám velké naší svaté kněžny Anežky České. Četné osady naše uspořádaly v neděli po jejím svátku, t. j. 6. března duchovní pobožnosti a oslavy její. Na přání slavnostního výboru, jehož protektorem je sám J. Ex. ndp. arcibiskup, odhodlal se Svaz čsl. katolických žen a dívek v Čechách uspořádati druhé rozšířené vydání knížečky „Blahoslavená Anežka Přemyslovna“, jejíž prvé vydání před 5 lety bylo rozebráno do 14 dnů. Obsahuje stručný, výstižný a pěkný životopis naší světice, jenž bude vítanou příručkou pro kázání a přednášky, mši sv. k blahosl. Anežce, odpolední pobožnost (litanie a modlitby), krásné písně s notopisem a básně X. Dvořáka. Svaz čsl. katolických žen a dívek rozesílá ji v režijní ceně, brožovanou za Kč 2.— mimo poštovné, krásně vázanou v červeném plátně za Kč 5.—. Hodí se pro obsah i vkusnou úpravu za modlitební knížečku. Doporučuje se objednat si ji hromadně pro ušetření porta. Zasílá Svaz čsl. katolických žen a dívek v Čechách, Praha II, Národní tř. č. 6.

„Šťastná Rodina“ s novým názvem. Čtrnáctideník „Šťastná Rodina“ počíná v IX. ročníku vycházeti s novým názvem „Svět“, obrázkový čtrnáctideník, čímž je stanoven již jeho program. Přenecháváje módu, vedení domácnosti atd. svému sesterskému listu „Čsl. žena“, bude „Svět“ pestrým obrázkovým listem, jediným svého druhu v československém katolickém tisku; bude si všímati všech pozoruhodných událostí domova i ciziny, všech projevů života, zejména katolického, a stane se listem všech členů rodiny. Redakce našeho listu doporučuje starý známý list v novém rouše pozornosti svých čtenářů. Ukázkové číslo zašle na požádání: Administrace časopisu „Svět“, Praha II, Karlovo nám. 5.

„Československá žena“, list katolických paní a dívek, začala svůj nový ročník. Naši čtenáři vědí dobře, jak velký úkol na ně právě v nynějších rozháraných a skutečně kritických poměrech čeká. Svět hyne nedostatkem vzájemné lásky; posílání katolické ženy je posílání lásky v rodině, církvi, v národě a celém

světě. Aby čtenářky naše tomu šlechetnému apoštolátu dokonale porozuměly a dovedly vystavěti nepřemožitelnou hráz proti záplavě bezvěrectví a nemravnosti, doporučujeme jim odebírat „Československou ženu“. Její úprava je tak pěkná, že se již nikdo nesmí vymlouvat: „Nemáme vyhovujícího svého časopisu.“ (Vychází dvakrát v měsíci v Československé akc. tiskárně v Praze II, Karlovo náměstí 5. Jednotlivé číslo 80 hal., ročně 20 Kč.)

Výsledky ruské tajné policie. V poslední době byla česká veřejnost překvapena zprávou, že tajemník naší legace v Moskvě Dr. Vaněk byl na zakročení ruské vlády odvolán, ježto podle zjištění G. P. U. snažil se přiměti Godického k útoku na japonského vyslance, aby tak došlo k zakročení Ruska proti Japonsku. Tato zpráva vzbudila samozřejmě rozruch v cizině, která pak byla upokojena vysvětlením z úředních vládních míst ruských, že se jednalo o „omyl“, čili že G. P. U. sedla na lep agentu provokatéru ruské státní policie. O činnosti této státní policie, která neostýchala se prostřednictvím svých agentů způsobiti tak nebezpečný případ Vaňkův, který mohl míti pro nás, náš mladý stát osudné následky, píše Agabekov v právě vydané knize „**Z ráje sovětské svobody**“ v nakladatelství J. Svátek v Praze (Smíchov, Husova č. 7). Agabekov, jenž 10 let sloužil této tajné ruské policii v domnění, že může prospěti státu a proletariátu, nakonec, když viděl, kterým účelům tato policie slouží, utekl z Ruska a v knize uvádí všechny zkušenosti, které nasbíral za své činnosti nejen v Rusku, ale hlavně ve východních zemích, píše v doslovu: G. P. U. založena byla r. 1918 jako nástroj ochrany třídních svobod ruského proletáře, je nyní tajnou policií nejhoršího druhu výhradně ve službách zájmů Stalinových. Boj o vliv projevuje se v praxi tím, že věznice a internační tábory v Rusku rostou geometrickou řadou v poměru k růstu obyvatelstva. V cizině snaží se G. P. U. vytvořiti stejně rozsáhlou síť vyzvědačů jako v Rusku. Každoročně vydává sovětská vláda na špiónáž v cizině 3 miliony dolarů, jež tržní za potraviny brané od úst nedosyceného dělníka a sedláka, prodávané pod cenou v cizině. Důkladné agentury jsou ve všech zemích světa. Vyzvědačství pro západní země je soustředěno v Německu. Při své práci neštítí se G. P. U. užití žádných prostředků. Duchovním vůdcem G. P. U. je nyní Stalin. Z nástrojů, který měl býti mečem spravedlnosti v rukou proletariátu, stala se G. P. U. nástrojem libovůle Stalinovy. Dokladem je zúčtování s Trockým a jinými. Pracovníci G. P. U., považující

svou práci dříve za revoluční činnost, stali se nyní horlivými úředníky, kterým jde pouze o osobní blahobyť a rychlý postup. Na pouhý pokyn Stalinův provedou vše, čeho se mu zachce. G. P. U., povýšena jsouc nade všechny ostatní orgány sovětské vlády, zvrhla se prostě v carskou opřičinu. Myšlena jsouc původně jako nástroj dělnické diktatury, stala se G. P. U. škrtičem proletariátu. Cena knihy Kč 19.—, váz. Kč 25.— jest mírná.

P a g é s H e l e n e: **Christel geht zur Schule.** Mit Bildern von Lore Gronau, gr. 8. (VI. u. 156 St.), Freiburg i. Br. u. Wien I. Wollzeile 33, Herder, Geh. M. 3.20.

Knih „Kristinka chodí do školy“ je pokračováním knížky „Malé děvče“ téže spisovatelky a líčí jeho první školní rok částečně ve městské, částečně ve vesnické škole, tak věrně, že čtenář všecy ty drobné události, slasti i strasti malého děvčete mimoděk spoluzajímá. Pěkně ilustrovaná kniha tato jest vhodnou a příkladnou četbou pro dívky, zábavnou pro každého, kdo se o dětský svět zajímá, a poučnou pro všechny, kdož s výchovou mládeže mají co činiti.

„**Cesta**“, příručka pro soukromá duchovní cvičení a duchovní četbu pro každého katoлика.

Cesty lidského života jsou rozličné. Některá vede do mravního bahna, jiná se propadá do věznice nebo blázince, opět jiná se končí na srázu sebevraždy; některá stoupá k dočasným moci, slávě a bohatství. Ale ke štěstí časnému i věčnému vede toliko cesta podle Kristova evangelia. O této cestě poučuje a na ni uvádí spis „Cesta“ P. Klementa Minaříka O. F. M., obsahující 36 konferenčních úvah. Sestaveny jsou podle dogmatiky a mravouky. Spisovatel na základě asketických spisů a rozličných exercicií podává nejdůležitější myšlenky v soustavných a účelných rozjímáních o věčných pravdách, životních zásadách a ctnostech. Pojednání o kázni tělesné a duševní zasluhuje zvláštní pozornosti. Dílo neutkvělo na poznacích starých mistrů duchovního života, nýbrž je přizpůsobeno potřebám moderní doby. „Cesta“ bude vždy časová. Sloh a jazyk „Cesty“ jest gramaticky správný a čistě františkánský, takže úvahám porozumí každý čtenář a čtenářka. Každá pravda jest všestranně podána a vysvětlena. Dílo jest zpestřeno četnými příklady. Kniha bude vytištěna na dobrém papíře formátu 15×21 cm a vydá asi 380 stran. Kdo se přihlásí u svého knihkupce aneb u G. Francla v Praze I.-536 do konce června, obdrží knihu za cenu subskripční Kč 28.—.

Chřipku, rýmu, influenci

v zárodcích hned potírá,

kdo k čištění zubů denně

Libuši zubní pastu

užívá

V tubách po 3 a 5 Kč.

Vzorné malby pokojů

provádí firma

THEODOR HLADKÝ

odborný malířský závod

Praha I, Vězeňská ul. č. 12

Telefon 633-09

podle vlatních i dodaných návrhů za ceny konkurenční

DOPORUČUJEME: 3.50 m dlouhé zbytky pánských vlněných látek 150 cm šíře za pouhých Kč 59.—, 3.50 m dlouhé zbytky dámských látek 115 cm šíře za pouhých Kč 38.— za celý kus zasílá přímo továrna **V. KRAUS, Vír na Moravě**. Pište ještě dnes.

Veškeré farní tiskopisy

Telefon 236.26

přesně podle předpisu Cod. iur. can. jakož i všechny tiskopisy pro soukromou potřebu dodá nejlevněji jediné

Telefon 236.26

Družstvo Vlast, Praha II, Žitná 26

Doháníme Baťu

Co dokázal v botách, dokážeme v látkách

Vítězíme kvalitou. — Sloužíme láci. Naše zboží jde od nás přímo k Vám, proto je tak laciné, to jest tajemství naší láce. Kupujte u nás v zájmu své kapsy! — Objednejte, spolehněte se, budete určitě spokojeni.

KALHOTY pánské: štrukturované Kč 13.—, 15.— z jelenice čertova kůže, celým světem oblíbené; lepší druh k neroztrhání Kč 24.—, 28.—, 36.—, kalhoty z pěkných zimních látek Kč 28.—, 35.—. Kalhoty Werdunus s tříletou zárukou při nejtěžší práci Kč 65.—, 75.—, kalhoty manžestrové (sametky) Kč 35.—, těžký druh zvláště pevný Kč 49.—, z vojenského sukna zimní, teplé, jen nejpevnější druh Kč 49.—, 59.—, kalhoty kamgárnové, tmavé, proužkované na svátek, chloubka našeho závodu, každý je s nimi náramně spokojen, Kč 69.—, 79.—. Kalhoty z vlněných látek, moderní jemné vzory Kč 89.—, 99.—, 119.—. **RAJTKY** jelenicové nejlepší Kč 39.—, z nejlepších jezdeckých kordů, velmi pěkně zhotovené, Kč 55.—, 69.—. **PUMPKY** jen z nejl. praktických látek moderních Kč 59.—, 79.—, 99.—. Na přání ochotně zhotovíme i abnormální velikost. Udejte délku a šířku v pasu. **SUKNĚ** vrchní polovlněné s hedvábím Kč 16.—. **KOSILE** pánské kalikové silné Kč 9.—, 12.—, s hedvábnou náprsenkou zvl. pevné Kč 12.—, 14.—, 16.—, zefírové pevné Kč 10.—, 14.—, nejtěžší druh nezníčitelné, Kč 18.—, šifonové bílé nejlepší druh sváteční Kč 15.—, 18.—, 22.—, flanelové zvl. pevné, pěkné vzory Kč 12.—, 16.—, 17.—. Trikové velmi teplé a pevné Kč 16.—, 19.—. **SPODKY** pánské: z vojenského kalika, zvl. silné Kč 6.—, 9.—, 10.—, grádlové bílé, nejlepší druh na svátek Kč 9.—, 12.—, 16.—, barchetové modré nejlepší, Kč 12.—, 16.—, trikové zimní teplé nezníčitelné Kč 14.—, 17.—. **KOSILE DÁMSKÉ**: flanelové zvl. pevné, pěkné vzory Kč 12.—, 15.—, chiffonové s vyšíváním Kč 6.—, 9.—, nejjemnější nádherně vyšívání Kč 12.—, 15.—, 17.—. **KOMBINÉ** dámské ve všech barvách Kč 10.—, 12.—, nejjemnější druh se skvostným vyšíváním, nejoblíbenější Kč 17.—, 19.—, nejkrásnější přepychové Kč 26.—. **REFORMKY** v každé barvě Kč 7.—, 9.—, 11.—. **KAPESNIKY** velké bílé tucet Kč 12.—, 24.—. **PONOŽKY** zvláště pevné 6 párů pouze Kč 15.—, cvirnové nezníčitelné 6 párů Kč 25.—, vlněné na zimu nejlepší, pevné Kč 8.—, 12.—, 16.—. **PUNČOCHY** dámské lepší druh s hedvábím Kč 8.—, 12.—, 16.—, vlněné teplé nejl. Kč 10.—, 14.—, 17.—. **SVETRY** pánské i dámské moderní Kč 16.—, 25.—, 30.—, 49.—. **OBLEKY** pánské podle míry šité pracovní pevné Kč 59.—, 69.—, 89.—, vlněné v nejl. provedení na svátek Kč 189.—, 230.—. **OBLEČKY CHLAPECKÉ** pro zimu vlněné zvláště pěkné, vkusně ušité Kč 45.—, 69.—, 79.—, 89.—, 99.—. Udejte stáří. **SUKNO** černé neb modré na pánský sváteční oblek 3 metry za Kč 99.—, 179.—. **PLATNO** bílé (veba) 10 m Kč 35.—, 55.—. **KALIKO** zvláště silné lepší 10 metrů za Kč 25.—, 35.—. **KANAFASY** nejtrvanlivější 120 cm šíře 10 m jen Kč 59.—, 79.—. **DEKY** na přikrytí 2 kusy Kč 39.—, 49.—, nejlepší krásně květované 89.—. **HOUNĚ** na koně 2 kusy Kč 49.—, 69.—, čistě vlněné nejlepší, 2 kusy Kč 129.—, 159.—, 199.—. Žádné jiné výlohy neúčtují. Objednejte si raději víc, vždyť to je tak levné. Až se přesvědčíte, už nikdy nekoupíte jinde než v našich solidních **ČESKOMORAVSKÝCH TEXTILNÍCH TUSLOVÝCH PODNÍCÍCH V BENÁTKÁCH**, pošta **JIMRAMOV, ČSR**.

Pište, že jste četli insert ve *V y c h o v a t e l i*. Obdržíte ještě 5% slevy.

Administrace doporučuje tuto solidní firmu k hojnému nákupu.

K n i h t i s k á r n a

D r u ž s t v a V l a s t

P r a h a I I, Ž i t n á u l i c e č. 26

provádí veškeré tiskové práce ve v z o r n é ú p r a v ě
v c e n á c h k o n k u r e n č n í c h a v n e j k r a t š í d o b ě.

Volejte telefon 23626.

VYCHOVATEL

Měsíčník pro otázky výchovatelské, školské a katechetské

REDAKTOR FR. H. ŽUNDÁLEK

ROČNÍK XLVII V PRAZE V ČERVNU 1932

O B S A H

Konstantin Volařík: Genius jazyka českého káže osvobozenému lidu.

Vladimír Kučera: Tyršův duch.

Alois Hraba: 125 let Hradčanského ústavu pro výchovu slepých dětí.

PhDr. Arnošt Jan Žižka: Kulturní přínosy amerických Čechů.

Jan Kř. Hraba: Jak vyučovati ve škole náboženství, aby plodilo život podle víry.

Dr. Lubomír Petr: Nové učebnice katolického náboženství na středních školách v Německu.

Prof. Jan Novák: Kterak upravití katechismus.

Štěpán Goldschmid: Kterak pracovati pro smír božského Srdce Páně?

Katechetská hlídka.

Literatura.

4-6

MAJITEL A VYDAVATEL DRUŽSTVO VLAST V PRAZE II

„Vychovatel“ vychází 1. každého měsíce a předplácí se v administraci pro československou republiku celoročně 30 Kč, půlletně 15 Kč. Do ostatních zemí a do Ameriky 46 Kč. Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. čis. 570-II. Tam zasílá se předplatne, adresují reklamace, jež se nepečetí a nefrankují. — Rukopisy pro „Vychovatele“ a redakční výtisky zasílány buďtež přímo na adresu: Redakce „Vychovatele“ Praha II., Žitná ulice 26 n.

Používání novinových známek povoleno řed. pošt a telegr. v Praze čis. 226.202/VI.-1924.

Vlct. predplatitel'ov a odoberatel'ov „Vychovatele“ touto cestou prosíme, aby se svoje predplatné vyrovnali, ktorí tak ešte neučinili.

Snažně prosíme všechny, kdož nám dosud předplatného nezaslali, aby tak co nejdříve učinili.

Sbírka časových kázání

Družstvo Vlast začalo vydávati Sbírku časových kázání za redakce dp. Ar. Olivy, nyní Ant. Brousila. Vychází nejméně 4krát do roka. Roční předplatné 40 Kč. Dosud vyšla kázání:

Nejkrásnější vzor křestanského života.

Cena Kč 12·80.

Kristus Král. Cena Kč 8.20.

Kristovo sociální království. Cena Kč 12·80.

Motivy ke krátkým nedělním promluvám.

Cena Kč 8.20.

Poutní kázání. Napsal Jos. Brož. Cena Kč 9.—.

Postní kázání. Napsal Dr. Jos. Miklík. Cena Kč 9.—.

Objednávky přijímá Družstvo Vlast v Praze II, Žitná ul. 26.

V. H. Houert: O budoucnosti katolické církve a koucí světa

Podle pátého opraveného vydání přeložil, doplnil a druhé české vydání vysvětlivkami opatřil VÁCLAV OLIVA

Právě vyšlo!

Cena Kč 18.—, poštou Kč 19·40

Právě vyšlo!

Objednávky vyřizuje administrace Družstva Vlast v Praze II., Žitná 26

Genius jazyka českého káže osvobozenému lidu.

Konstantin Volařík, říd. učitel v Mistříně u Kyjova.

Měl jsem vidění — — —

Široké pláně bělohorské bělaly se v krásném jarním a odpoledním slunci. Tichý vánek poletoval širou plání a rozhoupával lístečky větví všech tamních stromů. Nepřehledné davy lidstva ze všech krajů a koutů naší republiky hrnuly se na tuto pláň Čechům posvátnou. Mladí, staří, prostí a učení, bohatí a chudí, dělníci, řemeslníci, úředníci a vojíní různého věku a povolání a pohlaví, ano i různého náboženství chváta-li, aby se řadili a seskupovali kol vyvýšeného pahrbku. Když nepřehledný dav byl skorem shromážděn, vážným krokem vchází mezi tento dav stařec v bílé říze oděný. Hlavu a bradu kryjí mu stříbrné šediny a v ruce nese ohromnou knihu. Zdálo by se, že starci stáří ubralo hlasu, ale není tomu tak. Hromový zvuk, daleko do čtyř úhlů světa mocně znějící, poslouchající dav zrovna strhuje k nadšení, tichu a veliké pozornosti. Stařec přichází na pahrbek a klade velikou knihu na pařez. Nesčíslný dav umlká a nechává přímo oči svých na starci. Stařec kleká před knihu — knihu otevírá — — — Kniha lidstva otevřena a nad ní v pohřížení — genius národa českého. Se zemniční horlivostí čte osudy národa matky Čechie; listuje zažloutlé folianty dějin českých a vážná jeho tvář prozrazuje, že by se rád dočetl, zda a který národ byl tak slavným, porobeným a zase vzkříšeným.

Dočetl. — — —

Knihu zavírá, kovové sponky času zapíná a vážná jeho tvář projevuje, že by rád vyprávěl. Rozhlíží se kolkolem a starostlivé oko upírá na vděčné posluchačstvo. Ano, vděčné posluchačstvo má dnes tento strážný duch. Dorost práce mladých rukou, je muž v srdci víra pučí, podle skutků ctnostmi oplývají věrní tito synové a dcery Čechie.

Nedočkavě a sterými otázkami obtěžují mocného ducha Slavie, by jim pověděl, o čem chce vypravovati.

„... O čem? Slyšte, vy potomci slavného a mocného národa, slyšte, budu vám vypravovati o osudech mateřského jazyka vašeho!“

Odmlčel se a pak začal: „Byl jednou čas, kdy jméno Čechů ctěno bylo od celé Evropy. Udatnost reků českých opěvována byla potulnými loutnisty v hradech doma i v cizině; chrabrost lvího plemene a sesterské orlice stavěna byla všude za pří-

klad obráncům vlasti; moudrost a spravedlnost vojvodů a králů zářila jasným vzorem cizině a řeč — to sladké slovo české jako čistý zvuk stříbrného zvonku velebně se rozléhalo po vlastech a — v cizině.

V nejstarších dobách národa žrec u oltáře s bohy rozmlouval jazykem mateřským, posvátné háje tlumily v sobě hymny a ódy praotců vašich, ba i ta lípa šeptala sousedům a sousedkám národní zvěsti, báje, pohádky a povídky jazykem českým.

Přišli hlasatelé učení nového, hlásali, kázali, snažili se vztyčiti kříž tam, kde Perun stával, kde Vesna a Morana své oltáře měly, kde Radhost s Živou rozdávali život a hojnost blaha — ale lid jim sluchu nepoprával, neklonil se k jejich hlasu.“

V posluchačstvu se úžas jeví a nesmělá otázka, proč se tak dělo, povzbuzuje genia k vysvětlení.

„...Cizí řečí rozsévají sítě nového učení a sám Perun zle se mračil, když cizinci nelahodným zvukem řeči chtěli Slovary-pohany na křesťany obrátiti.

Co se nepodařilo německým cizincům, zdařilo se věrozvěstům ze Soluně.

Přišli... Kázali jazykem srozumitelným, lahodným zvukem jazyka slovanského; knihy svaté a bohoslužebné psali slovansky; pro řeč vynášeli vhodné písmo; křtili; vychovávali jinochy v kláštře na posvátné Moravanům vždy hoře svatoklimentské u Osvětiman. Kníže a zeman, pán a rolník, lid obého pohlaví, rád je poslouchal, zapomínal na staré bohy, kteří sami ustupovali před křížem. Nikde odpor, všude laskavé přijetí.“

Víte-li, proč se tak dělo?

.. M a t e ř s k á řeč, to mocné kouzlo z úst věrozvěstů, otevřela srdce předkům vašim a ti, co slyšeli, tomu rozuměli — a křesťany se stali. Nejvyšší hlavě církve sv. v Římě se slovanský jazyk náš tak zalíbil, že dal svolení, aby bohoslužby v tomto jazyce se vykonávaly.“ — — —

Předvedu vám z té doby krásný obrázek; slyšte: „Vesnický kostelíček plný lidí — starých i mladých — pod halenou i zemanským pláštěm na kolenou klečí, mozolovité ruce spjaté k nebi tyčí. — — — U oltáře se kněz právě za vojvodu, vlast a národ modlí — chléb v tělo a víno v krev proměňuje, lidu ukazuje a tu mocným hlasem z úst účastníků jedním sborem harmonií nebeskou se k nebi linul „Hospodine, pomiluj nás!“ a staleté lípy v odvetu šepotaly „Krleš, krleš, krleš!“

Po vesnicích, hájích, na nivách a v městech, v hradech a palácích, pod doškovými střechami a v chrámech, na ulicích a trzích, v obchodech a dílnách český hlahol se ozýval, ba prý i ten skřivan u klenby nebeské česky zpíval: Neopouštěj, Pane, Čechů věrných!“

Odmíchl se a pokračoval: „A když latiníci Boha jazykem mrtvým opěvovali a kněží svatá tajemství, posvátnou liturgii jazykem latinským uctívali, praotcové hymny a žalmy, modlitby a zpěvy dále jazykem mateřským zpívali a vždy oči aspoň tam obraceli, kde Sázava a Emauz byly.“

Po oddechu vykládal dál: „Ke čtyřem úhlům známého světa nesl se zvuk mateřštiny. Nebylo vesnického kostelíčka zemí svatováclavských, aby v něm se hlahol zbožné české písně neozýval. Nebylo města, ve kterém by se měšťané styděli za český hovor. Ve hradech, tvrzích, paláci královském, v kostelích a dómech a kobkách klášterních se ozýval hlahol český. Zpěvný lid v radostech, též v bolestech a utrpeních česky zpíval; při práci a odpočinku, při starostech a strastech mluvou

nezapíral, že Čechem jesti. S českou písní do boje a ve stínu českých znaků každý chrabrý kráčel vesele.

Tam pod košatou lipou staří vypravovali mladým pohádky a pověsti národní; jinde stařec maje v ruce varyto nebo lyru, ve struny bije a chrabrost, slávu Čechů česky vypravoval. Tam král s poddaným, pán s robotníkem a zeman s měšťanem a rolníkem a dělníkem a řemeslníkem česky vypravoval. Ani pomazaní a posvěcení, ani prostí a vznešení, ani boháč a chudák, každý doma i v cizině nezapřel, že Čechem jest, aby česky mluvil.

Učitelé ve školách českých vštěpovali dítkám lásku k vlasti. Kněží kázali, modlili se, spisovali české knihy. Různá poselství a sliby duchovní po česku se konávaly. Regule řádů a cechů, nápisy, průpovědi a hesla česky zněla. Jména vesnic, obcí, měst, hradů a tvrzí; jména hor, řek, potůčků, niv a polí, lesů a území jen česká byla. Jména míst a časů, jména rolníků a pánů, reků, rytířů a králů, duchovních a biskupů, prostých a vzdělaných, učených a učenců zněla tak sladce česky, že cizina českému jménu prokazovala úctu.

Čechové starali se o zvelebení mateřského jazyka. Školy a kláštery odchovaly kněze, učitele, vladaře, pány, reky, rytíře a zemany, slavné muže a učence, kteří zdokonalovali mateřštinu.

Mužové tito psali nejenom vědecké, ale i náboženské knihy. Písmo sv., knihy bohoslužebné, kancionály, traktáty, postily, různá rozjímání a naučení, herbáře, právnické kodexy, anály a historie, básně, zpěvy, divadlo — všechno psáno česky.

Jazyk český byl tak vytříbený, že po „veleslavínsku“ mluvit, znamenalo nej-správnější češtinou mluvit.

Posluchačstvo ani nedýchalo, tváře planuly radostí.

Genius zvažněl u výkladu. Hlas vázl a v oku perlila se třpytná slza. „Vypověděl jsem slávu jazyka mateřského a musím také povědět jeho úpadek a porobu jeho.“ — V posluchačstvu tají každý dech a smutek obestírá tváře jejich v předtuše věcí smutných a bolných. — Kdo by nezesmutněl, když synů vlasti zmocnila se mdloba a oni klesli v duchovní, potom i v hmotnou porobu.

Třesoucím se hlasem vykládal dále: „Napřed kroj, pak zvyky, mravy, obyčeje odložili a konečně i cizí řeč přijali za svoji.

Ba, co více — i víru a náboženství i s obřady z ciziny přijali nešťastní předkové vaši.

Od mocných a vládnoucích mateřská řeč zatlačována, bylo jí spíláno, pohrdáno jí bylo jak v úřadech a v palácích, tak na tvrzích, v městě, na náměstích a v dílnách a všude o ní posměšně mluveno. Mocní rodové poněmčovali svá jména, úřady a hodnosti zněly cizáckými jmény, bohatá města a nedobytné tvrze a hrady cizácky překřtívány; ano za jména patronů českých a za jména jinak česká se styděli a novokřtěnátkům dávána cizácká jména. Výsady řeči mateřské ničeny a tam, kde dřív český hlahol líbezně se vlnil, tam cizá řeč se ozývala. „Poselkyně“ Beckovského pravila, že kterak mnozí zrození a vychovaní mezi námi za českou řeč se stydí, a byť i rozuměli a uměli česky, nechtějí rozprávěti, z čehož pochází i to, že nenávidíce oni české řeči, také nenávidí pouhých Čechů vlastenců. Toliko v chaloupkách selských, u lidu porobeného doznívala čeština a zdálo se, že jí hrana úmrtní zvoní.

Snad kletba Hospodinova sprádala předivo k osudu mateřštině, když Bílá hora položila základ tomuto osudu.

Rok 1774 vykopali češtině hrob a zdálo se, že Evropa neuslyší slova českého, když i těm malým ve školách vnucována cizácká řeč.

Zlehčování a posměch, snižování mateřštiny byly hrdinnými skutky. Ba povstali mnozí, kteří nejenom řeč českou, ale také národ český vykořeniti chtěli. Žel, že Čechové Čechy poráželi a cizákům nad Čechy k vítězství pomáhali.

Knihy české všelijak hubeny a Čechové poznenáhla zapomínali na jazyk předků svých a styděli se za něj!

A v této době ponížení jazyka a všeho českého rozezvučely se zvony, zvoucí na vzkříšení národa. Láska k vlasti, láska k české slavné minulosti, láska k pravdě vedly mnohé muže a jiné duchy, aby jako první průkopníci a „zapadlí vlastenci“ rozněcovali v lidu českém pravou úctu k slavné národní minulosti, k pravé zbožnosti, k pravé lásce k vlasti, národu a mateřskému jazyku.

Z prostých chaloupek povstávali buditelé národa, věhlasní učenci, politikové a právníci, učitelové, kteří zkoumali tak dlouho zanedbávaný jazyk český. Vydávány staré knihy, psány knihy nové, vydávány časopisy různých směrů a obsahů. Lid rád četl české knihy, noviny, básně; hrály se v divadle české kusy; pořádaly se besídky, pěvecko-deklamatorní sdružení, obnovovaly se staré a zapomenuté národní a náboženské zvyky, mravy a obyčeje; skládány zpěvy duchovní a světské zpěvy, modlitby, říkání a to vše v řeči české a tak pomalu, ale jistě oživoval národní život a láska k mateřštině.

Společným úsilím národních hrdinů a velikánů k velikému pohoršení nepřátel vstal národ náš z mdloby, mráкот a poroby. Bylo však mnoho a namáhavé práce; s chutí a vytrvalostí napřed hlouček, pak dav a později celé řady nadšenců pracovaly o znovuzrození a probuzení národa. Ani hrozby, tresty, ani žalář a okovy nezlomily nadšení vlasteneckých velikánů.

Národa našeho se mocně dotkl prst boží, ale po tuhém pokání národ český zase žije, řady učenců, badatelů, slavných mužů, politiků a velikánů rostou a bývalá sláva mateřskému jazyku se vrátila.

Važte si jazyka svého, milujte mateřskou řeč, nestyďte se za ni, všudy jí přednost dávejte a nestyďte se v mateřštině k Bohu se modlití, jemu sloužiti a jeho poslouchati.

Bůh sice sprádá osudy národů, ale národové nesmějí proti úradkům božím chtíti prosaditi svoje názory a myšlenky. Musím promluvit o vynikajících mužích doby vzkříšení národa našeho.

A doba našeho probuzení musela zroditi velikány a nebojácné vlastence, kteří za každou cenu národ a řeč vedli k metě vzkříšení. Jesuita Václav Šturm spolu se slavným Vojtou Berličkou kázal a spisují v mateřštině. Slavný jesuita Bohuslav Balbín, pravý a věrný syn české matky, se vztyčenou hlavou a nebojácným pohledem i v oči svých řádových představených hájí zásady: „Co patří Čechům, ať nám nikdo nebéře, ale ať nám toho ponechává.“ Jiří Plachý s Feliksem Kadlinským hájí vlasti, řeči, národa a náboženství.

A kdo by z vás neznal Františka Pelcla, Jana Hanke z Hanhesteina a Karla Ignáce Thama s jeho Obranou jazyka českého! Či vymizel z paměti slavný jazyko-

zpytec Josef Dobrovský a Faustin Procházka. Ano, Matěj Kramerius, Antonín Puchmayer s Vojtou Nejedlým, Josefem Rautenkrancem a Šebestiánem Hněvkovským by se na mne durdili, kdybych opominul je vřaditi mezi zasloužilé burcovatele národa našeho. I tato muška mne upozorňuje, že nesmím opominouti jmenovati Josefa Jungmanna, Čelakovského a Kamarýta, Poláka Zdirada a Hollého.

Jak sladce zní Slávy dcera od Jana Kollára, jak pěkně poslouchají se Erbenovy balady a tklivé básně Boleslava Jablonského.

Jako bych slyšel Karla Vinařického jeho varyto a lyru; Krasoslava Chmelenského, Marka a jiné. František Sušil, kněz a upřímný vlastenec nesmí býti opominut. Či Jan Er. Vocel, Václav Štulc, Frant. Klácel a Jan Hollý mají býti opominuti?

Karel Hynek Mácha, Jar. Kalina, Jindřich Marek a Jan Hvězda druží se v řadu k ostatním. Macháček Šimon, V. Nebeský, V. Svoboda, Jan Langer a Fr. Jaromír Rubeš rozmnožují řady našich buditelů.

Nesmím vynechatí oba bratry Thamy, Štěpánka, Klimenta Klicperu a Jos. Kajetána Tyla; ani Turinského, Mikovce a Josefa Jiřího Kollára nesmím opominouti.

A což Rettigová, Božena Němcová, Preisová, spolu s Ehrenbergrem, Fr. Pravdou, Benešem Metodem Kuldou a Řezníčkem měli by přijíti v zapomenutí?

Před oči mi vystupují v čamarách Neruda a Hálek, Adolf Heyduk, Václav Sládek, Jaroslav Vrchlický, Gustav Pfleger, Dr. Dudík, Dr. Lad. Quis a Mayer se Šolcem.

Svatopluk Čech, Janda Cidlinský, Jiří Stankovský, Sabina a Štolba, Karolina Světlá, Františka Stránecká, Beneš Třebízský, Alois Jirásek, Žofie Podlipská s Arbesem tvoří pěknou skupinu našich buditelů.

Upněte zraky na mne a rozpomeňte se na Jos. Šafaříka, Havlíčka, Brandla, Fr. Palackého, Vladislava Zappa, Čelakovského, Galla, Rezka a ještě není a tak brzy nebude uzavřen kruh národních našich buditelů.

A myslíte, že tito jsou všichni naši, kteří národu velmi prospěli — nemylte se, jsou jich četné a přčetné řady, jmenoval jsem jenom ty důležité. A táží se vás, neměl národ náš v slavné minulosti výtečné kněze, knížata a krále, biskupy, zemany a rytíře, prosté a učené, kteří slávu a čest, dobré jméno a pověst Čechů až za hranice šířili?

Vlastní vinou přišla bělohorská pohroma na nás; nejposvátnější svatyně každému Čechu — chrám sv. Víta znectěn a zhanoben a následky: „Národ český za nesvornost a odcizení se dědictví sv. věrozvěstů — pykal v porobě.“

Nadešla hrozná světová válka, která vyžádala si mnoho a mnoho životů poctivých synů Čechie. Bylo nám spíláno zrádců, byli jsme bedlivě pozorováni a za každé volnější slovo padl olovem neb provazem nevinný život lidský poctivého Čecha.

Rakousko se rozpadlo a svoboda nastala národu našemu. Znáte to slavné jméno, které zlatým písmem zapsáno bude v dějinách národa matky Čechie. A ze všech úst od severu k jihu, od západu k východu zaznívá jméno velikána — Tomáš Masaryk! Jemu nesmrtelná památka v srdcích poctivých synů a dcer Čechie.“

Genius se zamlčel — ohlížel se po davu, vstal a mohutným hlasem volal: „Máte svobodu, máte svoji vlast, máte republiku, kde si sami vládnete a zákony dáváte. Zachovejte si toto dědictví, které vám Tomáš Masaryk s legionáři dal. Ve stínu

kříže dělejte si zákony, ve stínu kříže žijte svorně druh s druhem v obcích a zemích osvobozené vlasti! Ve stínu kříže vychovávejte dítky své v rodině, v obci, ve škole a ve státě! Ve stínu kříže žijte životem mravným a hluboce nábožensky založeným. Ve stínu kříže neposmívejte se druh druhu pro jeho náboženství, národnost nebo politický program. Odebírejte jenom časopisy a knihy, které jsou ve stínu kříže psány. Staňte se členy jenom těch spolků, jichž stanovy a program zbudovány jsou ve stínu kříže. Milujte Boha a bližního svého a Bůh a patronové svatí a čeští nedají zahynouti nám i budoucím!“

„Svůj jazyk ctěte, zvyky své a práva,
dokažte skutkem, že jste Čechové,
a vlasti naší opět vzejde sláva,
kterou se skvěli slavní předkové!“

Velebné ticho — — — Z dálky slyšeti milý hlásek zvonku, zvoucí k večerní modlitbě. A za ním celá zvonů družina stověžatě Prahy rozzpívala se svatým chorálem „Anděl Páně“ a chorál tento se nese přes luhy a lesy tam výše a výše k trůnu Královny nebes. Vážná chvíle — svatý a velebný okamžik. Dav kleká, sklání obnažené hlavy a „Ave Maria“ line se z modlících se retů nespočetného davu.

Domluveno — kmet volá: „Dokud národ bude míti heslo „Ave Maria“ a volati bude „Pod ochranu tvou se utíkáme“, dotud bude mocným, blahým a šťastným. Zamění-li hesla za lži-hesla pokroku, svobody a osvěty, stane se nepřátelům bohatou kořistí a proto „Bůh a vlast“ ať jest naším heslem k příští schůzi.“

A genius volně odcházel a dav se rozcházel. — — —*

Tyršův duch.

Vladimír Kučera.

Byl to u nás jedině tisk katolický, který kritisoval záskok jihoslovanské diktatury, která znenadání zákonem z 5. prosince 1929 zrušila mohutnou armádu chorvatského a slovinského Orla (i jiné organizace tělocvičné, kulturní a výchovné) a ustavila jedinou organizaci státního Sokola království jugoslávského, aby se v ní všechny národy sdružily za účinné podpory a pod komandem drastických policejních metod tehdejší vlády dělostřelce Živkoviče. Zákon, přičící se ve své podstatě lid-

* Ve vysvětlení chci podati účel tohoto pojednání, které na stupni vyšším může se přečísti, a to několikráte, nebo si pojednání rozdělit na vícero dílů a postupně jak v občanské nauce, slohu, vlastivědě a dějepisu probrati různé děje, poukázati na pěkné rčení, mluvnické tvary a obraty. Jak krásné jsou zde úvahy, vypravování a pojednání. Žáci seznámí se s básní „Tři doby země české“ a s jejím spisovatelem, jakož i s ostatními tam uvedenými vlastenci, spisovateli a slavnými muži. Objasní se různé pojmy, názvy a různá jména. Pojednání toto má bohatý zdroj k úvahám, případně slohovým úlohám a k jiným pojednáním a proto by bylo dobře, kdyby učitelstvo, zvláště mladé, tohoto pojednání použilo se zdarem ve škole.

skému právu svobody projevu i právu spolčovacímu, zabil výtečnou i nebezpečnou konkurenci ztrnulého a v kmenových šarvátkách se potácejícího Sokola srbského a postavil jej jako jedinou organizaci ve státě, do které v budoucnu měly být nahnány davy bez rozdílu, zda se jejich přesvědčení národní nebo náboženské nepříčí idejím, na kterých byla zbudována tato organizace diktatury. Byl to čin, kterým se dostala vláda Živkovičova režimu již na světlo kritiky demokratického světa. (Seton Watson.) Diktatuře šlo tedy v prvním rázu o železné provádění plánu: třebas násilím sjednotiti národy beze zřetele na jejich vzdělanost, tradici, povahu, dějiny a inteligenci národa.

Český Sokol přijal se skrytým nadšením myšlenku státního Sokola v Jugoslavii, ač jsme čekali, že Sokol, rek 20. století, odkojený Tyršovým evangeliem, bude protestovati. Zklamal dokonale v tomto rozhodném okamžiku. Vyskytly se i v sokolském táboře výtky (hlavně z Moravy), ale před nimi schovali sokolští vůdcové hlavy do písku. Sokolstvo se nedovedlo již o nic opřít, jsouc nad propastí bezideovosti a programové zoufalosti, bez cíle a směru svého poslání.

Přirozeně, že v Jugoslavii samé byl každý projev proti tomuto porušování výhod demokracie našeho století násilně potlačován. Kdo se však ozval? Kdo povstal na obranu demokracie, svobody projevu a svědomí, kdo bránil, hájil pravdy? Bylo to katolické duchovenstvo se svými neohroženými biskupy!

Otevřeně a rozhodně vystoupili proti všem snahám směřujícím k tomu, aby fašistická organizace státního Sokola v Jugoslavii vychovávala katolické členstvo a hlavně mládež, pokud byla a jest vháněna do řad Sokola v intencích atheistického ducha Tyršova. Poznali, že výchovná činnost Sokola vede k tomu, aby ze srdce katolické mládeže pozvolna vyrvala nejcennější poklad: katolickou víru a víru v Boha vůbec.* A tato stránka programu sokolské činnosti výchovatelské zvláště zajímala Dra Josefa Srebrniče, biskupa na ostrově Krku, který již několikrát vystoupil a veřejně odsoudil Tyršovo sokolské učení, které se stalo také základním programem státního Sokola jugoslávského. Biskup Srebrnič nejprve důkladně prostudoval spisy Tyršovy a vydal pastýřský list a v něm označil učení Tyršovo jako materialistické a naturalistické a varoval katolíky před vstupem do této organizace. Ovšem ještě podrobnější rozklad sokolské ideologie Tyršovy jest publikace „Tyršův duch“

Překlad této knížky do češtiny byl pořízen a v krátké době bude uveden na knihkupecký trh. Publikace tato byla ovšem v zemi fašistického Tyršova Sokola přijata s velkým rozruchem. Poznamenávám zvláště, že biskup byl pronásledován, a poněvadž Tyrš je učitelem demokracie, byli mnozí kněží postaveni před soud, objektivní kritika sokolského učení zabavena a stíhání ti, kdož ji četli, ba dokonce tiskárně, která knihu vytiskla, byla odňata koncese.

* Že je Sokol skutečně protikatolickým spolkem, dokazuje publikace: „**Sokolství a katolicismus** — Pochodeň pravdy“, ve které jsou velmi cenné články jugoslávského biskupa Dr. Josipa Srebrniče: „Katolická ofensiva proti Tyršovu Sokolství v Jugoslavii“ a „Fiat Lux — Budiž jasno“; Msgr. Andreje Hlinky: „Jasný meteor na slavjanském katolickém nebi“; Frant. Hanzelky: „Odmítnutá idea“; Frant. M. Zampacha: „Mravní síla v boji s hrubou mocí“; Vl. Kučery: „Sokolství a diktatura“; Aloise Krejčího: „Může býti katolík Sokolem?“. Knížka má 54 stran, tištěna je na pěkném papíře s případnou barevnou obálkou a objednat se může na adresu: P A X, Brno, Petrov 3/I.

Pranýřujeme před celým světem tuto sokolskou demokracii, pranýřujeme sokolskou ideu Tyršovu, ve jménu které se páše takové bezpráví. Divíme se ještě, že se tak hlučně oslavuje Tyrš, jehož evangelium vykonává podobný vliv na jeho následníky.

Pozoruhodná publikace „Tyršův duch“ osvětluje názor Tyrše, státního patrona čsl., a odsuzuje bezvýhradně jeho filosofii jako protikatolickou. Vysoký církevní hodnostář činí tak po důkladném studiu a vynáší rozsudek závazný pro katolický svět. Tyršův duch, na němž je budován Sokol čsl. i jugoslávský, jest namířen proti víře v Boha, proti církvi, tedy proti všem katolíkům! A katolík nemůže býti členem takové organisace!

Jsmo vděční biskupu Srebrničovi za jeho neohrožená slova, obdivujeme jeho nebojácnost a nekompromisnost v zápase pro svatá práva boží a církevní.

125 let Hradčanského ústavu pro výchovu slepých dětí.

Alois Hrabá.

Nástin dějinný a nynější stav ústavu.

Vznik nejstarších vychovávacích ústavů slepeckých v hlavních městech evropských náleží do konce 18. století a do prvních let 19. století. Pařížský ústav založený Haüyem roku 1784 byl první tohoto druhu. Dlouho trvalo, než svědomí lidstva procitlo a si uvědomilo, že křesťanská láska k bližnímu káže ujímati se nevidomých bratrů a sester, a to hned od dětství a vychovati a vzdělati je na užitečné členy lidské společnosti. Předsudky bránily. Dříve se zdálo, že slepec není způsobilý ani ke vzdělání ani k práci, a proto byl ponechán v nečinnosti.

Jest ke cti naší Praze, že zde vznikl první ústav v obvodu celé bývalé říše rakouské, dokonce o něco dříve než v samé Vídni, jak z pramenů našich i vídeňských jde na jevo.

Podnět k založení ústavu vyšel od Josefa rytíře Madera, profesora statistiky na universitě, když sám roku 1807 onemocněl oční chorobou, která mu hrozila oslepnutím. Navrhl tehdejšímu nejvyššímu purkrabímu, hraběti Jos. Wallisovi, aby část sbírek, určených původně na stavbu druhého mostu přes Vltavu, která se pro nepokojné časy válečné neuskutečnila, věnoval se souhlasem dárců na založení slepeckého ústavu. Wallis jsa v Paříži vyslancem, osobně poznal blahodárnou činnost Haüyova ústavu a ochotně se k Maderovu návrhu přiklonil. K přípravným pracím získal ještě tři šlechtné lidumily. Byl to Prokop rytíř Platzer z Wohnsiedlu, guberniální rada a krajský hejtman kraje berounského, muž ve státní službě, v humánní a osvětové činnosti vysoce již zasloužilý — na jeho portrétu lze viděti v pozadí obraz lázeňského domu, který založil v Šanově pro raněné a nemocné bojovníky z válek napoleonských, a listina v levici obsahuje seznam 33 škol, které postavil v kraji berounském.

Druhý byl universitní profesor Dr. Alois Klar, známý jako znamenitý pedagog

a ušlechtilý lidumil ze svého působení na gymnasiu v Litoměřicích, a třetí byl praktický právník a advokát Dr. Matyáš Kalina z Jäthensteinu.

Tyto čtyři muže sluší pokládati za zakladatele ústavu.

Na poradách, které se konaly v bytě Madrově, sestavili stanovy, jichž návrh vypracoval Klar, a starali se o finanční zabezpečení ústavu. Zakladatelé vytkli ústavu za úkol vytrhnouti slepce z nečinnosti a z ní plynoucí trapné dlouhé chvíle a výchovou k soběstačnosti zachrániti je od zahálčivosti a ponižující žebroty. Již tehdy uznávali Platzera pro jeho organisátorské schopnosti za svého předsedu a sebe za jeho asistenty. Ještě roku 1807 podává Wallis vřele doporučenou žádost císaři Františku I. za povolení ústavu a věnování někdejší německé říšské kanceláře na Hradčanech k umístění ústavu. V této žádosti dává Platzero svým schopnostem a zásluhám skvělé vysvědčení.

Kabinetními listy ze dne 2. a 10. prosince 1807 císař žádosti v obou směrech vyhověl a toto datum pokládáme za úřední počátek ústavu. Za protektorát doporučil požádati pražského arcibiskupa Salm-Salma, jenž protektorát ochotně přijal, jakož potom i jeho nástupci na stolci arcibiskupském činili.

Propůjčená budova — čp. 178 — jest nynější hotel Milán v Loretánské ulici, byla však v schátralém stavu a potřebovala nákladné opravy. Tato okolnost a pak druhá, že na návrh Klarův byl připojen k chystanému ústavu vychovávacímú ještě ústav léčebný pro choré očima, vyžadovala rozsáhlejších příprav, takže vlastní otevření ústavu se oddálilo až na říjen 1808, kdy ústav jménem „Pražský soukromý ústav pro slepce a choré očima“ počal svou činnost se čtyřmi chovanci a tolikéž chovými na oči.

V osobě svého přítele Dra Jana Fischera, mladého očního lékaře z vídeňské university, který se právě v Praze usadil, získal Klar léčebnému ústavu stejně obratného jako obětavého lékaře, který zcela nezištně 38 let léčil a operoval chudé nemocné. Dra Fischera, potomního universitního profesora, sluší podle zásluhy řaditi k oněm čtyřem zakladatelům. Tento léčebný ústav trval skoro 100 let, až do roku 1906 a za řízení universitních profesorů Arlta, Hasnera, Sottlera, Schnabla, a Czer-maka zastupoval nynější oční kliniky. Jaké dobrodiní prokázal těm trpícím, o tom svědčí již jen počet s úspěchem operovaných na šedý zákal, který za tu dobu dostoupil úctyhodného čísla 1823.

Touto dvojnásobnou činností byl pražský ústav unikem mezi všemi ústavu evropskými. Výchovné činnosti pevný základ položil hlavně profesor Klar. Ač neměl vzoru, jest jeho práce na ten čas mistrná. Vystihuje ji nápis na pamětní medaili ústavu: na líci jest obraz anděla, vedoucího slepé dítě s nápisem: „Pán rozkázal svým andělům, aby tě ochraňovali,“ na rubu „Světlem slepců náboženství a ctnost“.

Prvními učiteli byli: Josef Herlein, kancelista, dříve kaprál, katecheta Sichrovský z řádu maltézského a Klar sám. Učilo se náboženství, počtům, praktické známosti o světě a Klar, Němec, učil vlasteneckým dějinám.

Kromě toho se také hned zavedlo řemeslné vyučování a hudba. Vyučování se dělo s počátku převážně německy, ale jistě i česky, protože chovanci na jediném tom ústavě byli obou národností. Uřadovalo se ovšem dlouho jen německy, jako v té době národního probuzení všude jinde. Ale pěkný doklad národní spravedlnosti a snášlivosti podává zachovaný veršovaný tištěný proslov z roku 1823, který před-

nesla chovanka při české divadelní hře ve Stavovském divadle, pořádané ve prospěch ústavu. Verše dýší vřelým vlastenectvím našich prvních buditelů. Právě tak významné jsou verše básníka Chmelenského nad úmrtím Klarovým. Čechy byly tehdy ještě společnou vlastí Čechů i Němců, kteří lnuli s láskou ke své rodné zemi.

Každoročně hned od počátku byla veřejná zkouška chovanců, spojená s výstavou a prodejem jejich prací, které vzbuzovaly až podiv přítomných. Mezi hosty bývaly vzácné osobnosti, několikrát i sám patriarcha slavistiky abbé Dobrovský.

Záhy se mezi chovanci vyskytovaly skutečné talenty hudební. Z první doby je to především Josef Proksch, který vypěl ve znamenitého virtuosa a učitele hudby a stal se učitelem našeho Smetany, jsa uznávanou pražskou autoritou hudební několik desetiletí. Z pozdější doby uvádím mistra Stanislava Sudu, podivuhodného operního i symfonického skladatele, roku 1931 zemřelého. V letech třicátých až čtyřicátých minulého století zasloužil se ústav pořádáním vážných koncertů ve prospěch svých účelů i o oživení hudebního života pražského, jak se o tom R. F. Procházka v „Prager Abendblattu“ v dubnu 1932 pěkně rozepsal. Platzer řídil ústav 18 let až do své smrti a po něm se ujal ředitelství Klar. Ale po půl létě se pro nějaké neshody v ředitelství úřadu vzdal a opustil ústav na velikou škodu. Přítelem a dobrodincem slepců zůstal však po celý život, založil ještě nedlouho před svou smrtí r. 1832 druhý slepecký ústav pro zaměstnání dospělejších slepců, jenž nese jeho jméno.

Ještě po odchodu z našeho ústavu vydal v jeho prospěch nekrolog Platzerův a mešní píseň s německým a českým textem, které ústavu vynesly tisíce zlatých. Kromě toho sepsal roku 1831 Paměti našeho ústavu.

Štěstím pro ústav bylo, že za třetího ředitele získal muže rázu Platzerova v osobě Josefa rytíře Procházky, rovněž guberniálního radu a krajského hejtmana kouřimského. Nový ředitel se ujal energicky svého úřadu. Zdokonalil úřadování, rozmnožil příjmy, získal nové příznivce a tak se mohl ústav odvážit roku 1838 ke koupi domu, který by rozvíjejícímu se ústavu stačil.

Dosavadní dům prodal za 3.000 zlatých a nový, v němž právě oslavujeme památné výročí, koupil za 13.000 zlatých. Je to bývalý palác Chotkovský, potom Vrbovský a naposledy patřil Kateřině Gutkaisové. Našemu ústavu podnes dobře vyhovuje, zvláště když roku 1887 k němu byl přikoupen sousední občanský dům čp. 103, čímž značně rozšířena také ústavní zahrada.

Za nástupce Procházka Václava Otta z Ottenkronu oslaveno roku 1857 50leté trvání ústavu. Počet chovanců vzrostl na třicet. Následovali za sebou: ředitel Karel Junek, a po něm Jindřich Ott šlechtic z Ottenkronu. Nejdůležitější událostí za jeho ředitelování bylo povolání milosrdných sester řádu sv. Karla Boromejského, jimž byla zprvu svěřena smlouvou z 23. června 1879 vnitřní správa ústavu a postupně i literní vyučování a výchova. Ředitelství si ponechalo zevnější správu, dozor, věci finanční, přijímání a propouštění učitelů a chovanců a směr jejich výchovy.

Příchodem milosrdných sester do ústavu uhostil se v něm nejvzornější pořádek. Slepé děti mají v nich laskavé zástupkyně matek. Okolnost, že se spokojují skromným zaopatřením, má spolu s jejich spořivostí značné hospodářské výhody pro ústav. První představenou byla sestra M. Hilarie Denklerová, po ní Chrysostoma Kašková, 15 let vedla správu ústavu Louisa Čechová a po ní plných 24 let Leonis Dočkalová, nynější generální prokurátorka řádu. Za jejího obezřetného vedení zkvétal ústav a

přestál šťastně zlé doby válečné i poválečné. Po jejím odchodu se vystřídaly v úřadě představené Aquina Sedláčková, Juventina Šanderová a nyníjší představená Dominnata Hoňková.

Do příchodu milosrdných sester vchoval ústav za 70 let 330 chovanců, za jejich vedení za 53 léta skoro 700. Když se ústavu ujaly, byla ústavní škola jednotřídní, nyní je čtyřtřídní, od roku 1928 pojí se k ní dvouletý kurs hudební a od roku 1930 škola mateřská s opatrovnou, čímž organizace ústavu na ten čas je dovršena. Naším řádovým učitelkám je ke cti, že z jejich zkušeností a praxe čerpali poučení potomní učitelé mladších ústavů, na př. i z bratrské Jugoslaviie. Byl zajisté náš ústav všechna léta vyhledáván odborníky ze všech zemí evropských i z Ameriky, jak o tom svědčí zápisy v pamětní knize a vřelá uznání návštěvníků.

S úctou a vděčností vzpomíná ústav záslužné činnosti starších učitelů, zvláště Josefa Jaroše, slepého Václava Ptáčka, Josefa Bezectného, jenž téměř 40 let své síly ústavu věnoval, a posledního laického učitele Václava Nováka, za nichž do školy již zaváděno písmo Brailleovo.

Po příchodu milosrdných sester byly přizpůsobeny také roku 1881 stanovy, pocházející z doby založení ústavu, novým poměrům. Ředitelství má nyní 11 členů, kteří se doplňují kooptací. Volí na tři léta vrchního ředitele, mimo něj administrativního ředitele, jenž je stálým prostředníkem mezi ředitelstvím a řádem. Všichni členové ředitelstva konají svůj úřad bezplatně.

Prvním vrchním ředitelem byl podle nových stanov Dr. Josef Hasner rytíř z Arthy, profesor očního lékařství, až do roku 1886, po něm pak generální opat premonstrátského řádu Zikmund Starý až do roku 1905 a po něm světití biskup Dr. Václav Antonín Frind, který se roku 1924 pro pokročilý věk úřadu vzdal, členem kuratoria zůstáváje. Za jeho ředitelování oslavil ústav roku 1907 stoleté jubileum svého trvání a po státním převratu doznal pronikavé změny, přeměniv se z utrakvistického ústavu na ústav čistě český, když zatím pro děti německé slepé byl založen ústav v Ústí nad Labem.

Důležitý úřad admin. ředitelů zastávali po změně stanov zcela nezištně Jindřich Kreman, Karel Klar, Vilém Dokoupil a nyní Alois Hřaba.

Také hospodářské poměry se převratem značně změnily. Základní a nadační jmění ústavní bylo znehodnoceno málem na desetinu a jen vydatnou podporou zemskou a státní byla zavedena rovnováha do ústavního hospodářství. Jinak je ústav i nadále odkázán na soukromou dobročinnost.

Republikánské ministerstvo školství postavilo i slepecké školy na pevnější základ. Opatřilo jim učebné osnovy, učebnice, pomůcky, staralo se o další vzdělání jeho učitelstva a založilo nové ústavy na Slovensku a na Podkarpatské Rusi.

Náš ústav se specialisoval v posledních letech na vzdělání chovanců po výtce ve směru hudebním. Má způsobilé učitele všech oborů a stojí pod dozorem mistra J. B. Foerstra, jenž přijal čestný úřad inspektora hudby. Učitelé hudby bývali od začátku a jsou dosud i profesori konservatoře.

Ústav poctivě se snaží nahrazovati svým 72 chovancům výchovu rodinnou, náboženskou i společenskou a býti pravou školou života, připravuje je pro samostatný život občanský. Zvyká je čistotě, pořádku, slušnému chování a užitečnému zaměstnání. Naši odchovanci se uplatňují jako varhaníci, učitelé hudby, výkonní hudeb-

níci a ladiči klavíru. Pravda, nemají všichni na růžích ustláno a právem se dožadují pomoci od zákonodárství, jaké se již jejich šťastnější druhové v některých zemích domohli.

V čele ústavu při 125letém jubileu stojí strahovský opat Dr. Metod Zavoral a řeknu jen, že je předobrym, laskavým otcem našich slepých dětí.

Záslužná činnost na poli humanity, sociální péče a vychovatelství, kterou ústav za tak dlouhá léta vykazuje a stále koná, opravňuje ředitelství, aby v památný rok jubilejní upozornilo nejširší veřejnost na nejstarší ústav slepecký v Československé republice a dovolávalo se jeho blahovlnné podpory.

Jest ústavem soukromým, subvencovaným sotva z polovice státem a zemí, a protože rodiče dětí jsou napořád chudí a my nikoho pro chudobu neodmítáme, jest ústav odkázán více než z polovice na veřejnou dobročinnost.

Také cítíme povinnost v jubilejním roce vděčně vzpomenouti těch zasloužilých mužů, kteří ústav založili a všech těch ušlechtilých pracovníků a pracovnic, kdož jej nezištně vedli, v něm pro blaho slepých dětí působili a konečně všech dobrodinců, kteří svou podporou toto dílo lásky a milosrdenství uskutečnili.

Chceme také osvědčiti, že dílo jejich, před pěti čtvrtmi století založené podnes žije a chce i nadále k blahu nevidomých poctivě sloužiti. Tento odkaz zanecháváme i svým nástupcům.

Kulturní přínosy amerických Čechů.

PhDr. Arnošt Jan Žižka,
profesor koleje sv. Prokopa v Lisle v Americe.

(Pokračování.)

Další příležitostí k tváří v tvář stykům jest docházka do schůzí různých spolků a občanských slavností. Kdyby tyto styky bylo možno udržeti v pravidelném a hustějším chodu po způsobě docházky na bohoslužby, měly by po stránce sociologické značný význam.

Sociální skupiny typu konservativního.

Sociální skupiny typu konservativního mají o mnohem více vlastností primárních skupin, než typ radikální. Zde již nacházíme zeměpisně ohraničenou plochu a ústřední místo, kde se všichni členové této plochy stýkají a vzájemně na sebe působí. Tuto společnost určitých styků nacházíme i technicky označenu jako sociální jednotku jménem: osada. Taková osada představuje při nejmenším střed vzájemného stýkání, to jest kostel, a jistou omezenou plochu, tvořící sousedskou hranici s jinou osadou a pak i jisté vůdcovství v osobě duchovního správce a pak osadního výboru. Tam, kde nacházíme ještě školu a spolky přidružené k osadě, máme potom sociální skupinu všech požadavků primární skupiny, neboť se tu odehrává kus obecného života a dostatek životních vzájemných styků.

Čeští vystěhovalci v Americe seskupení na poli náboženském v okruhu svých osad našli vyhovující postup a způsob pro kulturní zájmy a společenský život. Tato forma organisovaného češství nejlépe vyhovovala všem požadavkům obou světů: amerického i českého. Tím, že opatrovala zájmy národnostní, nevyřadila se z ostatních styků a nestala se čínskou zdí. Česká náboženská obec — osada — se stala nositelkou zájmů přistěhovaleckých i tuzemských. Stala se opěrným bodem kulturního bohatství otčiny a zároveň i příjematelkou hodnotných vlivů proudících v nové zemi. Pod její střechou se tyto kulturní proudy stýkaly, vyrovnávaly a doplňovaly. Pro tuto výměnu a styk trvaly příznivé poměry. Osada všude představuje dosti početný celek, v němž najdou zastoupení všechna povolání a též i povahové rozvrstvení. V okruhu osady jest možno, aby se tu vyvinul lid, společenský život ve všech odstínech a mocnostech. Jsou tu chudí i bohatí, školení i neškolení atd. Pak je to obyvatelstvo trvale usazené a spoléhající celou budoucností na půdu nové vlasti.

V ý z n a m ú z e m n í h o c e l k u.

Další příznivou podmínkou jest i územní blízkost a ucelenost. Příslušníci náboženské obce-osady osadili hustě nejbližší okolí kostela a školy, nebo osadního středu a udržují jistou pospolitost i zeměpisně. Tím nabývá společenské a kulturní prostředí důležitého živlu územního podkladu a rozpětí. Uvážíme-li všechny činitele, kteří se v oblasti osady uplatňují, chápeme hustotu a hodnotu společenských styků tu splývajících. K třem již jmenovaným: kostelu, škole a spolkovým besedám přistupuje pak i čtvrtý, a to je tisk. Pátým činitelem a živelným spojencem jest veřejné ovzduší, vytvořené potřebnou hustotou a blízkostí.

A nyní si všimněme, ve kterém pořadu kulturní vlivy obou světů se tu stýkají a které prostředí vytvářejí. Základ k jejich obapolnému styku jest položen a určen tím, že tato osada jest rázu veřejného a nikoli uzavřeného. Má sloužiti veřejným zájmům a celé veřejnosti. Není to uzavřený kruh zvláštních zájemců ani pro úzký speciální zájem jednotlivců. Nových příslušníků stále přibývá a nových zájmů rovněž. Každý má volný vstup a svobodu podnikání pro veřejné a vzájemné dobro. Tímto zveřejněním rázu osadního prostředí stává se bohatým na rozdíly a zpestřuje se jeho rozmanitost. Toho nejlepším výrazem jest zakládání spolků pro různé účely: vzájemně podpůrné, zábavné i vzdělávací.

V o l n o s t s o c i á l n í c h s t y k ů.

Samočinně se tu stýkají kulturní proudy české a americké. Starší pokolení představuje české hodnoty a mladší více americké. Při prvé jsou právě tak přítomny hodnoty americké, jako při druhé zase české. Mluvíme tu o převaze sympatií a vědomých poznatků. Oba proudy se zároveň stejnosměrně posilují. Proudů české získávají z hnutí imigračního a českého tisku, kdežto proudy americké se tlačí samy a jsou přejímány všeobecně. Ovšem silněji u zrozených v Americe. Uplatňuje se tu přirozený zákon bližší sympatie a podvědomí rodné půdy. Zásadně v těchto kulturních proudech dvou světů není rozporu. Vždyť i to, co označujeme „americkým“, jest z velké části evropské a přeneseno buď z Anglie, Německa, Francie nebo kte-

rékoli kulturně vyspělé země. Ryze a čistě amerických kulturních hodnot jest velice málo. A to jest hlavní rozdíl od českého kulturního složení. Není stejné, jest pouze odlišné a tu právě nadchází možnost, aby se tyto kulturní odlišnosti spíše doplňovaly a splývaly v celek, nežli aby jedny vylučovaly druhé. Pochopiti tento poměr a upravit stálý jejich styk a splývání, jest velikým dílem a vychovatelskou nutností. Z náboženského úsilí vznikly i celkové organizace pro celou americkou oblast. Je to spolek „Národního svazu českých katolíků v Americe“. Tento národní spolek pracuje o kulturních zásadách a udržuje v celku všechny pracovní orgány a příslušníky. K vytčeným účelům se někdy nedostává dostatečného přehledu vědeckého a odborného zpracování problematice situace. Podrobnější vyličení této organizace bude uvedeno v hlavě VIII.

Socialisace skupiny školou.

Na poli náboženského úsilí jako prvek tvořící kulturní prostředí Čechů v Americe jest důležitou položkou církevní škola. Znovu v nové vlasti církev jako ve středověku opřela školstvím svoji duchovní organizaci. Celá řada duchovních společenství se vrhla na výchovný problém a vzniklo i několik nových řeholí a klášterů obého pohlaví. Taktéž se stalo i v kruzích českých. V prvotních dobách byly to členkyně cizonárodní, které se dostaly na české školy. Některé z těchto se naučily alespoň tolik, aby dětem rozuměly, neboť bylo jich ve škole dosti, které do Ameriky přijely a teprve se anglicky učily. V několika klášterích vznikly četné skupiny české, slovenské a polské. Později vznikly samostatné domy české, slovenské a československé. Úroveň školství v pionéřských oblastech nebyla na výši oblastí dávno osazených nebo se rovnala úrovni v Čechách. To mělo platnost jak o církevních, tak i veřejných obecných školách. Začínalo se s dosti malými požadavky a postupem se všechno zdokonalovalo. Snad právě tato volnost ve školských otázkách přispěla i k tomu, že se mohl uplatnit v hojném rozsahu český vliv. Ani to nebylo na úkor vlivu amerického, jelikož prostředí společenské bylo z osmdesáti procent české. Bylo to přirozené složení vyhovující situaci a vskutku podle pravidel rozumných požadavků vychovatelských, aby škola připravovala pro život v sousedství. Proto není k podivu, že v začátcích církevní školy téměř české česká řeč byla jazykem vyučovacím.

Škola nositelkou tradičnosti.

Církevní škola se stala ideálním míšeništěm vzdělaností obou světů. Svým náboženským směrem jednak sahala až ke kořenům lidského vědění a spojovala tradice všech národů a pokolení. Zároveň přijímala americké usedlé náboženství a společenství se souvěrci s největším počtem. Svým národnostním směrem církevní škola konala zadost všem požadavkům na ni stavěným. Spojovala s náboženskými i národnostními tradicemi, a to jak svátky českých světců, tak i všechny pranostiky velkých svátků a slavnostní veselí, jak se u lidu v rodné vlasti utvořilo. Ovzduší těchto škol bylo a jest ještě prosáknuto českou písní společenskou, vlasteneckou i duchovní. Dále jsou tu udržovány rozmarné popěvky, říkáníčka, básně, průpovídky. Jsou pořádány několikrát do roka programy, jichž mnohá čísla jsou česká. Je tu i náboženská výchova v duchu českém. Školní program po svém ustálení poskytoval dostatečně

příležitosti k naučení české řeči, poznání dějin, mluvnice a částečně i pravopisu. Velký význam měla škola pro styk s rodinou, zvláště s jejich babičkami a dědečky. Dále i to, že děti byly velice úzce spojovány se zvyky a dějinami národa, prokázala škola církevní vzácné služby národnímu uvědomování. A ještě jeden důležitý moment vyplývá z působení církevních škol: pěstováním úcty a oddanosti k rodičům byl tu veden k vážnosti i jejich původ. Církevní škola naučila své svěřence vážit si českých prvků vzdělanosti a má největší zásluhy o to, že česká řeč a vědomí se až dosud v tak velké míře uchovaly, a to již v třetím a čtvrtém pokolení. Církevní škola buď i v dálné budoucnosti spolehlivým šířitelem českých kulturních prvků a při promyšleném postupu a vedení bude stálým podporovatelem těchto kulturních snah a podniků.

Kulturní přínosy amerických Čechů.

Náboženství. — Mravnost. — Hospodářství. — Umění: výtvarné, hudba, divadlo, literární. — Politika. — Tradice a zvyky.

N á b o ž e n s t v í.

V sociologii počítáme náboženství mezi činitele, kteří vládnou sociálním řádem. Profesor Ellwood* je vypočítává v tomto pořadí: vláda, zákon, náboženství, mravnost a výchova. Jejich účelem jest vybudovati nejvyšší vzor sociální mravnosti v každém jednotlivci. Dále autor rozvádí na str. 401 působení náboženství jako činitele sociální vlády a dovozuje: Vláda i zákon neodpovídají požadavkům činitele sociální vlády, protože nedosahují k prameni lidského jednání; nemají sociálního vlivu na pohnutky jednání u jednotlivce. Každá skupina má nutně potřebí způsobů a prostředků, jimiž by uvědomila každého jednotlivce o svých ideálech, hodnotách a zásadách, neboť jen potom jí lze uplatniti sociální vládu v jednání svých příslušníků. Tímto činitelem sociální vlády bylo povždy náboženství, neboť osvědčovalo nadpřirozené schválení způsobům chování užívané příslušníky skupin.

A tak tyto normy nebo způsoby chování a jednání vlivem náboženského osvědčení nabývají mimo sociální uznání božského schválení jako ideály a příkazy. Za takových okolností jsou mohutně vštípeny ve vědomí jednotlivců a nabývají značné moci jako činitelé sociální vlády. Podle vyjádření mnoha odborných autorů v psychologii náboženství jest dokázáno, že náboženství v hlavní podstatě jest zidealizování sociálních hodnot a jejich promítnutí do všehomíra. Tak náboženství dává sociálním hodnotám nejenom znamení všeobecné a absolutní neměnní platnosti, ale též smysl a oporu nebo sankci, jimiž se stávají silnějšími činiteli v ovládání sociálního chování. — V každém případě i v nižších úrovních bylo náboženství činitelem přinášejícím soulad a ustálenost společenskému řádu; a nepozbývá této důležité vlastnosti ani v jeho nejvyšším vývoji. Vždyť se může státi hlavním podněcovatelem pokroku. Náboženství vyššího stupně, s ideály etickými, stává se nástrojem sociálního řádu ve významnějším smyslu nežli pouhým schvalováním stávajícího řádu. Takové

* The Psychology of Human Society, str. 396—404.

náboženství vytvářejí a potvrzují mravní a sociální ideály, jež sahají daleko za hranice trvajících řádů. Tím povstává velice blízký a jemný vztah mezi prvotřídním náboženstvím a sociálním idealismem. Pravdu tohoto tvrzení lze sociologicky potvrditi několika případy. Náboženství dává vznešené ideály chování základní jednotce společnosti — rodině. Stejně vznešené ideály podává k blíženeckému vztahu člověka k člověku a pobádá ho k chování co nejvíce altruistickému. 2. Zároveň poměr jednotlivce ke skupině-společnosti podporuje ideály přiměřenými ke spravedlivému a zdravému řádu celé společnosti. Vliv náboženství jako činitele sociální vlády se projevuje i v širším kruhu poměrů a vztahů mezi různými skupinami a národy celého světa. Mocí ideálů, jež šíří, přináší soulad, soudružnost a ustálenost stávajícího řádu a umožňuje stále rostoucí solidaritu sociálního řádu světového formátu.

O významu náboženství se sociologického stanoviska uvažuje dále tentýž autor:* „Náboženství dává životu většího významu a nabádá k důvěře a odvážnosti; posiluje vytrvalost v utrpení a zabraňuje sociálnímu škarohlídství a degeneraci. Náboženství se bude stávat tím více nepohrěšovatelným, čím složitější bude sociální život, neboť tím bude zvětšena potřeba sociální vlády. Psychologie a sociologie uznávají tuto potřebu náboženství stejně jako vlády a zákona. Církev jako uspořádané pojetí náboženského života v národě by měla býti všeobecná a veřejná uchovatelka a hlasatelka všech žádoucích sociálních ideálů . . . Dokud nebude v každé obci a sousedství kostela, který by takto sociálně působil, není naděje, že by se mohl vytvořiti a udržeti hodnotný sociální řád.“ Zmíněný autor velice důkladně rozebírá význam náboženství v sociálním řádě a byl proto jaksi obšírněji citován pro zvláštní poměry, jež stávají ve zdejších státech. Autorovy vývody o tom, jak kladně může náboženský vliv zapůsobiti na vytvoření a udržení hodnotného sociálního řádu, se velice dobře shodují se skutečností, jak ji nacházíme u českých skupin v Americe. O tomto působení náboženského vlivu u českých skupin v Americe bude pojednáno později. Zatím přikročíme k rozboru náboženského vlivu v rodné zemi českých vystěhovalců.

Sociální řád v zemích historických byl od prvopočátku pod vlivem náboženství. Přijetím křesťanství se vlastně civilisovali naši předkové a postupovali k nejvyšším stupňům evropské vzdělanosti. Zdálo se, že národ až přespříliš holdoval a podléhal náboženským vlivům jako činitelům sociální vlády a upadl do náboženského fanatismu, když se odevzdaly některé jeho skupiny do těchto vlivů. Stopy tohoto krajního náboženského vlivu se dvakrát silně objevily v životě národa. Zajímavá je skutečnost, že v literatuře historické i beletrické se připisuje tehdejšímu náboženskému myšlenkám svrchovaná hodnota a že za dvanáct let samostatného státu neobjevuje se hnutí a pokus přenést tyto ideály v hybnou sílu sociálního vládcovství. Pro přílišnou náklonnost k náboženství jako činiteli sociálního řádu zasahovalo do vývoje národního života téměř rušivě. Nejprve to bylo způsobem kladným, vrcholícím válkou a odbojem, a pak způsobem negativním, kdy se náboženství vůbec vyřazuje jako činitel v ovládání sociálního řádu. Poslední zjev se ukázal v druhé polovici devatenáctého století ve hnutí liberalistickém. Obě hnutí se vedla ve jménu pokroku a osvěty — zřejmě v rozporu s učením psychologie, sociologie a národní tradice.

2. V době, kdy Češi se počínali do Ameriky početněji stěhovati, náboženská lho-

The Psychology y Human Society, str. 404—406.

stejnost byla příznakem vyšších a bohatších vrstev národa. Mezi chudobnější třídu dělnickou náboženská netečnost přišla teprve v letech devadesátých s učením Marxova socialismu. Přes to však nutno přiznati náboženskému vlivu svrchovanou moc v ovládání sociálního řádu. Ovšem byla to moc dvojího druhu, spontánní a násilná. Spontánní moc náboženského vlivu se uplatňovala ve skupinách, které nevycitovaly v církevním vedení zásahy a nátlaky politické moci — vlády. Násilná moc náboženského vlivu se jevila zas u těch skupin, které onen zásah a nátlak vlády postřehovaly a vycitovaly. U prvé skupiny náboženství jako činitel sociální vlády se uplatňoval bez zatrpklosti a byl přijímán dosti radostně. U skupiny druhé bylo náboženství považováno za břemeno odporné, jelikož podporovalo sociální řád s politickým režimem, jenž byl považován za nepřátelský. Tento poměr byl označován výrazem klerikalismus a vyjadřoval opovržení stavu věci nežli věci samotné. S probouzejícím se národním uvědomením se dosti rychle šířil jmenovitě ve vrstvách vzdělanců a postupně v širokých řadách vlasteneckého hnutí, jak je představovala organizace českého Sokola. Případná jsou tu slova:* Náboženství jest mocná opora sociálního řádu, avšak může se státi, že vládní třída ho zneužije ve svůj prospěch.

Třída českého vystěhovalectva ve příčině uplatňování náboženství jako činitele sociální vlády patřila k vrstvě národa nábožensky nezatrpklého a téměř pevně věřícího. Byli většinou venkované, uvyklí na sociální řád, jenž byl úzce spojen s náboženskými myšlenkami a pořádkem. Jejich názírání na svět a život bylo výhradně s náboženského stanoviska. Nejradostnější a nejvýznamnější chvíle v jejich životě byly za vlivu náboženství a plynuly z jeho zřízení. Slavnosti poutní, hody a radovánky hlavních svátků, rodinné slavnosti svatební, jmeniny a křtiny, vše mělo náboženský ráz a formu. Taktéž i události veřejného života — dostavění nové budovy, mostu, železnice a pod., spojováno s náboženským obřadem vysvěcení. Náboženský vliv se proplétal i ve vztazích k přírodě a nalezl mnoho půvabných forem v prarodnostkách a obřadech v hospodářském ovzduší venkova. Ve směsici společenského řádu náboženský vliv byl nejsilnějším činitelem.

Tento náboženský vliv měl několik slabých stránek. Na venkově, kde byl nejsvrchovanější, chybělo mu rozumové odůvodnění a vědecký podklad. Náboženské úkony byly konány spíše ze suggestce prostředí, než z vlastního vědomého přesvědčení. V tomto neuvědomělém a vědecky nedoloženém náboženství vězelo vážné nebezpečí se odvrátiti a vypovědět poslušnost. Vlivem demagogických hesel a směle vyzývavosti došlo právě k tomuto rozchodu s náboženským prostředím. To se také plně osvědčilo na Čechách v Americe. Doma byvše uvyklí na sílu suggestce svého prostředí a nejspíše vybaveni patřičnými rozumovými vědomostmi, ocitli se v cizí zemi ve stavu náboženského neujasnění a nerozhodnosti. Při takovémto stavu, kde není způsobilosti odlišovati a rozpoznávati rozdíly mezi obsahem náboženství a jeho hlasateli, mezi morálními nedostatky církevního personálu a církevního zřízení, mezi zneužitím církevního poslání politickou vládou a sociálním posláním církve, lze dosti snadno a úspěšně bojovati proti náboženství a jeho uplatnění jako rozhodujícího činitele sociální vlády. Že v tomto boji se výhradně mířilo na příslušníky církve katolické, není třeba podotýkati. Leč i tu jest určovati sílu náboženského

* Ellwood-Psychology of Human Society, str. 402. Schvat: Nějaké citáty o klerikalismu.

vlivu v sociální vládě mezi americkými Čechy nesnadno. Rozdělení jejich na tábory pokrokové nebo nevěřící a věřící, jako evangelíci a katolíci, není směřodlatné. Boj proti náboženskému vlivu byl spíše bojem proti katolické církvi, a to ne ve smyslu církevního zřízení, ale ve smyslu historických rozporů a nedorozumění. K této stránce poznamenává T. Čapek:* Amerika by nebyla přerodila ani jediného českého katolíka v odpůrce Říma, právě tak jako neodkatolčila Poláků, kdyby bylo Čechy nepudilo vědomí dějinné křivdy, hněv nesmířeného národa, vzdor přemoženého proti vítězi: Římu a Vídni.

Ačkoliv jest v tomto vysvětlení odpadu od katolické církve hojně pravdy, nepostačuje k úplnému.

Profesor E. C. Hayes** uvádí tento důležitý psychologický zákon: Ideas function unless inhibited by some other ideas, t. j. stávající myšlenka ovládá, dokud jiná se neujme místa. Tento zákon se vztahuje na celé pořadí kulturních hodnot přenesených Čechy do Ameriky. O náboženské náplni kulturní má platnost stejně jak o ostatních. V americkém prostředí nebylo nepřátelského vlivu náboženského, vyjímaje vlastní český liberalismus a racionalismus. Sociální řád Ameriky byl velice přístup vlivům náboženské nadvlády. Že to byly vlivy jiné církve než katolické, na tom by již nezáleželo. Přes to, že vláda Spojených států amerických má podobu odluky církve od státu, přece jen tu panuje polooficiální poměr — aspoň s církvemi protestantskými. Tento polooficiální poměr jest dostatečně vyznačen v tak zvaných Blue Laws — modrých zákonech — v několika novoanglických státech, jako jest Massachusetts, Pensylvania a j.

Smysl těchto zákonů nese ducha sekty puritánů a nařizuje přísný nedělní klid a zakazuje jakoukoliv kratochvíli a zábavu. Mnohem silněji se projevil vliv náboženský jako činitel sociální vlády stávajícího řádu. Z hlavních příčin příchodu Evropanů na americkou pevninu byla touha po náboženské svobodě. Proto také se vybíjela při každé příležitosti do forem společenského řádu: zahájení parlamentu modlitbou, přísaha při soudu a slib daný presidentem při nastolování, kladení prstů na bibli. Vedla též k brutálnostem v boji mezi sektami a nechyběla ani hranice pro pálení čarodějek.

Katolické náboženství v Americe má tak význačné místo, že co chvíli se mu dostává skvělého vysvědčení od jinověrců a osob s kompetentních míst veřejného života. Katolická církev v Americe představuje mohutnou sociální organizaci s pevným programem a spolehlivými pracovníky. Podle úřední statistiky představuje se výkazem sociálních zřízení. (*Viz tabulku na následující straně.*)

Nejnápadnějším výrazem náboženského ducha v Americe jest úsloví na většině kovových peněz: In God we trust — Spoléháme na Boha. V prvních dobách katolická církev nepoužívala rovnoprávnosti s protestantskými církvemi. V té době však, kdy Češi přijížděli, měla své čestné postavení a vyzkoušenou metodu organizační i administrativní. Hlavními průbojníky amerického katolicismu byli Irové. V rodné zemi žili jako Češi celá staletí pod cizí vládou a snášeli náboženské pronásledování. Z tohoto nepříznivého poměru jim vzešly některé vlastnosti, které jim v Americe velice prospěly.

* Tomáš Čapek: Naše Amerika, str. 363.

** Edward Carey Hayes: Introduction to Sociology, str. 324.

	1930	1918	1897	1889
Katolické obyvatelstvo v USA.	20,203.702	17,416.303	9,596.427	810.000
Charitativních ústavů	1 095	986	880	526
Nemocnic	624	580	551	266
Sirotčinců	329	297	249	190
Chovanců v sirotčincích	51.523	46.474	33.903	
Útulky pro sestárlé	142	109	80	70
Misijní farnosti	5.753	5.448	2.620	2.000
Národ. církev. školy	7.225	5.748	3.438	3.124
Sídelní farnosti	12.431	10.369	7.050	6.428
Žactvo na n. c. školách	2,248.571	1,593.407	812.611	586.965
Střední školy dívčí	734	677	651	546
Střední školy chlapecké	219	217	201	97
Bohoslovců	16.300	7.238	3.964	1.420
Kněží	24.925	20.477	10.752	8.000
Hierarchie	150	136	117	102
Konvertitů	38.232	30.000		

Předně byli uvyklí na poměr rozluky státu od církve i na nepřátelské stanovisko vlády. Oba tyto vztahy byly pravidlem v Americe. Nejpřednější vlastností jejich náboženského života byl srdečný poměr věřících k duchovnímu vůdci. Pro kněze mají také jen jeden výraz: Father — Otče! Irské katolictví nebylo zakaleno státním zneužitím, poněvadž byli se státem doma v rozporu. Tímto státním odpoutáním se stalo náboženství výhradně sociálním činitelem a proto i blízkým spojencem všeho lidu. Tento vliv sociálního poslání a působení měl v Americe bohaté pole. V utváření sociálních skupin bylo náboženství nejsilnějším činitelem. Za vedení náboženského vlivu se v Americe budovaly kulturní podniky: školy, společenská střediska, ústavy a útulky, vyhovující všem potřebám a snahám doby a lidu. V žádné jiné zemi nenaskytlo se náboženskému vlivu takového uplatnění jako v Americe. Rovněž má to platnost o katolické církvi — neboť vytvořila si tu jedinečné místo v řadě činitelů tvořících nové hodnoty v společenském řádu a vykonávajících úspěšnou sociální vládu.

Je zvláště pozoruhodno, že současně, kdy v některých evropských státech sociální vliv katolické církve se považuje za věc patřící minulosti a pro dnešní dobu vůbec nepřijatelný, zaujímá ve Spojených státech amerických vynikající místo.

Pro vytvoření sociální skupiny na americké půdě nebylo příhodnějšího a silnějšího činitele nežli právě náboženství. Za jeho vlivu pokračoval společenský řád, na který byli vystěhovalci uvyklí v rodné zemi. Všem stávajícím hodnotám a zásadám společenského řádu plynulo z náboženského vlivu uznání, povzbuzení a ochrana. Leč prýštilo z něho i životodárné nadšení pro nové podoby sociálního styku a pro vybudování všech pout a přediva uceleného společenského řádu. Byl tu předně vyřešen problém poměru jednotlivce ke skupině, a to velice příznivě navzájem.

Obětavost a podřízení jednotlivce k blahu skupiny byly hned s počátku označovány za duchaplnou povinnost. Lze říci, že v tomto poměru se dostavila i užitečná revnivost a druh druhá se snažil předstihovati ve službách skupiny. Tyto snahy se opíraly o dvě mocné pohnutky a pohnutky o odplatu na věčnosti z rukou božích a o vyznamenání čestného místa u členů skupiny. Že obě pohnutky působily blahodárně, jest očividné z výsledků práce skupiny. Aby skupina skutečně mohla trvati jako jednotka společenského řádu, měla zapotřebí celé řady zřízení a institucí, jak je spatřujeme u hodnotné kulturní společnosti. První podmínkou k trvání skupiny bylo seznámení údů nebo členů a projevení sounáležitosti. Dále bylo potřeba určitého zeměpisného místa, kde tento duševní postup by se mohl odehrávati a kde by mohla skupina vzrůstati. Tímto bodem psychické sdruženosti byl přirozeně kostel a docházka na bohoslužby. Takto se dostavila myšlenková jednotnost, kterou profesor Ellwood nazývá „the mind of the group“. Dále dovozuje: Články víry a idee mohou někdy působiti ve skupinách rozvrat a stejnou měrou a mocí mohou je slučovati.*

Druhým důležitým bodem pro utvoření skupiny a blahodárné soužití jest otázka vůdcovství. Profesor Ellwood k té otázce podotýká: Veliké obtíže, jež jsou spojeny s přizpůsobováním v každé sociální skupině, vyžadují, aby její členové se přimknuli k určitému vůdci, který by vedl jejich mysl a dílo myšlenkou a skutkem. Bez vůdce není skupina schopna žádné jiné myšlenky a práce, ani přizpůsobení, nežli takové, které by byli schopni její nejméně vzdělaní členové. Avšak když se přiřadí k vůdci, který promyslí předběžné podmínky a jde příkladem dále, jest potom skupina schopna dosáhnouti uspořádání sociálních zřízení nejvyššího stupně. Z toho plyne, jak svrchovaně důležitou věcí sociálních skupin jest vůdcovství. Bez něho se nedopracuje žádná skupina nějakého pokroku. Co jedině může vykonati bez vůdcovství, jest dílo, které jest na úrovni uvyklých a instinktivních úkonů a nemůže vyvrcholit v postup. Protož každé hodnotné dílo v civilisaci bylo a zůstane ovocem průkopnických myslitelů, kteří jdou vpřed a razí cestu k dalším kolektivním vymoženostem.**

Ne menší vůdcovství plynulo česko-americkým skupinám z náboženského vlivu sociální nadvlády. Takovým vůdcem byl duchovní správce osady. Nutno však odmítnouti hned s počátku převládající pojem v historických zemích o knězi-vůdci z rakouských dob církevního područí. V zemi svobody byla i církev svobodná a církev v Americe znamená lid — a nikoliv vrchnost a císařský majestát. Katolická církev v Americe nezná patronátní vrchnosti, tou jest věřící lid, který si vše vydržuje dobrovolnými příspěvky. Proto katolický kněz v Americe není klerikální loutkou vládního režimu, ale svobodným občanem, který není vázán ohledy na zalíbení jen své osadní skupině, které slouží jako duchovní vůdce, otec i vládce. K tomuto úkolu vůdcovství jest uschopněn všeobecným i zvláštním vzděláním a životní zkušeností. Tolik může se říci o průměru. Co vypovídá profesor Ellwood o schopném vůdci, má tu platnost doslova:***

„Jednotlivci mají různé schopnosti a nadání a je to právě tato různost, jež činí pokrok skupin možným. Předávané vědomosti, náboženské nauky, mravy a zvy-

* Ellwood: The Psychology of Human Society str. 172. — Ibidem str. 234.

*** Ellwood: Psychology of Human Society, str. 235.

ky mohou docházeti různému vyjádření u jednotlivců, a to v takové formě, že je to k dobru celku, stávají-li se představiteli a vzory k následování. K těmto obzvláštním projevům dochází u významných jednotlivců, kteří se vyznačují vlastnostmi o něco vyššími, nežli jest průměrnost skupiny. A tito jednotlivci vynikají schopnostmi vůdcovství a podnikavostí. Není ani nutno, aby to byli geniové, postačí však, když prokáží vyšší stupeň v myšlení, řeči a v jednání. Do jisté míry tento stupeň schopností jest výsledkem vzdělání a zkušeností, ale částečně je to výsledek vrozených vlastností.

Každá osobnost uschopněná k tvůrčí práci jest důležitou sociální skutečností a její vliv se nesmí pominouti za záminkou stručnosti anebo vědecké formy.“

Kulturní přínosy mravních hodnot.

Mravnost stejně jako náboženství v sociologickém rozboru řadíme mezi činitele sociální nadvlády. Náboženství i mravnost působí nejhloběji na pohnutky činů. Jako činitelé sociální nadvlády působí na vnitřní stránku člověka a tak vlastně uplatňují svůj vliv u samého vzniku jednání. Profesor Ellwood* uvádí, že žádná sociální skupina se nadlouho neobejde bez mravních zásad. To již nese sama lidská přirozenost, aby tu byly mravní zásady a ideály, které by udržovaly stálý vzájemný styk v souladné vyrovnanosti. Mravní zásady a ideály rozhodují o tom, které stanovisko zaujímá jednatel ve svém obcování a jednání s druhými, jakož i sám k sobě. Mravnost jsou dobré vlastnosti a ctnosti v zájmu jednotlivce i celku.

Čeští vystěhovalci přinesli si dostatečný fond mravních statků. A když se přidrželi i náboženského přínosu, byla jich úroveň v sociálních stycích skupiny ideální. V rodné vlasti byly jisté rozdíly v mravních zásadách panské a pak občanské skupiny. Podle společenského postavení byly tu odlišné ideály a zásady.

Mravní hodnoty občanské skupiny měly převahu nad panskou skupinou. Úsilí o dobývání živobytí utužoval jejich povahy a zanechal odvážnějšího ducha. Pro členy nejhudších a nejposlednějších řad poskytoval život určité možnosti polepšení a vítězství v boji o vyšší stupeň blahobytu a společenského postavení. Toho povzbuzení nenacházeli členové skupiny panských tříd a proto ani v nich nemohl prouditi duch podnikavosti a odhodlání, aspoň nikoli v míře, ve které se jevil ve skupině druhé, u lidí sloužících a pracujících. Z devadesátipěti procent to byli přistěhovalci členy druhé skupiny, lidí služebních a pracujících. Oněch dalších pět procent mohlo býti ze skupiny panstva, ale to již ve stavu naprostého úpadku. Z této panské třídy jezdili do Ameriky jen z nutnosti: uniknouti kriminálu, pohaně a vůbec nepříjemným následkům.

Kladné prvky.

Mravní hodnoty přistěhovalecké třídy měly tyto značky: pracovitost, spokojenost s málem, trpělivost v nedostatku a vzájemnost. Byla to i prostodušnost, poctivost a blahé vědomí z vykonané povinnosti. Velikou cenu měla vžitá přítulnost k domácímu krbu a dosti vyvinutá krajanská solidarita. K veliké cti amerických

* Ellwood: Psychology of Human Society, str. 406.

Čechů byla jejich oddanost k rodné vlasti. Je to zvláštní úkaz, že prostodušní lidé bez vyššího školení projevují tak jemný a vroucí cit pro rodnou vlast. Jak vysoko vyšlehl tento národní plamen nadšení a lásky během světové války, zůstane svědectvím nejvýmluvnějším.

Shora jmenované mravní hodnoty byly pro americké prostředí velice případné. V zemi, kde trvalo ještě období osazování, pionérství a kladení civilisace do panenské půdy, osvědčily se právě tyto hodnoty nejdokonaleji. Úmornou prací vystěhovalectva byla podmaňována prerie, budována města, vnikáno v útroby země za bohatstvím. Nic nebylo v Americe více ceněno nežli poctivá práce. To byl nejvyšší titul pionérů a nejvážnější erb: poctivá práce — honest work. Jejimi výsledky se domáhali všichni samostatnosti a blahobytu. Její hojností a požehnaným ovocem se léčily mravní slabosti zkrachovaných existencí a uváděly se v čestný řád lidské společnosti. Pro přičinlivé byla práce fysická i duševní branou k úspěchu, největší radostí života a dosažení předsevzatých cílů. Který vliv tato možnost úspěchu z práce měla na rozpětí duševních sil snaživých lidí, jest nemožno tu podrobně líčiti. Velmi mnoho toho říká úsloví: „self made man“. A tací self made man se propracovávali nejen v povoláních podřadnějších, ale všude i v nejvýše důležitých: v obchodu, průmyslu, ve vědě, v profesionálních službách, ani umění nevyjímaje. Tato chuť a žádostivost v práci se stala nejrozhodnější vlastností nového národa. Kolem ní vzniklo i několik národních rčení, jako: Fair-play, a self help.

N a d p r ů m ě r n á ú r o v e ň.

Za takových poměrů kulturní přínosy po stránce mravnosti vystačovaly českým vystěhovalcům v míře dostatečné a zajistily jim značný úspěch v pionérském stavu. Byl to jeden z málo přínosů, v kterém předčili průměrný stav ostatních skupin. Rovněž i další dva příznaky: spokojenost s málem a trpělivost v nedostatku uschopňovala české přistěhovalce k vítěznému pochodu v nové vlasti. V poměrech, za kterých si musili první obyvatelé prerie dobývatí živobytí, by bez těchto vlastností nikdo neobstál.

Další kladnou vlastností u Čechů byla snaha po vybudování vlastního hospodářství a domácího krbu v městech. Přes šedesát procent českého vystěhovalectva si zařídilo vlastní domov! Ve dvou městech nejpočetněji Čechy osazených, v Clevelandu a v Chicagu, jsou v každé příčině na úrovni průměrné čtvrti a v mnohém mají vlastní přednosti. Pečlivá úprava zahrádek a dobrý pořádek kolem celého domu se stala o českých domech a venkovských usedlostích příslovečnou. Hospodářské usedlosti českých pionérů jsou rovněž známy jako vzorně udržované a dobře obdělávané. Svou přičinlivostí a pracovitostí Češi v Americe si získali dobré jméno. V městech, v továrnách mají Češi pověst svědomitých a dovedných dělníků. Někdy se jim svěřují i vedoucí místa! Z velké míry čeští přistěhovalci dovedli udržeti, co vyzískali těžkou prací. I v té příčině měli jisté národní plus. Jsou některé skupiny, v nichž rozmarné utrácení jest dosti příznačné, jmenovitě u Irčanů.

A pak jsou to nové vrstvy amerických lidí, kteří se odpoutali od tradice a společenského styku svého rodu. Tak často se u nich žije z ruky do úst. Na vybudování vlastního domova nevěnují ani pozornosti, ani péče ani mozolů. A v tom jest americké pokolení našinců dosti šťastno, převzalo-li pozitivní hodnoty mravů svých

rodičů. Že tomu tak jest ve většině případů, nasvědčují nejnovější české čtvrti v Ciceru-Chicago a v Clevelandu. Tedy ještě v druhé, v třetí a někde již ve čtvrté generaci trvají a projevují se mravní hodnoty do Ameriky přinesené.

Nové hodnoty.

Americký Čech v mravních hodnotách se odlišuje od evropského krajana. V Americe s něho spadla jistá část domácí těžkopádnosti a hašteřivosti. Stal se z něho pružnější a ukázněnější člen společnosti. Naučil se i podnikavosti a samostatnému vystupování a spoléhání více na sebe a tím v něm vzrostla větší důvěra a odhodlanost bráti risiko. Podobného jednání prý pionéři neznali a propásli tak mnoho důležitých příležitostí, zvláště v obchodním a finančním podnikání a spekulování. Styk s anglickou civilizací a americkou prérií i demokracií prospěl českému vystěhovalcovi. Ne však všem stejně. Kde krajanská solidarita a soužití bylo tuze zkostnatělé a vylučovalo vlivy vnější, tam byly účinky dosti nepatrné. Nebylo dobře se uzavíratí do prostředí české kolonie, jako zase nebylo to dobře se z ní dostatí pryč. Byla tu střední cesta nejlepší — soužití s českou kolonií a s americkou zároveň. To bylo ovšem nejpraktičtější pro zájmy a podniky kolonie. V prvních dobách osazování nebylo společenského prostředí mimo kolonii. Byly tu pouze určité styky s veřejnými událostmi a osobami. V těch všech se mohli Češi uplatnit a dáti najevo svůj zájem. Takovým způsobem získávali poznatky a ducha nové země a společnosti a při tom si uchovali vlastní hodnoty a je obohatili novými zkušenostmi. Anglická civilizace je naučila větší strízlivosti a ukázněnosti vášní, jakož i společenské prostodušnosti. Americká prerie a demokracie přispěla svou hřívnou samostatností a spoléhání na zdatnost vlastních sil a dovedností. To přidalo i vědomí nezávislosti a důstojnosti svobodného člověka, pána svého života a ovoce požehnané práce.

Přínos hospodářský.

Český vystěhovalec v Americe se nejlépe uplatnil v rolničení. Podle dvanáctého sčítání v roce 1900 bylo 32% českých vystěhovalců v třídě rolníků. Zvláštní jest i to, že stejný census udává 43% dítek českých přistěhovalců, narozených v Americe v rolnické třídě. Tento poměr českých vystěhovalců k rolnickému stavu nikterak nepřekvapuje, když se uváží, že *kterých společenských tříd byli doma*. Převážná většina jich bylo z venkova buď výhradně ze stavu rolnického, aneb i když to byli řemeslníci, vyznali se i v rolničení. Je tu ještě i další pohnutka pro volbu rolnického stavu v novém světě. Byla to gloriola, již byli uvyklí nad tímto stavem viděti doma. Vlastníky půdy byli přece šlechtici — vrchnost — a i sedlák byl přece jen svým pánem. A býti takovým chudším šlechticem, vrchností a sedlákem, byla přece jen vrozená touha všeho venkovského lidu. A tento stav je tím pevněji vžit v jižních Čechách, odkud byl příliv největší.

Přínos do hospodářských poměrů byl u Čechů v průměru velice dobrý. Zvláště pro rolničení přicházeli s osvědčenou tradicí a vrozenou láskou k hroudě. Skutečnost to také všude dosvědčuje. Na dálku jest poznati usedlost českého farmáře v každém koutě nového světa. Tuto přednost v hospodářském vedení dosti ochotně přiznávají Čechům i jinonárodovci, zvláště ve státě Nebraska a Texasu, kde jsou Češi souvisle usazení a organisováni, je slyšeti častou chválu o jejich hospodaření. A jsou to

obyčejně státní úředníci, jako inspektoři, kteří dávají českým farmářům pochvalu.

Zvláště dobře působí na pozorovatele rolnické usedlosti ve státě Nebrasce v nevelké vzdálenosti od města Omahy. Štěpán Brož popisuje to v jedné ze svých básní:*

Čech — farmář.

Co Čech, to oráč — také na prérii platí;
Čech-oráč v Nebrasce hrá důležitou roli.
Kde Yankee nebo Irčan trpělivost ztratí,
tam v poli slyšet český zpěv. Čech nepovolí!

Jdi od Missouri k Niobrary temenisku,
stát přeměř od Kansasu do Dakoty chladné,
ať bloudíš v žírných údolích neb v horách z písku,
vždy najdeš české dědiny i farmy ladné.

A jaký je to lid! Ten nepodlehl v boji.
On rval se s přírodou a zocelil své údy:
tu v kruté zimě, v žhavém létě, v potu znoji
a dodělal se jmění mnohý krajan chudý.

Zde nad Missourou v plodné, žírné vypnulině,
kde pod kopytem bisonů kdys země hřměla,
kde Indián si „tipí“ stavěl v pusty klíně,
a rána z pušky, z luku více ceny měla,

než slovo dobře míněné a pravá věda,
kde číhávala smrt ve spánku nebo v bdění,
až tráva na prérii lidskou krví čpěla:
zde v málo letech veliké se staly změny.

(Pokračování.)

Jak vyučovati ve škole náboženství, aby plodilo život podle víry.

J a n K ř. H r a b a, katecheta měšť. škol v Říčanech.

Má-li naše práce školní nésti zdárné ovoce, je nezbytně třeba, aby byly splněny hlavní podmínky jejího zdaru. A ty se podle mého názoru vztahují na A. vlastní osobu učícího, B. učebnou látku, C. způsob vyučování, D. odměny zásluh, E. odstranění škůdců našeho působení a získání spojenců a pomocníků.

* Jan Štěpán Brož: Z prerie, str. 114.

Maje nyní odpověděti na tuto důležitou otázku, chci se v něm přidržeti rozdělení daného těmito body a použití referátů kolegů katechetů, jak jsem je vyslechl na katechetském sjezdu na Velehradě r. 1930. Tato možnost je mi tím vítanější, protože se mohu opřít o názory zkušených praktiků, když mé vlastní zkušenosti přece ještě nejsou tak bohaty.

A. O s o b a u č í c í h o.

„Qui caritatem erga alterum non habet, praedicationis officium suscipere nullatenus debet,“ recitujeme v 8. lekci v Commune Evangelistarum. A má-li to platnost o knězi na kazatelně, má to tím více platnost o něm ve škole. Láska k svěřeným dětem je první a největší podmínkou zdárného působení ve škole.

Neboť „láska nehledá, co jejího jest,“ tím chci říci, že ten, kdo pracuje ve škole s láskou, nespatřuje v tom jen jakéhosi způsobu snad dokonce i nemilého, jak lze získati jen tolik a tolik Kč měsíčně nebo pololetně. Neleká se také námahy, které vyžaduje příprava na školu, třeba i svízelná cesta do ní, ale hlavně opravdová a horlivá práce v ní.

Vždyť již sv. Augustin napsal: „Kde je láska, není námahy a je-li námaha, pak i ona jest milována.“ A staré naše přísloví podobně praví: „Pro milého nic těžkého.“

Takový kněz není pak ve škole pouhým sobeckým nájemníkem, hledajícím jen vlastního pohodlí a zisku, ale pečlivým pastýřem, dávajícím vše, ba i zdraví a život za ovce své. Není nádeníkem, neb jak se lidově říkává — zedníkem, který jen toužebně počítá minuty, brzo-li „padne“, aby již raději z třídy vyletěl, ale je vpravdě horlivým dělníkem na vinici Páně, který se naopak upřímně rmoutí, že jen tak krátký čas je mu pro práci ve škole vyměřen, a proto se neleká práce „přes čas“. Ba právě vyhledává každé příležitosti, jak by své působení mezi školní mládeží a na ni nastavil a prodloužil.

To ovšem předpokládá, aby měl kněz na školu dostatek času a sil. A proto jsem přesvědčen, že by se daleko více prospělo věci, kdyby i pro vesnické školy byli ustanovováni kněží co možná jinou prací nevyčerpaní, nežli budou-li opravdu i v městech ponechání samostatní katecheté jen jaksi do vyměření, jak se rádo říkává.

B. U č e b n á l á t k a.

Velký náрек vede se již dlouho na t. zv. „rakouský“ Katechismus, že je dětem nesrozumitelný svým slohem, neboť je to často velmi vyumělkovaný překlad, ale hlavně že jest jim nepřístupný svým obsahem; neboť je to nesporně podivuhodné *Compendium theologiae*, které ovšem ve škole národní nemá naprosto pravého místa.

Na letošním velehradském sjezdu katechetů padl dokonce o této učebnici závažný výrok, že prý tím, že předpokládala u dětí již rozum lidí dospělých a vyžadovala na nich příslušné gymnastiky paměti, nechávajíc jejich srdéček chladných, zavinila mnoho na hromadném odpadu našich matrikových katolíků po státním převratu; neboť měli prý pak její vinou náboženské pravdy toliko jen namemorovány, avšak nikoliv prožity a procítěny a proto v pokušení s lehkým srdcem odpadli, nemajíce kořenů hlubokého, opravdového katolického přesvědčení.

Proto někteří kolegové volají již celá léta po nové, lepší učebnici, která by hlavně menším rozsahem učiva připouštěla „jít na hlubinu“ a vedle paměti vzít do cviku také srdce a vůli dětí.

Které osudy tato snaha u nás dosud měla, je všeobecně známo. Pro budoucnost si troufám říci, že mám oprávněnou naději, že tato otázka, právě nyní u nás znovu rozvířená, dospěje, dá Bůh, přece konečně k svému rozřešení.

Na Moravě to vzali zkrátka a v obou diecésích jednoduše nařídili, že se musí bezpodmínečně všude ihned zavést učebnice Kubíčkovy. Nevím sice, jak kdo z našich čtenářů o nich soudí, ale to vím, že nejsem daleko jen samojediný, který s nimi naprosto nesouhlasí. A to ani potom, co jsem vyslechl na Velehradě obšírnou mistrně složenou obhajobu z vlastních úst jejich autora.

Kubíček upadá totiž oproti dosavadním učebnicím do extrému zase opačného, ukládaje pamětního učiva tuze málo. Netřeba snad přece dokazovati, že biblické výklady mají ve dvou prvních školních rocích podati dětem ucelený obraz dějů od stvoření světa až do „plnosti časů“ a toho jeho Prvouka hned nečiní. Z věrouky není jistě úkolem národní školy „nadřít“ důkazy jsoucnosti boží, ale spíše o ní, o božství Kristově atd. živě a nezvratně přesvědčiti. Zvláště pak je dnes jistě nejvýše důležité vštípit dětem nesmazatelně do srdcí vše, co souvisí s IX. článkem apoštolského vyznání víry, aby měly od malička správný názor na všechny ty také-církve.

Z mravouky není jistě tak důležité, aby děti uměly vyjmenovati všechny možné druhy hříchů a ctností, jako aby si spíše odnesly z našeho vyučování do života odpor ke každé nepravosti a živou touhu po křesťanské dokonalosti. Právě tak by bylo málo platno, kdyby sice uměly děti kdekterou modlitbu, ale při tom se nikdy nemodlily, nebo kdyby sice dovedly mnoho učeného a krásného rozprávěti o mši sv. a o sv. svátostech, kdyby však v chrámě byli cizinci a sv. svátostí samy buď vůbec nepřijímaly, nebo jen zřídka, a to ještě z donucení.

A nyní přicházím k odvětví dnes, bohužel, neprávem zanedbávanému. (Kubíček je macešsky odbývá jen málo odstavci.) Je to naše liturgie, pokladnice symbolů plná, pro niž sami nekatolíci, kteří třeba jen se trochu s ní seznámili, nenacházejí ani dosti slov, jimiž by sdostatek projeвили své nadšení, zatím co katolíci neznajíce jejich krás, ba nejednou dokonce před nimi oči zavírajíce, jsou nezřídka ochotni ji vyměnit za ubohé sektářské napodobeniny.

Není ovšem naprosto třeba, aby se na př. naučila děvčata podrobně udělovati všechna svěcení, není ani třeba, není-li ovšem pro to praktického důvodu, vykládati dětem dopodrobna svěcení kostela nebo jiný složitý obřad, avšak jsou zase věci, o nichž by bylo skutečným hříchem dětem pomlčeti. Vždyť náš církevní rok je pravá škola věrouky a jeho obřady jsou tak poučné a povzbudivé pro toho, kdo se naučil rozuměti jejich řeči. — Když již je o řeči zmínka, bude jistě na místě připomenouti, že by bylo záhodno vykořeniti v příští generaci nesmyslný strach či odpor před latinou, aby tam, kde v ní — mateřské to řeči naší sv. církve — všechny její dítky i ze světových národů, ba i dokonce černoši — společně Boha vzývají a svou víru vyznávají, nestáli naši lidé jako skuteční cizinci a jako stádo němých, jak jsem to před lety viděl v Římě a letos opět v Lurdech. Papouškujeme-li na př. angličtinu ve sportu a slabikujeme-li franštinu za výkladem každé venkovské modistky, proč bychom zamítali tu latinu.

A tím přicházíme k náboženským úkonům k modlitbě, obcování mši sv. a přijímání sv. svátostí.

„Ignoti nulla cupido.“ Proto je třeba, aby to vše děti nejprve dobře znaly. Aby uměly především s p r á v n ě říkati běžné modlitby, to je tak, jak nás jim učí Katechismus, nikoliv, jak si je samy, nebo jak je staré babičky pokroutily. Proto jest důležité, abychom my kněží sami u sebe a potom u dětí i u dospělých věřících bez milosti vymýtili všechno bezmyšlenkovité a proto zpravidla i protismyslné kouskování textů modlitby při recitování, jakož i všechny příkrasy a znešvařeniny v jejich znění.

Je dále třeba vyložiti dětem obřady mše sv., aby poznaly jednotlivé její části a aby také věděly, jak si při každé z nich mají počínati. A jestli se jim na příkladech jim pochopitelných ukáže ovoce zbožné modlitby, cena a účinky mše sv. a sv. svátostí, které oběti bylo a jest začasť pro ni věřícím přinášeti a jak ochotně to činili, pak si s pomocí boží jistě navyknou pravidelně a náležitě se modlití, mši sv. rády a svědomitě obcovati a sv. svátosti často a hodně přijímati. A to vše nejen v dětství, nýbrž pro celý svůj život.

Ale to jsem již vlastně zabočil do další stati, v níž chci naznačiti, jak si asi představuji vlastní

C. Z p ů s o b v y u č o v á n í.

Láskyplný otec nemyslí na svoji rodinu jen v okamžicích, zhusta velmi řídkých, kdy ji má kolem sebe, nýbrž na ni pamatuje ustavičně, maje na srdci jen jednu snahu, čím by totiž svým milovaným dítkám připravil radost a dobro.

Podobně i kněz, miluje-li opravdu své povolání a s ním a pro ně i mládež mu ve škole svěřenou, také ustavičně myslí na ty „svoje děti“ a stále hledá nových a nových cest, jak by jim učení náboženským pravdám zpříjemnil a jejich pochopení jim usnadnil.

A láska se neleká námah ani nesnáží, jest vynalézavá a činí i nejobtížnější věci snadnými. Vzpomeňme tak mnohých venkovských zbožných matek! Třebaže neměly maturity, nestudovaly na universitě, snad ani nedovedou vysloviti jméno pedagogiky, metodiky a podobných učeností, a přece jejich láska k dětem nachází si vždycky cestičku, po níž by je dovedly k poznání a pochopení pravd i nejtajemnějších. A hned také vyčtou svým miláčkům s tvářiček a oček, rozumějí-li jejich slovům. Tím spíše láska k dětem usnadní to daleko vzdělanějšímu knězi, ovšem bude-li sám chtíti.

Tedy kněz se musí sám pro školské své působení stále a stále učit. Pro milovanou bytost zdává se člověku býti všechno snadné, a i to nejlepší ještě málo dobré. Proto láska k dětem musí nám býti podnětem, abychom ve škole neustrnuli na vyšlapaných cestíčkách, nýbrž abychom hledali stále nových a schůdnějších. Čím názornější, živější, záživnější a dětským rozumkům přístupnější bude náš výklad, tím lepších výsledků můžeme se nadíti. Ovšem naučíme-li se také dobře čísti dětem z očí, zdali slova naše dobře chápou, a dovedeme-li se tomu, co jsme jim z očí vyčetli, patřičně přizpůsobiti. Stalo se nám možná nejednou, že výklad nebo proslov, na němž jsme si při jeho přípravě v duchu zakládali, shledáme býti dětem nepřístupným, jakmile jsme s ním před dětmi stanuli, prve než jsme vůbec ústa otevřeli, takže

jej musíme znovu při vlastním přednesu přepracovávat anebo přijdeme k tomu poznání na konci a pak musíme hledat jiné vhodné cesty, jak dětem jeho obsah přiblížit. Na tom, jak právě toto obojí dovedeme, nesmírně záleží. Jenom tehdy, dovedeme-li se k dětem a k jejich míře chápavosti a myšlení snížit, přivedeme je k poznání a — pokud ovšem lze — i k pochopení vznešených a tajemných pravd naší sv. víry. Proto čím dále tím více uznávám, že pravdu měl zkušený katecheta, když řekl, že právě na nejnižších stupních obecné školy měli by učit náboženství jen nejstarší a nejzkušenější kněží.

Dát dětem na př. něco jenom z knihy předčítat, je sice pro kněze metoda nejvýše pohodlná, avšak i stejně ponižující, protože tak „učit“ by dovedl třeba i ten, kdo sám ani číst neumí.

Naprosto nikdy nesmí však děti vycítit (a ony mají na to instinkt náramně bystrý!), že se jich kněz pro cokoli bojí, sice s nimi nesvede nic! Při hodině náboženské musí být kázeň a také docházka právě taková, jako u každého jiného svědomitého učitele, a nedovede-li si na př. třídní tu a tam kázeň zjednat, musí ovšem být při náboženství kázeň lepší nežli u něho. Dá to sice práci, zprvu to stojí mnoho úsilí, snad i nepříjemností, ale vyplatí se to!

Před nedávnem jsem se setkal se známými. Měli s sebou dcerušku, školačku asi ze třetí třídy, a ta na moji otázku, co mají zítra ve škole, bez rozmýšlení odpověděla: „Tři hodiny učení a pak náboženství.“ Když jsem se jaksi pozastavil, jak její dětský rozumek vyučování náboženství oceňuje, ujistili mě její rodiče — a byla to, prosím rodina orelská, že by mi tak odpověděla každá žačka-katolička z té školy. Je sice pravda a již jsem to i zde nejednou uvedl, že cílem náboženské výuky není naprosto jen pouhá „gymnastika paměti“, avšak, že by vyučování náboženství nebylo vůbec „učení“, to znamená, že by mu děti nemusily vůbec drobet pozornosti a píle věnovat, je jistě názor bludný a v svých důsledcích osudný; neboť čeho si dítě neosvojí při náboženském vyučování v letech školní docházky, neosvojí si již nikdy více. A hrubá neznalost i nejzákladnějších náboženských pravd byla, jest a vždycky bude nejzáhubnější semeništěm odpadů.

Ale děti jsou již tuze zvyklé na to, že je ve škole popohánějí k práci a horlivosti touha po odměně pilnosti anebo strach před nemilými následky nedbalosti, a tím již zase přicházím k dalšímu odstavci:

D. O d m ě n a z á s l u h.

Kněz smí ve škole mít pro děti jenom jedno měřítko. Jak se totiž při náboženství učí, jak se chová a jak při tom plní své náboženské povinnosti. Tedy ani, jak je hezké a jaké má šaty, ani chodí-li do Orla nebo jsou-li jeho rodiče v tom neb onom spolku, nebo politické straně. Na to vše nesmíme se ve škole vůbec ohlížeti. Obviňujeme-li časem rádi my sami nebo někteří rodiče učitele sokoly nebo nevěrce, že stranicky třídí děti podle kabátu nebo legitimace, nesmíme jich tomu svým počínáním sami učit. Ostatně by tím každý kněz sám na sebe pletl bič, pod kterým úpějí na př. naši nešťastní odpadlí spolubratři v tak zv. československé sektě, že jsou vydáni kvůli rad starších, složených namnoze z lidí málo ušlechtilých a vzdělaných a často i málo věřících. A že naši lidé k podobnému poručníkovaní kněze mají chuti

a talentu s dostatek, zakusil jsem sám mnohokrát na vlastní kůži. Proto nesmí jich k tomu žádný kněz ještě sám od malička vychovávat.

Mám pevně za to, že nanejvýše bude právem žádati na dětech z rodin, které pro nějakou spolkovou příslušnost sebe za dokonalejší křesťany pokládají (ačkoliv přechasto zcela neprávem) a ostatními po vzoru biblických fariseů pohrdají, aby opravdu v náboženské teorii a praxi skutečně také vždycky tuto svoji vyšší dokonalost osvědčovaly. Že jim tedy přece věnuje zvláštní pozornost, ovšem trochu jinak, než si ony myslí, tím, že jim ukáže při každé jejich nedbalosti a neukázněnosti na to, proč právě u nich je něco takového zvláště ošklivé.

Kdyby dal učitel ve škole i nejlepším žákům jen samé čtyřky a pětky, třeba by i všechno uměli, jistě by se zval právem nespravedlivým. Ale zrovna tak křiklavou nespravedlností nazývám zase já, dá-li někdo i největším nedbalcům a lenochům jen samé jednotky a dvojky!

Tím jich ani nepolepší, ani z nich nenadělá horlivých katolíků. Dříve nebo později se mu vysmějí, jako se takové klasifikaci posmívají učitelé, ať již když vzpomínají, jak začasť s prominutím i nejzákladnějších vědomostí dostávali výbornou kvalifikaci k vyučování náboženství, nebo když vidí, že většina kněží podnes neprohlédla, jak sami snižují takovouto směšnou klasifikaci vyučování náboženství na pouhé hraní si na školu. A jak myslíte, že je při tom opravdu vzorným dětem, kterým je v ostatních předmětech jednotka nebo dvojka opravdu sladkou odměnou jejich pilné práce a horlivosti, tím, že je odlišuje za první pohled od nedbalců, dostanou-li právě jen z náboženství i nejlínější darebové stejně krásnou známku jako oni. Nemyslíte, že tato očividná nespravedlivost v nich musí nezbytně vzbuditi bolest a zatrpkllost, ale i zároveň myšlenku: „Proč bych se tedy při náboženství namáhal a jevil horlivost v náboženských povinnostech, kdyžtž u našeho velebného pána se odměňuje stejně nejhorší zahálka a nedbalost, jako nejvzornější píle a svědomitost?“

A že tomu tak opravdu je, přesvědčila mě prakse. Ostatně právě k tomu je přece pětičlenná známková stupnice, aby se všechno mohlo podle práva a spravedlnosti třídit.

Již napřed v duchu slyším dvě námitky: „Čechoslovák to také dělá!“ — Pravda, ale ne vždycky. A pak, což on je naším pravidlem? On také odpadl a j.! Ostatně sám jsem to jednoho odpadlého kněze v Praze III. brzy odnaučil, že jsem takovou „klasifikaci“ ve sboru i u dětí nemilosrdně zesměšnil. Jiný snad zase namítne: „Ale to se mi dají děti osvoboditi!“ A já na to odpovídám: „Ovšem, stává se to, co Malý školský zákon, kdysi tak vychvalovaný, tento zlořád umožnil. Na štěstí t a k o v ý c h není mnoho litovati!“ A znova tu opakuji: „Běda, třikrát běda knězi, poznají-li věřící v osadě, že se jich bojí, ale poznají-li to na něm již i děti ve škole, pak je již hotov na celé čáře!“

U nás v Říčanech se mi samotnému stalo něco podobného. Žák z II. měšťanské, kdykoliv byl vyvolán, nevěděl nic. Když pak ani nedovedl z výkladu předešlé hodiny opakovati, čeho je památkou Zelený čtvrtek a k velkonoční sv. zpovědi jsem ho též nemohl za celý půst dostati, dal jsem mu místo dosavadní trojky čtyřku (měl jich i z jiných předmětů několik). A tu otec, orel a lidovec, místo aby syna lenocha rádně potrestal, přišel vyhubovati mne a dokonce moji církevní i školní představení vědí asi lépe nežli já, co všechno proti mně podnikl. Při tom ovšem ustavičně vyhrožoval,

že dá hocha „osvoboditi“, ale nedal. Tak se opět osvědčilo, že „pes, který hodně štěká, nekouše“. Ale při tom také, že „prázdný sud nejvíce zvučí“, protože tento příkladný katolík se mi ještě sám v y c h l o u b a l, že on také neví, co Zelený čtvrtěk připomíná.

A je ostatně takové dítě v našich hodinách něco platno, které myslí, že si smí dovoliti každou nezvedenost a že musí i bez nejmenšího přičinění dostati jednotku nebo nejvýše dvojku? Ne, nic, naprosto nic, ba právě naopak! Knězi, který se ho bojí, je darmo jen zdrojem rozčilení a ponížení v očích ostatních dětí, které záhy pochopí, kolik uhodilo, prohlédnuvše celý tento nedůstojný stav. Samo takové dítě, které se náboženství učití nechce, nemá z našich hodin prospěchu žádného, naopak při nich ještě hřeší, mimo jiné špatným příkladem a je na překážku a přímo ke zkažení dobrým žákům. Proto bych leda věděl pro ty, kdo by se báli pohružky „osvobozením“, protože by tuze lpěli na velkém počtu dětí ve škole, třeba nejhoršího kalibru, aby volili menší zlo a v dohodě s rodiči takového nezvedence dispensovali od návštěvy svých hodin. Sám jsem podobnou cestu volil, když špatná známka nepomohla a, ejhle, rodiče chlapci brzy napravili hlavu, jen a b y z a s e s m ě l n a n á b o ž e n s t v í!

Starým způsobem odměny dětí při náboženství je rozdávání obrázků svatých. Ale jako je chybou, učí-li se děti čemukoliv jen pro pěknou známku, tak je třeba jisté opatrnosti, aby si nenavykly učití se náboženství a choditi na mši sv. nebo k sv. svátostem a pod. jen pro ty obrázky. A to se jeví hned, že o vánocích a hlavně o prázdninách zejí místa dětí v kostele prázdnotou. Já sám hledím tomu čeliti tím, že buď poděluji v kostele děti, c o p ř i š l y v č a s, „když mě dobrá napadne“, tedy zcela nepravidelně a neočekávaně, anebo neděle a svátky očísluji a až po delším čase nějak odměním ty děti, které mají nejúplnější řadu cifer značících přítomnost.

Kdo hledá, najde při dobré vůli a ovšem i práci přes čas celou řadu různých způsobů, jak odměniti horlivost dětí. Jen namátkou uvádím účinkování jednotlivců na slavnostech katechetou zvláště ve třídě nebo v kostele pořádaných (k počtě sv. Václava, jesliček a pod.), nebo nacvičení nějaké vložky pro kostel, o níž by se vhodně uvedlo ve známost, že je té třídě odměnou pilnosti. K přípravě, případně i k uskutečnění takovýchto věcí nejlépe se hodí „vypůjčená“ hodina; v pravidelných hodinách náboženských na to arci nezbývá času. Ale třeba to stálo čas, námahu i také peníze, alespoň nás to zbavuje povinnosti kupovati si děti sypáním jednotek s prominutím zásluh a povzbudí to děti k práci.

Dalo by se mnoho pověděti nejen o odměnách, ale i o trestech, avšak nechci daleko zabíhati. Proto již radši přecházím k poslednímu odstavci.

E. Odstranění škůdců a získání spojenců.

Učíme lid o prospěšnosti zpytování svědomí. Proto se sluší, aby každý kněz se časem dobře zamyslel, zdali nejprve sám činí vše, co jen může, aby se neplahočil ve škole nadarmo, anebo zdali sám sobě práce té neztěžuje anebo snad dokonce neboří. Říkáme: „Kdo má mládež, má budoucnost,“ ale řídíme se tím vždy důsledně i v praxi tím, že svou práci ve škole považujeme vždy opravdu za nejpřednější pole své působnosti?

Proto musí každý kněz začítí sám u sebe a zde nejprve vypleniti, co školní práci

ničí a posilniti, co ji usnadňuje. Uvedu příklad. Jistý pan učitel měl zvenčí na dveřích třídy připíchnutý barevný obrázek bezstarostně si hrajícího děčka a na něm slova: „Vždy vesele!“ Zprvu jsem se tomu divil, mysle, že uvnitř třídy by bylo i na tento nevelký obrázek místa dosti. Ale brzy jsem pochopil, že tím chtěl sobě, ale také mně připomenouti, že učící má odložit starosti, rozmrzelost, hněv, ba i tělesnou indisposici na prahu třídy a předstoupiti před děti vždy s tak jasným lícem a vyrovnanou myslí, jako mělo to bezstarostné děčko na tom obrázku. A vzpomeneme-li si, jak znervosnělost učícího, nebo jeho špatná nálada se přenáší a škodlivě působí na děti, máme hned jeden způsob, jak může kněz zbavit se škůdce a získati spojence, a to nejprve sám v sobě.

Žádáme od dětí, aby chodily na mši sv. a k sv. svátostem, nuže, hledme jim tu cestu do domu božího učiniti schůdnější a chvíle tam zažité nejpříjemnější! Naše školní mše sv. jsou namnoze památkami z dob, kdy byla účast na nich vyžadována školními úřady. Proto někde bývají tuze časně, beze zřetele na to, že si dnes rodiče i děti v neděli rády přispí, jinde zase příliš pozdě, až i v půl 12. dopoledne, kdy již se děti chystávají s rodiči na výlety a pod., když nehledíme na to, že pak dítě které na tuto mši sv. přijde pozdě, nemá již možnosti to nahraditi. Také umístění dětí v kostele datuje se namnoze z doby, kdy jich tam bývalo jako písku v moři a lavice byly přeplněny dospělými. Opravdu, nevím, proč by dnes nesměly děti (alespoň podle názorů některých laiků) zaujmouti místa v prázdných lavicích. Hlavním kamenem úrazu bývá, že děti trpí v kostele dlouhou chvílí. Ale tomu se dá hravě odpomoci. Seznamme děti s obřady mše svaté, naučme je sledovati jejich postup a hlavně hledme, aby v jejich rukou byl pořádný kostelní zpěvník.

Zkrátka jest na čase, aby se kněz u vědomí změněných poměrů a v poznání, že stojí bez opory a že děti dobře vědí, že do kostela a k sv. svátostem choditi nemusí, snažil se jim to vše ulehčiti a zpříjemniti.

Již dříve jsem prohlásil, že kněz, který opravdu miluje „svoje děti“, myslí na ně ustavičně a sleduje bedlivě vše, co má k nim vztah a na ně vliv, buď dobrý anebo zlý.

A tím jest v první řadě rodina. A proto si kněz všímá, ze kterého prostředí to které dítě přichází, a hledí posilniti dobrý vliv domova a zeslabiti jeho případný špatný vliv. Hlavně však hledí sám získati v rodičích spíše spojence a pomocníky, nežli nepřátele a škůdce. Jak toho docílí? Po mém názoru především tím, že podle hesla: „Všem stal jsem se vším“ vyvaruje se všeho, co by budilo dojem, že je tu jen pro jistou vrstvu nebo stranu, nebo že alespoň některým dává přednost. Ale rodiče, podle zásady „náboženství není učení“, zřídka se naň obrátí s dotazem na své děti, třeba ho i ve škole potkali, když se poptávají jiných učitelů. Musí tedy kněz začít sám. Příležitost bývá různá. Náhodná setkání ve škole, u kostela nebo třeba i někde na procházce. Za svého krátkého působení v Praze jasně jsem poznal, jak blahodárný vliv má styk učícího, tedy i kněze, s rodiči u příležitosti různých třídních slavností, o nichž jsem se tu již zmínil na konci stati o odměnách. A pak jsou tu přímé návštěvy v rodinách, které u nás jsou u kněze čímsi nezvyklým a které mnozí důstojní pánové předem zamítají. Sám jsem je dosud praktikoval jen u příležitosti delšího nebo vážnějšího onemocnění některého děčka. Ale v červnovém čísle „Časopisu pro občanskou výchovu“ kterási učitelka zajímavě a i pro nás kněze

velmi poučně líčí dojmy a výsledky se soustavným konáním těchto návštěv. Doporučuji to číslo laskavé pozornosti, je jako příloha Ministerského věstníku v každé škole.

Druhým důležitým činitelem na dětskou duši jest učitel, který má ve spoustě hodin až dost příležitosti, aby bořil, co pracně zbudujeme. Nejlépe ho odzbrojíme, budeme-li se k němu chovati přátelsky, vlídně, budeme-li i před dětmi o něm taktně mluvit. Ovšem to nevylučuje, abychom dali najevo, je-li třeba, že dovedeme brániti svého tam, kde je právo a hlavně dnešní zákony (pozor na jejich klíčky!) na naší straně, ale malicherné škorpení darmo otravuje oběma stranám život a bouří k projevům nepřátelským, k nimž mívá učitel daleko více příležitosti. A odvážil-li by se kněz někdy bojovati za věc za dnešních poměrů předem ztracenou, dvojnásob by zde posloužil sobě i své věci; neboť každá prohraná bitva jen dodá nové odvahy straně protivné a žádná naše porážka nezůstane utajena dětem. Proto ve styku s učitelem má platnost jistě, že „více nežli sečí získáš vlídnou řečí“ a v boji s nimi, když už jiné cesty není, má platnost: „Dvakrát měř, jednou řež.“

Hůřce než učitelé působívají na katolické děti děti odpadlé a „osvobozené“. Tento jejich zhoubný vliv je tím nebezpečnější, protože se obyčejně přehlíží neb alespoň podceňuje, nebo že svou pokoutností uniká naší pozornosti. A přece to bývají agitátoři neobyčejně zdatní, kteří katolické děti buďto zatahují na své náboženství a bohoslužby, nebo zase budí v nich nechuť k hodinám náboženským poukazováním, jak ony si zatím půjdou hrát, nebo se půjdou koupat a podobně. Poznav nejednou, které účinky měla tato jejich krtčí práce, nemohu, než nejvřejeji raditi, abychom své žáky před přátelstvím s nimi přímo varovali, třeba se to na pohled zdá býti nesnášenlivostí, a poukazovali jim na to, že mezi katolickými dětmi si mohou najíti dosti hodných druhů a družek. Nikdy jich však netrpíme při svých hodinách ve třídě, neboť zhusta náš výklad pak našim žákům zesměšňují a mohly by nás za dnešního zákonodárství uháněti případně i pro nějakou zmínku o jejich sektě a nakonec by nás jejich učitel náboženství mohl za naši útrpnost v době mrazu a pod. odměniti tím, že by si buď bral katolické děti do svých hodin a tam je zpracovával, nebo že by nás stíhal podle interkonfesionálního zákona.

Velký vliv, dobrý i zlý, mohou míti na naše děti různé spolky a vůbec celé jejich mimorodinné a mimoškolní prostředí. Spolky ty mohou býti katolické (bohužel, často jen podle jména), neutrální nebo protináboženské, jako jsou besídky volnomyšlenkářské, komunistické a pod.

Před těmi ovšem musíme děti ze všech sil varovati a také rodiče všemožně o jejich zhoubnosti poučovati. Pak přijdou tak zv. spolky neutrální; těm možno vylámati zuby tím, když se nám podaří navázati styky s některými alespoň trochu rozumnými jejich funkcionáři a jejich pomocí dokázati, aby se tam děti alespoň přímo proti náboženství neštvaly a soustavně od služeb božích neodváděly. Nebo zbývá cesta druhá, daleko těžší, převésti děti na svou stranu a buď je otevřeným bojem z takového spolku odvésti nadobro, nebo je alespoň pohnouti, aby dávaly přednost mši sv. před podniky, které takový spolek s tendencí nepřátelskou v neděli ráno pořádá. To je ovšem tím těžší a povážlivější, protože tu často můžeme osudně naráziti na vůli a smýšlení rodičů.

A konečně máme spolky katolické. Byly doby, přiznám se, že jsem nechápal,

jak je možné, že někteří kněží se zřizování různých katolických spolků na osadách přímo brání. Ale dnes to chápu! Ano, katolický spolek, ale ovšem opravdu k a t o l i c k ý, který by sdružoval horlivé a věřící lidi k práci pro blaho církve a vlasti, v němž by se všichni vinuli v synovské oddanosti a poslušnosti k svému knězi, takový spolek by byl arci neocenitelnou oporou veškeré práce kněžovy a tedy i jeho práce ve škole. Bohužel, že my Čechové takových spolků ani zdaleka nemáme. A proto my, čeští kněží, marně bychom čekali od našich jen většinou tak zvaných katolických spolků skutečné podpory ve škole nebo kdekoliv jinde. Naopak často nám působí nesnáze a rozpaky tím, že si malí i velcí jejich příslušníci pro sebe mimořádné úsluhy od nás vyžadují, ať již v podobě andělské trpělivosti, úplné beztrestnosti a dědičných jednotek ve věku školním, nebo mimořádné zdvořilosti, výsad a třeba i hmotného prospěchu ve věku dospělém. Zkrátka můj názor jest, že ani katolické spolky, alespoň jak dneska ve velké většině — pokud je znám — jsou, tuze málo nám ve škole pomohou.

Tím jsem alespoň v hrubých rysech vyčerpал udané téma, jak jsem mu alespoň porozuměl. Dalo by se o něm povědět z různých hledisk mnohem a mnohem více. Ba poznal jsem již také, že někdo vůbec danou otázku naprosto odlišně ode mne pojmal a podle toho ovšem i vypracoval. Ale to je věc diskuse a různých názorů.

Avšak ujišťuji, že každé slovo jsem napsal po zralém uvážení podle svého nejlepšího vědomí a svědomí. Krátce, že toto vše vyslovuje mé dnešní pravé přesvědčení, byť ovšem ne neomylné a nezměnitelné, tedy jistě upřímné a mírně vyslovené.

Nové učebnice katol. náboženství na středních školách v Německu.

Dr. Lubomír Petr.

(Dokončení.)

2. *Kantův criticism obsahuje mnohé rozpory.* Budiž tu na některé ukázáno.

a) Kant popírá možnost transcendentního upotřebení kategorií (na př. příčinnosti). Ptáme-li se ho, odkud jest látka našeho poznání, odpovídá: z věcí. Věc může však u Kanta, jak jsme viděli, znamenati dvojí: věc o sobě a věc zkusnou. Od které z obou přichází tedy látka poznání? Od věci zkusné nemůže přijíti. Neboť ta se uskutečňuje teprv látkou, prostorovou formou a kategorií podstaty (srovnej 1. b). Musí tedy přicházeti od věci o sobě, ale pak je to *reální skutečnost* poznávací látky. Samým Kantem je tu tedy kategorie příčiny aplikována na věc o sobě, tedy transcendentně. Kant dobře věděl o této potíži.

b) Podle Kanta nemá látka sama žádného řádu. Všechn řád dostává mohutností poznávací. Ale jak jest možno, že se látka poddává tak prostě mohutnosti poznávací, není-li se své strany na ni uspořádána? Kant uznával i tuto nesnáz a přijal proto tři zákony pro látku aspoň jako požadavek: zákon homogeneity (stejně druhovosti růzností pod vyššími rody), zákon specifikace (variety stejnědruhového pod

nižšími druhy) a zákon kontinuity („nepřetržitého přechodu od každého druhu ke každému druhému stupňovitým rostem různosti“).

c) Tvrdí-li Kant, že o věcech o sobě nedá se nic poznávat, odkud má tak přesnou znalost podstaty naší mohoucnosti poznávací? Náš duch je přece také věc o sobě.

d) Kant tvrdí, že myšlenka jest prázdná a bezvýznamná, nemůže-li býti její předmět ve zjevu názorně prokázán. Ale „mnohé základní věty Kanta samého, na př. o původní apercepci, o kategoriích, o idejích atd. týkají se předmětů, jež nikdy nejsou v nazírání dány“.

3. Kantův criticismus sluší také z těchto úvah odmítnouti:

a) Kantův názor o pouhém subjektivním charakteru našeho smyslového poznání se nesrovnává se skutečností. Jsme si jasně toho vědomi, že věci nám vnucují představy „prostoru“, „těla“, „způsoby“ a že dějinné *události* v nás způsobují představu času. Jak to vše chce Kant vysvětliti, jak vůbec dějiny poznávat?

b) Zástupci dnešních reálních věd (fysiky, chemie, astronomie) nechtějí zkoumati subjektivní jevy (pocitové komplexy), nýbrž reality, *skutečné* věci a *skutečné* síly. „Pro pocity nemá platnosti zákon gravitace, pro ně není žádná chemická příbuznost, jimi nedá se vytvořiti elektrické světlo ani anilinové barvy“ (Messer). Proto mohl *Oswald Külpe* na shromáždění přírodopytců v Královci (1910) prohlásiti, že přírodopysce musí Kantovu theorii poznávání odmítnouti.

c) Naše poznání daleko přesahuje to, co můžeme smysly chápati. Také přírodní věda soudí z pozorovaných jevů na neviditelné bytí věcí nebo na neviditelné síly jako příčiny jevů. Příklady: Výpočet zprvu neviditelného Neptuna a závěr o síle k cíli směřující, jež vesmír proniká.

Je to tedy pouhá libovůle, omezuje-li Kant kategorii příčinnosti pouze na svět zkušenosti přístupný, a proto zamítá každý příčinný důkaz jsoucnosti boží. — Potřebuje-li věc smyslově poznatelná (na př. dub) nutně příčiny a tato dostatečná příčina není v oblasti věcí zkušenosti přístupných, musí býti v oblasti věcí nezkusitelných. Proč mám se v tomto případě vzdávati dalšího myšlení? Proč nesmím přiznati skutečnosti příčině, že jest nadsmyslná? Kant sám praví v *Prolegomenech* (dva roky po *Kritice čistého rozumu* napsaných): „Jako se mají hodiny k umělci . . ., tak se má svět smyslů k neznámu.“ *Pronášá-li tato věta Kantovo přesvědčení, připisuje Kant sám příčině (v sobě nepoznané) skutečnou kausalitu ohledně světa.*

Kantova teorie „věci o sobě“ vede důsledně k popření *vnějšího světa* vůbec. Tento důsledek vyvodil již Kantův žák *Fichte* († 1814). Popíral totiž nejen s Kantem, že by vnější svět byl takový, jak jej postihujeme, nýbrž popřel vnější svět vůbec a tím i všecku skutečnost i konkrétní „já“; jemu existuje jen ještě myšlení nebo představa světa bez konkrétně myslícího předmětu a bez konkrétně skutečného předmětu (dokonalý idealismus).

Tím, že Kant upíral lidskému poznání všechen přístup k „věci o sobě“, stal se nechtě otcem moderního *subjektivismu a skepticismu*. Opírajíce se o Kanta praví zastánci ryze „pragmatické“ pravdy: „My děláme pravdu; my razíme a tvoříme ji po vůli, úměrně našim pohnutkám, našim osobním psychickým uspokojením . . . Svět a pravda jsou to, co my z toho uděláme (William James). Naproti tomu byla pravda křesťanským filosofům (na př. sv. Augustinu) vždy něčím neproměnným a daným.

4. Kant zavrhuje kosmologický důkaz boží, poněvadž jest „ontologický“

Ontologický jest pokus dokazovati jsoucnost boží z pojmu božího. Pokusili se o to Anselm (1109), Descartes (1650) a Leibnitz (1716). Myslíme si totiž Boha jako nejdokonalejší bytost; dokonalostí je však i jsoucnost; kdo si tudíž Boha myslí jako souhrn vši dokonalosti, musí si ho tím spolu již představovati jako jsoucího. To je tak zvaný *ontologický důkaz boží*. Jest pochybený, jak před Kantem byl již sv. Tomáš Aquinský dokázal. Neboť náleží-li k pojmu božímu *myšlená* existence, nenásleduje přece ještě z toho, že Bohu přísluší existence *skutečná*; to musí býti jinak poznáno a na základě *skutečných* účinků božství prokázáno, a proto jest veden důkaz kosmologický.

5. A přece zdůvodňuje i Kant jsoucnost boží, ne sice jako pravdu teoretickým rozumem dokazatelnou, ale jako *požadavek rozumu praktického*. Jak svoboda vůle, tak jsoucnost boží a nesmrtelnost duše jsou „věty, jež teoreticky jsou nedokazatelné, ale s mravním zákonem nerozlučně jsou souvislé“.

Kantovy myšlenky o tom jsou tyto: 1. Svědomí, „kategorický imperativ“, žádá nepodmíněně konání dobra; *mám-li* však, pak musím také *moci*, t. j. vůle nesmí zákonům přírodním nutně podléhati, *musí tedy býti svobodna*. 2. Úplná shoda vůle se zákonem se v tomto životě nepřihází. Je vždy po ruce sklon k přestoupení. A přece zůstává kategorický příkaz svatosti platným. Proto si žádá náš praktický rozum jiného života, v němž se můžeme za nekonečného pokroku ideálu svatosti přibližovati, t. j. *žádá si nesmrtelnosti*. 3. Praktický rozum žádá si shody nejvyšší mravnosti (svatosti) s nejvyšší blažeností. Nejvyšší blaženost nemůže však v žádném zkušeném dobru býti nalezena. Musíme tudíž žádati jsoucnosti nejvyššího dobra jako předmětu této nejvyšší blaženosti. A toto nejvyšší dobro jmenujeme *Bohem*.

Po Kantovi utkává se autor s vážnějším protivníkem křesťanského názoru světového, s pantheismem a materialismem, atheismem a monismem, jichž podstatu autor vysvětluje a vyvrací vlastními jejich zbraněmi, jejich vnitřní nedůsledností a zhoubným jejich ovocem. Mnoho nové látky podávají články „Pojem Boha ve Starém zákoně a Pojem Boha v Zákoně novém“.

Třetí díl zabývá se vztahem božím ke světu neboli tvůrčí činnosti boží. Vysvětluje zprávu bible o stvoření v šesti dnech a různé teorie jejího výkladu, mluví o prozřetelnosti boží, o stvoření člověka, o duši lidské a duši zvířecí a zevrubné kritice podrobuje vývojovou teorii Darwinovu. O hypotéze původu lidského z opice pronáší se takto:

Původ člověka z opice odvozoval již Lamarck († 1829). Většího rozšíření došel tento názor teprve tehdy, když Darwin v r. 1859 uveřejnil svou knihu *O vzniku druhů*. Darwin se sice s počátku vyhnul tomu, aby svou teorii rozšířil i na člověka; to učinili však brzo jiní, jako K. Vogt a A. Haeckel v Německu a biolog Huxley v Anglii. Darwin následoval je ve druhém svém díle *O původu člověka a pohlavním výběru* (1871). Snažil se odvoditi člověka tělesně i duševně od opic dnes ještě žijících; při tom prý hlavní úlohu měl aktivní výběr samic. Tento princip pohlavního výběru osvědčuje se zde však zrovna tak málo upotřebitelným jako v říši živočišné, kde podle Darwina měl vysvětliti ozdobné barvy samčího ptactva a hmyzu.

„Zastánci opičí teorie mluví buď o *přímém* vzniku nebo jen o vzdáleném příbuzenství člověka s opicí. Dnes žádný přírodovědec neodvozuje původu člověka od

opice nyní existujících, t. zv. opice anthropoidních (gibbona, gorily, šimpanse, orangutana); buď jej odvozují od některého vyhynulého druhu opičího neb od nižšího stupně ssavců; v druhém případě byli bychom s opicemi spřízněni jen v linii postranní. Kdo člověka od opice odvozují, dovolávají se toho, že lidská krev ve svém chemickém složení jest krvi vyšších opic podobnější, než krvi jiných zvířat a že jsme tudíž s opicemi krevně spřízněni.“ Pokusy sem spadající (reakce krevního sera nebo bílku) nejsou však jednotné.

Tak zvaná opičí teorie posloužila protivníkům křesťanství, především Haecklovi a Německému svazu monistů k tomu, aby potírali křesťanskou víru stvoření. Tím vystoupila z rámce vědeckého badání, zvláště když zmocnila se jí převratová strana politická, aby jí podkopávala všechnu lidskou i božskou autoritu a aby jí podněcovala masy k revoluci. „Vorwärts“ nazval proto Haeckla (9. srpna 1919) „připravovatelem nové německé revoluce“.

Vědecký stav otázky zvířecího původu lidského jest dnes tento: Byly hledány důkazy o tělesném přimknutí člověka k říši živočišné, nebyly však nalezeny; neboť o tom, *kde* jest tento styčný bod, názory se různí. Důkazy ty jsou odvozovány jednak ze srovnávací vnější i vnitřní morphologie (utváření těla), jednak ze srovnávací embryologie, jednak ze srovnávací fysiologie (bílkových reakcí), jednak z palaeontologie.

Morfologie. Vedle mnohých tělesných podobností člověka s vyššími ssavci jsou však i značné rozdíly. Nejlépe je shrnul *Ranke* ve svém díle „Člověk“. Dokonalejším vývojem lidského mozku, jímž podmíněn jest duchový život člověka, způsobeny jsou všechny ostatní tělesné rozdíly lidské, zvláštní útvar lebky, tvar páteře, přímá chůze, dvě ruce, tělo srstí nezarostlé atd. „Můžeme,“ dí *Ranke*, „každou jednotlivou kost lidskou od obdobné kosti každé opice člověku podobné, každého ssavce pro její zvláštní tvar zcela bezpečně rozeznati“.

Embryologie. Haeckel pomocí svého „biogenetického základního zákona“, podle něhož individuální vývoj jest prý opakováním dějin kmenu, objevil 22, později 30 „zvířecích předků člověka“, jež srovnával s příslušnými stupni lidského vývoje. Průkaznost tohoto fantastického rodokmene lidského byla vyvrácena *Oskarem Hertwigem* a mnoha jinými učiteli.

Palaeontologie a prehistorie lidstva. Brancova věta „Palaeontologie nezná předků člověka“ podržuje podnes svou platnost. Člověk tercierní jest neznám. První bezpečné ostatky lidské objevují se teprv v době diluviální, jejíž délka nedá se ještě dnes spočítati. V starší době kamenné, jež náleží do druhé polovice diluvia, bylo po střední Evropě od Chorvatska do jižní Francie rozšířeno plémě lidské, dnes vymřelé, hrubě vyhlížející, dnešnímu Australci podobné; nazýváme je podle prvního nálezů plemenem *neandertálským*. Následovalo jinak v mladší době kamenné plémě *cromagnonské*, dnešnímu středoevropanu podobné. Za nejstarší zbytek lidské kostry se považuje *heidelberská* spodní čelist z první polovice diluvia; jak její majitel vyhlížel, nevíme. V době třetihorní nalézáme kostry různých opic člověku podobných, jež byly považovány za předky lidské, nebylo však v tom docíleno jednoty.

Potopní *pitheranthropos* (člověk-opice), r. 1849 objevený *Eugenem Dubois* na Javě, jest dnes většinou považován za pouhou opici, do přímé kmenové linie lidské nenáležející. — Podle svých kulturních schopností byl neandertálský člověk *homo*

sapiens, jenž objevil přípravu ohně a mnoho prostých náradí a zbraní, jimiž v těžkém boji s okolím si hájil svého života. Moderní člověk kulturní se svým důvtipem byl by ve velikých nesnázích, kdyby byl na místě onoho pračlověka. I *umělecký smysl* dlužno člověku doby ledové přiznati. Svědčí o tom nástěnné malby ve španělské jeskyni altamirské, většinou postavy zvířat znázorňující a malbám dnešních křováků se podobající.

Starší předhistorické nálezy ukazují nám sice plemena, jež po stránce tělesné jsou částečně nižší než dnešní člověk; ale po stránce duševní osvědčuje se již člověk doby ledové jako *pravý homo sapiens*.

Závěr. Člověk stává se člověkem svou duchovou duší. I kdyby se tudíž dala dokázati tělesná souvislost člověka s říší živočišnou, nebyl by tím vznik člověka ještě vysvětlen; neboť lidská duše jako bytost duchová může jedině tvůrčím činem božím v jsoucnost vejíti. Člověk *jako takový* musí tudíž býti Bohem stvořen; nemohl se sám z říše živočišné vyvinouti.

Ostatek knihy jedná o dědičném hříchu, o výkupném díle Kristově, o milosti a jejích družích, o vztahu milosti ke svobodné vůli lidské a o eschatologii. Závěr tvoří tridentské vyznání víry.

Postup je tedy ten: Autor vychází z Krista jako úhelného kamene stavby. Shledává vše, co svědčí o jeho božství, aby položil pevný základ víry v Krista Syna božího do srdce žákova. Po podaném tomto důkaze vysvětluje se jeho nauka, jeho dílo, jeho církev. Pak teprv, jakoby dodatkem, vykládá se, že i rozum může dopátrati se jsoucnosti boží a uvádějí se známé důkazy kosmologické a teleologické, pak teprv mluví se o vztahu stvořeného světa k Tvůrci, o světovém názoru křesťanském a o názorech jemu odporujících, o člověku a čím se člověk od ostatních bytostí na zemi liší.

Tento postup je nový a rozhodně lepší. Nemohl jsem se nikdy za dřívějšího pořadu věroučných knih ubrániti dojmu, že k důkazům theologie fundamentální jest christologie ve vztahu příštípku dost neorganicky přičiněného. Zde je to obráceně. Věvodí Kristus, jeho božství, jeho nauka, jeho dílo; vše ostatní, co křesťana může zajímati a ve víře utvrditi, přidává se ve formě důležitého dodatku.

Kterak upravit katechismus.

Prof. Jan Novák.

(Pokračování.)

Modlitba je pro nás také *užitečná*, neboť vede člověka k mravnímu sebezdokonalování. S kým se totiž často stýkáme, toho také takřka bezděčně napodobujeme, proto i styk s Bohem prostřednictvím modlitby povznáší člověka k Bohu a k jeho dokonalostem, t. j. vede křesťana k tomu, aby Boha v jeho dokonalostech napodoboval, a to tím spíše, ježto člověk je si vědom, že vyslyšení a splnění jeho proseb je závislé od toho, zda a jak se Bohu pro své jednání líbíme.

Kdo se tedy denně stýká s Bohem s upřímným srdcem, sílí v dobrém a snaží se býti Bohu podoben, je tedy dobrý, láskyplný, soucitný, obětavý, odpouštějící, spravedlivý, poctivý, v konání povinností všech i svého stavu svědomitý; ten pak také rád a ochotně snaží se ve svém životě jeho vůli v desateru přikázání obsaženou plniti.

Jako tedy již u nás lidí častý styk s ušlechtilou a dobrou duší činí nás lepšími, ježto k velkým, šlechtným povahám nelze se přiblížiti, aby z nich na nás nevyzařovalo něco, co má na nás velký vliv, a činí nás hodnými styku s nimi, tak z téhož důvodu i náš styk s Bohem, který jest dokonalost sama, musí člověka zušlechťovati a jej lepším, dokonalejším činiti. Proto Pán Ježíš nám přikázal, abychom se modlili „ustavičně“, t. j. především svými skutky a veškerým jednáním i životem, jenž má býti u křesťana zrcadlem (odrazem) vůle boží a jeho dokonalostí.

To ovšem musí se *srdce* modliti, ne tedy jen ústa mechanicky, bezmyšlenkovitě nějaké modlitby odříkávati. („Si cor non orat, lingua frustra laborat“, praví nápis v oratoři jednoho kláštera.)

Naproti tomu nepovznáší-li se člověk nikdy modlitbou k Bohu a zapomíná-li na ni, strhuje Boha k sobě — ke své nízkosti a sobeckosti, t. j. tvoří si ponenáhu sám „svého“ Boha, a to takového, který by byl podle jeho chuti a libosti, který by totiž schvaloval jeho zvrácené choutky a nízké náklonnosti, tak že tímto „svým“ božstvem člověk takový rád pak zakrývá každé poblouzení svého rozumu a každou výstřednost svých smyslů a vášní, což kope hrob jeho životnímu štěstí.

Je proto nebezpečno modlitby zanedbávati a jí se vzdalovati, neboť tím zbavuje duši pevné opory a síly v boji proti zvráceným žádostem a náklonnostem, proto také pak v dobrém (ve správném jednání) nesetrvá a připraví se o vydatnou pomoc v konání dobra.

Dokud člověku modlitba zůstala, není slabá a bez moci jak proti hříchu, tak proti trampotám a bédám života, neboť je si jist, že otec nebeský neopustí prosícího a důvěřujícího dítku svého a to jej posiluje, že se vzepře zlu a odolá vítězně. Koná-li člověk ovšem modlitbu jen mechanicky ústy, takže srdce o tom neví, vyplňuje se, co Kristus pravil: „Nic jste neobdrželi, poněvadž jste se špatně modlili.“

Modlitbou opravdu mění se duše v duši silnou, lepší; modlitbou duše sílí a roste.

Nebude od místa, zmíniti se o tom, proč Bůh spíše vyslyší modlitbu prosebnou na poutních místech. Jest jisto, že Bůh vždy modlitbu vyslyší, dovede-li jen člověk promluvit k Bohu s veškerou vroucností své duše, a to právě doma, ve své domácnosti nebo ve svém chrámě člověk vždy nedovede. Denní starosti jej i tam činí roztržitým, tak že nedovede soustřediti své mysli k Bohu a srdce svého naladiti k potřebné vroucnosti. Ústa se modlí, ale srdce bývá vzdáleno.

Jinak je tomu na poutním místě. Novost místa sama již soustřeďuje jeho mysl a učí zapomínati na denní všední starosti. Mimo to vidí kol sebe vroucí zbožnost druhých prosebníků; rovněž vědomí mnohých vyslyšených tam proseb zvroucní i jeho duši, takže srdce jeho pak dovede promluvit s potřebnou vroucností, jíž ani Bůh neodolá. V tom právě je klíč k tajemství tak mnohých vyslyšených proseb na poutním místě. Kdyby se tak vroucně dovedl člověk pomodlit doma, byl by ovšem také vyslyšen, ale toho právě v nejčastějších případech nedovede.

K ot. 265. Tuto otázku bylo by lépe spojit s ot. 267 asi takto: Ve jménu Ježíše Krista a pokorně se modlíme, když si při modlitbě připomínáme, že pro své hříchy nejsme hodni, aby nás Bůh vyslyšel; prosíme proto, aby aspoň pro zásluhy Ježíše Krista, božského Syna svého, nad námi se slitoval a prosby naše vyslyšel.

K ot. 269. S odevzdaností do vůle boží se modlíme, když Bohu důvěřivě ponecháváme na vůli, zdali a kdy naši prosbu vyslyší, neboť Bůh vševědoucí nejlépe ví, je-li nám k prospěchu, zač prosíme, nebo kdy nám splnění prosby prospěje.

Nesplní-li Bůh, láskyplný náš Otec nebeský, prosby naše, můžeme býti přesvědčeni, že splnění prosby naší bylo by nám ke škodě, jak třeba po letech se o tom přesvědčíme. Jindy zase Bůh oddálí splnění naší prosby na pozdější vhodný čas, poněvadž okamžité splnění by nám uškodilo, místo co by prospělo. Z té příčiny máme se modlit *vytrvale*, t. j. nemáme v prosbách svých ustati.

K ot. 278. Neustále modlí se ne ten, kdo by od rána do večera klečel na modlitbách a zanedbával při tom svých povinností, ale ten, kdo každý den počíná tím dobrým úmyslem, že bude z lásky k Bohu po celý den všechny své povinnosti svědomitě plnit a při tom že se bude chránit všeho, co by bylo proti přikázáním božím.

O modlitbě Páně.

V modlitbě Páně „Otčenáši“ je v kratičkých větách projádřena v podstatě celá mravouka učení Kristova, podobně jako apoštolové v modlitbě „Věřím v Boha“ krátce vyznačili celou věrouku Kristova učení (k snadnému zapamatování).

Podstatou křesťanství jest láska k Bohu a k bližnímu, a to je jasně projádřeno na počátku této modlitby:

Slovo „Otče“ připomíná nám *lásku k Bohu*, jež máme jako svého Stvořitele a Otce milovati a ctíti (jak je vyznačeno v prvních třech přikázáních božích).

Slovo „náš“ připomíná nám zase *lásku k bližnímu*, poněvadž Bůh není jen Otcem mým, nýbrž naším — tedy společným Otcem všech lidí a všechno lidstvo tedy jedna rodina boží. (Poměr k bližnímu jest vyznačen ve IV. až X. přikázání božím.)

Slova „jenž jsi na nebesích“ připomínají, že se nemáme modlit roztržitě, nýbrž s myslí k Bohu cele soustředěnou. Kromě toho připomínají nám slova ta, že člověk je povolán *k věčnému životu* ve společenství Boha. Kde je otec, tam je i domov dítek. Tato nesmrtelnost duše naší dává životu teprve pravou cenu.

Když Pán Ježíš takto naladil srdce naše a nás upozornil, že naše modlitba může býti Bohu milá jen tehdy, když bude vedena a prodchnuta láskou k němu a k bližnímu, ukazuje dále, jakým způsobem a kterými skutky musíme lásku tu Bohu a bližnímu dokazovati a projevovati. To je obsaženo v dalších sedmi prosbách, které po oslovení následují.

I. V první prosbě „*Posvět se jméno tvé*“ Pán Ježíš nám připomíná, že máme plnit to, co se nám v 1., 2. a 3. přikázání božím nařizuje, že máme totiž:

1. jméno boží, t. j. Boha* pro jeho nezměrnou dokonalost a dobrotu a) mít vždy v největší úctě a vážnosti (1. přikázání boží), b) úctu tu jemu také prokazovati životem svým a ji i veřejně osvědčovati (3. přikázání boží) a c) varovati se vše-

* Jménem je vždy projádřena osobnost a zároveň vlastnosti a skutky té které osoby.

ho, co by této úctě odporovalo a čím Bůh byl by zneuctíván (3. přikázání boží). To se však stane jen tehdy, když se vynasnažíme,

2. abychom Boha, jeho dokonalost (svatost) a jeho vůli správně poznávali, vůlí tou také ve všem se řídili a tím způsobem i my se stávali křesťansky dokonalými a tak Bohu podobnými. Toho výslovně žádá od nás Pán Ježíš, když praví: „Dokonalí buďte, jako Otec váš v nebesích dokonalý jest.“ Jen touto mravní dokonalostí budeme Bohu ke cti a jen tak budeme posvěcovati jméno boží, t. j. jen dokonalostí (svatostí) svého křesťanského života budeme hlásati dokonalost (svatost) boží, ježto Bůh jest k této dokonalosti naším učitelem, my jsme jen jeho žáky, jest vůdcem a vzorem, my jsme jen jeho následovníky. Jsme-li tedy dokonalí, jeho dokonalost jest toho příčinou a původcem. Jemu proto především patří zásluha a sláva. Bez něho a jeho pravdy bychom této dokonalosti nikdy nedosáhli.

II. Bůh jsa sám pravdou nestvořenou, kraluje čili vládne lidstvu *pravdou*, která jediná vede lidstvo k správnému jednání a tím k mravní dokonalosti, ta jediná je bezvýhradní podmínkou trvalého lidského štěstí. Proto v prosbě: „*přiď království tvé*“ prosíme Boha:

1. *aby nám a v nás svou pravdou kraloval*. Ale to bude jen tehdy, když ho budeme poslušni a jeho vůli ochotně se řídit, ježto jen o tom můžeme říci, že kraluje, pokud ho poddaní jsou poslušni. My jsme však víc než poddanými svého Boha, my jsme dítkami jeho, proto tím více jsme povinni ho poslouchati, ježto ochotná a radostná poslušnost bude též důkazem a projevem lásky, důvěry a úcty k němu.

Nám křesťanům je celkem snadno poznati pravdu učení Kristova, poněvadž nám ji církev katolická stále hlásá; ale velká většina lidstva je dosud pohanská, nezná pravého a jediného Boha, a tu láska k bližnímu velí nám, abychom nepamatovali jen na štěstí své, ale také na štěstí ostatního lidstva. Z toho důvodu máme dále prositi Boha:

2. *aby jeho království pravdy, t. j. obecná, všesvětová (katolická) církev, neporušené učení Kristovo hlásající, víc a více mezi všemi národy se šířila*, neboť tím bude šířeno v lidstvu i poznání pravého Boha a pravdy Bohem nám dané a tak všem lidem bude dána možnost, aby mohli správně jednati a sebe trvale šťastnými učiniti.

Aby však křesťan byl trvale, tedy i po smrti šťasten, musí se pravdou učení Kristova řídit stále, po celý život. Proto prosíme konečně:

3. *aby Bůh naši vůli, která je tak slabá a často více nakloněna ke zlému než k dobrému, posiloval, abychom této pravdě učení Kristova zůstali věrnými celý život a podle ní až do smrti žili a jednali*, neboť jen tak si pojistíme nejen své štěstí pozemské, ale i posmrtné.

III. Prosba „*bud' vůle tvá jako v nebi tak i na zemi*“ obsahuje dvě části:

a) *bud' vůle tvá* (staniž se, děj se vůle tvá) a

b) *bud' vůle tvá jako v nebi tak* (= zrovna tak) *i na zemi*.

V této prosbě tedy prosíme,

1. abychom i v utrpení, bédách a neštěstí vůli boží se odevzdaně a trpělivě podrobovali s pevnou důvěrou, že Bůh sice dopouští, ale nikdy neopouští toho, kdo v něho pevně důvěruje;

2. abychom zde na zemi vždy a za všech okolností vůli boží plnili tak ochotně a rádi, jako ji plní andělé a svatí v nebi.

IV. V prosbě „*chléb náš vezdejší dej nám dnes*“ prosíme za chléb nebo pokrm pro tělo a pro duši. Prosíme tedy, a) aby Bůh dal nám vše, čeho potřebujeme k zachování života a zdraví tělesného. Zároveň však připomínají nám slova ta, b) že i my máme podle svých sil napomáhati k uskutečnění prosby té, ježto každý jednotlivec má povinnost k lidské společnosti, zvláště boháči a lidé zámožní. „Chléb pro všechny!“ volá k nám prosba tato, „proto nehromadte zlata jen pro sebe, ne dbajíce bídy spolubližních.“

Konečně prosíme tam, c) aby Bůh dal i naší duši pokrm, jímž jest jednak pravda boží, jednak zdroj veškeré pravdy a milosti: Ježíš Kristus v nejsv. svátosti oltární.

V. V prosbě „*odpusť nám naše viny, jakož i my odpouštíme našim viníkům*“ prosíme, aby Bůh odpustil nám naše viny tak, jak my odpouštíme těm, kdož nám ublížili. Kdo tedy bližnímu odpustiti nechce a tuto prosbu se modlí, žádá tím Boha, aby také jemu neodpouštěl.

VI. V prosbě „*a neuvod' nás v pokušení*“ prosíme, aby nás Bůh uchránil všeho pokušení a svodu ke hříchu a kdybychom se pokušení vyhnouti nemohli, aby nás posiloval, bychom v něm neklesli a nedopouštěli se hříchu. Praví se tu „neuvod“, to jest „neuváděj“; nesprávné je tedy modliti se „neuved“!

Pokusem rozumíme každou příležitost, kde jsme sváděni k tomu, abychom se dopustili něčeho zlého.

Pokud jest na nás, máme se ovšem sami, pokud nám to možno, každému pokušení vyhnouti, lehkomyšlně se pokušení nevystavovati, zlé myšlenky a žádosti potlačovati a styku se zlými lidmi neudržovati.

VII. V prosbě „*ale zbav nás zlého*“ prosíme, aby nás Bůh chránil:

1. největšího zla: hříchu totiž a nekající smrti,

2. aby nás chránil i časného zla, jako nemocí, různého utrpení, trampot a neštěstí, pokud nám jich není třeba, abychom na cestě dobra setrvali.

Tato zla časná totiž donucují člověka chybuujícího, aby prohlédl a uznal, že sešel na scestí zla (hříchu) a že jest mu třeba polepšení a návratu k dobru.

Modlitbu „*Otčenáš*“ máme se každodenně modliti, abychom si stále připomínali povinnosti (k Bohu, k sobě a k bližnímu) tam obsažené a majíce je ve svěží paměti, tím spíše je v životě plnili a žili život křesťana jedině hodný. Z téhož důvodu máme se denně modliti i modlitbu „*Věřím v Boha*“ a „*Zdravas Maria*“.

K ot. 310. Panna Maria nazvána andělem „*milosti plná*“ (t. j. lásky boží plně si zasluhující, nebo: plné lásky boží požívající), poněvadž jako vyvolená matka Syna božího uchráněna byla hříchu dědičného, a proto po celý život zůstala prosta i každého hříchu osobního (vůle její totiž jako prvých lidí před pádem jejich byla nakloněna jen k dobrému).

K ot. 311 asi takto: Slova „*Pán s tebou*“ znamenají, že Bůh s nikým se tak úzce nespojil, jako s Pannou Marií, ježto se stala matkou samotna božského jeho Syna; proto také nazývá se „*Matka boží*“.

K ot. 312. Slova „*požehnaná ty mezi ženami*“ připomínají nám, že Panna Maria svou důstojností jako Matka boží jest vyvýšená nade všechny ženy, ba nad anděly a lidi vůbec, proto také po Bohu zasluhuje si naší největší úcty a to tím více, že Bůh sám ji poctil nejdřív a nejvíce, zvoliv ji za matku svého božského Syna.

K ot. 313. Slova „*požehnaný plod života tvého, Ježíš,*“ připomínají nám:

1. že Pán Ježíš jakožto náš Spasitel stál se požehnáním všeho lidstva a

2. že úcta k Pánu Ježíši je nerozlučně spojena s úctou k jeho matce Marii Panně. Kdo ctí Syna božího, musí přirozeně mít i v úctě i jeho matku a tím snáze, ježto Panna Maria je nám lidem vzorem všech dokonalostí. Kdo tedy touto Matkou pohrdá, zneuctívá a uráží tím i božského jejího Syna Ježíše Krista, ježto jako Bůh nemohl mít matky nedokonalé. Pohana matčina stává se vždy pohanou synovou.

K ot. 314. Voláme k Panně Marii: „*Matko boží*“, abychom si stále uvědomovali, že tato „Matka boží“ jest i naší matkou nebeskou, a proto abychom s tím větší důvěrou k její mateřské lásce se ve všech potřebách svých utíkali, vědouce, že její přímluva u božského Syna jejího je velice mocná. Jak by nevyslyšel Syn boží své Matky, když prosí za ty, za jejichž blaho věčné (spásu) On sám na kříži umíral!

K ot. 315. Slovy „*pros za nás hříšné nyní i v hodinu smrti naší*“ připomínáme své nebeské Matce:

1. svoji hříšnost a tím i nebezpečí věčné záhuby nám hrozící, aby tím spíše přispěla nám k pomoci a u Boha nám vyprosila odpuštění a pomoc setrvání v dobrém;

2. ale zvláště jí prosíme, aby při nás stála svou ochranou a pomocí v hodině smrti naší, která rozhoduje nad celou naší věčností.

K ot. 321. Modlitbu „*Anděl Páně*“ máme se modlit ráno, v poledne a večer, abychom si oživovali v duši své děj vtělení Syna božího a tím také živili a budili v sobě vděčnost k Bohu a celým svým životem se snažili státi se hodnými Kristova vykoupění. Zároveň modlitba ta nám připomíná, jak Bůh sám poctil Pannu Marii, abychom tedy i my ji ctili a v ochranu její se utíkali.

Při partii o *křesťanské lásce k sobě* (při ot. 333 a 334) měl by učitel náboženství žáky upozorniti, čím se tato láska musí projevovati a s jakým snažením musí býti spojena.

Kdo sebe opravdu křesťansky miluje, musí si především

1. vážit i své lidské důstojnosti, a to tím, že všech svých darů duševních i tělesných užívá jen ve službách pravdy a dobra, jak se to sluší na tvora rozumem obdařeného, poněvadž jen tehdy může mít úctu sám k sobě a býti s sebou spokojen;

2. musí si uvědomovati, že je obrazem božím, čili Bohu podoben nejen nesmrtelností duše, ale hlavně také rozumem a svobodnou vůlí, nesmí se proto dáti vésti slabými tělesnými pudy a žádostmi, ale naopak pudy ty vésti a ovládati svým duchem, prozářeným věčnými pravdami učení Kristova.

3. Dále nesmí zapomínati, že podobnost lidské duše s Bohem jest dána pouze v hlavních obrysech (konturách), jež člověk jako bytost rozumná a svobodná musí sám teprve propracovávat. Prvého člověka stvořil Bůh a učinil dokonalým sám, nás však činí dokonalými podobně jako mistr nebo učitel žáka. Žák musí *spolupůsobiti* s učitelem svým a podle jeho návodu jednati.

A jak my máme s Bohem spolupůsobiti? Takto:

1. Bůh je *rozumem* vševědoucí, proto naším úkolem jest této boží vševědouce se blížit tím, že svůj rozum vzděláváme se všemi jeho vlohami a schopnostmi (podobenství Kristovo o hřivnách) a tak se snažíme osvojiti si co nejvíce *pravdy*, t. j. správného poznání a vědění. Toť úkol našeho rozumu.

2. Bůh je svou *vůlí* naprosto (absolutně) dobrý a svatý (dokonalý); vždy chce a koná jen dobro. Také člověk má proto konati jen dobro, a to vždy a všude (tedy i v soukromí, když ho nikdo nevidí) a tak svou dokonalostí Bohu se podobati. To jest úkolem zase lidské *vůle*.

Tímto dvojím snažením jest člověk v jistém smyslu Bohu podoben i jako Tvůrce, poněvadž ve svém nitru také buduje a tvoří nový, nádherný svět — svou mravní bytost, která jest teprve pravou hodnotou a cenou člověka.

Aby však člověk vytvořil ze sebe takovouto mravně dokonalou bytost, je mu nutně třeba pokory (první z blahoslavenství Kristových), která vede člověka k správnému sebepoznání a tím k správnému jednání.

Pokorný člověk pátrá totiž vždycky po dobrých vlastnostech svých spolubližních a snaží si je osvojiti (proto považuje se za chudšího duchem než ostatní; jeť dokonalost mravní bohatství duše). Ale tím snadno poznává nedostatky a chyby ve své povaze v pravém světle, nefalšovaném nepravou samoláskou. Tak zároveň odstraňuje jednu z největších překážek sebezdokonalování — nepravou sebelásku a pýchu, jež staví chyby do příznivého světla, vede k přeceňování sebe a tím nezadržitelně k mravnímu úpadku.

Tímto návodem, myslím, že pak žáci snáze pochopí cenu a vznešenost své lidské důstojnosti, poněvadž si jasně uvědomí, že nejsou loutkou v rukou Tvůrcových, ale že každý buduje a tvoří také vlastní silou. Tak posílí v sobě pravou úctu k sobě, která ochrání jich od mnohých poklesků a také snadno naleznou a pochopí cestu k pěstění křesťanského charakteru.

O desateru. — P r ů p r a v a k ně m u.

Jak již jinde bylo řečeno, stvořil Bůh člověka k trvalému štěstí a také mu je dal. Člověk však jako tvor obdařený rozumem a svobodnou vůlí musil si štěstí to dále již sám udržeti a zajistiti, a to správným, mravně dokonalým jednáním podle vůle boží zřízeným. Proto Bůh prvé lidi hned po jejich stvoření o vůli té poučil, a to dokonale. Projevem vůle boží je však pravda, poněvadž Bůh sám je pravdou věčnou. Tou měli se tedy první lidé řídit. Člověk však duchem zla k pýše rozumu sveden, od pravdy Bohem mu dané se lehkomyšlně odvrátil, jednal proti ní a upravoval si ji a porušoval ji podle své libovůle. Tím ničil pravdu boží víc a více, takže upadala v zapomnutí. V témže poměru však, jak upadala pravda, upadalo zároveň i lidské štěstí. Lidstvo tímto jednáním místo touženého štěstí připravovalo si ve své zaslepenosti celé moře nesčetných běd a útrap. Mělo tak samo na sobě zakusiti, kam člověka přivede odvrácení se od Boha a jeho věčné pravdy a přesvědčiti se vlastní zkušeností, že nedokáže samo svými silami bez Boha šťastným se učiniti.

Bůh byl sice na člověka rozhněván, ale přece ho neopustil. Ve své nezměrné lásce slitoval se nad lidstvem a ve vhodné k tomu době přišel mu k pomoci. Uprostřed moře pohanstva vyvolil si nepatrný národ israelský, aby jeho prostřednictvím uchoval v lidstvu víru v sebe, v pravého Boha, a pravdu v ráji zjevenou, ale již zapomnutou, aby osvěžil a do jisté míry obnovil svým desaterem přikázání. Dokonalé poučení o pravdě té, kterého se dostalo lidstvu křesťanstvím, tehdy dáti nemohl, poněvadž tehdejší lidstvo ve své zaslepenosti, ve víru svých vášní a svém sobectví bylo by pravdě té neporozumělo a jí nepřijalo — byla by tedy dána nadarmo. Naše mo-

terní doba je toho nejlepším dokladem. Mohl tedy dáti jen tolik pravdy, kolik by lidstvo tehdy pochopilo. Proto je desatero přikázání božích jen bližším vysvětlením zákona přirozeného, jenž byl pohanům základem tehdejších náboženství. Národ israelský, který svým obchodním nadáním vnikal do území všech národů kol moře Středozevního sídlících, ba i bydlících dále ve vnitrozemí kol Palestiny, budoucího působiště Kristova, byl zvláště vhodný k tomu, aby známost pravého Boha mezi národy těmi šířil a je zároveň seznamoval se slibem praotcům (patriarchům) národa israelského daným a proroky živěným, že Bůh pošle zbědovanému lidstvu Vykupitele, Vysvoboditele. To byl úkol národu tomu Bohem daný: připravit lidstvo na příchod zaslíbeného Vykupitele (Mesiáše), aby jej lidé poznali a přijali, až přijde na svět. Ten měl pak lidstvo o Bohu, jeho mravní pravdě a našem poměru k Němu dokonale a úplně poučiti, jak to Bůh učinil prvním lidem v ráji. Z toho je patrné, že křesťanství jest jen obnovení prazjevení rajskeho prostřednictvím Syna božího Ježíše Krista; je tedy tak staré jako lidstvo.

Desatero v katechismu jest ovšem již doplněno učením Kristovým, proto je dobře ukázati žákům, ve kterém poměru je desatero starozákonní k době přechozí a následné. Když lidstvo opustilo boží zjevení rajske, řídilo se zákonem přirozeným. Desatero starozákonní je bližším vysvětlením zákona přirozeného, křesťanství pak je zase úplně již, dokonale a konečné vysvětlení a doplnění desatera i zákona přirozeného (vlastně obnovené zjevení rajske), takže nového poučení od Boha se lidstvu již nedostane.

Vysvětlení některých pojmů při této stati běžných:

Zákon boží je projev pravdy věčné (projev vůle boží), která nám ukládá něco za kon čili konání, má-li jednání naše býti správné, vůli boží odpovídající.

Ze zákona vyplývá pro nás *povinnost*, t. j. mravní nutnost, nezbytnost právě tak a nejinak jednati, má-li jednání naše býti správné a máme-li dosíci dobra, které z uskutečnění té či oné pravdy nám plyne.

Zákon přirozený (nebo též *vrozený*) je projevem vůle boží, seznamující nás s pravdami, které jsou člověku samým Bohem do duše vloženy čili vrozeny, tak že si je člověk přináší na svět již v rozumu a s rozumem svým, proto také rozumem je může poznati.* Pravdy ty lidstvo ve svém celku vždycky poznávalo a uznávalo. Jednotlivci mohli je popírati, ale nepopíral jich celek.

Věrouka zákona přirozeného zní: 1. Jest nejvyšší bytost — Bůh — který stvo-

* Nejsem snad pravdy vzdálen, kdybych to vykládal takto: Duše, když je Bohem stvořena a rozumem i vůlí vybavena, musí poznati a uvědomiti si svého Tvůrce. Poněvadž však v témže okamžiku je spojena s tělem, přechází na ni hřích dědičný, který těžce zraňuje rozum i vůli. Rozum je zatemněn, jakoby omráčen. Tím však vědomí Boha Tvůrce není v duši zničeno; pouze upadá pod práh vědomí, jak psychologové tomu říkají. Zůstává tedy idea Boha v podvědomí člověka a později s rozvíjejícím se rozumem opět se dostává nad práh vědomí — člověk uvědomuje si zase svého Tvůrce. Stvořený svět a jeho tvorstvo vyvolává ideu Boha nad práh vědomí, takže člověk z věcí stvořených rozumem svým poznává zase svého Tvůrce. Něco podobného stává se i nám dospělým. Poznáme osobu nebo událost nějakou a dobře jsme si toho vědomi. Časem však na vše zapomeneme úplně — vše to kleslo pod práh našeho vědomí a tam je to uchováno. Léta uplynou a my o všem tom ničeho nevíme, až některé okolnosti neb události vyvolají a ožíví vše v naší paměti, tak že si vše uvědomujeme a zase poznáváme.

řil a řídí svět. 2. Bytost ta ukládá člověku, aby konal dobré a varoval se zlého, proto dobro odměňuje a zlé trěsce.

(Viz prvé dvě pravdy ze základních pravd křesťanských v otázce 29. katechismu velkého.)

Mravouška zákona přirozeného zní: „Co chceš, aby ti jiní činili, čiň i ty jim. Co nechceš, aby ti jiní činili, nečiň ani ty jim.“ Podle toho člověk poznává rozumem a zkušeností, co jest dobré a co zlé. Dobré je to, co tobě, ale zároveň i jiným prospívá, nebo jim aspoň neškodí; zlé pak je to, co tobě a zároveň i druhým škodí.

Tento mravní řád je v nás, ale není z nás, proto rozdíl dobra a zla, povinností a zločinu, odměny a trestu vyskytoval se vždycky v duši každého člověka i zesurovélého a zkaženého, a to i u pohanů.

Nad zachováváním zákona toho bdí Bůh prostřednictvím našeho *svědomí*, které nás před činem povzbuzuje nebo varuje, po činu pak chválí (schvaluje), nebo kárá, tresce. Jeť svědomí složkou zákona božího a rozumu našeho, který poznává zákon ten. Zákon boží je zákoníkem, rozum soudcem. Čím lépe a důkladněji soudce zná zákoník, tím lépe a spravedlivěji rozsuzuje. Tak je tomu i se svědomím. Čím lépe rozum náš poznává zákon boží, tím jasněji a určitěji usuzuje a rozsuzuje, co je správné a nesprávné, dobré či zlé a co tedy máme konati a čeho se varovati.

Je tedy svědomí hlas boží v nás, který nám neustále připomíná, že Bohu patříme a jemu že jsme za všechno své jednání odpovědni.

K ot. 347 Odpověď by měla zníti: Desatero přikázání můžeme zachovávat, poněvadž Bůh neukládá nám v nich nic nemožného a mimo to dává každému ještě svou pomoc, aby podle nich tím snadněji mohl jednati.

I. přikázání boží. Při tomto přikázání třeba nejprve zopakovati ze všeobecných pojmů význam slova „věřiti“ a zároveň žáky znovu upozorniti, že pravda, kterou vírou poznáváme, není nějaká *pravda osobní*, kterou si jednotlivci rádi tvoří, aby jim a jejich choutkám vyhovovala, ale že je to *pravda naprostá*, nestvořená, tedy věčná a nikdy se neměnicí, *a tou jest jediné Bůh*. Pravda ta je nám dána, té si netvoříme a projevuje se na venek vůlí boží, již Pán Ježíš dal poznati ve svém učení. Poněvadž pak pravda tato jest nezbytnou podmínkou našeho správného jednání a tím i opravdového trvalého lidského štěstí, musí býti stálou snahou naší pravdu tu poznati a o ní svědomitě se poučovati.

Tři božské ctnosti, které v I. přikázání božím se nám ukládají za povinnost, dají se na základě významu slova „věřiti“ projádnati trojím imperativem:

1. *Poznávej Boha jako věčnou pravdu a jako svého Tvůrce a Pána*, jehož všemohoucí vůlí povstal svět, a jemuž i ty cele náležíš. Ten bude jednou i tvým soudcem, od jehož rozsudku záviseti bude celá tvá věčnost. Jeho vůli tedy svědomitě poznávej a jí se radostně řiď, abys správně jednal a sebe šťastným učinil. Kde není správného poznání, nemůže býti správného jednání.

2. *Důvěřuj Bohu jako věčné pravdě*, že v neskonale své dobrotě — jak pro zásluhy Kristovy slíbil — chce jen tvé dobro a tvé opravdové štěstí. O něho můžeš se pevně opřít a na něho spolehnouti ve štěstí i v útrapách, ježto jest nejen nejvyšší dobrotivý Otec náš, ale také všemohoucí, proto může ti vždycky pomoci. Důvěra a naděje v jeho pomoc dá ti trpělivost a sílu, abys na cestě dobra přese všechny obtíže a překážky vytrval až do konce. (Kde není důvěry, tam není také snahy vytrvati.)

V něho proto doufej, na něm buduj své štěstí a budeš vždy bezpečen, neboť Bůh nikdy nikoho nezklamal, kdo v něho pevně důvěřoval a jeho se nespustil. Jeť Bůh pravda a ta neklame.

3. *Miluj Boha jako věčnou pravdu, a proto i jako naprostou dokonalost.* (Pravda tvoří dokonalost. Když je Bůh naprostá pravda, musí býti i naprostou dokonalostí.) Jen tato láska, která se projevuje ochotnou poslušností vůči Bohu a láskou k bližnímu, dodá ti síly, abys snadno překonával obtíže a překážky, jež se ti staví v cestu při plnění božích přikázání a v konání svých povinností, neboť koho milujeme, pro toho nám není nic obtížné a nemožné.

Tyto tři božské ctnosti jsou nerozlučně spojeny, ježto naděje (důvěra v Boha) a láska vyplývají z opravdové víry v Boha. Kde je jedna z nich, musí býti i druhé dvě. Komu toto trojhvězdí božských ctností neosvětluje cestu života, tam člověk zapadá do bažin zla, hříchů a náruživostí a věčné zahynutí jest mu konečným údělem.

Tři božské ctnosti nezískáváme jen svým přičiněním, ty jsou především také *darem* božím (milostí boží), proto máme Boha za dar ten prositi, ale pak si je také udržovati tím, že podle víry žijeme a své náboženské vědomosti poučováním stále si osvěžujeme.

Přirozeným důsledkem těchto božských ctností je *úcta k Bohu čili klanění se Bohu*, neboť důvěra (naděje) a láska založená na naprosté boží dokonalosti vede nutně k úctě k Bohu. Proto v I. přikázání božím velí se nám ještě čtvrtá povinnost — *úcta k Bohu*.

Úcta tato je teploměrem tří božských ctností. Jakou úctu máš k Bohu, na takovém stupni vroucnosti nebo chladu jsou ve tvém nitru i tři božské ctnosti. Čím pevněji budeš v Boha věřiti, jemu důvěřovati a jej milovati, tím větší úctu budeš k němu cítiti v srdci svém a ji v téže míře budeš také *zevně* projevovati, poněvadž lidská přirozenost jest Tvůrcem tak uzpůsobena, že člověk nutně musí i zevně nějakým způsobem projevovati to, co v duši své, ve svém nitru cítí. (Jak to máme činiti, to ukazuje se nám v druhém a třetím přikázání božím.)

Má-li ovšem tato úcta míti cenu před Bohem i pro tebe, musí býti opravdovým a upřímným projevem tvého nitra a ne snad jen zvykovou a vyhanou škraboškou, nasazenou na oklamání jiných a částečně i na oklamání sama sebe (zbožnost fari-sejská). Nejlepším důkazem její opravdovosti je křesťanský život v rodině, ve veřejnosti, konání povinností svého stavu a lásky ke bližnímu.

Kterak pracovati pro smír božského Srdce Páně?

Štěpán Goldschmid.

I.

Je vřelou touhou božského Srdce Ježíšova, aby mohlo kralovati i nad syny toho národa, „který tak dlouho byl vyvoleným lidem“ a který s povahovou houževnatostí brání se přijetí radostného poselství Nového zákona. Odkud víme, že si Srdce Páně přeje obrácení židů?

1. Pán Ježíš miloval lid israelský. — Celá tisíciletí připravoval si vyvolený národ svůj, posílal mu patriarchy a proroky, aby neutonul v moři mnohobožství, ale udržel si s vírou v jednoho Boha i naději v příslibeného Mesiáše. Z národu toho od věčnosti vybral si matku i pěstouna a tak se rozhodl naroditi se jako příslušník národa, sice božího, ale světem nenáviděného, Mezi lidem tím trávil léta pozemského žití, mezi ním pracoval, kázal, zázraky činil. Z lidu toho i první své apoštoly vyvolil a jim též přikázal: „Na cestu k pohanům nechoďte a do měst samařských nevcházejte, ale jděte (nejdříve, na začátku své působnosti) raději k zahynulým ovčím domu israelského.“ (Mat. 10, 5, 6.)

Toto vše bylo nesmírným vyznamenáním pro národ židovský, je to zároveň i jasným důkazem, jak velice Kristus miloval svůj lid, za nějž, za jehož obrácení se i na kříži umíraje modlil slovy: „Otče, odpusť jim, neboť nevědí, co činí.“ (Luk. 23, 34.)

Či myslíte, že Ježíš miloval svůj lid, z něhož jako člověk vzešel, méně než Mojžíš, jeho předchůdce a předobraz? A nevíte, že vlastenecký zápal Pavlův pro obrácení židů byl jenom projevem vlastenecké lásky Kristovy?

Když Hospodin rozhněván pro nevěru israelských na poušti prohlásil: „Pozoruji, že tento lid má tvrdou šíji; nechej mne, ať vzplane můj hněv proti nim, ať je zahladím“ (Exod. 32, 9), Mojžíš prosil Hospodina, Boha svého, aby nedal vzplanouti hněvu svému, a volal: „Zhřešil lid tento hříchem převelikým, udělal si zlaté bohy. Buď jim tuto vinu odpusť, nebo — neučiníš-li toho — vymaž mne ze své knihy, kterou jsi napsal.“ (Ex. 31, 32.)

Nabízel se tedy Mojžíš slovy těmi na usmířenou, chtěl obětovati svůj život. Překrásný to doklad jeho lásky k lidu, která může býti postavena po bok podobné lásce sv. Pavla (Dr. Hejčl. v pozn. k. v. 32).

„Pravdu pravím v Kristu, nelžu,“ píše k Řím. kap. 9, v 1—5 „a spolu se mnou moje svědomí vydává svědectví v Duchu svatém, že mám zármutek veliký a ustavičnou bolest v srdci mém. Vždyť bych si přál, abych já sám byl zavržen od Krista pro bratry své, své příbuzné podle těla, kteří jsou israelité, jejichž jest synovství a sláva a úmluva i zákonodárství a bohoslužba a zaslíbení; jejichž jsou otcové, z nichž jest Kristus podle těla, jenž jest nade všechno, Bůh velebený na věky. Amen.“ Tak miloval své soukmenovce, židy, že byl hotov býti pro ně zavržen, odloučen od Krista, kdyby je tím přivedl ke spáse, a kdyby to bylo možno. Vyjadřuje to i v 1. verši násled. kapitoly (10): „Bratři, tužba srdce našeho a prosba k Bohu děje se za ně, aby byli spaseni.“

Když tedy Mojžíš a sv. Pavel tak milovali lid svůj a tak toužebně si přáli jeho spásy, jak daleko více musí božské Srdce Páně toužiti po tom, aby židé, ulomené ratolesti dobré olivy, byli zase v olivu svou vštípeni! (K Řím. 11, 24.)

2. Ukázal to také zázračným obrácením Alfonse Ratisbonny v Římě dne 20. ledna 1842. Alfons Ratisbonna byl tehdy 27letý bohatý židovský bankéř ze Štrassburku. Byl nábožensky lhostejný, nenáviděl jen svého staršího bratra Theodora od té doby, co přestoupil na víru katolickou (14. IV. 1827) a stal se katolickým knězem (18. XII. 1830). Theodor, který upřímně hledal pravdy a horlivě konal dobré skutky, po dlouhých bojích a mnohém utrpení odhodlal se k tomuto kroku. Jako kdysi sv. Pavel zázračným zjevem Kristovým, tak Alfons zázračným zjevem Ne-

poskvrněné Panny v římském kostele S. Andrea delle Fratte byl Kristu získán. (Stalo se dne 20. ledna 1842.)

Událost ta zběhla se takto:

Rodina Ratisbonnova byla v Elsasku vážena pro bohatství a dobročinnost. Dědečkovi Theodora a Alfonsa Ratisbonnových se strany matčiny, židovi Theodoru Cerfbeerovi, od různých správ kostelních byly svěřeny posvátné nádoby za hrůzovlády ve francouzské revoluci; také se stal jeho dům útočištěm pronásledovaných kněží a řeholníků. Za toto pohostinství mělo se dostatí jeho potomstvu nejvzácnějších nebeských milostí.

Otec Theodora a Alfonsa Ratisbonnových založil se svým bratrem bankovní obchod, jehož mimořádný úspěch hlasitě hlásal všeobecně známou poctivost obou bratrů a podniků zajistil stále vzrůstající zdar.

Alfons Ratisbonne byl osmým z deseti dětí bohaté židovské rodiny.* Narodil se 1. května 1814 ve Štrassburku a ve věku čtyř let pozbyl své matky, velmi laskavé a dobročinné ženy, která byla štěstím pro celou rodinu. V šestnácti letech pozbyl otce; ale jeho ujec, který neměl potomků, celou svou lásku přenesl na děti svého bratra. Alfons studoval v Paříži práva a stal se advokátem; byl svým druhým otcem, jenž mu tam poskytl všeho, čeho velkodušnost a štědrost mohou jen poskytnouti, povolán do Štrassburku.

Otec učinil ho též společným prokuristou své firmy. Alfons myslil, že je na světě jen, aby užíval. Přesto zachoval si srdce čisté a proto měl též dříve neb později viděti Boha. Za své bratry v Israeli se velkodušně obětoval doufaje, že jejich stav polepší peněžními dary a dobročinnými loteriem. Při tom podotýkal, že sám nepatří k žádnému náboženství. „Byl jsem,“ pravil, „židem jen podle jména. Ba nevěřil jsem ani v Boha. V mé rodině nezachovávali ani nejmenšího židovského předpisu.“ Sotva mu bylo 27 let, zasnoubil se s jednou ze svých neterí, s dcerou svého nejstaršího bratra. Volba odpovídala přání celé rodiny. Alfons sám myslel, že k jeho štěstí nyní již nemůže nic chyběti.

Pohledem na snoubenku byl probuzen v něm cit lidské důstojnosti. Víra v nesmrtelnost duše razila si v něm cestu, instinktivně vstoupila modlitba na jeho rty a on děkoval Bohu za své štěstí. Přesto nebyl opravdu šťasten. To lze lehce vysvětliti. Alfons měl totiž hluboký náboženský cit, jenž ještě v žádné víře nedošel uspokojení.

Jelikož dívka bylo teprve šestnáct let, byla svatba odložena. Alfons měl zatím podniknouti zábavnou cestu. Opustil Štrassburk dne 17. listopadu 1841 s úmyslem zavítati do Neapole, trávit zimu na Maltě a vrátiti se do vlasti přes Východ. Neměl rozhodně chuti jeti do Říma. Jeho nevěsta poslala mu dokonce i písemný zákaz jeho lékaře neodjeti do Říma pro panující tam zhoubné zimnice. Přesto přese všechno dne 6. ledna 1842 se octl v Římě. Jak sám pravil, bylo mu to samotnému nevysvětlitelné. Zdá se, že neviditelná ruka ho vedla do Říma. Tam potkal proti očekávání svého přítele z dob studií Gustava Bussiera, zbožného protestanta. Týž seznámil ho se svým starším bratrem baronem Theodorem de Bussierre, který se zřekl protestanství a stal se katolíkem. Než z Říma odjel, považoval Alfons za svou po-

* Theodor byl druhým synem, narodil se dne 28. XII. 1802.

vinnost navštívit Theodora barona de Bussierre na rozloučenou. Myslíl však, že nebude přijat. Byl však přijat laskavě a zdržel se jako přikován k židli, ač mu záleželo na tom, aby co možná nejdříve odešel. Z vyššího vnuknutí dal mu baron Bussierre medailku Neposkvrněného Početí Panny Marie. Právil mu: „Poněvadž jste svobodným myslitelem a sám s sebou jste si jist, udělejte mi to k vůli a noste, co vám dám.“ Užaslý a nevrlý Alfons se bránil, ale Bussierre pokračoval: „S vašeho stanoviska musí vám přece býti lhostejné, zdaž tu medailku nosíte nebo ne a mně by učinilo velkou radost, kdybyste mému přání vyhověl.“ „To je něco jiného,“ odpověděl Alfons směje se. „Tu mohu vám hned dokázat, jak se křivdí židům, když jsou obviňováni ze zatvřelosti a ze svéhlavosti.“ Nyní osmělil se Bussierre ještě ho žádati, aby se také modlil „Memorare“ svatého Bernarda k Panně Marii. (Pomni, ó nejdobrotivější Panno Maria, že od věků není slýcháno, že bys koho byla opustila, kdo pod ochranou tvou se utíkal, aneb o pomoc tě vzýval aneb za přímluvu tě žádal. Důvěrou touto jsa posílen, k tobě, Panno panen a matko, spěchám, k tobě přicházím a jako lkající hříšník stojím před tebou. Ó matko slova, slovy mými nepohrdej, nyní brž milostivě slyš a vyslyš mne. Amen.)

Jméno svatého Bernarda vzbudilo v něm vzpomínku na jeho staršího bratra Theodora, jenž napsal životopis tohoto světce, a stačilo, aby v něm vzbudilo zášť proti snaze obracet jinověrce, proti jesuitství a všem oněm, jež nazýval pokrytci a odpadlíky. Bussierre nedal se však odstrašiti jeho zdráháním. Musel poslouchati vnitřního hlasu a neochvějně šel za svým cílem. Podal Alfonsovi modlitbu, žádaje ho, aby ji opsal a pak mu ji vrátil. Alfons, v němž se probudil humor a ironie, konečně svolil a slíbil, že si opíše tuto modlitbu a pak ji baronovi vrátí. — Při odchodu polohlasitě řekl: „Ten člověk je originální, až dotěrný. Co by asi řekl, kdybych na něm žádal slibu, aby odříkával denně z mých židovských modliteb?“ Avšak přiznal se, že neměl a neznal žádné.

Zarmoucení rouháním Ratisbonným, které právě uslyšeli, modlili se baron Bussierre s manželkou, aby mu Bůh odpustil, a doporučili svým dětem, aby se před usnutím modlili Zdrávas za obrácení Alfonsovo, který měl druhého dne odjetí. Baron Bussierre se však snažil překaziti mu za každou cenu jeho odjezd. A také se mu to podařilo přímo neuvěřitelnou vytrvalostí vůle. Současně přiměl své přátele, zvláště hraběte Laferronay, jenž vzdělával svým přestupem ke katolictví a svým svatým životem celý Řím, aby se modlili za Alfonsa. Laferronay mu řekl: „Když se Ratisbonne bude modliti „Memorare“, pak se jistě obrátí, jako mnoho jiných, kteří tak učinili. I já jsem musel kdysi slíbiti, že se denně tuto modlitbu aspoň jednou pomodlím. Dostál jsem slovu a děkuji věrně konané povinnosti za své vlastní obrácení.“ — Hrabě Laferronay zemřel náhle dne 17. ledna. Toho dne se více než stokrát ve svém farním kostele San Andrea della Fratte pomodlil „Memorare“.

Alfons se nechtěl modliti. Dne 20. ledna 1842 vyšel z kavárny, kde se bavil se dvěma přáteli. Tu potkal barona Bussierra, jenž ho pozval, aby vstoupil k němu do kočáru a jel s ním. Bussierre dal vůz zastaviti u kostela San Andrea delle Fratte, kde měl vyhraditi tribunu pro rodinu zemřelého hraběte Laferronay, jenž měl tam míti pohřeb.

Zatím si Alfons prohlížel kostel. Tu náhle měl nadpřirozené zjevení Panny Marie. Při tom zjevení dostalo se mu současně hluboké znalosti pravd svaté víry. Z ne-

přítele církve stal se horlivý vyznavač Kristův. Zakrátko bylo vyučování Ratisbonnovo ukončeno a přijal křest, po kterém dychtivě toužil. Tuto svátost udělil mu kardinál Patrizi v zastoupení svatého Otce Řehoře XVI. v chrámě Ježíšově dne 31. ledna 1842.

Po důkladném zkoumání prohlásil papež, že okamžité a dokonalé obrácení Alfonsovo je pravý zázrak, který se stal na přímluvu Matky boží.

Od prvního okamžiku svého obrácení byl si Alfons vědom, že byla tato zvláštní převeliká milost jeho obrácení v plánu Prozřetelnosti boží a že milosrdenství boží ho volá, aby pracoval na znovuzrození (křtem) celého židovského národa. Sdělil to se svým bratrem, který se již patnáct let modlil za obrácení svého lidu a stále dotazoval se Boha, co by měl činiti, aby přispěl k jeho spáse. Od nynějška pracovali oba bratři k dosažení tohoto cíle. K tomuto účelu s požehnáním a slavnostním schválením a povzbuzováním svaté Stolice založili kongregaci sester a otců naší milé Paní se Sionu (N. D. S. = Notre Dame de Sion). Alfons byl inspirátorem; byl mužem činu, velkého vzletu, neobmezené víry, mužem opovrhujícím obtížemi, který při každém svém kroku dosáhl pomoci s nebe. Theodor byl vlastním zakladatelem, organisátorem a otcem, byl mužem klidným, rozvázným, pozorovatelem vůle boží, apoštolem stejně moudrým jak horlivým; jeho duše stále obrácena k Bohu měřila a zkoumala z jasných výšin, které obývala, obor toho, co jí náleží spravovati. Avšak spolupráce obou bratrů byla nerozlučná. — Alfons zapřísahal svého bratra, aby shromažďoval židovské děti, kterým by se svolením jejich rodičů poskytl dobrodiní křtu a křesťanské výchovy. Theodor prosil Pannu Marii o znamení, má-li to učiniti. Téhož dne večer dostal dopis od jedné řeholnice, která mu navrhla, aby se ujal dvou židovských dívek, jichž matka je blízka smrti a že otec se o děti nestará. Theodor přijal tyto děti. Když pak dětí přibývalo, bylo třeba založiti řeholi, která by děti vychovávala a opatrovala. Tak založil kongregaci sester N. D. S., která byla trvale schválena r. 1863. Na novou společnost dolehly těžké zkoušky; přes nejtěžší kříže však rychle rostla. Papež Řehoř XVI. při audienci r. 1842 otce Theodora, který podle zvyku chtěl se vrhnouti na zemi, aby mu políbil obě nohy, srdečně objal. Když tím povzbuzen otec Theodor prosil o dovolení, aby směl působiti pro spásu Israele, papež slavnostně vstal, položil mu obě ruce na hlavu a modlil se nad ním dlouho s pohnutím, jako by mu chtěl uděliti plnosti milosti, jíž potřeboval k svému apoštolátu.

Když dlel otec Theodor r. 1851 opět v Římě, udělil mu papež (Pius IX.) druhou audienci, při níž ho opětovně slavnostně požehnal, otcovsky povzbuzoval a potvrdil plnou moc Řehořem XVI. mu udělenou.

Alfons Ratisbonne, krátce po svém obrácení vzdav se svého majetku ve prospěch jednoho sirotčince, vstoupil k jesuitům a stal se pak knězem (23. IX. 1848). Nemoha však odolati hlasu, který ho volal stále mocněji, aby pracoval o obrácení židů a připojil se k nově povstale kongregaci otců N. D. S., prostřednictvím svého bratra Theodora přednesl svou žádost Piu IX., který odvětil, že vůle boží musí býti důkladně zkoumána a po jasném poznání bez lidských ohledů splněna. S těžkým srdcem opustil pak Alfons tovaryšstvo Ježíšovo (18. XII. 1852). — Již roku 1847 pravil: „Náš úkol teprve bude úplně vyplněn, když řeholnice sionské budou spolu se Spasitelem na hoře Kalvarii plakati a trpěti. V srpnu 1855 naskytla se mu příle-

žitost putovati do Svaté země. Povolal do Jerusalema sestry N. D. S. a po mnohé námaze podařilo se mu založiti tam na místě bývalého pretoria Pilátova, kde Pilát židům představil bičovaného Krista, slavný klášter s basilikou „Ecce homo“, kam putuje tisíce křesťanů. Ve stínu svatyně tyčí se různé ústavy: pensionát, škola pro neofyty (novoobrácené), sirotčinec, mohamedánská škola, kde 150 dětem každého náboženství a všech obřadů dostává se dobré křesťanské výchovy a praktického výzbroje pro život. Za svého třicetiletého pobytu v Palestině až do své smrti (16. V. 1884) založil tam otec Alfons ještě jiné dva domy, a to „Svatý Jan v Montaně“, sirotčinec v krásné zdravé poloze v Ain Karinu, rodišti svatého Jana Křtitele a „Ústav svatého Petra“ v Jerusalemě, řemeslnickou školu v krásné poloze pro židovské a arabské sirotky. Velké a neustálé námahy vyčerpaly konečně jeho síly. Pětkrát neb šestkrát konal namáhavé cesty po velké části Evropy, sbíral a dal sbírat a při tom se snažil zdolati úmornou korespondenci. Úplně spoléhal na pomoc Panny Marie. Bez ní nebylo by bývalo možno sehnati potřebných hmotných prostředků. Zatím co otec Alfons byl v Palestině, zakládaje tam dílo N. D. S., otec Theodor věnoval svou péči založení otců N. D. S. tím, že otevřel noviciát a vychovatelnou. Otec Theodor zemřel dne 10. ledna 1884.

Smrt obou Ratisbonnů byla nejtěžší zkouškou pro vznikající díla otců N. D. S., ale podle předpovědi zakladatelovy měla se díla ta upevniti a šířiti na jeho hrobě, a tak se stalo.

(Dokončené.)

Katechetská hlídka.

Katecheta Václav Vajs,

který roku 1908 byl z těch, kteří dali popud k založení „Kroužku katechetů v Plzni“ a za deset let potom s farářem Tomanem založil v Praze „Klub duchovenstva československé strany lidové“, slavil dne 31. května 1932 abrahamoviny. Vajs je rodákem z Křížků na Turnovsku a po svém vysvěcení na kněze roku 1905 byl krátký čas v duchovní správě, načež stal se katechetou v Plzni. Nyní působí v Praze, je literárně činný, pracuje ve škole, na kazatelně a ve spolcích. Napsal řadu básní, vedl dospívající mládež, byl redaktorem jejího časopisu „Dorost“, v němž mládež burcoval v dobách, kdy všechno stálo proti církvi katolické. Psal téměř do všech našich katolických listů, vydal několik časových brožur a k svatováclavskému mileniu krásné dramatické dílo „Kníže“, jemuž dostalo se ceny „Duchovní české akademie“, založené z nadání prof. Ježka. Jeho přičiněním mnoho dítek na školách, na kterých vyučoval, vrátilo se do církve i s rodiči, z nichž mnozí dali své dítky dosud nekřtěné pokřtiti. Katecheta Václav Vajs jest arcibiskupským notářem. Do druhé padesátky přejeme mu hojnosti zdaru a požehnání od Pána Boha.

O hromadných zpovědích žactva

mluvil na letošní svatojánské pouti kněží v Nepomuku budějovický biskup. Zavrhoval hromadné sv. zpovědi dětí a pravil s důrazem: „Není horšího šlendriánu

nad hromadné sv. zpovědi! Při nich není možno vésti děti individuálně, děti z nich nemají mnoho užitku a katecheta má po nich těžké svědomí a skoro žádnou vnitřní radost.“ — Na této schůzi přednášel budějovický spirituál Reban o náboženském vedení mládeže v posledním školním roce před vstupem do života. Přednáška obsahující mnoho důležitých a cenných pokynů vychovatelských bude vydána tiskem.

Sjezdu Sdružení katolické mládeže v Čechách

konaného v neděli 22. května na Slovanském ostrově v Praze bylo přítomno 700 delegátů, kteří zastupovali 12.000 členů. SKM má heslo: „Sebevýchovou a vlastní reformou k obrodě společnosti v duchu křesťanském.“ Na sjezdu byl přijat návrh, aby příštím rokem konal se sjezd české a slovenské katolické mládeže z celé republiky.

Pravidla českého pravopisu

mají vyjít v novém, zcela přepracovaném vydání. Toto vydání má být přizpůsobeno praktickým zkušenostem a potřebám. Jest opravdu na čase, aby byl český pravopis ustálen, pokud ovšem ustálení připouští vývoj živého jazyka.

Celoroční průkazky pro učitelstvo národních škol

byly ministerstvem železnic povoleny od letošního 15. června do 14. června následujícího roku. Žádosti zasílají se jako dosud, sepisné 50 Kč, kolek 5 Kč pro III. třídu a 10 Kč pro II. třídu vozovou. Letos možno zasílati žádosti až do 15. září, v příštích letech již v dubnu a květnu, v ostatních měsících jen výjimečně. Sníženky vydávány budou do 15. září, prázdninové průkazky vydávány nebudou. Kdo již má prázdninovou průkazku na létošek, může požádati o její prodloužení do 14. června za příplatek 20 Kč. Podobně budou prodlužovány i celoroční průkazky i výpomocnému učitelstvu, ovšem že na potvrzení příslušné správy školy.

Třinácté služné.

Plzeňský tisk národně-demokratický prozrazuje, že do úhrad svého hospodářství zabral ministr. financí již i položku 118 milionů Kč, jež ještě zbyla v položce třináctého služného. Tím by bylo 13. služné pro rok 1932 celé pohřbeno, nejen část jako při snížení roku 1931.

Spolek laických učitelů katol. náboženství v Čechách

připravuje třetí poučný sjezd na první týden po ukončení školního roku, spojený s duchovním cvičením.

Laická katechese.

V časopise „Ve službách Královny“ (čís. 6) v článku Katolická akce píše P. Alois Stork T. J. o laické katechesi, která je dvojího druhu: po domech a ve školách. „Dnes se obvykle myslí na katechesi ve školách. Ta snad nebude trvalá, ač sotva lze si představití dohlednou dobu, kdyby byl takový nadbytek duchovenstva, že při všeliké té práci a péči, která vyžaduje dnešní duchovní správa, má-li opravdu býti na výši svého poslání, mohlo by duchovenstvo také plně

zastati rovněž vyspělou náboženskou výchovu a výuku dítek ve všech školách. Laická katechese ve školách uplatnila se u nás pro nedostatek duchovenstva skoro ve všech diecesích a vzhledem k poměrně krátké přípravě těchto katechetů, kteří namnoze neměli ani středoškolského vzdělání, může se vykazati výsledky dobrými. V cizině se věnuje výchově laických katechetů péče mnohem větší. Žádá se středoškolského vzdělání a kursy se konají dvě léta v hodinách večerních na bohosloveckých fakultách. To umožňuje inteligenci za dne zaměstnané připravit se pro laickou katechesi... Velká potřeba laických katechetů a katechetek jeví se v Čechách, menší na Moravě. V olomoucké diecési vyučují náboženství na školách vedle kněží pouze řeholní sestry. Zato však je velká nouze o laické katechety v litoměřické diecési, kde pro nedostatek českého duchovenstva není katechetů na mnohých českých menšinových školách v německých krajích... Laická katechese na školách v přítomné době považuje se jako výpomocná akce pro duchovní správu, kde není katechetů-kněží, a bývá svěřena laikům, kteří podle státních zákonů dostávají jen remuneraci za každou hodinu skutečně vyučovanou a náhradu cestného do vzdálenějších přesporních škol. Tyto poměrně malé honoráře, které se vyplácejí teprve po uplynutí semestru, nemohou stačiti k plnému zaopatření. Proto může laické katechesi na školách se věnovati jen osoba, která není odkázána na tyto příjmy, anebo která má ještě jiné příjmy.“ P. Stork míní, zda by nemohly vypomáhati duchovenstvu při výuce náboženské na školách mariánské sodálky, které nejsou odkázány na výdělek a mají pevné zaopatření. „Kdyby snad časem této výpomoci třeba nebylo, měly by znamenitou kvalifikaci pro katechisaci lidstvo pro nauku Kristovu. Instituce náboženského vyučování po domech a v rozsukromou, která poroste tou měrou, jakou církev bude opět získávati zklamané dinách je v Německu a Holandsku již ustálena a tvoří důležitou součástku soustavné duchovní správy ve městech a nábožensky smíšených krajích.“ O potřebě přípravy na takovou katechesi laickou i u nás píše P. Stork dále v uvedeném článku. — U nás máme nedávno vydanou příručku pro vyučování těch, kteří žádají vstoupiti do církve katolické, kterým se dosud nedostalo náboženské výchovy a vzdělání v duchu církve sv. O této příručce: „Život podle víry“ od Jos. Hronka, bude ve „Vychovatel“ časem pojednáno.

Pokus o nový německý katechismus,

nový v pravém slova smyslu učinil katecheta v Liberci Josef Kindermann. Upuštěno od názvu katechismus a dán nový: „Warum ich katholisch bin. Ein Religionslehrbuch. Warnsdorf.“ Upuštěno od obvyklého urovnání učiva, jinak upraven tekst, vše se podává jiným způsobem, vše nové proti dosavadním katechismům.

Květnová akce katolického studentstva

krásně byla zahájena. Projevy a pastýřské listy československého episkopátu promluvily po prvé v dějinách hnutí studentského do srdcí naší veřejnosti. S nadšením a zápalom sjíždělo se studentstvo na posvátných místech naší vlasti, aby manifestovalo lásku svého mládí a oddanost svého srdce Královně máje, když dostalo se ocenění jeho snah a povzbuzení k další práci z úst jeho duchovních vůdců. Ve Staré Boleslavi bylo přes 250 studentů a studentek, v Římově u Českých Budějovic na 200

účastníků, na Sv. Hostýně na 500 účastníků, z nichž bylo 250 poutníků studentských. Na všech těchto místech byly uspořádány improvizované studentské tábory.

Přesné datum dne ukřižování Pána Ježíše

pokusili se již stanoviti mnozí učenci. Farář A. H. v B. (Morava) na základě tabulek sestavených současným astronomem F. K. Ginzelem o úplňcích měsíce od r. 500 před počátkem až do r. 100 po počátku našeho letopočtu, tvrdí: „Podle historického badání je den smrti Páně 7. duben roku 30 našeho letopočtu — datum podle kalendáře juliánského, převedeno na kalendář gregoriánský bylo to 5. dubna a to je výroční den smrti Páně.“ (Lid. listy 10. dubna 1932.) Podle něho Kristus Pán prožil troje velikonoce a učil dva a čtvrt roku. — Jiní opět soudí na základě týchž astronomických tabulek, že ukřižování Ježíše Krista stalo se v pátek 3. dubna roku 33. juliánského kalendáře.

Patronové práce katechetické.

Sv. Otec vydá breve, jímž sv. Karel Boromejský a sv. Robert Belarmin prohlašují se za patrony katechetické práce.

Kanovník dr. Antonín Eltschkner,

byl při změnách v pražské metropolitní kapitole jmenován prelátem scholastikem.

Kardinál Petr Gasparri,

dlouholetý státní tajemník vatikánský, který dožil se 5. května 80. narozenin, předložil sv. Otci nový katechismus napsaný latinou a vlaštinou. Na rozkaz sv. Otce poslal kardinál státní tajemník Pacelli kardinálu Gasparrimu list, v němž mu děkuje za velkou vykonanou práci. Staříčský kardinál je duševně úplně čilý, pracuje vědecky v oboru církevního práva a píše své paměti.

Dílnu sv. Josefa v Nazaretě

objevil letos v Jerusalemě zemřelý P. Prosper Viand z řádu sv. Františka, který konal vykopávky v Nazaretě a při nich dílnu objevil a ve své vědecké knize pravost nálezu dokazuje.

Darwinismus v moderní době.

Padesáté výročí smrti anglického vědce Ch. Darwina oživilo opět otázku darwinismu v dnešní době. Nynější věda říká, že Darwinovy teorie o výběru druhů a o životním boji jsou už dnes naprosto opuštěny. Smrtnou ránu zasadil darwinismu opat Jiří Mendel svou naukou genetickou.

Sven Hedin o víře v Boha.

Slavný švédský cestovatel a přírodopysce světového jména dr. Sven Hedin, podnikl jedinečné výpravy do srdce Asie, jež mu zajistily nejčestnější místo v dějinách badatelství. Na hostině, která byla uspořádána na oslavu nového šťastného návratu z nebezpečné výpravy, promluvil oslavenec mezi jinými i těchto několik

významných slov: „Nezapomínejte, že jest Bůh, jež řídí naše osudy. Lituji těch, kteří tvrdí, že není Boha. Byl jsem uvnitř Asie odloučen od celého civilisovaného světa, stál jsem sám a sám na vrcholcích nejvyšších hor. Přál bych všem těm, kteří tonou v náboženské skepsi, aby stanuli jednou na těch místech, kde stanula po prvé noha moje. Tam by pocítili jako já, jak malým a ubohým tvorem jest člověk proti všemocné ruce toho, jež svět stvořil. Tam by jasně poznali, že jedině vedoucí a chránící dobrotivá ruka Nejvyššího řídí jistě a spolehlivě kroky naše pustinami nesmírných dálek, jichž konců nedovede člověk po lidstvu domyslit.“ Tato slova slavného badatele jsou velkou modlitbou k Bohu. — Jsou písní o nekonečné boží dobrotě, jsou slavným vyznáním víry, které uchvacuje svou upřímností.

„Cesta k Bohu“

jest název nové prvouky pro 1.—3. školní rok, kterou připravuje do tisku profesor Josef Hronek. Kniha bude ozdobena 68 barevnými obrazy.

Dva trny z trnové koruny Kristovy

s ověřovacími listinami má prý P. Ludvík Wegmann ve Vídni u minoritů na Alserstrasse, jakož i vzácnou sbírku více než 2000 ostatků svatých.

Český překlad Summy sv. Tomáše Aquinského

vychází v 8archových sešitech, každá část má dva archy. — Vyšel již sešit druhý, a bude-li se ve vydávání postupovati jako dosud, bude Summa česká dokončena ve třech letech. Překlad a úprava díla jsou prvotřídní a proto i zájem o Summu roste (je na 1600 přihlášených odběratelů). Na překladu pracují obětaví OO. dominikáni olomoučtí.

Žákovské časopisy,

aby se mohly ve škole rozšiřovati, je třeba, aby měly schválení ministerstva školství a národní osvěty.

Katechetický kongres v Portugalsku.

Letos v červnu bude konán na popud portugalského episkopátu v městě Braga v sever. Portugalsku první národní katechetský kongres. (Braga je sídlem arcibiskupa primasa portugalského, nedaleko je slavné poutnické místo Santuario do bom Jesus do Monte.) Pro slavnostní schůze určeny přednášky o encyklice „Divini illius magistri“, ve schůzích jednotlivých odborů má býti probráno přes 60 časových otázek. Tyto referáty rozděleny ve dvě oddělení, v prvním jednáno bude o kongregacích křesťanského učení ve farnostech, seminářích a v soukromých školách, ve druhém oddělení pojednáno bude o organizaci náboženského vyučování ve čtyřech skupinách: 1. o náboženské výuce dítek, 2. o vyučování dospělých, 3. o vyšší náboženské kultuře, 4. o vzdělání laických katechetů.

Nový časopis pro mládež

počal vycházeti s názvem „Dej mi srdce své“, list katolických jinochů a dívek, který rediguje a vydává František Lilich, učitel katolického náboženství,

Praha XIV Dolní Krč 247. List tiskne se v tiskárně Družstva Vlast, je velmi pěkně vypraven. Dvě dosud vyšlá čísla mají pěkný obsah, přiměřený mládeži, pro kterou je časopis určen. Časopis vychází měsíčně mimo hlavní prázdniny. Číslo stojí 1 Kč.

Ministerstvo školství proti zavedení svátku otců.

Podle vzoru „svátku matek“ byla zahájena akce pro zavedení „svátku otců“, narazila však na odpor ministerstva školství, které neuznává důvodu pro takové zavádění, neboť o správný poměr dětí k rodičům pečují učebné osnovy a školská správa se snaží i jiným způsobem tuto stránku výchovy podporovati. — Kdyby se děti naučily ve školách řádně desateru, nemusely by se hledati moderní náhražky. Znehodnotili jste u dítěte náboženství, parádami ho nenahradíte.

Odstranění náboženství ze středních škol?

Všeobecné vzrušení vzbudily zprávy novin o zamýšleném snížení počtu hodin náboženství ve vyšších třídách středních škol. Nejen katolické náboženské časopisy odsuzují takové záměry a stavějí se proti nim, ale i jinověrci postavili se do jedné řady s nimi. Národní noviny (čís. 29, ze dne 9. března 1932) píší: „Mládež vychovaná bez Boha, bez náboženství nemá ideálu, nemá mravnosti, nemá charakteru a přece je dobře známo, že základem státního a společenského pořádku je právě mravnost. charakternost a náboženská výchova...“ V přehledě o světových církevních událostech píše referent Linzer-Quartalschriftu (r. 1932 str. 191) o tomto pokuse v ČSR a odvozuje z toho důkaz nedůstojného postavení náboženského vyučování na naší střední škole, kde je ono hodnoceno méně jak tělocvik. (Kultura, roč. IV č. 5. v Trnavě.)

Literatura.

Dominik Pecka: **Tajemství života.** Aforismy. Vydalo Ústředí katolického studentstva čsl., Praha II., Spálená 15. jako I. svazek Edice „Jitra“, v souvislosti s akcí: Květen katol. studentstvu. Cena Kč 4.50.

Známý spisovatel P. Dominik Pecka vydal krásnou knihu aforismů o smyslu života, o zdraví a o lásce. Kniha je psána v první řadě pro studentstvo. Krásnými a výstižnými slovy píše spisovatel v první části o smyslu života, který je šťasten jen tehdy, má-li za cíl život posmrtný, život věčný, jsou-li činy jeho řízeny pod zorným úhlem věčnosti. V druhé části doložené četnými pořekadly a výroky spisovatelů děl filosofických, lékařských, pedagogických a sociologických, píše o tom, že veškeren umělý pohyb, gymnastika, sport je jen náhrada za to, aby lidské tělo bylo udržo-

váno při zdraví, když civilizací se mu nedostává tolik pohybu, kolik je třeba, aby bylo udržováno v normálním, svěžím, zdravém stavu. V třetí části, velmi důležité a časové pro dnešní mládež, všímá si slovy vybranými problémů sexuálních ve vztahu a právě lásce muže a ženy. Láska je principem umění, smysluplnost je principem pornografie. Panictví muže a dívky není jen privilegiem klášterů, nýbrž vůně panictví má naplniti všechna zákoutí světa. K tomu však nestačí jen síla rozumu, nýbrž je nutně třeba síly vůle. — Celá kniha je prochnuta láskou podati dnešní mládeži několik přátelských rad. Každý student a studentka a mladý člověk vůbec, který chce vážně jíti do života, měl by si tuto knihu přečísti a zamyslit se nad jejím hlubokým obsahem.

V Praze v červnu 1932

Libuše pasta zubní

Zaručená ochrana zubů a celé dutiny
ústní

V tubách po 3 a 5 Kč.

Libuše zubní pasta

i nažloutlé zuby zbělí a zdravé je
udržuje.

Vzorné malby pokojů

provádí firma

THEODOR HLADKÝ

odborný malířský závod

Praha I, Vězeňská ul. č. 2

Telefon 633-09

podle vlastních i dodaných návrhů za ceny konkurenční

DOPORUČUJEME: 3.50 m dlouhé zbytky pánských vlněných látek 140 cm šíře za pouhých Kč 59.—, 3.50 m dlouhé zbytky dámských látek 115 cm šíře za pouhých Kč 38.— za celý kus zasílá přímo továrna **V. KRAUS, Vír na Moravě**. Pište ještě dnes.

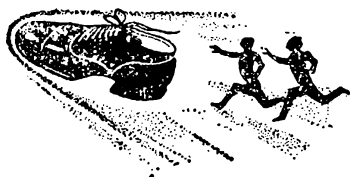
Veškeré farní tiskopisy

Telefon 236.26

přesně podle předpisu Cod. iur. can. jakož i všechny
tiskopisy pro soukromou potřebu dodá nejlevněji jedinečně

Telefon 236.26

Družstvo Vlast, Praha II, Žitná 26

Doháníme Baťu

Co dokázal v botách, dokážeme v látkách

Vítězíme kvalitou. — Sloužíme láci. Naše zboží jde od nás přímo k Vám, proto je tak laciné, to jest tajemství naší láce. Kupujte u nás v zájmu své kapsy! — Objednejte, spolehněte se, budete určitě spokojeni.

KALHOTY pánské: štrukturované Kč 13.—, 15.— z jelenice čertova kůže, celým světem oblíbené; lepší druh k neroztrhání Kč 24.—, 28.—, 36.—, kalhoty z pěkných zimních látek Kč 28.—, 35.—. Kalhoty Werdunus s tříletou zárukou při nejtěžší práci Kč 65.—, 75.—, kalhoty manžestrové (sametky) Kč 35.—, těžký druh zvláště pevný Kč 49.—, z vojenského sukna zimní, teplé, jen nejpevnější druh Kč 49.—, 59.—, kalhoty kamgárnové, tmavé, proužkované na svátek, chloubka našeho závodu, každý je s nimi náramně spokojen, Kč 69.—, 79.—. Kalhoty z vlněných látek, moderní jemné vzory Kč 89.—, 99.—, 119.—. **RAJTKY** jelenicové nejlepší Kč 39.—, z nejlepších jezdeckých kordů, velmi pěkně zhotovené, Kč 55.—, 69.—. **PUMPKY** jen z nejl. praktických látek moderních Kč 59.—, 79.—, 99.—. Na přání ochotně zhotovíme i abnormální velikost. Udejte délku a šířku v pasu. **SUKNĚ** vrchní polovlněné s hedvábím Kč 16.—. **KOSILE** pánské kalikové silné Kč 9.—, 12.—, s hedvábnou náprsenkou zvl. pevné Kč 12.—, 14.—, 16.—, zefirové pevné Kč 10.—, 14.—, nejtěžší druh nezníčitelné, Kč 18.—, šifonové bílé nejlepší druh sváteční Kč 15.—, 18.—, 22.—, flanelové zvl. pevné, pěkné vzory Kč 12.—, 16.—, 17.—. Trikové velmi teplé a pevné Kč 16.—, 19.—. **SPODKY** pánské: z vojenského kalika, zvl. silné Kč 6.—, 9.—, 10.—, grádlové bílé, nejlepší druh na svátek Kč 9.—, 12.—, 16.—, barchetové modré nejlepší, Kč 12.—, 16.—, trikové zimní teplé nezníčitelné Kč 14.—, 17.—. **KOSILE DÁMSKÉ:** flanelové zvl. pevné, pěkné vzory Kč 12.—, 15.—, chiffonové s vyšíváním Kč 6.—, 9.—, nejjemnější nádherně vyšívání Kč 12.—, 15.—, 17.—. **KOMBINÉ** dámské ve všech barvách Kč 10.—, 12.—, nejjemnější druh se skvostným vyšíváním, nejoblíbenější Kč 17.—, 19.—, nejkrásnější přepychové Kč 26.—. **REFORMKY** v každé barvě Kč 7.—, 9.—, 11.—. **KAPESNIKY** velké bílé tucet Kč 12.—, 24.—. **PONOŽKY** zvláště pevné 6 párů pouze Kč 15.—, cvirnové nezníčitelné 6 párů Kč 25.—, vlněné na zimu nejlepší, pevné Kč 8.—, 12.—, 16.—. **PUNČOCHY** dámské lepší druh s hedvábím Kč 8.—, 12.—, 16.—, vlněné teplé nejl. Kč 10.—, 14.—, 17.—. **SVETRY** pánské i dámské moderní Kč 16.—, 25.—, 30.—, 49.—. **OBLEKY** pánské podle míry šité pracovní pevné Kč 59.—, 69.—, 89.—, vlněné v nejl. provedení na svátek Kč 189.—, 230.—. **OBLEČKY CHLAPECKÉ** pro zimu vlněné zvláště pěkné, vkusně ušité Kč 45.—, 69.—, 79.—, 89.—, 99.—. Udejte stáří. **SUKNO** černé neb modré na pánský sváteční oblek 3 metry za Kč 99.—, 179.—. **PLATNO** bílé (veba) 10 m Kč 35.—, 55.—. **KALIKO** zvláště silné lepší 10 metrů za Kč 25.—, 35.—. **KANAFASY** nejtrvanlivější 120 cm šíře 10 m jen Kč 59.—, 79.—. **DEKY** na přikrytí 2 kusy Kč 39.—, 49.—, nejlepší krásné květované 89.—. **HOUNĚ** na koně 2 kusy Kč 49.—, 69.—, čistě vlněné nejlepší, 2 kusy Kč 129.—, 159.—, 199.—. Žádné jiné výlohy neúčtují. Objednejte si raději víc, vždyť to je tak levné. Až se přesvědčíte, už nikdy nekoupíte jinde než v našich solidních **ČESKOMORAVSKÝCH TEXTILNÍCH TUSLOVÝCH PODNÍCÍCH V BENÁTKÁCH**, pošta **JIMRAMOV, ČSR.**

Pište, že jste četli insert ve V y c h o v a t e l i. Obdržíte ještě 5% slevy.

Administrace doporučuje tuto solidní firmu k hojnému nákupu.

K n i h t i s k á r n a

D r u ž s t v a V l a s t

P r a h a I I, Ž i t n á u l i c e č. 26

provádí veškeré tiskové práce ve v z o r n é ú p r a v ě
v c e n á c h k o n k u r e n č n í c h a v n e j k r a t š í d o b ě.

V o l e j t e t e l e f o n 23626.

VYCHOVATEL

Měsíčník pro otázky výchovatelské, školské a katechetské

REDAKTOR FR. H. ŽUNDÁLEK

ROČNÍK XLVII V PRAZE V ŘÍJNU 1932

O B S A H

Fr. H. Žundálek: PhDr. Arnošt Jan Žižka.

Fr. Košák: VII. katechetský kurs na Velehradě.

Fr. Wolf: Svatý Václav a láska k vlasti.

Fr. Košák: Laický apoštolát a vyučování náboženství.

Observator: Náboženská výchova.

Štěpán Goldschmid: Kterak pracovati pro smír božského Srdce
Páně?

Karel Uhl: Svatý Benedikt a jeho řád.

Observator: Žluté rukavice.

Dr. Lubomír Petr: Nové učebnice katolického náboženství na
středních školách v Německu.

Tomáš Josef Jiroušek: Marie Antonie, její život a literární
tvorba v letech 1781—1831.

Observator: Laická škola v Mexiku.

PhDr. Arnošt Jan Žižka: Kulturní přínosy amerických Čechů.
Katechetská hlídka.

Zprávy.

Literatura.

7-10

MAJITEL A VYDAVATEL DRUŽSTVO VLAST V PRAZE II

„Vychovatel“ vychází 1. každého měsíce a předplácí se v administraci pro československou republiku celoročně 30 Kč, půlletně 15 Kč. Do ostatních zemí a do Ameriky 46 Kč. Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. čís. 570-II. Tam zasílá se předplatne, adresují reklamace, jež se nepečetí a nefrankují. — Rukopisy pro „Vychovatele“ a redakční výtisky zasílány buďtež přímo na adresu: Redakce „Vychovatele“ Praha II., Žitná ulice 26 n.

Používání novinových známek povoleno řed. pošt a telegr. v Praze čís. 226.202/VI.-1924.

Vlct. předplatitel'ov a odoberatel'ov „Vychovatele“ touto cestou prosíme, aby se svoje předplatné vyrovnali, kteří tak ešte neučinili.

Snažně prosíme všechny, kdož nám dosud předplatného nezaslali, aby tak co nejdříve učinili.

Táhneme s Vámi za jeden provaz!

Chceme láci a jdeme příkladem vstříc!

Stlačili jsme ceny látek, obleků a prádla. Zvýšili jsme kvalitu. Nabízíme Vám nejlepší výrobky za nejnižší ceny. Přesvědčte se osobním nákupem neb objednávkou o Tušlových levných cenách a výborné jakosti. Mějte k nám důvěru. U nás koupíte dobře. Vyberte si ještě dnes, co potřebujete. Budete určitě spokojeni.

KALHOTY pánské: štrukturované Kč 13.—, 15.— z jelenice čertova kůže, celým světem oblíbené; lepší druh k neroztrhání Kč 24.—, 28.—, 36.—, kalhoty z pěkných zimních látek Kč 28.—, 35.—. Kalhoty Werdunus s tříletou zárukou při nejtěžší práci Kč 65.—, 75.—, kalhoty manželstrové (sametky) Kč 35.—, těžký druh zvláště pevný Kč 49.—, z vojenského sukna zimní, teplé, jen nejpevnější druh Kč 49.—, 59.—, kalhoty kamgárnové, tmavé, proužkované na svátek, chloubka našeho závodu, každý je s nimi náramně spokojen, Kč 69.—, 79.—. Kalhoty z vlněných látek, moderní jemné vzory Kč 89.—, 99.—, 119.—. **RAJTKY** jelenicové nejlepší Kč 39.—, z nejlepších jezdeckých kordů, velmi pěkně zhotovené, Kč 55.—, 69.—. **PUMPKY** jen z nejl. praktických látek moderních Kč 59.—, 79.—, 99.—. Na přání ochotně zhotovíme i abnormální velikost. Udejte délku a šířku v pasu. **SUKNĚ** vrchní polovlněné s hedvábím Kč 16.—. **KOŠILE** pánské kalikové silné Kč 9.—, 12.—, s hedvábnou náprsenkou zvl. pevné Kč 12.—, 14.—, 16.—, zeřírové pevné Kč 10.—, 14.—, nejtěžší druh nezníčitelné, Kč 18.—, šifonové bílé nejlepší druh sváteční Kč 15.—, 18.—, 22.—, flanelové zvl. pevné, pěkné vzory Kč 12.—, 16.—, 17.—. Trikové velmi teplé a pevné Kč 16.—, 19.—. **SPODKY** pánské: z vojenského kalika, zvl. silné Kč 6.—, 9.—, 10.—, grádlové bílé, nejlepší druh na svátek Kč 9.—, 12.—, 16.—, barchetové modré nejlepší, Kč 12.—, 16.—, trikové zimní teplé nezníčitelné Kč 14.—, 17.—. **KOŠILE DÁMSKÉ**: flanelové zvl. pevné, pěkné vzory Kč 12.—, 15.—, chiffonové s vyšíváním Kč 6.—, 9.—, nejjemnější nádherně vyšívání Kč 12.—, 15.—, 17.—. **KOMBINÉ** dámské ve všech barvách Kč 10.—, 12.—, nejjemnější druh se skvostným vyšíváním, nejoblíbenější Kč 17.—, 19.—, nejkrásnější přepychové Kč 26.—. **REFORMKY** v každé barvě Kč 7.—, 9.—, 11.—. **KAPESNIKY** velké bílé tucet Kč 12.—, 24.—. **PONOŽKY** zvláště pevné 6 párů pouze Kč 15.—, cvirnové nezníčitelné 6 párů Kč 25.—, vlněné na zimu nejlepší, pevné Kč 8.—, 12.—, 16.—. **PUNČOCHY** dámské lepší druh s hedvábím Kč 8.—, 12.—, 16.—, vlněné teplé nejl. Kč 10.—, 14.—, 17.—. **SVETRY** pánské i dámské moderní Kč 16.—, 25.—, 30.—, 49.—. **OBLEKY** pánské podle míry šité pracovní pevné Kč 59.—, 69.—, 89.—, vlněné v nejl. provedení na svátek Kč 189.—, 230.—. **OBLEČKY CHLAPECKÉ** pro zimu vlněné zvláště pěkné, vkusně ušité Kč 45.—, 69.—, 79.—, 89.—, 99.—. Udejte stáří. **SUKNO** černé neb modré na pánský sváteční oblek 3 metry za Kč 99.—, 179.—. **PLÁTNO** bílé (veba) 10 m Kč 35.—, 55.—. **KALIKO** zvláště silné lepší 10 metrů za Kč 25.—, 35.—. **KANAFASY** nejtrvanlivější 120 cm šíře 10 m jen Kč 59.—, 79.—. **DEKY** na přikrytí 2 kusy Kč 39.—, 49.—, nejlepší krásně květované 89.—. **HOUNĚ** na koně 2 kusy Kč 49.—, 69.—, čisté vlněné nejlepší, 2 kusy Kč 129.—, 159.—, 199.—. Žádné jiné výlohy neúčtují. Objednejte si raději víc, vždyť to je tak levné. Až se přesvědčíte, už nikdy nekoupíte jinde než v našich solidních **ČESKOMORAVSKÝCH TEXTILNÍCH TUŠLOVÝCH PODNÍCÍCH V BENÁTKÁCH**, pošta **JIMRAMOV, ČSR**.

Pište, že jste četli insert ve Vychovateli. Obdržíte ještě 5% slevy.

Administrace doporučuje tuto solidní firmu k hojnému nákupu.

VYCHOVATEL

MĚSÍČNÍK PRO OTÁZKY VYCHOVATELSKÉ,
ŠKOLSKÉ A KATECHETSKE

ROČNÍK XLVII · 1932
ČÍSLO 7 — 10

PhDr. Arnošt Jan Žižka.

Fr. H. Žundálek.

Českomoravská vysočina je rodným krajem dr. Arnošta Jana Žižky, staroslavné město Humpolec jest jeho rodným místem. V Humpolci narodil se zesnulý profesor bohoslovecké fakulty v Praze dr. Kryštůfek, jakož i dr. Aleš Hrdlička, věhlasný kurátor národního anthropologického musea ve Washingtoně.

Otec dr. Žižky Josef pěstoval soukenické řemeslo, které tehdy bylo značně rozšířeno v Humpolci.

Jan Žižka, tak sluje křestním jménem dr. Žižka, narodil se dne 23. března 1889 a vychodil v Humpolci obecnou školu a dvě třídy měšťanské v Humpolci. Prožil radostné mládí v romantickém okolí Humpolce, známého hradu Orlíku, nedaleké Lipničky, poutního místa Skály u Věže a Želiva (ro-

diště jeho matky Anny, roz. Zítka), kde je historický klášter premonstrátské kanonie. Jeho dědeček býval šafářem želivských dvorů, jmenovitě Smrdova. — Po zavedení železných stavů do soukenického řemesla ochablo toto odvětví našeho průmyslu; po příkladě jiných krajanů hledal otec Josef Žižka svého štěstí v Americe a odebral se do města Clevelandu, kde se usadil r. 1903. Janovi bylo tehdy 14 let.

Odchod z rodinných chaloupek na Českomoravské vysočině byl na denním pořádku u synů a dcer tohoto kraje. Většina jich odcházela v té době na řemesla a do služby do Vídně. Není tudíž divu, že do prvních dojmů a vzpomínek dětí Českomoravské vysočiny zapadaly rozhovory o Vídni, neboť téměř z každé rodiny žil tam některý příslušník. A zvláště v letní době, když vyučení hoši a zpanštělá děvčata se ukázala v rodišti, stala se Vídeň pro tento okršlek významnějším a živějším místem nežli samotná Praha. Také Jeník Žižka měl ve Vídni několik tetiček a strýčků a

bratra Rudolfa, který se tam učil truhlářství. Jeho a dvě mladší sestry byl by potkal stejný osud, kdyby nebyl nastal odchod do Ameriky, kde našel otec zaměstnání v továrně na výrobu pokrývek a playdů.

Hned třetího dne po příjezdu do Clevelandu dal se mladistvý Jan Žižka zapsat do večerní školy, jež byla v provozu pro vyučování přistěhovalců jazyku anglickému. Toho roku byl na této škole učitelem mladý americký Čech Edvard Černý, posluchač právnické fakulty. Protože tato škola byla v hranicích české osady sv. Prokopa v Clevelandu, činili čeští účastníci večerních kursů většinu. Zápolili mezi sebou o prospěch i prvenství a nabývali tím horlivěji a rychleji znalosti řeči anglické. Velkou výhodou pro Jana bylo vzdělání na humpolecké měšťanské škole, poněvadž dala širší rozhled a pochopení situace, že anglická řeč k úspěšnému životu v Americe jest nevyhnutelně potřebna, a to přispělo k usilovné snaze získati znalost tohoto jazyka v brzké době.

Po odchodu dr. Černého do praxe přišel na školu jiný učitel, již starší pán, Wilcox, který byl členem zkušební komise žadatelů do státní služby poštovní. Je přirozené, že získal několik účastníků večerní školy pro přípravné studium k těmto zkouškám. Tím dán opět nový popud snahám našeho mladého vystěhovalectva, aby se dále vzdělával a připravoval pro americké poměry a život.

Jan Žižka v počátcích vystěhovaleckého života vystřídal několik zaměstnání. Nejprve byl zaměstnán v továrně, kde se vyráběla železná litina a náčiní ke kamnům a pak přešel do továrny na výrobu rámců. Druhým rokem pak vstoupil do pekařského závodu krajana Josefa Jiříka, rodáka ze Šumavy.

Účastnil se čile i společenského života; byl členem dramatického spolku Bole-slava Jablonského, Katolického Sokola a rytířů sv. Jana při zmíněné osadě sv. Prokopa. Společenský život, jakož i národní cítění této osady bylo účelně vedeno, neboť byl tam výtečný duchovní správce monsignore Petr Červený, národně uvědomělý kněz ryzího charakteru, rodák z Domažlic. A tak současně s nabýváním amerického vzdělání šlo u Jana Žižky ruku v ruce prohloubení českého vědomí ve vzdálené vlasti. Ze spolkové činnosti vážil Jan jakési stálé spolucítění a sounáležitost se starou českou vlastí. K tomu přispěla nemálo též četba katolického dvojtýdenníka „Katolika“ a místního časopisu „Američana“. Byl zakladatelem „Katolického Sokola“ v Clevelandu, jeho předsedou a čestným členem.

Po čtyřletém pobytu a přípravném studiu byl v 18 letech věku svého připuštěn ke zkouškám na poštovního úředníka a vykonal tyto zkoušky s dobrým prospěchem.

Avšak již v této době vábila jej touha státí se knězem. Na doporučení monsignora Petra Červeného byl Jan Žižka přijat na studie v koleji sv. Ignáce, nynější to John Carroll university v Clevelandu, která byla ve správě otců jesuitů. I tu byly počátky vyššího studia velmi svízelné a jen odhodlané snaze a vytrvalosti podařilo se Janu Žižkovi setrvati na započaté dráze.

Rodiče nebyli nijak hospodářsky zabezpečeni, aby Jan mohl vážit z jejich finančního fondu; neboť byly tu ještě starosti se splátkami na vlastní domek, jež si rodiče pořídili. Proto Jan byl částečně odkázán na dobývání vlastního chleba. A to jest u amerického studentstva běžným zjevem, že se vydržují studenti vlastní prací na studiích. Jan Žižka byl zaměstnán u nejstarší firmy obchodní William Taylor, která měla velký obchod, v němž nakupovaly přední rodiny clevelandské, jmenovitě

anglického původu. Také roznášel balíčky zboží a při tom měl příležitost přijít do rodin, poznati jejich život, domácí zařízení. Zavítával i do rodiny guvernéra Herricka, proslaveného vyslance Spojených států amerických za války v Paříži, jakož i do rodiny mladistvého letce Lindbergha. Později byl zaměstnán u české firmy K. Koryta a bratří.

Po dokončení šestiletého klasického studia r. 1915 v Clevelandě — začal studovati r. 1909 — odebral se na filosofická a bohoslovecká studia do velkého semináře kněžského „grand seminar“ v Rochestru ve státě novoyorském, kam jej poslal clevelandský biskup F. A. Farelli. Tento seminář měl 230 studentů. Tehdy již také pro Jana Žižku přestala povinnost starati se o vlastní vydržování.

Když se zdálo, že jest u cíle svých snah a tužeb, potkala jej nemilá věc, že tam ochuravěl nervově; a proto byl nucen studia na rok přerušiti. Snad řízením Prozřetelnosti boží přestávka měla jistý účel, neboť Jan Žižka odejel do opatství sv. Prokopa v Lisle u Chicaga, v naději, že v přátelštějším prostředí českých benediktinů se uzdraví a případně bude moci i pokračovati ve studiích. Konal na venkovském sídle tom lehčí práce při hospodářství pro zotavení. Tam cítil zase touhu vstoupiti do řádu sv. Benedikta a byl přijat. Zkušební rok noviciátu konal v opatství sv. Jana v Collegeville ve státě Minnesotě. Pobyt v tomto pěkném venkovském zátiší prospěl velice ochuravělým nervům, tak že Jan Žižka, řeholním jménem Arnošt, mohl se věnovati filosofickému a bohosloveckému studiu v semináři českých benediktinů sv. Prokopa v Lisle v letech 1918/19 až 1922/23.

Dne 26. května 1923 v 34. roce věku byl vysvěcen na kněze arcibiskupem chicagským Mundeleinem, nynějším kardinálem. Primici měl druhého dne v chrámu sv. Prokopa v Clevelandě, kde bydleli rodiče a příbuzní. Jeho známosti, kterých nabyl za svého výdělečného postavení, přispěly nemálo k tomu, že tak slavně byla slavena jeho první mše sv., která byla korunováním jeho usilovných snah, že na vlastní pěst se vyšinul na povýšené místo kněze. Je přirozené, že to budilo zájem u lidí, ke kterým dříve docházel v podřízeném postavení pekařského učedníka, poslíčka a agenta z velkozávodu.

Primice byla slavná také následkem jeho práce v národních spolcích. Budila radostnou ozvěnu u všech známých krajanů, kteří viděli v novém přistěhovalci muže silné energie a neúprosné vůle, která přemohla všechny překážky, jež se stavěly v cestu cíli tak vysoce vytýčenému. Arnošt Jan Žižka může býti právem považován za vzor selfmade mana, to jest muže, který vlastní silou z chudoby domohl se vysokého vzdělání a váženého postavení.

Ačkoli měl původně zůstat v koleji sv. Prokopa v Lisle jako profesor, byl přece pro nedostatek kněží v duchovní správě jmenován druhým kaplanem kdysi největší české osady v Americe, v osadě sv. Prokopa v Chicagu ve státě Illinois. Tato osada byla kolébkou řádu českých benediktinů v Lisle, neboť byla prvním místem jejich působnosti, když převzali osadu a položili základ k budoucímu klášteru sv. Prokopa dne 2. března 1885.

V nové osadě zapadl Arnošt Jan Žižka do svého živlu. Bylo tam dosti spolků a přišla mu velmi vhod účast na spolkové činnosti, kterou konal v Clevelandu. Tak zorganizoval v osadě kroužky ženských ručních prací pro děvčata, kroužky pro umělý průmysl, jako pletení košíků a práce s voskem pro starší děvčata. Pořádal také různé

kursy, ke kterým vždy získal vzdělané učitele v Chicagu. To vše pořádal za vrchního vedení Klubu sv. Prokopa a Nár. svazu českých katolíků v Americe.

Nejvíce se proslavil zorganizováním desetinedělního kursu dvakrát týdně pro vůdce skupin mládeže r. 1925. V nich byli budoucí vůdcové teoreticky připravováni a podáno tu mnoho praktické látky v atletice, dramatickém umění, v pořádání slavností a sestavování příhodných programů. Také tam byly probírány sociální otázky, ke kterému konci získány byli nejčelnější pracovníci z Chicaga, jako slečna Jane (Jana) Adamsová, bratr Barnabáš, předčasně zesnulý, soudce Arnold ze soudu pro mladistvé provinilce, John Lapp a mnoho jiných. K závěru tohoto kursu uspořádal slavnost a pozval mayora (starostu) chicagského Williama Dewera, zástupce městské rady, školního výboru, distriktního svazu českých katolických organizací a významným způsobem byly uděleny diplomy absolventům kursu.

Další jeho pronikavou činností byly kursy pro zlepšení vyučování jazyku českému na katolických českých farních školách. Takový kurs byl pořádán v Chicagu a druhý letní v Clevelandu r. 1927. Zvláště pak celoroční kurs pro vyučování češtiny v Chicagu r. 1928 znamenal velký obrat ve vyučování mateřského jazyka našich vystěhovalců. Z různých přednášek vyšly pěkné práce, z nichž nejlepší byly poslány i na kulturní výstavu v Brně r. 1928 a duplikáty byly vystavovány na různých místech v Americe, jmenovitě v Clevelandu, částečně v Chicagu v učitelské sekci kolumbijské university a roku 1929 v Omaze, jakož i v Praze a jsou uloženy ve sbírkách československého zahraničního ústavu v Praze. Ukázal je před tím na různých školách v Praze, jako v arcibiskupském gymnasiu v Bubenči, na ženském učitelském ústavu u sv. Anny v Ječné ulici a v dívčí škole měšťanské u sv. Voršily v Praze i ve všech větších městech Republiky československé, kde konal současně přednášky o Americe. I pan prezident Dr. Tomáš Garrigue Masaryk prohlédl sbírky a velice se mu líbily.

Pro spolkovou práci a zvláště pro vědecké odůvodnění, aby americká mládež českého původu zachovala dědictví otců, snažil se získati půdu pro studie sociologické na katolické universitě Loyola v Chicagu, na universitě Columbia v Novém Yorku a konečně i na staroslavné universitě Karlově v Praze.

Roku 1926 za eucharistického sjezdu v Chicagu účastnil se velmi čile přípravných prací sjezdových a staral se o to, aby čeští katolíci, kteří zavítali k této slavnosti ze staré vlasti, cítili se v Chicagu jako doma. Tam se seznámil se všemi hosty sjezdu toho: nejdp. biskupem královéhradeckým dr. Karlem Kašparem, mons. Jemelkou z Olomouce, poslancem Václavem Myslivcem z Prahy, dr. Vaškem z Olomouce a jinými vynikajícími pracovníky; pro všechny našel vhodné rozdělení, aby mohli v Americe co nejvíce shlédnouti a případně i přednáškami mnoho dobrého způsobiti.

Následkem přepracování a vyčerpání za eucharistického sjezdu toho onemocněl opět nervově a vrátil se do kláštera sv. Prokopa v Lisle; vyučoval pak tam na gymnasiu českému jazyku a v bohosloveckém semináři sociologii.

Když byl r. 1928 na universitě kolumbijské, psával zdařilé popisné črty do „Katolíka“, kde popisoval život katolických Čechů, jejich snahy a úspěchy i vše, co by přispělo k upevnění národního ducha našich vystěhovalců.

Roku 1929 zastupoval faráře Eduarda Čapurana v Omaze ve státě Nebrasce a

odtud konal cesty do všech českých osad poblíže Omahy, aby poznal naše lidi, povzbudil je k práci a k národnímu sebevědomí. O svých dojmech psával rovněž do „Katolíka“ pěkné črty s názvem „Kapitoly z Nebrasky“.

Na vyzvání některých kněží amerických a některých vědců z Československa, zdržujících se v Americe, jakož i přispěním ministerstva školství a národní osvěty v Praze byl vyslán svým mateřským klášterem na studijní dovolenou na pražskou universitu, hlavně za příčinou studia české literatury a českých dějin, jakož i aby poznal nové poměry a čelnější pracovníky v Republice československé, kteří tvoří nový národ a vedou jej k nové mentalitě.

Přijel do Prahy dne 26. září 1929 v předvečer státních oslav sv. Václava u příležitosti tisícího výročí světcovy smrti. Přinesl s sebou krásně vypravené album s pozdravy a blahopřáním pěti starostů severoamerických měst s dosti četným českým obyvatelstvem. Pozdravy zaslali starosta Dahlman z Omahy, Antonín Čermák, předseda za hrabství Cook a za město Chicago, starosta John Marshall z Clevelandu, starosta James Walker z New Yorku, jakož i starosta Bruening z Baltimoru.

K bližšímu poznání těchto poměrů hodily se právě velmi dobře přednášky o Americe, kde zase mohl krajany v republice seznamovati o poměrech v Americe z vlastní zkušenosti téměř 30letého pobytu v této zemi. Jest něco docela jiného slyšeti takové poučení od člověka, který spolupracoval k lepšímu vytváření poměrů českých vystěhovalců v Americe, než je vypravování lidí, kteří pobýli v Americe jen krátký čas a nevnikli do všech podrobností spleťtého života amerického, tak odlišného od života evropského.

Byl zván a konal přednášky ve všech čelnějších městech naší vlasti, na příklad v Praze, v Plzni, v Českých Budějovicích, v Králové Hradci, v Mladé Boleslavi, v Brně, v Olomouci, ve Zlíně a jinde. Pořádal též anglické přednášky o životě americkém pro anglické kroužky a kluby v Praze, Králové Hradci a Mladé Boleslavi. Z vlastního studijního popudu procestoval naši republiku křížem krážem od západu až k posledním stanicím na východě, k Jasině a Zimiru, který je poslední železniční stanicí v tomto směru.

Vykonal s dobrým prospěchem rigorosa a byl povýšen na doktora filosofie dne 4. července 1931 v Praze. Za disertační práci zvolil si předmět, o kterém pracoval již delší dobu, totiž „Kulturní přínosy Čechů do Ameriky“.

Dojmy, které získal v republice Československé, nejsou ještě zaokrouhleny a uceleny. Za studií neměl příležitosti ani nálady, aby se mohl o poměrech těch dobře poučiti. Avšak jako málokdo mohl jich dobře nabýti, neboť stýkal se s p. prezidentem republiky dr. Masarykem, s arcibiskupy, biskupy a jinými hodnostáři církevními, s ministry, universitními a středoškolskými profesory, spisovateli, redaktory, důstojníky i s lidmi vrstev pracujících, jak se mu událo při častém cestování.

Dojmy ty jsou hodně odlišné od dojmů našich krajanů amerických, kteří utkvěli ve svých vzpomínkách na mládí nebo pokochali se opět krásami rodného kraje, proletěli tyto vzpomínky a krásy ve 4 až 6 nedělích, pochutnali si na dobrém pivu plzeňském, na pražské šunce, ale nevnikli zevrubněji do pravých poměrů v Československé republice. Dr. Žižkovi záleželo na tom, aby se ponořil do kulturních hodnot nové republiky a na vlastní oči se o nich přesvědčil. Odjížděl z Humpolce jako 14letý hoch, který neviděl Prahy a živil svou obrazotvornost jen pěknými knihami v koleji sv.

Prokopa a přišel sem s představami, které vážil z obrázků „Zlaté Prahy“ a „Svět-zora“. A přece poměry poválečné byly zcela jiné, než byly na počátku 20. století.

Pro něho jako kněze nebylo tak lehké seznámiti se i se složkami, které po převratu hodně odbočily od styků s kněžími, se složkami politickými, které jsou zahroceny proti náboženství. Ale přece se dostal i do schůze komunistů. Šel na Kladno na slavnost, aby poznal lid z první ruky, aby mu stál blízko.

Dojmy jeho lze vyjádřit krátkým heslem: Je v Československé republice mnoho spletiého.

Dr. Žižka pozoroval přirozeně naše poválečné poměry s hlediska amerického, neboť výtěžky jeho studií měly být základem další práce pro uchování kulturních hodnot amerických Čechů. Proto hodnotil vše pro Ameriku, pro život občanský, hospodářský a společenský. Hledal tu kvalit a kvantit ryzích a tradičních, aby poznal, kterak jsou představeny. Všiml si toho, jak pan prezident dr. Masaryk nazírá na českou otázku dneška, jak různé politické strany projevují tuto českost, celou tradici národní.

S tohoto hlediska byly pro něho ohromným zklamáním miléniové oslavy sv. Václava, když viděl, jak málo bylo jich využito pro mezinárodní význam, a to tím více byl utvrzen ve svém názoru, zvláště když zanedlouho viděl nerozmyšlené demonstrace proti německým filmům v Praze, které působily nám v cizině opravdový skandál, když měl příležitost mluvit s anglicky mluvícími cizinci, kteří projížděli Československou republikou a svěrovali se mu se svými velkými obavami o vlastní bezpečnost v tak nekulturní zemi.

Dr. Žižka vyslovuje politování, že českost naší republiky není dosti vážně chápána.

Jak reprezentují českost státu a národa politické strany?

Při tom srovnávání a hodnocení jednotlivých politických stran přišel k názoru, že po této stránce je *československá strana lidová nejlepší a nejplnější představitelkou českosti*, poněvadž se hlásí k celé tradici národní a nikoli snad jen k některým jejím částkám, mohli bychom říci výstřednostem v životě našeho národa, jako k husitské otázce.

Nabyl přesvědčení, že je tu mnoho spletiosti i v té českosti i ve školství proti americkému přímočarému složení, kde panuje jednotný národ, jak po stránce výchovy a společnosti proti tomu, jak se jeví v Československu.

Kdežto v Americe náboženství uznáváno za důležitou složku výchovy, je náboženství v Československu zneuznáváno; ano slyšel i na vlastní uši universitního profesora, známého z Ameriky, kterak výsměšně mluvil o náboženství. Proto je těžko pochopiti smýšlení lidí, kteří tvoří nový národ, poněvadž jej připravují o nejdůležitější složku, která ho může jedině zachrániti od záhuby v budoucnosti. Národ bez víry a národnosti je tělo bez masa a kostí, jak Jan Erazim Vocel prohlásil.

Co se týče katolické veřejnosti, došel k názoru, že *katolíci čeští si málo všimají katolických kruhů zahraničních*. Nehledí si jich ani hierarchie, ani kulturní pracovníci katoličtí. A přece právě tato spojitost s vyspělými katolickými snahami v cizině by dodala i pevné opory práci katolické v naší vlasti.

Příjemně jej překvapila nádherná slavnost orelská v Hlohovci na Slovensku, kde viděl ukázněnost a přesvědčené katolické smýšlení slovenské mládeže. To byl

nějkrásnější okamžik, jež zažil v republice a který působil nesmazatelným dojmem.

Bolestně se ho dotýkalo zcela slabé uplatňování státní suverenity v poněmčenských krajích, jak to viděl na př. při zájezdu v Krkonoších na samotné Sněžce, kde ani nápis „Česká bouda“ není správně vyznačen.

Obdivuje trpělivost a přičinlivost lidu. Zdá se mu, že stát je přesocialisován čili zbyrokratisován, všechno samý úřad a veřejnosti chybí smysl pro sociální solidaritu, jak to pěkně projevila ministryně Bechyně, když nabádal veřejnost, aby sama z dobročinných sbírek přispěla ve prospěch nezaměstnaných i na veřejné účely po příkladu Anglie a Ameriky. Tento zjev byl pro dr. Žižku tím podivuhodnějším u srovnání s poměry americkými, kde jest ve veřejnosti smysl pro sociální solidaritu velmi rozvinut a kde jednotlivci věnují často veliké částky na veřejné podniky, jako jsou nemocnice, knihovny, dětské útulny, školy, university, věci lidumilné, výzkumné ústavy a jiné důležité podniky, kdežto v Československu je všechno to vlastně ponecháno státu a vše žádáno od něho.

O katolické mentalitě prohlásil dr. Žižka, že se mu zdá, že *si není dosti vědoma významu náboženství v životě soukromém a zvláště veřejném a že ho dosti nehodnotí*. Mnohé slavnosti katolické jsou prováděny paušálně a úředně. Chybí jim nadšení, slavnostní duch, sebevědomí, které strhuje a přivádí do katolického tábora mnohé, kteří jsou nerozhodní a ustrnuli na poloviční cestě.

Zvláštním zjevem jest i to, že ty nejhodnotnější věci a složky jak národního tak i státního života jsou zahalovány různými rozmíškami a že to trvá tuze dlouho cizímu hostu, nežli si je sám objeví!

A jsou to právě takovéto zážitky neočekávané hodnoty — charakteru, krajanosti, porozumění a rozhled světového formátu, jež daleko převažují všechny neuspokojivé zjevy. A tyto věru vzácné objevy se podařily dr. Žižkovi právě již téměř před odjezdem a byly příčinou, že se rozhodl o několik měsíců svůj pobyt prodloužit.

A na tom by mělo každému našinci záležet, aby cizí hosté a zvláště američtí krajané přišli k těmto objevům co nejdříve a též co nejčastěji. Tím si posloužíme společensky i hospodářsky. Sotva ve kterém národě jest tolik polemik a hádek a zvláště u novinářů tak málo posvátného. Co dr. Guth Jarkovský napsal ve společenském katechismu, jest ještě nyní v platnosti:

„... Český salon je od let touhou všech, kdož jsou přáteli jiné společnosti než hospodské, ale všechny nesmělé pokusy v té příčině u nás dosud ztroskotaly... Není ovšem snadno odvésti proudy, zvyklé na svoje hostinské řečiště do koryta ne tak hlubokého a jemnějšího a bylo by tu přemáhati jak dlouholetý zvyk, tak také pohodlí. Času myslím by na to bylo, když si představujeme salon takový jen jako návštěvu od pěti do sedmi odpoledne, půl nebo čtvrt hodiny tady, půl nebo čtvrt hodiny tam, jen abychom pohovořili se známými, stiskli jim ruku, jsouce jisti, že tady neb onde najdeme známou společnost nebo tam neb jinam že můžeme zavést náhodnou cizí návštěvu, kterou také bude zajímati, pozná-li kroužek našich lidí. Není zapotřebí nákladných hostin, nanejvýše šálek čaje a nějaký zákusek. Ale i to je zbytečno. V té době podvečerní, před promenádou nebo po ní, jistě by takové záskočení na několik přátelských slov nebylo s obtíží, to jediné, že by úbor vyžadoval trochu více nepatrné péče.

Nebyl by tedy český salon tak nesnadný, kdybychom nebyli tak plaší a nezvyklí na společnost...“

To má platnost na př. i o dr. Magdaleně Veverkové, inspektorce škol v Los Angeles, které za celoročního pobytu v Praze se nedostalo pozvání učitelskými organizacemi, aby konala přednášku o školských poměrech v Americe.

Dr. Žižka stal se iniciátorem hnutí o účelnější styky s americkými krajany. Referoval o těchto věcech p. presidentu dr. Masarykovi, Národní radě československé, Zahraničnímu ústavu, na svých přednáškách a všude vyhledával vlivných osobností, aby získával jejich zájem pro tuto tak důležitou věc. Toto hnutí pokračovalo poněkud kupředu.

Působí k tomu, aby i v katolických kruzích byly podniknuty kroky k čilejším stykům s českými katolíky v Americe.

Těšíme se pevnou nadějí, že styky, které se navazují, že informace, které dr. Žižka podával a získával, ponесou utěšené ovoce, že dojde ke stykům z pohnutek ideálních, krajanských. Vždyť jde o to, aby zachováno bylo dědictví otců v Americe, aby tato snaha nabyla opory, pochopení a spoluúčinkování u vlivných činitelů v republice Československé.

Dr. Žižka těší se na shledanou se svými rodiči, sourozenci, příbuznými a známými a na školu v klášteře sv. Prokopa v Lisle a doufá, že bude moci ještě vytrvaleji pracovati k dobru tělesnému i duchovnímu svých krajanů v Americe.

Nepochybujeme o tom, že zájezd do Evropy a pobyt ve staré vlasti bude jistě znamenati pro dr. Žižku obohacení vědomostí. Poznal tu, jak se vyvíjejí poměry v nové republice a zanechal v ní hojně dobrých námětů a zájmů. Záleží jen na zdejších činitelích, aby prokázali dobrou vůli a projevíli upřímnost, jak to myslí s českými krajany v Americe a jak se zachovají v dosti svízelném jejich postavení pro udržení národního vědomí a tradice dědictví otců.

Najde se zajisté skupina lidí, kteří se budou věnovati této vážné otázce, aby té věci neodbývali poukazem, že to pro ně není, a že budou pracovati k lepšímu pochopení amerických poměrů a ke vzájemnému poznání.

Mnoho takových námětů jest obsaženo v disertační práci dr. Žižky. Zájemcům by se doporučovalo přečísti tuto práci a zaříditi podle přednesených námětů ke spolupráci s americkými krajany.

VII. katechetský kurs na Velehradě.

Fr. Kořák.

VII. katechetický kurs uspořádal v dohodě s ostatními katechetskými spolky v ČSR. ve dnech 30. června a 1. července 1932 na V e l e h r a d ě Katechetský spolek olomoucký pod ochranou sv. Cyrila a Metoděje. S kursem byla spojena valná hromada katechetského spolku olomouckého. Po přátelském večírku ve Stojanově ve středu

29. června, ve čtvrtek začal se kurs ve Slovanském sále kláštera. Před tím vykonán tradiční průvod od Cyrilky do památné basiliky velehradské, tam „Veni Sancte“, uvítání a potom návštěva Královské kaple, kde je hrob blahé paměti arcibiskupa dr. A. C. Stojana, předsedy prvních kursů katechetických. Za účasti přes 120 účastníků ze všech, ale hlavně moravských diecézí, mezi nimiž byli i laičtí učitelé náboženství a ctih. sestry, zahajuje kurs předseda katechetského spolku olomouckého insp. nábož. a konsist. rada P. J o s. H a n á k, vyzvedá slávu a význam slovanského Velehradu, jenž nepřestává býti kolébkou křesťanské obrody a pramenem síly. (Jako zástupce Spolku katechetů v Čechách přítomen předseda kons. rada A n t. B e n d a a katecheta V á c l a v V a c e k.) Po uvítání a pozdravech následuje první přednáška „D o m l u v a k n o v é m u k a t e c h i s m u (m í s t o p ř e d m l u v y)“. Kurs měl na programu čtyři přednášky, které konány oba dny dopoledne.

První referent m s g r e V á c l a v K u b í č e k, olomoucký profesor katechetiky, autor nových moravských učebnic náboženských, praví, že jeho Katechismus jako dílo nové není každému milé, a jako dílo lidské, není bez nedostatků. Hlavní nedostatek záleží prý v tom, že nemá zpovědního zrcadla. Katechismus u nás před 40 roky panující také zpovědního zrcadla neměl a biskup Brynych vzácné paměti také ve svém „Oltáři“ ho nezavedl. Ve zpovědním zrcadle je skryto morové nebezpečí šablony, do níž nelze naraziti dětské duše, aby duchovní dobro nebylo zabito. Katechetovým uměním jest, aby přistříhl zpovědní zrcadlo nepsané, ale prožité duší svěřeného dítěte. Začne od prvních chvil dítěte ve škole až po poslední hodinu náboženské výuky a teprve, když dítě v životě oslábne duchovně, bude mu zpovědní zrcadlo v modlitební knize berlou a oporou k povstání a k prvním krokům na začátku cesty k ztracenému dobru. Mluví o V p r í k á z á n í c í r k e v n í m a o p ř á n í, aby vydán byl výťah pamětného učení katechismového, což by bylo cestou zpět. Je třeba oživit literu katechismu, prohráti ji hlubokou láskou k duši dítěte.

Odpoledne věnováno podle programu debatě o otázkách z praxe. I. Ú č a s t ž a c t v a n a s l u ž b á c h b o ž í c h. Vážnost k bohoslužbám podryly výnosy Habrmanovy, ochotně vykládané nevěreckým učitelstvem, dílu napomáhá zesportovaný a ztrampingovaný způsob života, hlavním zřídlem zla však jest rodina pro svou netečnost, špatný příklad a pro rozvrat duchovní i mravní, který zachvacuje rodinný život. Nutno buditi nadšení a lásku k liturgii, úctu k chrámu, využití všech možných prostředků k přiblížení bohoslužeb. Debata tu byla velmi živá. II. K a t e c h e t a a r o d i č e ž á k ů. Změny sociálního života a nazírání, změny tradic a jiné cesty moderního ducha nutí katechetu, aby pro staré pravdy a potřeby hledal nového výrazu a prostředků, jak by získal rodinu žákovu, aby se zajímala o náboženský rozvoj dítěte a podporovala jej. Jest velmi nutno, aby katecheta vypěstil a prohluboval užší styk s rodinami žáků. I tu byla rušná debata a mnoho nových námětů. III. N a š e p l a t o v é z á l e ž i t o s t i v r o z h o v o r u v e d l, o n i c h p o j e d n a l a o z a p o č t e n í l e t p o d a l důkladný přehled kons. rada Antonín Benda z Prahy.

Do programu prvního kursovního odpoledne zařazena byla v a l n á h r o m a d a k a t e c h e t s k é h o s p o l k u o l o m o u c k é h o, kterou řídil předseda J. Hanák. Z jednatelské zprávy nábožen. inspektora J. Mlčocha uvádíme: Katechetské museum v Olomouci bude letos otevřeno, katechetská hlídka ve „Vychovatelských listech“ má již pevný kruh přispívatelů, spolek se zúčastnil příprav k vydání ilustrov. kate-

chismu, pořizuje soupis vhodných obrazů k dějinám církevním, vypracoval memorandum o zavedení náboženství do všech tříd vyšších škol i do IV. tř. měšť. škol, spolek se připojil ke snahám o kanonisaci blah. Anežky České, uctěna památka horlivého katech. pracovníka P. J. Tylečka z Frýdku a zavedeno odsloužení mše sv. za každého zemřelého člena. Pout do Říma bylo nutno odložit pro devisová opatření, nepodařilo se přičlenění katechetů do Kněžské nemocenské pokladny. — (Škoda, že tento ožehavý bod nebyl dán na program kursovních debat, aby se všem ukázalo, jak Léčebný fond veřejných zaměstnanců odbývá katechety a v jaké nevýhodě jsou tyto oproti členům Kněžské nemocenské pokladny. Na př.: Kněžská nemoc. pokladna platí nemocnému II. třídu v nemocnici, Léčebný fond jen III. tř. a do lázní pro katechetu nemívá místa. O věci veřejně pojednati bylo by záhodno, aby veřejnost poznala, jak za stejné příspěvky o pojištění postaráno tam i onde.)

Druhý pracovní den katechetického kursu se počal přednáškou msgra prof. V. Kubíčka: „Ordinariátní učebná osnova olomoucká“. Není závazná do posledního pořadu litery, nýbrž je vzorem a vůdcem při utvoření osnovy vlastní a tato vlastní osnova je tím pravým osobním pracovním plánem. Umění katechetovo se mocně projeví osvojením osnovy, jejím uplatněním ve škole. Plán osnovy vede ke každoročnímu prohlubování a rozšiřování budovy náboženského života dítěte tak, aby při odchodu žáka ze školy stála budova pevná a celá.

Přednáška prof. Frant. Bureše: „Jak si představuji učebnici dějin církevních“ byla velmi zajímavá. Hodin pro církevní dějiny je na měšťance a na nižší střední škole málo a proto je nutno omeziti se na dějiny církve v zemích českých, kdežto všeobecné dějiny církevní by měly místo soustavně na vyšší střední škole a příležitostně na vhodných místech vyučování katechismového na měšťance. Naše církevní dějiny dlužno bráti otevřeně a jadrně, pravdivě a soustavně a jistě i v nich vystoupí bohatá dogmatická náplň a dosáhne se jimi výchovného cíle. Kursem bylo s nadšením přijato, aby prof. Bureš zredigoval definitivně přednesené zásady a vydal své Dějiny církve katolické v zemích českých.

Referát insp. J. Hille: „Ze zkušeností inspektorů náboženství“ důkladně zpracovaný, výmluvně dokázal, jak bylo třeba zvláštní instituce inspektorů náboženství, v olomoucké diecési nese zdravé ovoce rozvoje a prohloubení katechetského umění.

Odpolední rozhovor: I. „Odborný katecheta a duchovní správa“. I katecheta je duchovním správcem, údem duchovní správy celé farnosti. Dobrá vůle a vzájemná dohoda postaví pevný spojovací most mezi obojím polem činnosti. Jednotný postup v důležitých věcech, spolupráce a vzájemný vliv tvoří mocnou hráz proti všem překážkám. Světící biskup Stavěl tlumočí vroucí přání p. arcibiskupa dr. Leop. Prečana, aby katecheta se považoval za část duchovní správy a měl vždy ochotu pomoci jí. P. Mlčoch vyjadřuje stanovisko katechetů, jsou ochotni spolupracovati, ale nadějí se od duchovní správy ulehčení vlastních starostí (ubytování, stravování atd.), a také jistého ohledu a uznání za dobrou vůli. — II. „Katecheta a protivné směry ve škole“. Náboženství jest uměle osamoceno od ostatního školního života nezřídka jako předmět neužitečný, nepotřebný. Světský učitel je často apoštolem nevěry. Zákonů o svobodě svědomí je využíváno k vyhubení a odstranění všeho katolického ze školy, občanskou naukou se má ponenáhlu vytlačiti vyučování

náboženství. Rozvrh hodin bývá pořizován tak, aby ztížil návštěvu náboženské hodiny, nebéře se ohled na děti, tím méně na katechetu. Protináboženské agitace na mnohých školách nelze zapřít. Filmová a loutková školní představení, divadla žactva, školní rozhlas neutrálním a protikatolickým zabarvením pomáhají zatlačovat náboženství, neutralisace jde tak daleko, že za celý školní rok není ve školním rozhlasu kdy a místa na jedinou náboženskou čtvrt hodinku. Školní výlety jsou vhodnou příležitostí, aby dítě bylo odvedeno od bohoslužeb. Časová tato debata protáhla se a čas donutil k ukončení rozhovoru a k odložení referátu III. „J a k s e o s v ě d ě u j e r a n é s v. p ř i j í m á n í“ na příští katechetský kurs.

Předseda spolku insp. Hanák ukončuje radostným zjištěním rostoucí účasti a mohutného vlivu katechetických kursů tento VII. zdařilý kurs, plný nových námětů a plánů do budoucna. V basilice velehradské svatým požehnáním a velebným „Te Deum“ kurs ukončen. Kdy a kde bude kurs příští?

Svatý Václav a láska k vlasti.

Ř e ě .

F r. W o l f, farář ve Dřítči.

(Věnováno členům Klubu duchovenstva čsl. strany lidové z vikariátu pardubického.)

Ú v o d.

Svatý Václave, kníže náš, ty jsi dědic české země!

Vážení posluchači! Nenalézám pravého slova, abych vyličil cit, se kterým počínám mluvit k vám. Mám mluvit k vám, pánové, se kterými mne spojuje totéž smýšlení: víra v Ježíše Krista, Syna božího, a věrnost k církvi římskokatolické a láska k naší české otčině! O vás má platnost slavné ono Sušilovo: „Církev a vlast v mém srdci, každá má půl a každá má mé srdce celé!“

A mám mluvit k oslavě sv. Václava, knížete národa našeho, k oslavě sv. Václava, ježž národ náš tak miluje, že se nazývá národem svatováclavským. O něm si národ náš vybájl, že žije v Blaníku, uprostřed svých rytířů a že přijde na pomoc, až bude s jeho národem nejhůře. A mám oslaviti památku jeho mučednické smrti. Jaká to pro mne milost! Jaká to sláva má!

O životě sv. Václava, o ctnostech jeho zbytečno vám mluvit. Bylo by to nositi sovy do Atén. Jinam vedou mě okolnosti, abych zaměřil řečí svou! Národ náš od některých lidí odvracen jest od sv. Václava! Právě tak, jako od církve sv. římskokatolické. Ti lidé ovšem jsou bez Pána Boha, ale přece sebe považují za pravé Čechy, pravé vlastence. Jeden z nich se opovážil v předním našem listě napsati, že nyní nesmíme býti Čechy svatováclavskými. Naše láska k sv. Václavu, láska k církvi, láska naše k národu a zemi rodné, není uznávána. A proto chci ukázati, proč my katolíci milujeme svůj národ, svoji rodnou zemi, že jsme pravými národovci, milovníky své otčiny.

Svatý Bože Trojjediný, smiluj se nade mnou! Sv. Václave, oroduj za mne!

I.

Vážení čtenáři! Omluvte mne, že neužívám toho slova „vlast“. Toho slova se tak zneužívá za nynějších dob, že pro mne pozbylo svého významu, že mi zevšednělo, a chci užívatí místo slova toho slova „otčina“. A slovo to již svým zněním označuje, proč milujeme svůj národ a tu zemi, ve které jsme se narodili. Stvořil nás tak Bůh Otec. Stvořil nás Bůh tak, že jsme se narodili v národě českém, že otec náš byl Čechem, matka naše Češkou, a ti nás podle vůle boží učili řeči české. A jako květina od Boha stvořená nemůže se změnit, jako každý jiný tvor musí býti živ tak, jak ho Bůh stvořil, tak i my nemůžeme se změnit, nemůžeme býti jinými než Čechy, a proto není možno, aby někdo z nás přestal mítí v srdci svém svůj národ, svoji otčinu. Je to s námi tak jako se sv. apoštoly. Přivedli je před pohanský soud. Měli zraditi Krista Pána, měli se klaněti modlám, měli zapřítí, že Pán Ježíš Kristus jest Syn boží! Ale tu jeden jako druhý před soudem prohlásil: „Já jsem s ním seděl za stolem, já jsem s ním jedl, já jsem ho viděl, já jsem s ním mluvil; tyto ruce moje se dotýkaly, když vstal z mrtvých! Já nemohu jinak! Ježíš Kristus jest Syn boží!“ A dali jeden jako druhý za to život svůj!

A tak je to i s námi! Nás stvořil Bůh Otec jako Čechy, my nemůžeme jinak, my musíme zůstat Čechy! Nás spojuje s naším národem sám Bůh, jenž nás stvořil! My musíme milovati svůj národ, svoji otčinu, protože tuto lásku nám vložil do srdce našeho Stvořitel náš, Bůh Otec! A proto, i když podle slova P. Ježíše: „Jdouce, učte všechny národy,“ jdeme, jak jsme posláni, k jinému národu, zůstaneme my kněží římskokatoličtí vždy upřímnými Čechy. Když přijde náš mladý kněz mezi Němce, poctivě jim slouží jako věrný služebník Kristův, káže jim, ti dobří katoličtí Němci si pochvalují, jaká to jsou kázání! Ale v srdci cítí náš kněz, že není doma, mezi svými. A tu, v českém kraji se koná slavnost, konají se slavné služby boží a nakonec zahraje ředitel kůru píseň: „Svatý Václave, vévodo země české.“ Proto mladý kněz dá se s pláčem do zpěvu a vzpomíná, že není mezi svými. Žádá pak do české krajiny a nepovolí, až ho přeloží mezi rodáky, mezi vlastní národ. Bůh Otec nás stvořil jako Čechy, a proto milujeme svůj národ, svou otčinu pro Boha Otce!

II.

Bůh Otec nás stvořil a v prozřetelnosti své povolal některé z nás kněze, za služebníky Syna svého, Ježíše Krista a Syn boží od kněží žádá také lásky k národu a k otčině. Vždyť svým přikázáním lásky poroučí milovati všechny bližní a tedy také ty nejlepší své rodáky. Vždyť sám řekl, že poslán jest především k ovcím domu israelského, tedy ke svému národu. Vždyť sám příkladem svým nám okázal lásku ke svému národu a své otčině.

Když čteme sv. evangelium na neděli devátou, zajisté žádný z nás nezůstane bez pohnutí! „A když se přiblížil a město spatřil, zaplakal nad ním, řka: Kdybys bylo poznalo i ty, a to aspoň v tento den tvůj, co jest tobě k pokoji, — ale nyní je to skryto před očima tvýma. Neboť přijdou na tebe dnové, ve kterých nepřátelé tvoji obklíčí tě náspem a oblehnou tě a sevrou tě se všech stran, se zemí povalí tebe i dítky tvé,

které jsou v tobě, a nenechají v tobě kamene na kameni, poněvadž jsi nepoznalo času navštívení svého. (Luk. 19, 41—42.)

Pán Ježíš s hory Olivetské viděl před sebou Jerusalema v celé jeho kráse. Zářil tam chrám boží, Spasitel viděl stavby, ve kterých sloužilo se Otci jeho. A viděl vše-vědoucím okem svým zkázu toho chrámu, zkázu toho města, zkázu celého národa. A ten národ byl národem jeho, národem jeho vyvoleným, národem, který poctil tím, že z něho vzal na sebe svoji lidskou přirozenost. A Pán Ježíš viděl jeho zkázu, viděl, že nezůstane kámen na kameni, viděl, že národ bude rozprášen do celého světa, že bude rozptýlen mezi národy, že nebude mít své vlastní otčiny, že bude národem bez-zemků. A proto pohnulo se srdce jeho a Pán Ježíš zaplakal. Zaplakal nad městem svatým, zaplakal nad svým národem. Zaplakal, protože ten národ, tu zemi vyvo-lenou miloval! . . .

My všichni jsme služebníky Pána Ježíše, my jsme mu obětovali celý život svůj; my mu sloužiti chceme až do posledního vzdechu, my bychom ho nenásledovali v [jeho lásce k národu, v jeho lásce k otčině? Ó, Kriste, Králi náš! Tys miloval ten národ, tu zemi, ve které jsi se narodil. I my v srdci svém nosíme svůj národ, svoji otčinu! Ty jsi vykoupil celý svět, pro všechny národy jsi umřel. I my tvoje vykoupení hlásáme svému národu, my pracujeme pro svůj národ a svoji otčinu až do smrti! Tys náš Pán, my tvoji služebníci, jdeme za tebou!

III.

A ten milý Pán náš stará se o to, aby ten plamen lásky k národu a k otčině v srdci našem nevyhasl. Sv. apoštolům poslal Ducha sv., aby je sílil a osvěcoval při díle jejich apoštolském, a tak i nám dává Ducha sv. a Duch sv. k nám mluví usta-vičně. Můžeme denně čísti slova Ducha sv. v Písmě sv. a v Písmě sv. učí nás Duch sv. lásce k národu a k otčině.

Vezměme nejstarší knihy Písma sv., knihy Mojžíšovy. Jako červená nit vleče se všemi knihami Mojžíšovými zaslíbení: „Tu zemi ti dám.“ A všichni patriarchové milují tu zemi zaslíbenou. A když z potomstva jejich stává se národ israelský v E-gyptě, dávají mrtvá těla svá pohřbívati v té zemi, která jest jejich pravou otčinou, v zemi zaslíbené. Po ní touží, do ní se snaží vrátiti, celý národ putuje čtyřicet roků do ní. A vůdce národa israelského, prostředník Starého zákona, umírá, když z dálky spatří zemi zaslíbenou, umírá s láskou ke své otčině. Pro ni pak prolévá krev celý národ, až si jí vydobude.

A když pak Pán Bůh trestá národ vyvolený zajetím asyrským a babylonským, zase láska k Jerusalemu, láska k otčině, láska k národu udržuje Israelity, aby zů-stali národem osobitým, aby nezanikli mezi národy pohanskými. Když sedí na březích řek babylonských, pláčí při vzpomínce na Jerusalema. Otevřeme knihy pro-rocké! Slova proroků všech, ať velikých čtyř nebo malých dvanácte zní jako burá-cející hrom, otrásají srdcem a ve všech vidíme jediný cíl: zachrániti národ, zachrá-niti sv. Jerusalema a otčinu. Uvedu jenom jednoho z velikých: Jeremiáše. Když byl národ israelský odveden do zajetí a když byl Jerusalema zpustl, plakal Jeremiáš nad zkázou jeho:

„Ach, jak opuštěno sedí tu město,
plné kdysi lidu;
jako by ovdověla
paní národů;
kněžna nad zeměmi
octla se v porobě!
Bolestně pláče celé noci,
slzy jí kanou po lících,
není, kdo by ji potěšil
ze všech jejích milců,
všichni přátelé pohrdli jí,
jsou z nich nepřátelé!“ *(Pláč Jeremiášův 11, 2.)*

Srdce se nám chvěje, když ve svatý týden zpíváme tento žalozpěv. Jako by Jeremiáš líčil osud národa našeho!

„Spadla koruna s hlavy naší,
běda nám, že jsme zhřešili.“ *(Pláč Jeremiášův 5, 16.)*

A poslední knihy Písma sv. Starého zákona: Knihy makkabejské! Ty nám stavějí před oči příklady, jak pro národ, pro svaté město Jerusalema, pro otčinu obětovali život svůj. Matatiáš vida, kterak Antioch král zákon boží hanobí, národ pronásleduje, řekl:

„Běda mi, že jsem se narodil,
abych viděl zkázu lidu svého,
jakož i zkázu svatého města,
a tu seděl, ano jest vydáno v ruce nepřátel,
a svatyně jest v rukou cizinců!

— — — — —

Svatyně naše, ejhle nádhera naše,
jakož i lesk náš je zpusťován,
pohané to znesvětili.

— — — — —

K čemu tedy ještě nám žíti?“ *(I. Mak. 2, 7, 9—13.)*

I roztrhl roucha svá Matatiáš a synové jeho, oblékli se v žíněné roucho a kvíleli velice. Odešli pak a bojovali pro národ, otčinu, položili životy své! — A Juda, syn Matatiášův, s bratřími řekli si vespolek: „Vyzdvihněme ponížený lid svůj, bojme za svůj národ a svatyni svou!“ *(I. Mak. 3, 43.)* —

Taková slova, takové příklady čteme v Písmě svatém. Jak nám jest ve čtvrtek, když při nešporách čteme žalm 136?

„U řek babylonských tu sedíce, lkáme,
na Sion vzpomínajíce;
na vrby prostřed země jsme zavěsili

hudební nástroje svoje.
 Neb nás tu žádali, kteří nás v zajetí drží,
 bychom jim zazpívali;
 kteří nás odvedli, děli: „Zazpívejte nám
 chvalozpěv z písní sionských.“
 Jak bychom mohli Hospodinovu píseň
 zpívat v cizé zemi?
 Zapomenu-li na tebe, Jerusaleme,
 ať mi uschne má pravice!
 Nechať přilne jazyk můj k podnebí mému,
 nebudu-li tě pamětliv,
 nebudu-li mítí Jerusalem
 za vrchol radosti své!“

Jak nám jest, když toto čteme? Ten žalm naši duši naplňuje nadšením, uchvacuje, strhuje za sebou a duše naše zalétá tam ke sv. Vítu na Hradčany, tam ke kapli sv. Václava, tam ku Praze... a duše naše volá: „Ó, Praho moje, krásná, stověžatá, královská, Praho svatováclavská! Ať uschne mi má pravice, ať přilne jazyk můj k podnebí mému, jestliže na tebe zapomenu, Praho má, nebudu-li mítí, Praho má, tebe za vrchol radosti své.“ — Srdce naše plane láskou k otčině, k národu. A ten plamen v nás rozněcuje Duch svatý slovem svým.

Ten, který nás stvořil, Bůh Otec, který nás vykoupil, Bůh Syn, a Duch svatý, který nás posvěcuje, nám poroučí lásku ke své otčině, ke svému národu, a výrazem té lásky jest úcta a láska ke sv. Václavu. Ano, my jsme pravými národovci, pravými milovníky svého národa, protože spása duše naší nás k tomu zavazuje!

IV.

A nakonec prosím, abyste zalétli se mnou dnes tam do slávy, kde sv. Václav jest u Pána Ježíše. Tam Pán Ježíš sedí na trůně slávy své, vedle něho matka boží, Panna Maria a před ním stojí sv. Václav. Pán Ježíš s ním rozmlouvá naším jazykem svatováclavským! Vedle sv. Václava shromáždilo se celé nebe české, svatí patronové, dědicové naši. Stojí tu sv. Cyril a Metoděj, mají v rukou svatováclavský obraz matky boží staroboleslavské, tam stojí sv. Lidmila, sv. Vojtěch, sv. Ivan, sv. Prokop, sv. Benedikt s bratřími, sv. Jan Nepomucký, sv. Norbert, sv. Zikmund, sv. Kosma a Damian, sv. Hroznata, sv. Anežka, sv. Zdislava.

Stojí tu císař Karel IV., korunu svatováclavskou na hlavě, vedle něho Arnošt z Pardubic, plán kaple svatováclavské v ruce. A pak řada mužů statečných, silných! Je tu Balbín. Bohuslav Balbín Škornice z Vorličné. Ten napsal latinsky: Obranu jazyka slovanského, zvláště pak českého: „Dissertatio apologetica pro lingua slavnica praecipue bohémica“; a spis ten ukončil českou modlitbou: „Ty, ó patronu země české nejprřednější a nejsvětější, Václave! Vratislavem budiž a Čechám svým navrať slávu dávnou. Opět na to postavíš nás místo, s něhož... jsme upadli... Ty národa našeho zástito a podpora! Zahyneme-li, tobě zahynem!“

Vedle něho: Jiří Plachý, přílbu železnou na hlavě, válečnou rukavici a šavli v pravici, ten r. 1648 hájil dědictví sv. Václava na pražském mostě proti Švédům a vedle něho kapucíni, františkáni, dominikáni, minorité. Každý řád měl jednu baštu a chránil jí proti Švédům. Dále vedle Balbína: Tomáš Pešina z Čechorodu, vroucí ctitel sv. Václava, Václav Šteyer, zakladatel Dědictví sv. Václava a pak hojně neznámých řeholníků, farářů, kaplanů, buditelů národa. A sv. Václav obrací se k nim, kyne jim rukou a prosí Pána Ježíše: „Pane, to jsou moji rytíři Blaničtí. Ti mi zachránili moje dědictví, když se jednalo o to, aby můj národ zbaven byl víry i řeči své. Pane, dej jim své požehnání!“

Svatý Václav kleká, Pán Ježíš žehná, sv. dědicové provolávají slávu, do toho mísí se sbory andělské a klenba nebeská otrásá se tou slávou. — A svatý Václav vstává, dívá se dolů na své dědictví a tam vidí řadu velikou a obrací se k Pánu Ježíši a praví: „Tam dole jdou moji rytíři blaničtí, druhá výzva! Jdou, aby mi zachránili zase moje dědictví! Jedná se zas o víru! Pane, dej jim požehnání!“ —

Z á v ě r.

A přátelé drazí, ti rytíři Blaničtí, ti rytířové sv. Václava, ta druhá výzva, katolíci čeští, to jste vy! To jste vy! Zde jedná se o dědictví sv. Václava! Peklo vychrtilo své zatracence z celého světa do dědictví sv. Václava. Americký dolar pracuje. Z dědictví sv. Václava má se stát helvetoaugšburská provincie Berlína, z národa sv. Václava má se stát národ nějakého odpadlíka. Svatý Václav vás volá, abyste mu zachránili jeho dědictví! Pán Ježíš vám žehná.

Nuže, rytíři sv. Václava! Na koně! Do boje! Levou rukou vyzvedněte štít víry svatováclavské, pravou rukou vytaste meč slova božího! A do boje! Za dědictví sv. Václava, za víru svatováclavskou, do boje za sv. Václava, za Ježíše Krista! Do boje na život a na smrt. Ó, ne, ne, sv. Václave, ne na smrt! Svatý Václave, do boje na život a na vítězství!

Laický apoštolát a vyučování náboženství.*

Frant. Košák:

Od svých začátků církev užívala pomoci a spolupůsobení laiků při budování a šíření království Kristova. Ve Skutcích apoštolů čteme, jak v Efesu Apollo, rodem

* (Nejdůležitější spisy, jichž bylo použito: Franz Beringer: Die Ablässe, ihr Wesen und Gebrauch, 1895. — Wilhelm Burger: Das Erzbistum Freiburg, 1927. — Petrus card. Gasparri: Catechismus Catholicus, 1930. — Jos. Kobosil: Dějiny vychovatelství, 1920. — Frant. Košák: Dějiny české katechetiky, 1922. — Fr. X. Kryštůfek: Všeobecný církevní dějepis, 1892. — Ludv. v. Pastor: Charakterbilder kathol. Reformatoren des XVI. Jahrhunderts, 1924. — Bl. Ráček: Československé dějiny, 1929. — F. X. Schöberl: Lehrbuch der kathol. Katechetik, 1890. — Český slovník bohovědný. — Ottův slovník naučný. — Lexikon der Paedagogik. — Vychovatel.) — Z části předneseno na II. pracovním sjezdu „Spolku laických učitelů katolického náboženství v Čechách“ dne 29. června 1931.

žid z Alexandrie, učil v synagoze o Ježíši, ač znal toliko křest Janův; „když však to slyšeli Priscilla a Akvila, přijali ho k sobě a důkladně vyložili mu cestu Páně“ (Skut. 18, 26) a on přišel do Achaje „prospěl mnoho těm, kteří uvěřili, neboť rázně vyvracel židy veřejně, dokazuje z Písem, že Vykupitelem jest Ježíš“ (Skut. 18, 28). Ani Apollo, ani Priscilla a Akvila nebyli apoštolové, ale hlásali Ježíše Krista, šířili jeho učení, konali dílo apoštolské — laický apoštolát.

Laický apoštolát je historicky tak starý, jako křesťanství samo. To dosvědčuje apoštol národů sv. Pavel, který v 16. kapitole svého listu k Římanům uvádí celou řadu členů tohoto laického apoštolátu „ve službách církve a evangelia“.¹

I později kvetl tento laický apoštolát. V mezidobí jednotlivých pronásledování v prvotní církvi katechese byla svěřena nejen osobám duchovním, ale zastávaly úřad katechetický i osoby světské, netoliko muži, ale i jednotlivé ženy. To patrně ze spisů sv. Justina (zemřel roku 167): *Apologia*, *Adversus Marcionem*, *Dialogos*, hlavně z jeho dialogu s židem Trifonem. O těchto ženách mluví 14. synoda kathaginská roku 416: „Vdovy nebo panny Bohu zasvěcené, které zvoleny bývají, aby službu konaly při křtu osob ženského pohlaví, mají se řádně připravit k úřadu svému, aby byly s to, aby vyučovaly svatému náboženství nevědomé osoby ženské v té míře, aby tyto dovedly odpovídati na otázky, které se jim při sv. křtu dávati budou, ale také, aby je poučily o životě, který po dosažení křtu svatém vésti mají.“

Počátkem středověku pro nedostatek schopného duchovenstva, které upadlo v době té do veliké bídy hmotné, a pro ochabnutí účinné horlivosti křesťanů povinnost vyučovati dítky v náboženství vznesena byla na rodiče a kmotry. Náboženské vyučování udělovalo se až do polovice osmého století takřka jen v kostele a kazatelé byli povinni zřetel bráti na dospělé i děti. Teprve zřizováním škol, kdy církve stála v čele, počíná se obrát k lepšímu vzdělání lidu. Ke konci pak středověku byla bratrstva a zbožná sdružení křesťanského milosrdenství dobrovolnými spolupracovníky kněží v duchovní správě. Moderní zásada družstevnictví došla již před věky a docházela vždy potom nejušlechtlejšího vyjádření v rozličných sdruženích církví schválených.

Naše doba nutně potřebuje nové formy laického apoštolátu a takovou novou formu nám ukazuje slavně panující sv. Otec Pius XI., v KATOLICKÉ AKCI.

Základní rysy Katolické akce naznačil Pius XI. již ve své encyklice ze dne 23. prosince 1922: „Každý má pomáhati při budování království Kristova apoštolátem dobrého příkladu, modlitby a Katolické akce.“ O této akci se Pius XI. vyjádřil ve své promluvě k účastníkům diecésního shromáždění římského ke konci září r. 1924, že akce ta jest prováděním příkazů Kristových. Ve své slavnostní promluvě (viz „*Osservatore Romano*“ z 27. června 1927) prohlásil sv. Otec, že Katolická akce je zřítelnicí očí jeho.²

A protože nejvyšším cílem Katolické akce jest výchova k hlubokému křesťanskému přesvědčení, jest zajisté její velmi důležitou slož-

¹ Arcib. dr. Kordač, O účelu a organizaci Katolické akce. Ord. list. praž. arcid. 1927, str. 24.

² Srovnej Pastýřský list biskupů čsl. republiky z října 1927, Ord. list. arcidiec. pražské 1927, str. 77.

kou poznání Ježíše Krista, poznání jeho učení — náboženské vyučování a proto vydáváje znamenitou encykliku o křesťanské výchově „*Divini illius Magistri*“ ze dne 31. prosince roku 1929, píše sv. Otec Pius XI.:

„Naplňuje nás tudíž útechou a vděčností k boží Prozřetelnosti pohled na učící řeholníky a řeholnice, na tak veliký počet dobrých učitelů a učitelek, sjednocených i v kongregacích a zvláštních sdruženích, která je třeba schváliti a šířiti jako znamenité a mocné pomocníky Katolické akce, pracujících nenáročně, horlivě a vytrvale o tom, co sv. Řehoř Naziánský nazývá uměním uměn a vědou věd, totiž vedení a výchovu mládeže. A i pro ně mají platnost slova božského Učitele: „Žeň sice mnohá jest, ale dělníků málo.“ Prosme tudíž Pána žní, aby poslal ještě hodně takových dělníků křesťanské výchovy, o jejichž vzdělání musí pečovati usilovně pastýři duší a představení církevních řádů.“

Svatý Otec připomíná, že je třeba schváliti a šířiti zvláštní sdružení jako znamenité a mocné pomocníky Katolické akce. Kdo jsou ona sdružení, která na mysli má papež a který jest jejich původ, vývin, které osudy a působení, co s nimi souvisí v dějinách církve, jsou-li i u nás a jak k nim došlo, toť předmětem dalšího pojednání, které se počíná stoletím šestnáctým.

I.

Století šestnácté můžeme právem nazvati skvělou dobou náboženského vyučování nejen proto, že snažilo se o vhodnější metodu vyučovací, že v život uvedena byla křesťanská cvičení ve dny nedělní a sváteční s mládeží i dospělými po odpoledních službách božích, — že místo dosavadních příruček k vyučování různě zvaných — *Manipulus Manuale*, *Opusculum*, *Enchiridion*, *Speculum ecclesiae*, *Christenspiegel* — zavedlo jednotný název *katechismus* a že počalo jej vydávati v řeči lidu.

Název *katechismus* — nehledíme-li ke spisku z IX. století „*Catechesis theodisca*“ od Olfrida z Weisenburgu — první použil pro svou příručku o víře a lásce, o zpovědi a sv. přijímání a o posledních věcech, psanou v řeči lidu, anglický theolog *Jan Collet* (1467—1519), kterou vydal pro svou školu sv. Pavla v Londýně, nazvav ji „*Catechyzon*“. Po něm teprve užívali názvu *katechismus* luteránští kazatelé, roku 1528 Ondřej Althammer, Kašpar Aquila a Jan Brenz před r. 1529, kdy Martin Luther vydal své *katechismy*, malý ještě s názvem „*Enchiridion. Der kleine Katechismus Dr. Martin Luthers für die gemeinen Pfarrherrn und Prediger*“. — U nás Jednota bratrská — br. Lukáš — pro učebnici náboženství užívá názvu „*Otázky dětinské*“, které posílá Lutherovi r. 1522 k nahlédnutí. Ten její rozdělení přijal do svého *katechismu*.

Století XVI. jest i proto významné, že hledělo vychovati řádné a důkladné *katechety* na základě *katechismů* v době té vydaných z rozkazu autority církevní, které staly se pak základem pro *katechismy* nynější, a že v době té zaseto bylo i seménko, z něhož později vzešly *spolky katechetické*, které si získaly veliké zásluhy o rozvoj náboženského vyučování.

Již na počátku onoho století ozývaly se hlasy po dobré učebné knize náboženské a po lepší metodě náboženského vyučování. Po říšském sněmu v Augsbu r. 1530 vyšel *katechismus* dnes úplně neznámý. O nápravu pokoušeli se mnozí, na říšském

sněmu v Norimberce roku 1543 Fridrich, arcibiskup mohučský, žádala o ni Francie, ale tak důležitou věc mohla provésti toliko církev. Roku 1545 svolán byl *de v a t e n á c t ý v š e o b e c n ý s n ě m c í r k e v n í d o T r i d e n t u*, kde ony tužby byly také tlumočeny. Na koncilu byl to hlavně arcibiskup milánský Karel Boromejský, který otázku katechismu a náboženského vyučování k jednání přivedl. V XVIII. sezení dne 26. února 1562 předloženy Otcům některé zásady, podle nichž by svaté knihy zpracovány býti měly.³

Ve XXIV. sezení dne 11. listopadu 1563 v hlavě VII. „*de reformatione*“ nařídilo, že „každý farář nebo jiný kněz v nějakém místě od biskupa ustanovený jest povinen vyučovati mládež aspoň o nedělích a svátcích v řeči lidu o základech náboženství, oč biskupům jest pilnou péči míti“. O zavedení toho, co bylo na sněmu přijato a ustanoveno, měli pečovati biskupové tak, aby do roka po ukončení sněmu svolali synody, na kterých by nařízení sněmovní ve všeobecnou známost byla přivedena.

Když dva roky téměř — od února 1562 do prosince 1563 — bylo o katechismu pracováno, bylo v XXV. a posledním sezení dne 4. prosince 1563 rozhodnuto, celou záležitost o zpracování těchto knih ponechatí svaté Stolicí, aby tato svou apoštolskou autoritou vše provedla a prohlásila.

O řádné provedení usnesení sněmovního získal si největší zásluhy papež Pius V. (1566—1572), který za poměrně krátkou dobu, ale bohatou výsledky, provedl reformaci v hlavě i v údech. Papež dobře porozuměl, v čem záleží pravá reformace, reformoval sebe, zavedl reformaci kněžstva, jeho života, modliteb i práce, a tak reformoval celý křesťanský svět. Vydáním římského katechismu roku 1566 — *Catechismus ad Parochos* — korunoval celé hnutí za obrodu náboženského vyučování, dav duchovním správcům do rukou knihu, v níž je obsaženo vše, čemu mají vyučovati lid, pomůcku, na jejímž základě měli se vycvičiti v řádné učitele křesťanského náboženství.

Podle nařízení sněmu tridentského byli povinni faráři nejen o všech nedělích a zasvěcených svátcích dětem nauku křesťanskou vykládati, ale měli zakládati školy, ve kterých by učitelové totéž činili, měli napomínati rodiče, aby i doma děti v náboženství vyučovali. Protože však na mnohých místech byl nedostatek kněží a rodičům času nezbývalo a mnohdy sami byli málo vycvičeni, chápali se tohoto úkolu nadšení mužové, a tak založeny různé *duchovní společnosti* (oblati, theatini, somaskové, piaristé a j.), jejichž úkolem bylo školy zakládati a mládež vyučovati v náboženství — katechisovati.

Největší zásluhy v té příčině získala si společnost, jejíž zakladatel, ještě za studií, dříve než společnost založil a než sněm zasedal, byl v Alkantale ve Španělsku roku 1526 inkvisicí obviněn pro nedovolené katechisování dětí a od biskupa 42 dny žalářován. Ten roku 1540 zakládaje „*tovaryšstvo Ježíšovo*“, za hlavní úkol mu určil vyučovati křesťanský lid kázáním a katechisováním. Papež Pavel III. potvrzuje dne 27. září 1540 bullou „*Regiminis militantis Ecclesiae*“ tovaryšstvo Ježíšovo, pojal do své bully základy ústavy, jak mu byly zakladatelem Ignácem z Loyoly předloženy: „*Verbum Dei publice praedicando, pueros et personas rudes ea, quae ad christianam*

³ Svatými knihami nazývá papež Pius V. v bulle „*Quo primum*“ ze dne 14. července 1570 *katechismus*, *breviář* a *misál*. Bulla ta otištěna na počátku misálu.

hominis institutionem sunt necessaria, docendo.“ (Bulla je ve spise „Institutum Societatis Jesu“. Pragae 1757.) Týž zakladatel posílaje své druhy P. Jakuba Laineza a P. Alfonse Salmerona na koncil do Tridentu, dával jim na srdce, aby ve volných hodinách s dětmi katechisovali. Řád tovaryšstva Ježíšova ujal se katechese a vynikli v ní v krátké době zvláště sv. František Xaverský a svými katechismy v Itálii svatý Robert Bellarmin, v Německu sv. Petr Canisius, ve Francii Egmond Auger, ve Španělsku Martin de Ripalda.

Velikých zásluh o výuku náboženskou v době té nabyla také *družina laiků*, jejíž členové zvláště byli pomocníky farářů na menších místech. Jejich zakladatelem byl milánský šlechtic *Marcus de Sadis Cusani* (zemřel r. 1595).

Ten zřekl se roku 1560 veškerého jmění, opustil rodné město a odebral se do Říma. Tam spojil se s některými stejně smýšlejícími, nadšenými muži za tím účelem, aby mládež a jiné neznalé vyučovali pravdám křesťanským a tak podporovali faráře v jejich učitelském úřadě. Vyučovali v kostelích, ve školách, v domech, na ulicích i na veřejných náměstích, všude, kam přišli, a výsledky, kterých dosáhli, byly tak velké, že tehdejší papež Pius IV (1559—1565) jimi jsa pohnut, projevil své uznání družině a určil roku 1562 v Římě kostel sv. Apolináře k jejímu působení. V tomto kostele účastnil se vyučování této družiny pozdější slavný kardinál Baronius, znamenitý církevní historik (zemřel r. 1607).

Časem rozmnožil se počet členů družiny a ukázala se potřeba rozdělení. Někteří totiž dávali přednost žítí jako duchovní společnost v pospolitém životě, a když r. 1586 někteří dali se vysvětit na kněze, shromáždil Cusani několik členů k společnému životu s názvem „*Chierici secolari della dottrina cristiana*“ nebo „*Padri della dottrina cristiana*“. Ti krátce jsouc zvaní doktrináry, nabyli brzo zvláštní důležitosti a prokázali církvi mnoho užitku. Členové odívali se v černou řízu.

*

Kongregace doktrinářů zakládala na četných místech v Itálii národní školy, ve kterých náboženství vyučovala a mládež ku přijetí sv. svátostí připravovala. Papež Řehoř XIII. daroval kongregaci té chrám sv. Háty (Agathy) v Římě, podle kterého se nazývají agathisté. Kongregace nabyla sice v církevním státě značného významu, přece však počala v XVIII. století klesati a udržela se jedině tím, že ji spojil papež Benedikt XIV (1740—1758) roku 1747 s kongregací blahosl. *Caesara de Bus* (naroz. r. 1544 v Cavaillonu, vysv. 1582), který založil 1592 spolu s kanovníkem J. B. Romillonem v Avignonu kongregaci světských kněží „*Prêtres séculiers de la doctrine chretienne*“ = „*Péres doctrinaires*“, jakož i kongregaci ženskou „*Filles de la doctrine chrétienne*“, jejíž hlavním účelem bylo vyučovati náboženství prostý lid. Papež Klement VIII. (1592—1605) roku 1597 tuto jednotu potvrdil a dal jim protektora v osobě kardinála Alexandra z Medici, který po něm zvolen byl papežem jako Lev XI., ale zemřel téhož roku, kdy byl zvolen, totiž 1605. Zakladatel francouzských doktrinářů *de Bus* zemřel v Avignonu 15. dubna 1607 a papež Pius VII. roku 1821 prohlásil jej za ctihodného sluhu božího. Ústav jím založený velice se rozšířil ve Francii a pak i v Itálii, maje hlavní sídla svá v Paříži, v Avignoně, v Tolose, v Římě, v Neapoli a v Piemontě, ke kterým četné domy a koleje náležely. Velikou revolucí zanikly francouzské konventy, pouze dům v Cavaillonu v diecési avignon-

ské zůstal. V Itálii se kongregace až posud udržela, její představený má sídlo v Římě u Sta. Maria in Monticelli. Kongregace byla r. 1854 revidována. Má asi 600 členů v šesti domech, z nichž dva jsou v Římě. Roku 1870 bylo jim zamezeno působiti ve školách a od té doby vyučují toliko v soukromí.

*

Původní družina laiků k vyučování náboženství — *compagnia della dottrina cristiana* — kterou Cusani založil, trvala dále, zřídivší již dříve při svém sdružení **BRATRSTVO KŘESŤANSKÉHO VYUČOVÁNÍ**.

Všichni závodili mezi sebou v horlivosti pravdy víry dětem a nevědomým vykládati a spasitelné výsledky, kterých se dopracovali, pohnuly sv. Stolicí, že je mnohými výsadami vyznamenala. Pevný základ církevní dal tomuto sdružení a bratrstvu při něm založenému papež Pius V (1566—1572), povolil první odpustky všem členům, kteří náboženství vyučují, i těm, kteří jsou vyučování přítomni a na něm podíl berou. Vydal zvláštní bullu „*Ex debito pastoralis*“, ze 6. října 1571, v níž o tomto vyučování dovozuje, že „je to velmi spasitelný skutek“, a doporučuje všem patriarchům, arcibiskupům, biskupům a prelátům, aby podle možnosti sdružení nebo bratrstva, „blahá a spasitelná to zařízení“, podporovali a zaváděli, aby aspoň o všech nedělích děti a nevědomé v kostele neb na jiném vhodném místě shromažďovali, aby je tam tyto osoby pro blaho duší nadšené vyučovaly. Papež Klement VIII. (1592 až 1605) nařídil kardinálovi Robertu Bellarminovi T. J. (1554—1621), aby sestavil malý katechismus, podle něhož by bratrstvo při vyučování se řídilo.

Kardinál Robert Bellarmin sestavil malý katechismus v jazyku vlašském s názvem „*Compendio della dottrina cristiana composta del V. C. Roberto Bellarmino*“ (Roma 1597). V největší stručnosti — na 14 stranách — jedná se v něm o: 1. cíli křesťanově a znamení kříže, 2. Věřím v Boha, 3. Otčenáši a Zdrávasu, 4. přikázáních božích, 5. přikázáních církevních a radách, 6. svátostech, 7. hlavních a božských ctnostech, 8. darech Ducha sv., 9. skutcích milosrdenství, 10. hříších, 11. o čtyřech posledních věcech a o růženci. — Ke katechismu, který obsahuje 95 otázek a odpovědí, vydal Bellarmin výklad učení křesťanského: „*Dichiarazione piu copiosa della dottrina cristiana*“, určený pro ty, kdož dítky a jiné osoby prosté svatému náboženství vyučují. Katechismus Bellarminův schválen a doporučen byl brevem „*Pastoralis*“ papeže Klementa VIII. ze dne 15. července 1598 a později konstitucí „*Etsi minimè*“, Benedikta XIV. ze dne 7. února 1742. Podle nařízení papeže Klementa mělo se katechismu toho užívati při vyučování náboženství v Římě i v obvodu jeho s vyloučením všech jiných podobných spisů. V krátké době přeložen katechismus Bellarminův do 56 řečí, mezi jiným do čínštiny, bramánštiny atd. Do češtiny přeložil jej Jiří Ferus T. J. s názvem „*Křesťanské učení*“ r. 1636. Příčiny tohoto rozšíření hledati sluší více ve výkladu, nežli v katechismu samém.

Tot proslavený katechismus kardinála Bellarmina, jediný katechismus svého způsobu již tím, že jediný jako žádný jiný do té doby z rozkazu papežského byl sestaven, papežem v církevním státě byl zaveden, papežem všem biskupům na celém světě doporučen a proto také právem „*římský katechismus pro malé*“ nazván býti může. Nového významu dostalo se katechismu Bellar-

minovu sněmem vatikánským, kde jednáno o jednotný katechismus v celé církvi. Při sestavování nového katechismu, určeného pro veškerou církev katolickou měl býti především vzat ohled na katechismus Bellarminův. Sněm však otázky katechismu nerozřešil, ač v komisích o tom pilně bylo pracováno. Odročením sněmu vatikánského další jednání o katechismu bylo také přerušeno. Katechismus Bellarminův zůstal katechismem pro Řím až do doby papeže Pia X., který brzo po svém nastoupení vydává roku 1905 katechismus užívaný v diecési lombardské a piemontské za katechismus diecése římské a všech diecézí římské provincie. Katechismu Bellarminova užívají posud misionáři při hlásání víry křesťanské.

Učenec a církevní spisovatel kardinál Robert Bellarmin T. J. byl dne 12. května 1930 papežem Piem XI. prohlášen za svatého a brevem ze 17. září 1931 učitelem církve sv., jeho svátek dán na 13. května a rozšířen na celou církev.

Jest zajímavé, že Petr kardinál Gasparri ve svém „*Catechismus catholicus*“ (Roma 1930) v předmluvě výslovně jmenuje jedině katechismus kardinála Bellarmina, „který mnohými chválami velebili římsí papežové“, a ve svém katechismu přidržuje se téměř úplně jeho rozdělení. Dělí katechismus pro žáky na deset, pro dospělé na dvanáct hlav.

Katechismus z téže doby jako Bellarminův pocházející, sv. Petra Canisia, byl jen na rozkaz císaře Ferdinanda I. a německých katolických knížat světského i duchovního stavu zaveden. Pádem římsko-německého císařství roku 1806 také přednost katechismu Canisiova v zemích německých byla otřesena. Vrchu tam nabyl katechismus P. Josefa Deharbe T. J., který byl v polovici XIX. století přijat za jednotný, a za ten se mohučský biskup Ketteler na sněmu vatikánském přimlouval, poukazuje k tomu, že již srostl s nejširšími vrstvami lidu v Německu. Katechismus tento přepracován na začátku našeho století P. Jakubem Lindensem T. J. a ten opět r. 1925 přepracoval P. Th. Mönnichs T. J. a jeho katechismus zaveden jest do roku 1933 téměř ve všech diecéších v Německu na zkoušku.

Po vzoru družiny, založené šlechticem Cusani v Římě, zakládány i jinde podobné laické družiny — *compagnia della dottrina cristiana* — a při nich bratrstva, tak na př. pro vyučování mužské mládeže založil v Bologni šlechtic Caesar Bianchetti bratrstvo laiků bez slavných slibů.

Papež Pavel V. (1605—1621) povýšil ono bratrstvo křesťanského učení, které založil Cusani, bullou „*Ex credito nobis*“ ze 6. října 1607 na arcibratrstvo — *Arciconfraternità della dottrina cristiana* — se sídlem u sv. Petra ve Vatikáně v Římě, nazvav jeho působení „pro duše a celé křesťanstvo skutkem velmi záslužným“ a udělil mu četné odpustky a právo bratrstva jinde založená, která mají týž účel, k sobě připojovati a je všemi přednostmi a milostmi spoluúčastnými činiti; a svatá Kongregace odpustků povolila 3. února 1610, aby tato bratrstva ve všech farnostech byla zřizována.

Bratrstva křesťanského vyučování povstala pak ve všech diecéších italských, francouzských a německých, na mnohých místech řídili je otcové tovaryšstva Ježíšova, podporující je radou i skutkem, aby děti vychovávali v duchu katolickém. Tak

zavedli bratrstvo ve svých diecésích: sv. Robert Bellarmin, arcibiskup v Capue, svatý František Saleský, biskup v Ženevě, založil bratrstvo kříže, aby vyučovalo nevědomé — *Confrerie de la Croix*. — Nejvíce se přičinil o rozšíření škol a bratrstva arcibiskup milánský sv. Karel Boromejský.

Při příchodu svém do svého biskupského sídla dne 23. září 1565 našel Karel Boromejský již „školy křesťanského učení“, zřízené tam roku 1536 nadšeným knězem Castelinem de Castelo, v nichž děti a nevědomí v základních naukách náboženských byli vyučováni. Učily se tam děti i základům ostatních vědomostí. (L. Pastor, *Reformatoren*, 124.) V katechismech na prvních stránkách byla i abeceda, protože na katechismech učily se děti čísti.

Karel Boromejský na první provinciální synodě 1565 doporučil tyto školy, rozšířil a podporoval je. Sám psal papeži, že není užitečnější věci, která by tolik požehnání biskupství přinesla, jako tyto školy. Když papež Pius V. r. 1571 potvrdil „bratrstvo křesťanského učení“, zavedl je Karel Boromejský hned po druhé provinciální synodě r. 1573 do své arcidiecése, ke které náleželo patnáct biskupství. Aby povznesl náboženskou výuku mládeže, povolal Karel Boromejský na pomoc i laiky. Téměř 2000 mužů a paní přihlásilo se na první jeho pokyn, že ochotni jsou vyučovati náboženství. Karel organizoval tyto laické katechety se jménem „družina Pána Ježíše, P. Marie a sv. Josefa k šíření křesťanského vyučování“ a připojil je k společnosti „škol křesťanského učení“, rozšiřiv ji tak, že společnost sestávala z duchovních i laiků, svobodných i ženatých, učitelů i učitelek a měla si všimati především vyučování náboženství, ale též ostatního vyučování a měla členy pobádati, aby se dále vzdělávali. Pro vyučování náboženství v arcidiecési milánské byl určen zvláštní katechismus diecesální, pro vyšší třídy mělo se používat „Summy“ Petra Canisia neb i katechismu římského. Na šesti provinciálních synodách doporučoval Karel Boromejský horlivě zakládati školy a náboženské vyučování v nich za pomoci bratrstva vésti. Péčí jeho školy křesťanské a vyučování náboženství bylo zavedeno v arcidiecési až i do nejodlehlejších horských vesniček.

Skvělým příkladem Karla Boromejského byli povzbuzeni i ostatní biskupové italské, že pečovali o náboženské vyučování mládeže. Tak biskup v Modeně Giovanni Morene požádal legáta Kašpara Contariniho z Bologne o složení katechismu pro náboženské vyučování ve své diecési a kardinál poslal mu svůj spis „*Catechesis sive christiana instructio*“, vydaný již dříve, totiž r. 1542.

Když arcibiskup sv. Karel Boromejský r. 1584 zemřel, čítala jeho arcidiecése na 3000 katechistů a 40.000 žáků, kteří se pravdám víry učili. Družině školské své arcidiecése napsal Karel Boromejský zvláštní ustanovení a pravidla „*Costituzioni e regole della compagnia e Scuole della Dottrina Cristiana*“ (Lugdun 1583), která jsou mistrovským dílem pedagogické moudrosti. Celý spis je rozdělen na tři díly. V prvním vypsány jsou vlastnosti, které musí mít učitelé a bratři, a udány cesty a prostředky, jimiž žádoucích vlastností dosíci možno, v druhém díle jedná o rozčlenění bratrstva a ve třetím o úřadech školních a pravidlech pro dívčí školy.⁴

⁴ Německý překlad spisu toho vyšel v Paderbornu u F. Schöningha jako XVI. svazek *Sammlung der bedeutendsten pädagogischen Schriften aus alter und neuer Zeit*. — Podrobný

Že by sv. Karel Boromejský sám „Bratrstvo křesťanského vyučování“ založil, jak někteří dokazují (na př. Jos. Kobosil, *Dějiny vychovatelství*, str. 118, Cornel Krieg, *Lehrbuch der Paedagogik*, str. 363 a mnozí jiní), tomu lze rozuměti jen v tom smyslu, že kardinál Boromeo pracuje v duchu sněmu tridentského, aby výchově a vyučování mládeže dal jednotné vedení, uvedl do své arcidiecése a nově zřídil „bratrstvo“, jak papežem Piem V. bylo konstitucí z roku 1571 doporučeno, který, ovšem, jak jiní píší (n. p. F. X. Schöberl, str. 219), také nezaložil této společnosti, ale potvrdil ji.

V Německu kurfirst a arcibiskup kolínský Ferdinand II. bavorský, který zavedl v arcidiecési katechismus Canisiův, dal 30. srpna roku 1610 předčítati výzvu k založení bratrstva křesťanského vyučování a breve papeže Pavla V. ze 16. června toho roku o odpustcích bratrstvu propůjčených bullou z roku 1607. Na synodě pak r. 1612 naléhal na pilné vyučování náboženství. Po válce třicetileté nařídil 21. prosince 1646, aby bratrstvo v celé arcidiecési bylo zavedeno. Ve snaze té následoval jej nástupce jeho Maxmilian Jindřich (1652—1688), který postavil bratrstvo pod zvláštní ochranu sv. Františka Xaverského a zplnomocnil jesuity, aby zakládali bratrstvo v celé arcidiecési a v diecési lytyšské. Roku 1645 arcibiskup Petr Křištof v Trevíru zavedl bratrstvo ve své diecési. Papež Innocenc XI. (1676—1689) v encyklice ze 6. června 1686 doporučil vřele všem biskupům, aby pokud možno tato bratrstva šířili. Císař německý Karel VI. (1711—1740), zavedl v Rakousku bratrstvo roku 1732 ve Vídni a roku 1740 v Řezně a Augsburgu, za papeže Klementa XII. (1730—1740), který bratrstvo obdařil plnomocnými odpustky.

V XIX. století dále byla zakládána bratrstva, tak na př. v letech 1880 založeno bylo bratrstvo v diecési svatohavelské ve Švýcarsku s názvem „Bratrstvo pod ochranou sv. Rodiny k šíření křesťanského učení a křesťanského života“, které přidružilo se k arcibratrstvu římskému.

Ve Francii „bratry křesťanského učení“ s mateřským domem v Nancy založil roku 1822 Don Frécharde O. S. B.

Téhož roku vznikla „Společnost bratří křesťanského učení“ v Lotrinsku, za tím účelem, aby na venkově ve školách mládež vyučovali. Kněz Eugen Mertian založil v Ehlu v dolním Elsku r. 1845 „Společnost bratří křesťanského učení“ za účelem, aby mládež mužskou vyučovali na školách obecných. Roku 1920 rozšířili se do Badenska a sídlo provincie badenské je v Ettenheimu v kraji freiburgském.

Sídlo římského arcibratrstva křesťanského učení jest při kostele Panny Marie del Pianto v Římě, kam nutno se obrátiti nově zřízeným bratrstvům se žádostí o připojení k arcibratrstvu. Zřízení těchto bratrstev náleží k právům diecésního biskupa (iure ordinario); k dosažení odpustků pro všechna bratrstva v diecési stačí, když jedno takové bratrstvo v některém městě diecése k arcibratrstvu římskému u Panny Marie se připojí jménem všech, jak papež Pavel IV. v uvedené bulle a sv. Kongregace odpustků 3. března 1711 zřejmě vyložila.

Z odpustků, které arcibratrstvu v Římě byly propůjčeny, uvádíme:

I. Plnomocné odpustky: a) v den přistoupení nebo přijetí do bratrstva po sv. zpovědi a sv. přijímání, b) na hlavní svátek bratrstva za týchž pod-

obsah těch ustanovení ve článku: Jos. Moudrý, *Obrazy z dějin vychovatelství*. Sv. Karel Boromejský. „Vychovatel“, roč. X., str. 275 a násl.

mínek, c) v hodině smrti, když člen po zpovědi a sv. přijímání, nebo nebylo-li to možné, zkroušeně jméno Ježíš, aspoň v srdci svém vzývá.

II. *Odpustky sedmi basilik.* — Mezi římskými kostely je zvláště sedm kostelů, na jichž návštěvu jsou uděleny plnomocné odpustky, jsou to: sv. Petra ve Vatikáně, Panny Marie Sněžné, sv. Vavřince za hradbami, sv. Kříže, sv. Jana v Lateráně, sv. Šebastiana za hradbami a sv. Pavla. — Členové mohou tyto plnomocné odpustky získati, když ve dny římských „štací“ náboženství vyučují. (Dni ty jsou vyznačeny v misále při mšech sv.; tak na př. všechny středy suchých dnů je „statio“ u Panny Marie Sněžné-Maggiore, soboty těchto dnů u sv. Petra.) Podobně mohou tyto odpustky získati, kdož v ty dny na křesť. vyučování přijdou.

III. *Neplnomocné odpustky* získávají: a) 10 let členové, kteří k vyučování ze svého domova do jiného místa, obce, docházejí, b) sedmi let a sedmi quadragen všichni členové, kteří v den, kdy bratrstvo v místě bylo založeno, jdou k sv. zpovědi a sv. přijímání, c) sedmi let a sedmi quadragen členové, kteří jednou za měsíc se zpovídají a svátost oltářní přijímají, d) sedmi let všichni členové bratrstva — kněží, kteří v bratrstvu v kostele nebo v kapli kází nebo náboženské rozhovory řídí, e) sedmi let ti, kteří dívky na křesť. vyučování přivádějí, f) sedmi let, kteří provázejí kněze nesoucího nejsvětější svátost k nemocnému, i) tři let, kteří zemřelého člena ke hrobu doprovázejí nebo při zádušní mši sv. za něho jsou přítomni a za duši jeho se pomodlí, j) 200 dní odpustků: 1. všichni členové, kdykoliv nemocného spolučlena navštíví, 2. po každé, když bohoslužbám nebo shromáždění bratrstva jsou přítomni, k) 100 dní odpustků, kdykoliv veřejně nebo soukromě o pravdách náboženských poučují. Časem založeny byly také čistě ženské společnosti k vyučování dětí.

Již r. 1537 v Brescii sdružily se za ochrany sv. Voršily zbožné laické vychovatelky za vedení Angely z Merici, aby vychovávaly ženskou mládež, ale brzo proměněny byly v řeholi.

Koncem XVI. století zakládá „tovaryšstvo Mariino“ slečna Anna de Xaintonge (1567—1621). Odchází z domu otcovského učení v zapadlých čtvrtích dijonských dcerky nejnižších a nejchudších vrstev katechismu. Družina, kterou založila tak zv. „světské voršilky“, působí již tři století ve Francii. Papež Lev XIII. přiřkl jí název „ctihodné služebnice boží“. (Více o nich ve Výchovateli 1923, str. 183 a násl.)

Roku 1848 dáma Anna z Mesús v Bruselu založila zvláštní sdružení, které si vytklo za úkol uctívati Spasitele v nejsvětější svátosti a podporovati práci chudé kostely. Sdružení schválili do r. 1851 všichni belgičtí biskupové a toto bylo r. 1853 povýšeno na „arcibratrstvo ustavičného klanění nejsvět. svátosti a pro podporování chudých kostelů“ a záhy rozšířilo se po celém světě. (U nás je známo se jménem paramentní spolek.) Již při založení snažily se některé dámy z této společnosti pečovati o vyučování dětí obojího pohlaví v náboženství křesťanském a tak založen „spolek zbožných paní“, které by se chtěly tomuto spasitelnému vyučování věnovati. Reskriptem sv. Kongregace odpustků ze dne 9. května 1891 byly tomuto spolku a jemu podobným spolkům křesťanského vyučování, které na jiných místech

s povolením biskupovým k těmž účelu jsou založeny a v budoucnosti budou založeny, některé odpustky:

I. *P l n o m o c n é o d p u s t k y*: a) jednou za měsíc v libovolný den pro zbožné paní, které dívky obojího pohlaví náboženství vyučují; podobně těm, kteří jsou jimi vyučováni. Podmínky dosažení jsou: zbožná sv. zpověď, sv. přijímání, docházka do kostela nebo veřejné kaple a zbožná modlitba na úmysl sv. Otce, b) v hodinu smrti pro ty dámy, když po přijetí sv. svátostí zkroušeně nejsvětější jméno Ježíš vzývají, není-li to možno, když aspoň v duši tak učiní; c) podobně získávají odpustků po přijetí sv. svátostí při mši sv., kterou spolek za duši zemřelé učitelky obětuje.

II. *O d p u s t k y n e p l n o m o c n é*: a) odpustky sedmi let a sedmi quadragen získávají členky, jsou-li přítomny shromáždění, které za účelem dobrého vedení tohoto díla se koná a zároveň některé modlitby vykonají; týchž odpustků dosahují po každé, když dívky náboženství vyučují; b) odpustků 300 dní dosahují hoši a dívky po každé, když k vyučování přijdou a se snaží, aby náboženským pravdám náležitě se naučili; c) odpustků 300 dní dosahují: předseda a vedoucí spolku, jakož i zbožné paní, členky výboru a příznivci tohoto díla, v den, kdy jsou přítomni shromáždění, v němž o prospěchu a dobrém vedení jeho se jedná, a zároveň vykonají modlitbu za blaho díla, buď před ukončením jednání nebo po jeho ukončení.

Všechny tyto odpustky mohou na způsob přímlyvy věnovány býti duším v očistci. *(Pokračování.)*

Náboženská výchova.

O b s e r v a t o r.

V katolickém světě způsobilo trapné překvapení, že při převratu ve Španělsku se tak málo ukázaly výsledky katolické výchovy a že fiasko bylo tak veliké. Jest věru s podivením, že klerus světský a řeholní a sestry, mající na 300.000 žáků v ústavech, nedovedl jim vštípit ducha praktického katolicismu. Alespoň těm, kteří byli v pensionátech pod stálým dozorem a vlivem kněží. Zednářstvo zvítězilo snadno. Odporu se strany katolíků bylo málo a nebyl účinný. A nyní vidíme, jak zednáři obratem ruky ničí a boří vše katolické, počínaje od školy.

Chyba ve Španělsku byla ta, že mládež byla na venek katolická, ale prakticky katolicky nežila. Při prvním — třeba mocném nárazu — vše se zřítilo.

Nyní v Americe ozval se Rev. Dr. Rybrook a veřejně se otázal katolických kněží, ředitelů katol. škol a ústavů, ano i katolických universit amerických: „Co činíte s duši vašich chovanců?“ Neohrožený kněz cituje slova Lva XIII.: „Není-li každý jinoch proniknut důkladnou křesťanskou zbožností, nezahřívá-li posvátné ovzduší srdce učitelů a žáků, nelze čekati ničeho dobrého od tak veliké vyučovací námahy, ano snad jejím výsledkem bude veliké zlo.“ A lituje, že nedostatek solidní zbožnosti působí takovou zhoubu při výchově mládeže. Jinými slovy a je to chyba naší české

školy: Vzdělává se rozum a zanedbává se srdce. Přecpává se mozek všemi možnými vědomostmi a nezušlechťuje se povaha. Náboženství se ponechává — podle jména — nějaká ta hodinka, aby nevěrec učitel po ní hravě zbořil to, co katecheta pracně vybudoval.

Rozdvojená, nevěrecká škola přináší ovšem své ovoce, jakého se lekají i ti nejvyšší pedagogové. Ale jen když je to proti církvi, pak je vše dobře. „Dříve zhyne republika, než by byla katolická škola,“ pronesl Bechyně.

Slyšme, co praví kardinál Newmann o škole anglické:

„Každé vyučování musí směřovati k jednomu cíli a tvořiti celek, neboť je určeno pro tentýž podnět. Vždyť vesmír ve své šíři a délce je tak těsně spojen, že nemůžeme odloučiti části od částí,činu od činu jen abstrakcí. Co se týče pak Stvořitele všehomíra, ač jest ve svém bytí nekonečně od vesmíru odloučen, přece s druhé strany je s ním těsně spojen svou přítomností, svou prozřetelností a svým vlivem, takže nemůžeme úplně studovati a pozorovati vesmíru, nepozorujeme-li a nepodivujeme-li se současně i Bohu.“

Rev. Rybrook dává americké škole katolické za vzor školu holandskou. Tvrdí, že naprosto nestačí denní půlhodina náboženství, jak se vyučuje v katolické škole americké. Hlavní věcí jest život žáků podle náboženství a vštípení hlubokého přesvědčení, že *všecko* ve škole (všechny předměty) v myšlení, v jednání a v životě musí býti vedeno a řízeno náboženstvím.

Tak vychovává v pravém slova smyslu škola holandská. Z ní vycházejí děti katolicky cítící, mluvící, jednající. Že ovšem svaté svátosti — denní sv. přijímání — hrají hlavní úlohu, je samozřejmo. To byla i zásada mistra výchovy blahosl. Don Giovanni Bosca: „Na častém sv. přijímání *všecko* záleží!“

Kterak pracovati pro smír božského Srdce Páně?

Štěpán Goldschmid.

(Dokončení.)

II.

Kongregace N. D. S. jsou nejvyš časové. Otec Alfons Ratisbonne kdysi napsal: „Zatím co spousta křesťanů spikla se proti Ježíši Kristu, přicházejí k nám vyteční israelité, kteří žádají křtu a jména katolíka.“

Theodor Ratisbonne dal za základ sionského díla onu ctnost lásky, již svatý Pavel nazývá nejlepší ze všech. Duchem lásky prosytil řeholi a činil ji častým předmětem svých rozmluv. Rozumné vykonávání lásky s myslí vždy laskavou a s veselou prostotou mají tvořiti rozlišující ráz ducha Sionu. Chtěl, aby jeho společnost byla rodinou žijící v lásce a poslušnosti, aby její pokora byla pravá bez přetvařování. Ale především doporučoval radost ve službě boží, která šíří duši a pomáhá jí, aby mohla kráčet cestou evangelických rad. Říkával: „Bůh jen proto stvořil naše srdce nesmírně široké, abychom milovali a učili milovati toho, jenž sám jest nekonečnou láskou.“ Duchovní děti otce Theodora měly se tedy především cvičiti v lásce k bližnímu.

„Chci,“ prohlásil přísně a důrazně, „aby v Sionu byla láska k bližnímu pěstována až do hrdinství, chci, aby všichni učili se všemu sebezapření a sebeovládání. Chci, aby se moje děti vespolek snášely, a navzájem milovaly. Kdybych se měl obávat, že by se naší kongregaci mělo kdy nedostávat této evangelické lásky, raději bych ji před svými očima viděl beze stopy zmizeti ze světa. Tato ctnost musí být naší největší ozdobou, známkou celé naší náboženské rodiny. Bez ní nemohli bychom již nositi jména kongregace Naší milé Paní ze Sionu.“

Kongregace N. D. S. se snaží se stejnou horlivostí a obětavostí učiniti se přístupnou všem. Její ústavy, v nichž se katolické mládeži dostane dobré křesťanské výchovy, přijímají též rozkolníky, bludaře a nevěrce, jimž tímto způsobem skýtá příležitost při úplné svobodě svědomí poznati pravý křesťanský život na základě učení a příkladu. Jsou též odstraňovány případné předsudky a překážky, čím je umožňováno sblížení. Jedním slovem: Snaží se, pokud jí síly stačí, aby co nejdříve uskutečnila slova evangelia: „A bude jeden ovčinec a jeden pastýř.“ (Jan 10, 16.)

Sestry N. D. S.

mají dívčí pensionáty pro dívky mateřských škol až do věku, kdy se připravují na studium university. Nešetří námah, aby studia svých chovanců udržovaly na vyšší pokroku a požadavků moderního vyučování.

Hlavně se snaží vésti svěřené duše ke zbožnosti a křesťanské ctnosti, zaopatřovati jim dokonalé a důkladné vyučování náboženství, aby je ozbrojily proti bludům.

V některých domech mají sestry N. D. S. též sirotčinec, v jiných školy pro chudé děti.

Kongregace má sestry chórové, od nichž se žádá vedle zbožnosti vyšší vzdělání a které musí být z dobré rodiny, jimž náleží vyučování a mravní vedení, a sestry laičky, které musí míti dostatečné zdraví, aby mohly konati různé domácí práce. Do noviciátu přijímají se mimořádně i vdovy. Žadatelky nechť zašlou rodný, křestní a biřmovací list a doporučovací vysvědčení od kněze. Co se týče věna, předepsaného řeholí, připustí se změna, když žadatelka může schopnostmi a obětavostí nahraditi, co by se jí nedostávalo na prostředcích peněžních. Mateřinec je v Paříži (adresa: Rde Mère Supérieure Générale des Religieuses de Notre Dame de Sion, 61 rue N. D. des champs, Paris XVe). Žadatelky mohou se však také hlásiti u ctih. představené Sester naší milé Paní ze Sionu ve Vídni VII., Burggasse 37, kde je také noviciát. Společnost má též domy v Rumunsku (Bukurešť, Galac, Jassy), v Malé Asii (Smyrna), dále v Cařihradě, v Anglii, Egyptě, Tunisu, Costa Rica (Střední Amerika); noviciáty vedle uvedených již v Paříži a ve Vídni ještě v Londýně, Jerusalemě, Petropolis (Brasilie), Prince Albert (Kanada), San José (Costa Rica), Sale (Australie).

Společnost kněží a misionářů Naší milé Paní ze Sionu — (Congregation des Prêtres-Missionaires de Notre Dame de Sion)

snaží se nejdříve vzbuditi přátelské sympatie upřímných židů tím, že prokazuje jim ve všech územích bezmeznou lásku a dává jim všemožným způsobem na jevo, ať

jsou stížnosti proti nim jakékoliv, velký zájem a upřímnou úctu, jak ji mohou vždy ospravedlniti jen pohnutky nadpřirozené.

Na druhém místě připravuje se společnost na osobní apoštolát, který vyžaduje zvláštní znalosti. K obrácení židů je třeba znáti jejich minulost, jejich tradice, jejich víru, jejich nynější idee v zemích, kde jsou roztroušeni. Pro tuto rozsáhlou práci přípravy a těžkou práci obrácení je třeba množství dělníků nezištných a předem již připravených na to, že nebudou sklízeti ihned plodů své práce. Později, až se společnost rozšíří, bude mocnou oporou konvertitů, seskupí je a vytvoří střediska výchovy a vytrvalosti, která budou nezbytným důsledkem apoštolátu a zároveň zajistí jeho trvání.

Společnost kněží, která doufá, že bude moci později vykonávati mnohem více, jest zatím v čele rozsáhlého hnutí modliteb, které na všech místech zeměkoule vznášejí se k Bohu, aby svolaly milosrdenství pro jeho bývalý vyvolený národ. Vážná a četná obrácení opravňují k největším nadějím.

Noviciát a vyšší studia se konají v Lovani v Belgii, Rue des Moutons 49.

Hoši, toužící státi se kněžími, zvláště kněžími N. D. S., *přijímají se hlavně v „Internát St. Paul“ v Issy u Paříže*. Bližší zprávy podává: M. Louis Nicolas,* 8, Impasse Cloquet, Issy-Les-Moulineaux (Seine).

Školní rok se začíná 1. října. — Za byt, pečlivě upravenou stravu, praní prádla a šatů platí se měsíčně 250 franků, t. j. asi 320 Kč. Jiné výlohy platí se zvláště. — Tyto podmínky mohou býti zmírněny v jednotlivých případech. Chovanci mají si přinésti výbavu, prádlo, šatstvo, obuv atd. Jinoši od 16 do 30 roků toužící státi se bratry laiky N. D. S. hlásí se u Très Révérend Supérieur Général des Prêtres Missionnaires de N. D. S. 68, Rue Notre Dame des Champs, Paris VIe. Dopsati lze francouzsky, anglicky, italsky, německy, polsky. Kandidáti naučili by se v Paříži francouzsky a přišli by pak do noviciátu v Lovani (Louvain) v Belgii...

Otcové N. D. S. mají dva domy ve Francii a po jednom v Belgii, Palestině, Anglii, Brasilii a Tunisu.

Kéž by se přihlásilo mnoho hodných českých hochů, jinochů a dívek, aby obě kongregace N. D. S. mohly později působiti i v naši vlasti, kde je tolik židů!

Kardinál Barnabo, prefekt svaté kongregace de propaganda fide, prohlásil otci Theodorovi: „Dílo Sionské je především dílem P. Marie, kteréž má býti doplněno posláním důstojných otců Ratisbonnových a musí si zachovati ráz jemu zvláštní. — Kristus učinil si osobní úlohou vésti židy k pravdě. Misionáři káží však evangelium ve všech zemích, všem národům. Svému národu přinesl evangelium Spasitel sám; jeho obrácení je vybraný úřad, kterýž zůstává vyhrazen vám (t. j. kongregaci N. D. S.). N. D. S. ujímá se však i evangelíků, rozkolníků a jiných bludařů, mohamedánů atd. Jedná se prý i o stavbu mešity ve Velké Praze. Jistě těchto kongregací N. D. S. zde potřebujeme!

Co tedy učiníme, abychom pomáhali plniti přání nejsvětějšího Srdce Kristova, aby se židé, kterých dychtivě očekáváme, navrátili?

* N. Nicolas je knězem N. D. S. Stanovy tohoto „Apoštolátu modlitby“ viz níže. — Jiný spolek, který řídí O. O. N. D. S., je „Arcibratrstvo křesťanských matek“. Otec Theodor Ratisbonne chtěl, aby křesťanské matky chápaly a hledaly své dokonalosti v nezištném plnění svých povinností.

1. Doporučujeme získávati členy a kněžský dorost kongregací N. D. S.!

2. Modleme se za návrat vyvoleného národa a šířme „Bratrstvo za návrat Israele“.

Tím způsobíme velkou radost a útěchu božskému Srdci a získáme si nejen v plné míře požehnání, které slíbilo svým ctitelům (neboť převeliké milosti slíbilo zvláště těm, kdož také šíří pobožnost k jeho nejsvětějšímu Srdci), ale vykonáváme neobyčejné dobro také ve prospěch celého lidského pokolení, neboť svatý Pavel píše (Řím. 11, 12): „Byl-li však pád jejich (t. j. židů) bohatstvím pro pohaný, čím spíše plnost jejich,“ a (Řím. 11, 15): „Neboť je-li zavržení jejich (t. j. židů) smířením světa, čím bude jejich přijetí, leč životem z mrtvých.“*

Dr. Sýkora (Nový zákon) k tomu poznamenává: Obrácení židů přinese pohanům, lidstvu velký prospěch. Neboť byl-li pád, t. j. nevěra židů pro svět bohatstvím, čili příležitostí k tomu, aby pohané přijmouce víru v Krista, stali se účastnými bohatství božských milostí, a bylo-li zmenšení, t. j. malý počet těchto židů, kteří přijali křesťanství bohatstvím čili příležitostí, aby se pohané stali účastnými hojnou měrou statků mesiánských, čím větší prospěch vzejde z toho lidstvu, až se obrátí plnost, t. j. celý národ israelský, byť ne ve všech jednotlivcích, přece ve svém celku! —

Arcibratrstvo modlitby za obrácení Israele.

1. Někdejší velikost Israele:

„Nebo jsi nám zasvěcený Hospodinu Bohu svému; tebe vyvolil Hospodin, Bůh tvůj, ze všech národů, kteří jsou na zemi, bys byl zvláštním způsobem národem jeho!“ (Deut. T. v. 6.)

2. Pád Israele:

„Slyšte nebesa, pozoruj země, neb Hospodin mluví: „Syny jsem si vychoval, vyvýšil, oni však pohrdli mnou.“ (Isaiáš 1. v. 2.)

3. Návrat Israele:

„A vyleji nad dům Davidův a na obyvatelstvo jerusalemské ducha milosti a modliteb, i patřiti budou na mne, kterého zbodali a kvíliti budou nad ním, jako se kvílívá nad jedináčkem a žalostiti budou nad ním, jako se žalostívá nad úmrtím prvorozence.“ (Isaiáš 12. v. 10.)

Stanovy Arcibratrstva za obrácení Israele zřízeného dekretem Jeho Svatosti Pia X. ze dne 24. srpna 1909 revidovány a schváleny sv. kongregací v Římě dne 21. ledna 1927.

§ 1. Účelem tohoto sdružení je modlitba za obrácení Israele, aby zbytky tohoto národa byly osvíceny světlem pravdy, kteráž je Kristus, náš Spasitel, a aby došly katolické víry.

§ 2. Sídlo arcibratrstva je basilika „Ecce homo“ v Jerusalemě.

§ 3. Přijat může býti každý katolík. Stačí dáti zapsati své jméno a příjmení do seznamu některého bratrstva kanonicky připojeného k arcibratrstvu.

§ 4. Členové bratrstva modlí se denně modlitbu „Bože dobroty“, připojující se ke kongregaci „Naší milé Paní ze Sionu“: „Bože dobroty, Otče milosrdenství, prosíme snažně, abys pro neposkrvněné Srdce P. Marie a na přímluvu patriarchů a

* Životem z mrtvých, to jest přísloví a znamená něco neobyčejně prospěšného. (Poznámka pisatelova.)

sv. apoštolů milostivě shlédli na zbytky domu israelského, aby došly poznání jediného Spasitele našeho Ježíše Krista a staly se účastnými drahocenných milostí spasení. Amen. Otče, odpusť jim, neboť nevědí, co činí!“

„Benignissime Deus, Pater misericordiae, Te per Mariae Cor immaculatum, Patriarchis sanctisque Apostolis intercedentibus supplices obsecramus, reliquias domus Israel propitius respice, ut Jesum Christum unicum Salvatorem nostrum, tandem agnoscant et preciosa redemptionis ejus munera participient. Amen. Pater dimitte illis, non enim sciunt quid faciunt.“

Věřící, kteří se zavazují, obětovati jednou měsíčně sv. přijímání za obrácení Israele, a kněží, kteří aspoň jednou do roka přinášejí nejsv. oběť mše sv. na tento úmysl, mají taktéž podíl na všech odpustcích. Velmi se doporučuje obcovati měsíční mši bratrstva. Komu to není možno, nechť v duchu se spojí s členy, kteří skutečně té mši obcují.

Členům se proto radí, aby se při každé mši, již obcují, po pozdvihování třikrát modlili modlitbu božského Spasitele na kříži: „Otče, odpusť jim, neboť nevědí, co činí!“

§ 5. V ústředí bratrstva přináší se jednou měsíčně nejsv. oběť mše sv. za obrácení Israele, a to v tyto dny: 25. ledna slavnost obrácení sv. Pavla, 24. února sv. apoštola Matěje, 25. března zvěstování P. Marie, 25. dubna sv. evangelisty Marka, 24. května P. Marie, pomocnice křesťanů, 24. června sv. Jana Křtitele, 22. července sv. Máří Magdaleny, 24. srpna sv. apoštola Bartoloměje, 29. září sv. Michaela, archanděla, 24. října sv. Rafaela, 27. listopadu zázračné medailky, 26. prosince sv. Štěpána prvomučedníka.

Místnímu řediteli bratrstva je však dána volnost, aby ustanovil den jiný, na příklad první pátek v měsíci.

§ 6. Nejsou předepsány ani příspěvky, ani zápisné; nicméně se s díky přijímají roční příspěvky a zbožné dary určené ke hrazení různých výloh bratrstva.

Plnomocné odpustky pro členy arcibratrstva.

1. Jednou za měsíc za obvyklých podmínek, když jsou přítomni mši sv. za Israele. (3. II. 1926.)

2. Kněží, kdykoliv slouží mši sv. za obrácení Israele. (3. III. 1926.)

3. V první pátek každého měsíce, když mají při mši sv. a sv. přijímání úmysl, aby Boha prosili za obrácení Israele, aniž bylo by třeba zvláštní formule. (22. III. 1906.)

4. Na Zelený čtvrtek pro ty, kteří po sv. zpovědi a sv. přijímání konají modlitbu, již se sv. církve na Veliký pátek modlí za židy, neb jednou Otčenáš, Zdrávas a Sláva Otcí. (22. III. 1906.)

5. Jednou měsíčně ti, kteří se denně modlí spolkovou modlitbu „Bože dobroty“. (28. V. 1907.)

Neplnomocné odpustky:

300 dní odpustků za modlitbu „Bože dobroty“. (28. V. 1907.)

100 dní po každé, když zbožně se modlí modlitbu ukřižovaného Spasitele: „Pater dimitte illis, non enim sciunt, quid faciant.“

„Otče, odpusť jim, neboť nevědí, co činí!“ (28. V. 1907.)

Aby se též u nás mohlo založiti bratrstvo, je nutno, aby se nejdříve aspoň 9 nebo 10 osob připojilo již stávajícímu bratrstvu.

Kdo by se chtěl dáti zapsati, může se prozatím hlásiti u univ. prof. dr. Josefa Berana v Praze-Dejvicích, arcibiskupský seminář.

Ke členům arcibratrstva patří: Svatý Otec Pius XI., kardinálové: Van Rossum, Dubois, arcibiskup pařížský, Maurin, arcibiskup lyonský, Bourne, arcibiskup westminsterský, O' Connell, arcibiskup bostonský, a mn. j. knížat církevních a kněží. Kéž přihlásí se za členy též mnoho našich biskupů a kněží a laiků! Kéž zvláště též mnoho hochů i jinochů i dívek vstoupí do kongregace N. D. S., aby pak též v naší vlasti rozvinuli plodný apoštolát a přivedli mnoho ztracených ovcí domu israelského do lůna svaté církve!

Časopis sionského díla je „Le retour d'Israel“; vychází 4krát do roka; předplatné 10 frs. Administrace: Paris, 61 bis Rue Notre Dame des Champs, VIe. (Německé zprávy o apoštolátě modlitby za obrácení Israele vyskytují se v časopise „Der Rufer“, který vydává „Johannesbund“, Leutersdorf a. Rh.)

Svatý Benedikt a jeho řád.

Karel Uhl.

Věnováno P. Vojtěchovi Horákovi, O. S. B. v Rajhradě.

Část další.

VI.

Rozšíření řádu sv. Benedikta a přehled jeho dějin.

„Řád sv. Benedikta má s církví katolickou, k jejíž službě jest povolán, povahu a ráz všeobecnosti; mezi všemi národy ihned zdomácněl, všem podnebím navykl, neupustiv od svého podstatného mravu přizpůsobil se ke všem dobám a poměrům i snažil se vyhověti všelikému požadavku a úkolu, jaký mu stav světa a poměry církve ukládaly. A když v Evropě svatyně benediktinů byly znesvěceny, příbytky zničeny, majetky roztrhány, knihovny a jiné vzácné sbírky oloupeny a jejich jména zhoubena, obrátili se utiskovaní synové sv. Benedikta k novému světu, kde v pralesích a pustinách amerických i australských (a nyní též v Africe a v Asii), podnikají znova práci svých otců a dílo osvěty.“¹

Značné rozšíření řádu benediktinského po celé západní Evropě v poměrně krátké době je opravdu neobyčejným zjevem v historii. (V dobách pozdějších a za jiných okolností se mu podobá rozšíření tovaryšstva Ježíšova, založeného roku 1534 a od papeže Pavla III. schváleného roku 1540.) Zajisté přispěla k tomu v prvé řadě moudrá dokonalost řehole Benediktovy oproti starším řeholím, které ponenáhlu

¹ P. Sarkander Navrátil: Život sv. Otce Benedikta, str. 240, 241—242. V Brně 1880.

mírnou cestou vytlačila z jejich držav.² Zakládány však byly také četné nové kláštery. Kromě Monte Cassina, Piombarioly a klášterů subjackých povstal ještě za života sv. Benedikta klášter Terracina a nedlouho potom vzniklo několik klášterů v Římě; jeden z nich (sv. Ondřeje) založil ve svém domě na Caeliu pozdější papež sv. Řehoř I. či Veliký a sám r. 575 do něho vstoupil. A pak už se šířil rád velmi rychle po celé Itálii.

Do Francie, která tehdy se nazývala Gallia, zavedl ho sv. Maurus a na Sicílii sv. Placid, oba žáci sv. Benedikta.

Největším příznivcem a podporovatelem řádu byl již zmíněný papež Řehoř Veliký (590—604), jenž roku 596 poslal do Anglie 39 mnichů benediktinských s opatem Augustinem v čele a tím otevřel benediktinům světové působišť. Augustin usadil se v hlavním městě Dorovernu, pozdějším Canterbury, v hrabství Kent na jihovýchod od Londýna, kdež zřídil klášter sv. Petra, rok potom stal se biskupem a zorganizoval anglickou církev i řeholní život. Z Canterbury byla založena řada jiných biskupství i klášterů, v nichž byla zachovávána řehole Benediktova, která brzy se rozšířila též v četných keltických klášterích na britských ostrovech. Hlavním jejím šířitelem byl sv. Benedikt Biscop († 690), zakladatel Yarrowa (662) a Wearmoutha (674) a vedle něho sv. Wilfrid († 709), biskup v Yorku, s jehož pomocí královna Edilthryda založila dvojité klášter v Ely na východě Anglie. Anglie stala se záhy „klasickou zemí benediktinů“, jak často bývala zvána.

Na počátku VIII. století byl rád již všeobecně rozšířen také v Irsku; do Skotska ho povolal teprve král David (1124—1153) zároveň s řádem cisterciáckým.

V klášterích anglosaských byli odchováni mužové, kteří v VIII. století hlásali křesťanství a šířili rád v Germanii, nyní Německu; sv. Pirmin († asi 753) a sv. Bonifác († 754) se svými družinami, pak sv. Wilfríd z Yorku († 709) a jeho bratr sv. Wunnibald († 761) a sv. Willibald († okolo r. 787). Z klášterů, jež Pirmin založil, byl nejslavnějším Reichenau, zal. r. 724 na stejnojmenném ostrově v jezeře Bodamském,³ z klášterů pak Bonifácových Fulda, založ. r. 744, — vedle četných jiných.

Ve Španělsku byl rád benediktinský znám již za papeže Řehoře I., jenž měl četné styky se španělskými biskupy.

V Nizozemsku působil jako misionář yorksý arcibiskup Wilfríd, pak Wictberct a zvláště Willibrord († 739), jenž vedle kostelů zakládal také kláštery, zvláště Echternach (698).

Do Čech uvedl benediktiny sv. Vojtěch, druhý biskup pražský, jenž r. 993 spolu s knížetem Boleslavem II. založil klášter v Břevnově u Prahy, odkudž pak vzaly původ četné jiné kláštery v Čechách a na Moravě.

Prvním však klášterem v Čechách vůbec byl panenský klášter benediktinek při chrámě sv. Jiří na Hradě pražském, založený r. 973 první abatýší Mladou, dcerou Boleslava I. Abatyše tohoto kláštera měly právo nositi korunu.⁴

První benediktinský klášter v Uhřích — nyní arcidiecéze sv. Martina na

² Srovnej hlavu II, v minulém ročníku „Vychovatele“, str. 184.

³ Z Reichenau byl r. 741 založen klášter Nieder-Altaich, jehož mnich Guntherus žil jako poustevník v Čechách a byl prý křesťanským kmotrem knížeti Břetislavovi I., od něhož vyprosil založení benediktinského kláštera v Rajhradě na Moravě.

⁴ O benediktinských klášterech v našich zemích bude širě pojednáno ve zvláštním oddílu.

Sv. hoře Pannonské — založil r. 1001 sv. Štěpán, král uherský, kterého sv. Vojtěch r. 984 byl pokřtil, v P o l s k u pak nejstarší benediktinský klášter na Lysé hoře založil r. 1006 Boleslav Chrabrý, který sem uvedl mnichy z Monte Cassina. Na L i t v ě vznikají benediktinské kláštery až v XVII. století (Horodyszcze u Pinska, 1659).

A tak během dvou století po smrti sv. Benedikta rozšířila se jeho řehole v západní Evropě a po r. 1000 měli benediktini své kláštery ve střední a za několik století i ve východní Evropě — všude jsouce nadšeně vítáni a štědře podporováni.

Mezi jejich zakladateli, příznivci a ochránci byli nejen papežové, biskupové a synody, nýbrž také světská knížata, králové a císařové a podle jejich vzoru i jiné bohaté osoby světské. Rostly kláštery, rozmáhalo se i jejich bohatství.

Ale toto bohatství, které štedrostí králů a knížat v klášterích se nahromadilo, bylo též příčinou úpadku řeholní kázně. Čím větší a bohatší byl klášter, tím menší byla v něm možnost pevné kázně. K bohatství pak přistoupila ještě světská moc a sláva. Opati často dostávali hodnost říšských knížat, která je oddalovala od duchovního života a mnohdy zaplétala v hádky, sváry a boje. Nezřídka takovým „opatem“ byla dokonce osoba cizí, světská, která brala jen důchody a o klášter samý se nestarala; byli to tak zvaní „kommendatární opati“.⁵ Proto bylo nutno, aby oživena byla řeholní kázeň a zjednána náprava, reforma.

První reformy nařídil císař Karel Veliký (císařem 800—814), kterého v tom směru účinně podporoval sv. Benedikt Aniánský († 821).⁶ Kláštery reformované sdružovaly se v bratrstva, t. zv. kongregace.

Veliká reforma vyšla z kláštera Clugny⁷ v Burgundsku, k níž přistoupilo 37, později 65 klášterů rozptýlených po celé Evropě, které dohromady tvořily jednotnou kongregaci, bratrstvo klunijské, jež v době svého rozkvětu ve XII. století čítalo přes 2000 klášterů. Vůdci tohoto obrodného hnutí byli sv. Odo († 941), sv. Odilo († 1049) a sv. Hugo († 1109).

Ale i tato kongregace klesala hlavně proto, že povstávaly nové kongregace benediktinské, dále spřízněné řády a později vůbec nové řády. Kolem r. 1661 měla klunijská kongregace již jen 8 francouzských klášterů, ale pak se ještě obnovila s názvem „Kongregace observance“, až za francouzské revoluce r. 1790 zanikla úplně.

Pod vlivem kongregace klunijské vznikla v XI. století v Německu kongregace se sídlem v Hiršavě (Hirsau, Hirschau), jiná se soustředila okolo kláštera Fuldy, (založeného r. 744 od sv. Bonifáce), t. zv. kongregace fuldská, která dlouho (IX.—XII. století) byla v Německu nejvlivnější.

Do vnitřního života řádu mocně zasáhl papež Benedikt XII. r. 1336 bullou „Summi magistri“, obvykle „Benedictina“ zvanou, jíž řád sv. Benedikta v Evropě rozdělil na 36 provincií a přesně dbal o zachování řeholní kázně.⁸ Vedle jiných re-

⁵ Černými barvami líčí úpadek ve svém řadě sv. Benedikt v Dantově Božské Komedii, III.: „Ráj: Na počátku řád jeho působil velmi dobře, ale nyní [v době Dantově (1265—1321)], jsou kutny pytle, „z nichž čpí mouka plná smradu“. — Jan Blokša: Dante Alighieri, jeho doba, život a spisy. Str. 149. V Brně 1892. — ⁶ O tomto světcu bude více v následující hlavě.

⁷ Vyslov: Klyňi. Lat. Cluniacum. Slavné toto opatství bylo založeno r. 910 vévodou aquitánským Vilémem Zbožným a zrušeno bylo r. 1790. Odtud vyšel slavný papež Řehoř VII.

⁸ V další kapitole bude o ní pojednáno podrobněji.

forem vznikla v Německu r. 1440 Bursfeldská unie, která v době rozkvětu čítala 136 mužských a 42 ženských klášterů a trvala až do sekularisace r. 1803.

V Itálii středisky takových kongregací byly kláštery Fructuosa a Cava.

Slavné byly kongregace subjacká a kongregace sv. Justiny v Padově (založ. r. 1408), jichž spojením r. 1503 a připojením (na rozkaz papeže Julia II.) r. 1504 kláštera Monte Cassino vznikla kongregace kasinská, která čítala více než 190 klášterů a trvá dosud.

Ve Španělsku vzniklo podle vzoru padovského družstvo valladolidské, k němuž náležel též klášter Montserrat, slavné poutní místo španělské, odkudž r. 1635 dostali se benediktini („Černí Španělé“ u Třebízského) do Emauz v Praze, dřívějšího kláštera slovanských benediktinů. Neméně slavná byla též kongregace česko-moravsko-slezská, r. 1669 spojená s kasinskou. Z jiných kongregací vzpomenu ještě řecko-egyptskou, solnohradskou (1641), bavorskou (1684) a kasinsko-anglickou (1619).

Ale nejslavnější ze všech byla kongregace sv. Maura čili maurinská (Congregatio S. Mauri). Založena byla ve Francii roku 1621 a zanikla za francouzské revoluce. Mnichové této kongregace vynikli neobyčejnou měrou ve vědách vůbec a v historických zvláště, takže získali si nesmírných zásluh i uznání. Vzhledem k této důležité okolnosti pojednáme o maurinech na jiném místě podrobněji. Pokračováním této kongregace je kongregace francouzská či solesmanská, založená r. 1837 od slavného Guérangera, která trvá podnes.

Z toho krátkého a neúplného přehledu možno viděti, že kongregací, které se utvořily uvnitř benediktinského řádu, bylo velice mnoho a že měly vynikající úlohu v dějinách řádu i církve. Kongregace tyto vznikaly ze snahy po nápravě, reformě řeholního života. Zašla-li reforma příliš daleko, nevznikla již kongregace, nýbrž nový řád na základě řehole benediktinské, spřízněný s vlastním řádem sv. Benedikta, ale lišící se od něho více méně oděvem a větším zdůrazňováním některé stránky Benediktovy řehole. Patří sem na př. mnichové kamaldolští a vallombrosští, řád cisterciácký a z něho vzniklí trappisté neboli reformovaní cisterciáci, silvestrini, celestini, olivetáni, kartusiáni, řád Fontevrault, grammontini, avellani, humiliati, vilhelmité, fulianti (větev cisterciácká) a konečně mechitharisté neboli arménští benediktini. O těchto příbuzných řádech a o nyní existujících kongregacích vlastního řádu benediktinského bude pojednáno na svém místě dále.

O rozšíření řádu sv. Benedikta svědčí okolnost, že v době svého největšího rozkvětu čítal tento řád pouze v Evropě přes 42.000 klášterů, o jeho důležitosti pak svědčí, že z něho vyšlo přes 5000 svatých a blahoslavených, 4000 biskupů, 1600 arcibiskupů, 200 kardinálů, 20 papežů, množství učenců a na 15.700 spisovatelů.⁹

Na stolci papežském byli tito benediktini:

1. Pelagius II., od 27. XI. 579 do 7. II. 590. Rodem Říman.

2. Sv. Řehoř I. Veliký, 3. IX. 590—12. III. 604. Říman. Sv. Řehoř I. přijal titul, jehož papežové až dosud užívají: *Servus servorum Dei* = Služebník služebníků božích.

⁹ Fr. Janovský a Václav Müller v „Obrazech z dějin církevních“ (Praha 1910) udávají na str. 43 počet papežů z řádu benediktinského na 35. Počet benediktinských papežů není dosud přesně stanoven. „Český slovník bohovědný“, II, str. 106, praví jen povšechně, že z řádu sv. Benedikta vyšlo mnoho papežů a kardinálů.

3. Sv. Bonifác IV., 15. IX. 608—7. V. 615. Samnitán z Valerie.
 4. Adeodat II., 11. II. 672—16. VI. 676. Říman.
 5. Sv. Řehoř II., 19. V. 715—10. II. 731. Říman.
 6. Sv. Řehoř III., 11. II. 731—27. nebo 28. XI. 741. Rodem Sýřan.
 7. Sv. Zachariáš, 3. XII. 741—13. III. 752. Rodem Řek.
 8. Sv. Lev III., 26. XII. 795—11. VI. 816. Ital a pravděpodobně Říman.
 9. Sv. Paschalis I., 25. I. 817—11. V. 824. Říman.
 10. Řehoř IV., od května nebo června 827 do ledna 844. Říman.
 11. Sv. Lev IV., od 10. nebo 11. dubna 849 do 17. července 855. Říman.
 12. Jan IX. z Tivoli, od dubna 898 do května 900.
 13. Lev V. z Latia, od srpna neb září 903 do září téhož roku.
 14. Sv. Řehoř VII. Hildebrand, ze Savony v Tonskánsku, 22. IV. 1073—25. V. 1085.
 15. Viktor III., Desiderius z Beneventa, opat montekasinský, 24. V. 1086—16. IX. 1087.
 16. Urban II., Odon z Remeše, mnich z Clugny, 12. III. 1088—29. VII. 1099. Zemřel v pověsti svatosti.
 17. Paschalis II., Raniery z Toskány, opat u sv. Vavřince za hradbami v Římě, 13. VIII. 1099—21. I. 1118.
 18. Klement VI., Roger z Limoges, opat ve Fécamptu, 7. V. 1342, † v Avignoně 6. XII. 1392. Roku 1344 povýšil pražské biskupství na arcibiskupství.
 19. Urban V., Vilém Grimoard z Gevandonu, benediktin v Chiragu, opat v St. Germain d'Auxerre, od září 1362 do 19. XII. 1370.
 20. Pius VII. — Barnabáš Chiaramonti z Ceseny, 14. III. 1800, † 23. VIII. 1823.
- Vedle těchto 20 bezpečně zjištěných papežů, vyšlých z řádu sv. Benedikta, jež zjistil a uvádí rajhradský benediktin P. Bernard Plaček,¹⁰ jsou ještě někteří papežové, o nichž s velikou pravděpodobností, ba dokonce i s jistotou lze tvrditi, že také byli benediktiny.
- V úvahu přicházejí tito papežové:
1. Sv. Agatho, mnich benediktinského kláštera sv. Hermy v Palermě. 27. VI. 678 až 10. I. 681.¹¹
 2. Sv. Benedikt II., 684—685.
 3. Lev VII., 936—965.
- (Jan XVI., 997; mnozí tohoto papeže neuvádějí ani v seznamu papežů.)
4. Silvester II., 999—1003.
 5. Sergius IV., 1009—1012.
 6. Sv. Lev IX., 1049—1054.
 7. Viktor II., 1055—1057.
 8. Štěpán X. (IX.), 1057—1058 (byl dříve 53. řádným opatem montekasinským).
 9. Gelasius II. Jan Caetani z Gaëty, mnich montekasinský, 25. I. 1118—29. I. 1119.

¹⁰ Ve stati: „Aphorismen aus der Geschichte der römischen Päpste: I. Benediktiner-Päpste“ v časopise „Studien und Mittheilungen aus dem Benedictiner-Orden“, ročník II. r. 1880, díl II, str. 140—141 a 322—329.

¹¹ Srv. P. Alberti: Dějiny papežů, I. str. 286. V Přerově 1931.

10. Kalixtus II., mnich clunyacký, 2. II. 1119—13. (14.) XII. 1124.

11. Hadrian IV.-Mikuláš Breakspear, Angličan, 3. XII. 1154—1. IX. 1159.

Konečně byli dva papežové dříve komendatárnými opaty montekasinskými, kteří nemusili býti ještě skutečnými mnichy, ačkoliv to vyloučeno není; byl to papež

Pavel II., 31. VIII. 1464—28. VII. 1471, a

Lev X., 10. III. 1513—1. XII. 1521.

Z příbuzných řádů byli papežové:

Evžen III., 1145—1153 a Benedikt XII., 1334—1342; oba z řádu cisterciáckého.

Sv. Celestin V Petr z Muronu, byl zakladatelem celestinů, byl jako 79letý stařec zvolen papežem v Perugi 5. VII. 1294, ale ještě téhož roku (3. XII.) se této hodnosti zřekl; † 17. V. 1296.

Rehoř XVI., Mauro Capellari z Belluna, zvolen 2. II. 1831, † 1. VI. 1846, pocházel z příbuzného řádu kamaldulského.

Můžeme tedy bezpečně čítati 20 papežů z vlastního řádu benediktinského, s velikou pravděpodobností pak ještě dalších 11 nebo 13, a z řádů příbuzných 4.¹² O papeži Benediktu I. (575—579), praví P. Alberti, že byl odchovancem sv. Benedikta opata.¹³

(Pokračování.)

Zluté rukavice.

Observer.

(Z francouzského.)

Jeho pokoj byl velmi krásný, skoro umělecký. Tu a tam drahocenný nábytek; velikolepý kříž odrážel se od modrého plyše, na kterém byl připevněn. Dále skvostně vázané knihy za sklem knihovny, několik moderních obrazů v příznivém světle. Uprostřed na stole knihy a zase knihy, na kterých leželo poslední číslo Figara. Všude příjemné, milé ovzduší; okna byla poněkud zamžena.

Majitel tohoto skvostného bytu, hezký člověk, poněkud sentimentální, ale jistě ne zlý, díval se na mně jaksi posměšně. Bylo to jeho zvykem.

„A tvůj list Croix pokračuje dobře?“

„Ano, čteš jej?“

Můj přítel se opět lehce pousmál, řka: „Podívej se!“

A ukázal mi v koutě na svazku Alfonsa Daudeta malý deník, prostého zevnějšku. A ten deník jako by se stával ještě menším a prostějším, neboť se mluvilo o něm.

„Ó, víš, četl jsem několik čísel, protože jsi na mne naléhal. Ale není v tom listě nic, neříká mi pranic. A potom mám předplacen Journal, Gil Blas a Eclair. Když přečtu tyto listy, nemohu se jinde již naučiti ničemu.“

¹² Jak z podaného patrno, není otázka benediktinských papežů dosud bezpečně rozřešena. Benediktini břevnovští ve spisku „Břevnov, první klášter černých benediktinů na půdě slovanské“ (v Praze 1931 — stránky nečíslované), udávají tato čísla: počet benediktinských klášterů v době největšího rozkvětu na 37.000; 10.000 světců, papežů benediktinů 24, kardinálů 200; 5.600 arcibiskupů a biskupů.

¹³ P. Alberti, Dějiny papežů, I. str. 229.

„Kromě toho nejdůležitějšího.“

„A co je to?“

„Že ve Francii jest lid, který je ponenáhlu odkřesťanován a že ten lid se nezachrání frázemi. Že jest zde náboženství, které se zesměšňuje i v srdcích dětských. Nemáš práva dívat se na tento zápas se založenýma rukama a s kritikou ve rtech. Nemáš práva v tomto rozhodném okamžiku odmítati zbraně jen proto, že na ni nejsou parádní rytiny.“

„Ale jdi pryč, ty myslíš, že jsme dospěli . . .“

„Ano, věřím, že se jedná o budoucnost vlasti. Věřím, že jsme prohráli bitvu a nyní máme čas vhodný, abychom vyhráli jinou. Ty toho nechceš viděti; vytvořil jsi si nesprávné umělecké ovzduší, do kterého neproniká hluk nejsvětějších oprávněných žádostí. A zatím, co se venku bojuje, zatím, co chudí dělníci po celodenní práci nalézají večer čas, aby vytvořili katolické voje, pečovali o svobodné školy a do všech rodin dostali katolický tisk, aby čelili světáckému, bezbožnému deníku, ty čteš nový román sedě v sofa svého salonku. Je to snad proto . . .“

„Ale můj milý, každoročně dávám něco na školy.“

„A co vlastně dáváš?“

„Peníze.“

„Peníze! Úvaha je velmi pohodlná. Církev ve Francii prožívá nesmírně obtížné období. Vše se proti ní spiklo. Volá všechny k obětem. Mohl bych přispěti v této bitvě, která se připravuje, svou inteligencí a silou své vůle. Ale kdepak! Dám 20 franků na školy a své staré šaty Malým sestrám chudých a jsem svoboděn. Velmi moderní otázka. Proto, abys měl v divadle dobré sedadlo, bys učinil mnohem více!“

„Ale, co vlastně chceš, abych dělal?“

„Nic, můj drahý, naprosto nic! Máš moc bílé ruce, než abys uchopil kříž a nesl jej vysoko a neohroženě ve Francii. Velký Bože! Co by se stalo z Francie, kdyby byla svěřena tvým žlutým rukavicím? Na štěstí myslí, pracují a modlí se jiní. Až se objevíš před Pánem Bohem a řekneš, že jsi přečetl alespoň tisíc pět set nových románů a měl jsi ve svém pokoji pěkný kříž na modrém plyši, bude ti to velmi prospěšno . . .“

Nové učebnice katol. náboženství na středních školách v Německu.

Dr. Lubomír Petr.

(Pokračování.)

II.

Katolická mravouka. — Napsal prof. Ferd. Bremer, vrchní studijní rada při Beethovenovu gymnasiu v Bonně. Druhé vydání. Nákladem Petra Hansteina v Bonně.

V Německu učí se žáci mravouce až ve třídě nejvyšší. Mravouka má činiti závěr, vrchol náboženského vzdělávání a má jinocha před vstupem do života „uvést ve velké osobní i veřejné povinnosti katolíkovy“.

Hojně u nás se ozývající stesk na naprosto nedostačující výměr náboženských hodin (zejména ve třídě IV. a V., o vyšších ani nemluvě), jest sdílen i autorem *Katolické mravouky*, třebaže z příčiny docela jiné. Nejvyšší třídě německé střední školy předpisuje totiž osnova i církevní dějiny od francouzské revoluce do doby přítomné a kromě toho ještě četbu některého listu sv. Pavla, takže na morálku zbývá v řečené třídě celkem asi 40 hodin. Touto okolností byl určen rozsah Bremerovy učebnice: bylo z ní vyloučeno všecko, co bylo lze považovati za žáku známé a co není nezbytně nutno k praktickému vytvoření mravně náboženského života.

Přes toto omezení probírané látky jest v Bremerově učebnici hojněji, než jsme zvyklí, dopráno místa obecným filosofickým otázkám základním, a to z důvodu uvedeného autorem v předmluvě, „že filosofie ve formě pracovního společenství nabyla zase ve vyšší škole domovského práva, a že tam otázky světového názoru v obecné mravouce projednáváné znovu a znovu přicházejí na přetřes“.

Protože tato část je skutečnou ozdobou knihy a její známost může býti našemu středoškolskému učiteli náboženství s nemalým užitkem (jen namátkou uvádím tu na př. zhodnocení filosofie Nietzscheovy), uvedu dole tuto část zevrubně.

Mravouka zvláštní pro lepší logiku její výstavby není v knize probírána podle dekalogu, nýbrž podle různých životních oblastí, v nichž má přikázání lásky k Bohu a bližním býti uskutečňováno.

Knihy nechce se spokojiti pouhým výčtem katolických povinností, nýbrž chce — a v tom jest nemalá přednost její — „znázorniti krásu katolické mravouky a vzbuditi radostné poznání, že příkazy naší víry nejsou útokem na osobní práva jednotlivcova, nýbrž, naopak, že vstříc vycházejí nejhlubší touze lepšího Já po vnitřním osvobození a vnitřním vzestupu“.

Zvláštního uznání, jak autor v předmluvě ke druhému vydání knihy radostně konstatuje (I. vydání bylo v 5 měsících rozebráno), dostalo se stati o otázce pohlavní. Způsob jejího projednání uznaly jak duchovní tak laické kruhy za zvláštní přednost knihy. Rakouské spolkové ministerstvo vyučování oceňujíc ve svém zevrubném, velmi příznivém posudku autorovu snahu míti zření k okolnostem, v nichž děje se zrání naší mladé generace, dovozuje: „Všemi zeměmi se nese vysoká vlna erotiky, žijeme ve věku eroticky poučujícího filmu a tisku, ve věku volného styku obou pohlaví, jakého dříve nikdy nebývalo... Dnes náleží nevědomost o pohlavních věcech nebo naivní, temné tušení jejich u žáků oné třídy, jíž je tato učebnice psána, k výjimkám. Za těchto okolností musí i mravní zhodnocení těchto věcí býti prostředkováno.“

*

Autor ukázav v 1. článku, že smyslem, původem a cílem našeho života jest Bůh, jehož svaté vůli máme se svobodně podřizovati (obrazem z *Prstenu Nibelungů* autor obratně podchycuje německou duši žákovu), a ukázav, proč Kristus, v němž uskutečnil se ideál dokonalého souladu boží a lidské vůle, stal se zářivým vzorem všem, kdo svůj životní úkol v jeho veškeré říši a hloubce pojímají a plniti chtějí, obrací svůj zřetel k životním ideálům pohanským, starověkým i novověkým, jež smysl života snaží se vyložití bez víry v Boha a na věčnou odplatu. Dají se rozdělití ve dvě třídy, podle toho, zda se v nich vůle k životu přiznává nebo popírá. Kde jest přiznávána, jeví se posledním cílem prospěch a zdar vlastního Já nebo prospěch

celku, z čehož vzniká roztržení individualismu a altruismu, kde jest popírána, vzniká pessimismus.

Individualismus. V nejhrubší formě projevuje se individualismus jako životní názor těch, kdo za nejvyšší statek považují největší životní požitek, životní rozkoš. Tento názor vyrostl z půdy pohanské, byv hájen nejprve Aristippem († 360), v mírnější podobě Epikurem († 270), v novější době De La Mettrie († 1750, předchůdcem Bedřicha Velikého) a od té doby tisíckrát v krásné literatuře do různých rouch přiodíván, jest v praxi uskutečňován většinou oněch požívačů, o nichž mají platnost slova: „Er nennt's Vernunft und braucht's allein, um tierischer als Tier zu sein,“ a o nichž prohlašuje apoštol Pavel, „že bohem jejich jest břicho a sláva v hanbě jejich“ (Fil. 3, 19).

Nechť tento způsob života je sebe nehodnější, jest nicméně jedině důsledným uplatněním bezbožeckého životního názoru: „Jestli mrtví nevstávají, ježme a pijme, neboť zítra zemřeme“ (1. Kor. 15, 32).

V ušlechtlejší podobě vystupuje individualismus jako snaha o všemožný duchovní požitek, klíčící z hlubšího poznání, z umění a vědy. Toto pojetí dává trpytnému a barvitému tkanivu starořeckého vzdělání zvláštní outek a hodnotí především hudbu jako prostředek vzdělávací.

Ač tento životní ideál značně převyšuje hrubý materialismus, jeho slabost a nevýstačnost záleží v tom, že poznání a ctnost, krásu a dobrotu, estetiku a etiku na roveň staví a přehlíží, že tyto duchovní hodnoty životní zůstávají veliké většině lidí nedostupnými a tam, kde jsou přístupny, nedovedou ukojiti hluboké touhy srdce po štěstí. Goethe, veliký životní umělec, jenž jednou odvážil se slova, že umělecký život je s to, aby nahradil život Kristův, musel přece na konci svého života přiznati: V podstatě byl můj život jen námahou a prací; mohu říci, že ve svých 75 letech neměl jsem ani čtyř týdnů bezstarostných. Bylo to věčné válení kamene, jenž chtěl vždy znovu býti zvedán.“ (Rozhovory s Eckermannem.)

Kdežto v obou způsobách právě zmíněných, projevuje se individualismus jako vůle k životu, vystupuje u Nietzscheho (1844—1890), jako vůle k moci. Navazuje na vývojovou nauku Darwinovu, prohlašuje Nietzsche za nejvyšší cíl životní bezmezné rozvinutí moci k vyzdvižení typu „člověk“, aby se objevil nadčlověk.

„Do výše o tisíce pilířích a schodech chce se pnouti život sám: Do širých dálek chce hleděti a ven dívati se po blažených krásách.“ — „S každým vzrůstem do velikosti a výše roste však člověk také do hloubky a do hrůzy; nemáme jednoho bez druhého chtíti.“ Vycházeje z této myšlenky hájí a velebí Nietzsche zločince: „Dravci a prales dokazují, že zloba může býti velmi zdravá a že tělo skvěle vyvíjí. — Mám veliký strach, že moderní člověk jest pro některé nepravosti příliš pohodlný, takže tyto prostě vymrou.“

Tento vzestup k nadčlověku stojí však ve znamení boje. Proto zavrhuje Nietzsche každý soucit s cizí nouzí a mdlobou. „Soucit kříží ve velikém celku zákon vývoje, jenž jest zákonem výběru.“ Proto „slabí a nepodaření mají hynouti a máme jim k tomu ještě pomáhati.“ Proto žádá nakonec Nietzsche i znovuzavedení otroctví. „Krutě znějící pravdu tyčíme: K podstatě vzdělanosti náleží otroctví. Nedostatkem otroctví zanikneme. — Lidé nejsou si rovni a nemají jimi býti! Zač by stála má láska

k nadčlověku, kdybych jinak mluvil? — Život je studnicí žádosti, ale kde cháska spolu pije, jsou všechny studně otráveny.“

Potřebuje-li takovéto pojetí života ještě vyvracení, Nietzsche dal je sám svým tragickým osudem a svým doznáním, jež dává do úst Zarathustrovi: „Mám-li ještě cíl, přístav, do něhož moje plachta spěje? Co zbylo mi ještě? Srdce, znavené a neupřímné, těkává vůle, třepetající se křídlo, zlomená páteř. Tvé nebezpečí není malé, svobodný duchu a poutníku. Ztratil jsi cíl, proto ztratil jsi i cestu...“

A přec, kdo hlouběji hledí, pozná, že Nietzscheův sen o nadčlověku jest jen zbloudilá touha duše po vyšším životě, jak jej křesťanství hlásá. „Křesťanství překonává přitažlivost nižšího života strhávající silou božské životní plnosti, krotí démonické božským“ (Förster). — A ještě něco: Ač Nietzscheovy spisy měly na mnohé lidi velmi zhoubný vliv a ač jeho myšlenky v novější literatuře románové jako jed dále působí, stal se nicméně v přítomné době mnohému vážnému hledači Boha, zvláště ve Francii, ukazovatelem cesty k Bohu. A z jeho spisů dal by se sebrati bohatý poklad skvělých myšlenek: Jak hluboce a vážně zní na př. výzva: „Neodhazuj hrdiny v duši své!“ nebo jiná slova: „Přeji si ostatního plotu kolem své chaty, aby dobytek tam nevníkl!“ A jak nesrozumitelně krásné jest, co praví o manželství a otcovství!

(Není jistě bez zajímavosti, jakým způsobem se tu vypořádává německý katolík s německy cítícím srdcem.)

b) **Altruismus.** Kdežto individualismus staví vlastní Já do středu všech zájmů, spatřuje altruismus nejvyšší cíl lidského snažení v obecném blahu, v co možná největším štěstí, co možná největšího počtu lidí. Tento sociální utilitarismus má otcem Augusta Comtea († 1857). Jeho zásadou bylo: *Vivre pour autrui* (žítí pro druhá). Odtud má tato nauka jméno altruismu. Byla později zastávána Johnem Stuartem Millem († 1873) a v Německu především Bedřichem Paulsenem († 1908).

Tento sociální eudaemonismus jest arci daleko vznešenějším hlediskem než egoismus ve kterékoli své podobě, ba v nejhlubším smyslu jest vlastně jen uplatněním křesťanské lásky bliženské. Ale právě toto přikázání pozbývá svého smyslu a své zavazující síly, je-li odpoutáno od lásky k Bohu. To byl největší blud Comteův, že věřil, „nyní jsme již tak daleko, abychom mohli potřebu lásky k bližnímu odůvodniti vědecky“. Co mě zavazuje, popírám-li Boha a věčnost, abych se obětoval obecnému blahu? — „Člověk náboženstvím neosvobozený a neuklidněný bude přec vždy ovládán a drážděn odpuzujícími vnějšky a viditelnými chybami a slabostmi svých bližních. Jsou-li „lidé“ jediným předmětem nebo jediným smyslem všeho našeho sebeomezování a naší obětavosti, budou naše altruistické pudy velmi rychle předstiženy a umlčeny našimi antipatiemi, žárlivostmi, nedůtklivostmi a nenávisťmi, naší závistí i obmyslností, nemluvic ani o rozhořčujícím a studivém účínu nevděku a špatného výkladu, jímž zhusta právě nejryzejší a nejnezištnější činy bývají odměňovány.“ (Förster, *Náboženství a utváření charakteru*, str. 58.)

Po této stránce viděl Nietzsche správně, tvrdil-li: „Milovati lidi pro Boha byl dosud nejvznešenější a nejodlehlejší cit, jehož lidmi bylo dosaženo. Že láska k člověku bez posvěcujícího úmyslu za ní stojícího jest hloupostí a zvířectvím, že sklon k takovéto lásce bliženské musí teprv od vyššího sklonu dostati svou míru, svou

jemnost, své zrnko soli a prášek ambry — nechť to byl kdokoli, jenž toto první vycítil a zažil, nechť jeho jazyk sebe víc se zajíkal, když se snažil tuto něžnost vysloviti, na všechny časy zůstane nám světcem“ (Nietzsche, Stranou dobra a zla).

c) Pessimismus. Oproti optimistickému světovému názoru, jenž vidí život jen se slunné strany, prohlašuje pessimismus život s jeho temnými stíny a hlubokými záhadami za smysluprostý a za protismyslný.

Takovéto hlasy hořké žaloby na život ozývají se již z nejstarších lidských dějin. V samostatnou soustavu byl pessimismus nejprve vybudován v Indii. Tato požehnaná země, jež zdá se poskytovat všem předpokladů radostného, bezstarostného bytí, jest od pradávna místem hluboké těžkomyslnosti. Tam vystoupil Buddha (t. j. „osvícený“) v polovici šestého století před Kristem jako zakladatel nové náboženské nauky, jež nejvyšší cíl bytí spatřuje v tom, abychom vnitřně odumřeli životu, abychom duši od mučivého řetězu nových zrození osvobodili vstupem do nirvány (odvanutí), t. j. abychom se rozplynuli v nekonečnu. Ještě dnes na dálném východě čítá buddhismus sta milionů vyznavačů.

Na západě bylo toto pessimistické pojetí života lordem Byronem (1788—1824), „básníkem světobolu“ do literatury uvedeno, Heinem, Lenauem a Wagnerem převzato a Schopenhauerem ve filosofickou soustavu vybudováno. Podle něho jest „běh lidského života ten, že člověk nadějí za nos voděn tancuje smrti do náruči“. — „Shon a trýzeň života, neustálé škádlení okamžiku, přání a obavy týdne, nehody každé hodiny, působené náhodou stále na šibalství myslící, jsou samé výjevy komedie. Ale přání nikdy nesplněná, zmařená snažení, naděje nelítostně osudem rozšlapané, neblahé omyly veškerého života s rostoucím utrpením a se smrtí na konci tvoří vždycky tragedii. A tak musí náš život, jako by osud k bídě našeho bytí ještě výsměch přidati chtěl, obsahovati všechny boly tragedie, při čemž nám není dopráno ani důstojnosti osob tragických.“ (Svět jako vůle a představa, I. str. 417.)

Tomuto pochmurnému pojetí života, jemuž z hrozného průběhu světové války a jejích účinků dostalo se nové podmanivé síly, zkusil nedávno Osvald Spengler ve svém vzrušujícím díle „Zánik západní země“ dáti nové zdůvodnění.

Pessimismus dává prst na nejhlubší a nejbolestnější záhadu života, již optimismus rád přehlíží a jež bez víry v Boha a ve věčný život nemůže býti rozřešena, záhadu bolesti. Jedině s kříže Kristova padá ozařující světlo v tuto nejtemnější lidskou záhadu. (Srovnej: Keppler, Škola života.)

Kantova autonómí mravouka. Všecky pokusy o to, aby pozemskému bytí dán byl smysl a obsah beze vztahu k Bohu a životu nadpozemskému, vedou konec konců ke znevážnění a znehodnocení života. Nejsou s to, aby zbudovaly obecně platných norem mravního jednání, především však pohřešují vší vyšší síly k intervaci vůle vůči odporům sebelásky a náruživosti. Tím jsou zároveň naznačeny oba základní omyly v etice Kantově.

1. Immanuel Kant (1724—1804) stanovil za pravidlo mravního jednání zásadu: „Jednej tak, aby zásada tvé vůle mohla v každé době míti platnost jako zásada obecného zákonodárství.“ K otázce po zdůvodnění tohoto mravního požadavku zdůrazňuje Kant se vší vahou, že mravnost má nejvyšší vlastní hodnotu a nesmí proto býti žádnému jinému účelu podřizována.

Mravnost jest a u t o n o m n í, její zákon jest k a t e g o r i c k ý, t. j. nepodmíněně platný, její normou jest sama lidská přirozenost. Každá naděje v odměnu znehodnocuje a znevážňuje mravnou osobnost. Začátek a konec Kantovy morálky jest povinnost. Kdekoli o ní mluví, povznáší se jeho mluva k básnické kráse.

„P o v i n n o s t i, ty vznešená, veliká myšlenko, jež v sebe nic oblíbeného nepřijímáš, co se vlichocuje, nýbrž podřízení si žádáš, ničím však nehrozíš, co by přirozenou nelibost v mysli budilo a ji lekalo, aby vůlí pohnulo, nýbrž jen zákon stavíš, jenž sám sebou do mysli vstup si zjednává, a přece si proti vůli vymáhá úctu, před nímž všechny náklonnosti umlkají, i když potají proti němu brojí, který jest tvůj důstojný původ, a kde nalezneme kořen tvého ušlechtilého rodu?“

2. Z h o d n o c e n í. a) Jest zásluhou Kantovou, že zdůraznil závaznou sílu mravního zákona pro všechny lidi a všechny životní oblasti. Jeho mravouka nezná p a n s k é morálky, jež velikým duchům výjimky přiznává, nezná rozdíl s o u k r o m é h o a v e ř e j n é h o života a staví i p o l i t i k u nad její zákon. V této souvislosti rozvíjí Kant ideály, jež tehdy sklízely posměch model, dnes však víc a víc jsou příkaz hodiny, jako svaz národů a věčný mír.

b) Výzvou k osobní důstojnosti a ke vnitřní svobodě zapůsobil Kant nadšeně na nejlepší lidi své doby a zvláště na mládež. Vznešenost jeho pojmu povinnosti roznítila oheň v mladých duších a opojně, jako bohatýrský zpěv působila mnohá místa jeho spisů na mysli, zachvácené ideálním rysem doby. (Srovnej Lange, Dějiny materialismu.)

P ř e s t y t o p ř e d n o s t i n e s t a č í v š a k K a n t o v a e t i k a a n i o b s a h e m a n i p o h n u t k o u k z a l o ž e n í m r a v n í h o ř á d u:

a) Její největší nedostatek záleží v tom, že nemá uspokojivé odpovědi k rozhodující otázce po nejspodnějším základě mravního závazku; neboť s e b e z a v a z o v á n í (závazek jen sobě uložený) nemá smyslu, není-li projevem vyšší vůle, jež pouze ve hlase svědomí jest uvědomována a tak ovšem stává se zákonem vůle vlastní.

Myšlenka na Boha, daleko vzdálená toho, aby znásilňovala náš vlastní život, osvětluje a rozvíjí pouze hluboce založenou svobodnou vůli naší vyšší přirozenosti, vede nás k našemu pravému sobě samému. Jsme zhusta sobě velmi vzdáleni. Procitáme-li z pustého snu žádostí k svému vlastnímu samu sobě, víme, jak neosobně jsme jednali v zajetí pouhé vůle přirozené. — Z Boha přicházíme, v Bohu nalézáme sebe, v Bohu se zdokonalujeme. Co tu má ještě co činiti slovo heteronomie? (Förster.)

b) Kromě toho Kantův mravní zákon jest příliš v š e o b e c n ý (formalistický) a b e z o b s a ž n ý, aby mohl založiti mravní řád životní.

Nepostačitelnost Kantovy morálky záleží v tom, že z ní mluví sice b y s t r ý myslitel, ale žádný hluboký znalec duše. Královecký profesor byl náruživá povaha, jež stranou proudu života žila pouze vědě.

Co v dějinách ducha tak zhusta nalézáme potvrzeno, u Pelagia ve století čtvrtém, u Emersona ve století devatenáctém, že nerozumějí životní skutečnosti, kdo nikdy nesestoupili do jejích temných hloubek, osvědčuje se pravdou i na Kantovi. Abychom zcela pochopili nauku o porušenosti lidské přirozenosti, tvrdí sv. A u g u s t i n, jest nutno, abychom byli vážně s vlastní náruživostí sami zápasili. Proto se stal biskup hipponský pěvcem boží milosti, poněvadž z vlastní bolestné zkušenosti poznal

všechnu bezmocnost lepšího Já vůči démonickým mocnostem ve vlastních prsou.

Ale nehlasá Kantův mravní princip potud vznešeného ideálu, žádá-li, že dobro musí vždy býti konáno jen pro sebe samo a že nesmí býti žádnému jinému účelu podřízeno? Není-li toto pojetí mravnosti vyšší než pojetí křesťanské, jež učí odplatě na věčnosti?

Tak se to arci bude zdáti každému, kdo chápe nebeskou blaženost jako vnější, ctnosti podstatně cizí odměnu. Kdo však v duchu evangelia rozumí věčnému životu jako vyvrátní Bohem daných schopností, rozumu a vůle, poznání a chtění v držení věčné pravdy a lásky, tak že mravnost a blaženost zůstanou spolu organicky spojeny, ten pozná, že Kantův mravnostní ideál byl v katolické církvi již od počátku hlásán.

Vznešenější a přec lidskému srdci srozumitelnější než Kantův hymnus na povinnost jest velezpěv apoštola národů na lásku jako nejvyšší ctnost a nejvyšší blaženost zároveň (1. Kor. 13).

Kantův životní ideál podobá se květině, již zima mrazivým prstem na okno kreslí; katolický životní ideál rovná se růži, jež v slunečním žáru rozvíjí svou barevnou nádhru a svou květnou vůni.

3. Trvá-li mravnost bez víry? „Spravedlivý žije z víry“ (Řím. 1, 17).

Kantova autonomní mravouka vcházela v podobě mravní výuky znenáhla do škol, když mravní poučování ve službě výchovy bylo od náboženského neb aspoň dogmatického zdůvodnění oddělováno. Roku 1882 tímto způsobem výuky započala Francie; řada jiných zemí následovala jejího příkladu. V Německu byly tyto idee šířeny Spolkem volnomyslitelů r. 1881 založeným a Společností pro etickou kulturu, a byly vnášeny zvláště do vrstev učitelských „pokrokově“ smýšlejících. Tak vznikaly vlivem socialismu na mnohých místech školy světské.

Svobodomyšlná mládež německá přijala nadšeně nové toto poselství a založila na něm svůj nový životní program. Chceme si život utvářeti z vlastního určení, před vlastní odpovědností, s vnitřní opravdovostí. (Shromáždění na Vysokém Meissneru 1913.)

To jsou zajisté sebevědomá, slibná slova; ale jak docela jinak vytvořila se skutečnost! Pořád hlasitější a častější jsou stesky do mravní zkázy, počet mladých zločinců roste vůči hledě a hustěji a hustěji zasahuje sklon k sebevraždám do řad mládeže. A není-li zlo to ještě větší, máme jen tomu děkovati, že požehnání náboženské tradice setrvačností ještě působí i v těch, kdo osobně byli již všechnu víru odhodili.

V tomto smyslu má platnost i pro naši dobu výrok Goetheův: „Proud, v němž se koupám, je tradice a milost.“ A od Renana pochází slovo: „Nevědomky vděčíme těmto formulím (t. j. představám víry z mládí) za zbytek své ctnosti. Žijeme ze stínu, z vůně prázdné vázy, po nás budou žít ze stínu stínu — obávám se mnohdy, že toho bude příliš málo.“ (Discours et conférences, 1887.) A Nietzsche doznává konečně: „Nejlepší v nás pochází z pocitů dřívějších dob. — Slunce života zašlo, obloha však plane a září jím ještě, i když ho již nevidíme.“ (Pokračování.)

Marie Antonie, její život a literární tvorba v letech 1781—1831.

Tomáš Josef Jiroušek.

Loni tomu bylo 150 let, kdy narodila se Marie Antonie, první básnířka a spisovatelka mezi buditeli národa, a 100 let bylo tomu, kdy zemřela. Jako ctitel buditelů národa nenalezl jsem jí podle patřičného ocenění mezi nimi a to mne v letech 1910 až 1911 vedlo k tomu, abych pátral po jejích stopách na Vyšehradě, v jejím rodišti. A podařilo se mi nalézt i některé její příbuzné, kteří mě informovali a vedli k cíli. Byla to zvláště pí. Anna Kyrášková, jejíž manžel p. Kyrášek je dosud vrátným na děkanství, jeho matka pí. Kyrášková, rozená Pedálová, dcera sestry Marie Antonie, sl. Hartlová a její bratr Ant. Hartl; u nich získal jsem i podobiznu Marie Antonie a zjistil i její rodný dům, který jsem dal fotografem Němcem na Vyšehradě ofotografovati. U 90leté pí. Kyráškové-Pedálové zjistil jsem i místo, kde na druhém katolickém hřbitově v Olšanech byl ještě v letech padesátých minulého století hrob Marie Antonie.

Dnes máme vše, co se týká Marie Antonie, rozené Pedálové, zjištěno a zachováno. Dvě léta práce dal jsem si se zjišťováním života i působnosti literární naší první spisovatelky a básnířky, ale nelituji toho; po čem jsem toužil, toho jsem dosáhl. Dnes kdo o Marii Antonii chce něco psát, bez mých pramenů se neobejde.

Dnes je jasné, že první z buditelů národa v minulém století, básník Čelakovský, spisovatelé Kamarýt a Štule měli mnoho příčin vážit si národní práce, české poesie a vlastenecké hrdosti milosrdné sestry Marie Antonie-Dobrovlastky, jak často se na své literární práce podepisovala. Tolik jako úvodem.

*

Když dne 2. října 1820 na druhém hřbitově olšanském zaduněly hroudy na rakev vynikajícího reformátora, obnovitele a mistra novodobé školy básnické, zalkali jeho žáci a přátelé českého básnictví hlasem plným pohnutí: „Antonína Jaroslava Puchmajera nemáme více! Bůh nedopouštěj, aby s ním byla pochována i česká poesie!“

Avšak Bůh nedopustil, aby národu českému a písemnictví českému vymřeli jeho básníci, a s nimi aby vyhynula i česká krasořeč — česká poesie. — Vedle bratrů Vojtěcha a Jana Nejedlých vyvstal František Ladislav Čelakovský, pěvec „Růže stolisté“, básník vysokého slohu, a hned za ním objevil se na českém Parnasu František Vlastimil Kamarýt, slavík klokotský, a Marie Antonie, první česká pěvkyně.

Tato družina básníků, zbylá zde po svém mistru Puchmajerovi, jala se pracovati, aby na národa roli dědičné símě zaseté Puchmajerem nezašlo. A že záchrana setby se podařila, svědčí o tom další rozvoj českého písemnictví až k bouřlivému roku čtyřicátémuosmému v minulém století.

Mnoho bylo již mluveno i psáno o všech mužích, kteří přišli po smrti Puchmajerově obroditi českou řeč a české písemnictví; ale nic nebylo dosud mluveno a psáno o tom, který podíl měla na tomto obrození české řeči a českého písemnictví česká

žena, první česká spisovatelka a básnířka, Marie Antonie. A jaký div? Podle čeho mohl kdo o ní mluvit nebo psát, když skoro nic o ní nevěděl — kromě toho, co nám o ní napsal Frant. Lad. Čelakovský a kromě toho, co nám skrývají dosud zachované její spisy? Na základě čeho by se mohla nastínit jen poněkud ve větší kontuře její povšechná působnost jako nejzdařnější dcery národa a její působnost jako české spisovatelky a básnířky? Nic souhrnného zde nebylo, podle čeho by se dal představit obraz života a literární tvorby Marie Antonie. Jméno její tak zaniklo ve věravě českého světa, že zmíníte-li ještě dnes jen slovem i před dosti inteligentní společností českou o Marii Antonii, ihned je tím neb oním pilným čtenářem „novin“ usuzováno, že se jedná o francouzskou císařovnu, nešťastnou, katem státou, Marii Antonii z doby veliké francouzské revoluce. Tak hluboko poklesla u nás památka na naši českou a vlasteneckou Marii Antonii.

Nuže, vzbudme nový zájem o ni, připamatujme ji národu, jež tak vřele milovala a pro který s horoucí láskou psala první své veliké skvosty poesie české!

*

Marie Antonie, rodem Josefa Pedálová, první žena mezi spisovateli a básníky českými, vyšla z Vyšehradu.

Josefa Pedálová narodila se dne 18. února 1781 jako nejstarší ze sedmi dětí zbožné, ale chudobné rodiny Josefa Pedála, mistra hrnčířského.* Josef Pedál, muž zvláště zbožný, živil svou rodinu neúnavnou přičinností a sám byl bedliv toho, aby jeho dítky prospívaly ve vzdělanosti, neboť sám, jak se později z jednoho jeho dopisu k dceři zaslaného přesvědčíme, ačkoliv jsa jen prostý řemeslník, byl ducha na tehdejší dobu velice inteligentního a při tom nábožensky hluboce procítěného.

I jaký div, že Josefa Pedálová již jako dítě, vyrůstající v příkladné křesťanské rodině a za dozoru vzorně křesťanského otce, již v útlém mládí měla v srdci hluboce založený cit ke křesťanství a lásku k církvi katolické, která ji v jejím nejkrásnějším květu mládí, ve věku 22 let přivedla i k bráně kláštera s prosbou, aby tam byla přijata jako prostá sestra.

Mimo otce měla na Josefu Pedálovu také veliký vliv její teta Anežka Pedálová, bývalá řeholnice z řádu sv. Kláry v Praze.

Řeholnice Anežka Pedálová uchýlila se do rodiny Josefa Pedála, poněvadž řeholní sestry řádu sv. Kláry musily klášter blahoslavené Anežky České v Praze opustit. Klášter byl zrušen dvorním rozkazem císaře Josefa II. již dne 26. června 1782, ale řeholnicím bylo dovoleno odejít z kláštera až po pěti měsících, tedy v měsíci prosinci r. 1782. Abatyše dostala 300 zlatých a každá sestra 200 zl. výslužného. Než sestry se nadobro do světa rozešly, odebraly se z kláštera do starého pražského domu „U Celestýnů“ v Dlouhé třídě, kde ještě do roku 1785 se vzájemně potěšovaly a vzpomínaly svého blaženého života ve službách Bohu v klášteře věnovaného. Když na začátku roku 1785 rozešly se sestry do různých míst Prahy a okolí i venkova, odebrala se také Anežka Pedálová na král. Vyšehrad.

Do rodiny svého bratrance Josefa Pedála přišla Anežka Pedálová, když jeho nejstarší dceři Josefě Pedálové byla čtyři léta, a svoji pozornost a naučení výchovné věnovala jí po dvě léta. Když bylo malé Josefce šest let, zemřela jí její teta Anežka

* Tak svědčí křestní list Josefy Pedálové, uložený v archivu kláštera sv. Alžběty Na Slupi v Praze.

Pedálová. Že pobyt bývalé sestry řádu sv. Kláry měl na celou rodinu, na děti, na matku i na otce veliký vliv v duchu náboženském, jest naprosto jisto a dá se tím také vysvětliti náboženská pevnost otce Josefiny, kterou osvědčil ještě, když ležel i na smrtelném loži, zaopatřen jsa sv. svátostmi a svou dceru Marii Antonii jako jeptišku napomínal, aby Bohu sloužila, jak si sama zvolila.

V jednom ze svých spisů, kde sebe nazývá „Serafkou“, líčí Marie Antonie pobyt své tety Anežky Pedálové v rodině Josefa Pedála takto:

„Ta tichá duše byla teď více než matkou Serafce, učila ji první modlitbě Páně, dále Pozdravení andělskému, modlitbě k andělu strážci, k svatým a za duše v očistci, za dobré uznávajíc, když nikoli na prodloužené a mnohé odříkané modlitby, nýbrž na kratičké jen, avšak vroucné vzdechy k Bohu přivykne. Často ji vodíc do zahrádky, velela trhati kvítečky a odpovídala na otázky: „Jaké tohle je kvítko? Proč je zde toto krásnější? A tuhle to, jak nepatrné, a vydává nejlíbější vůni,“ atd. Anežka jí upřímně odpovídala, učíc ji z věcí těch stvořených znáti Stvořitele.

Nejraději povídávala jí o převeliké lásce boží k lidem, jaký to dobrý Otec a nej-laskavější přítel dítek nevinných jest. Nechtěla tomu Anežka, aby Serafka přílišně Boha se bála, jak to bývá u mnohých rodičů a dozorců, že učí dívky znáti Boha jen ve hřmění, hromobití, blesku a v hrozném povětrí, a tím stávají se bojácnými; z toho pochází, že ubožátka neznají Boha laskavého, ale domnívají se, že je toliko hrozný a přísný. Jaký tedy div, že jej pak málo milují a mnoho se ho obávají? Co pak děti dobrého činí, všechno činí jen z bázně před trestem — dokud hřmí, třesou se, spínají ruce k nebi, přestanou-li bouře, pozbývají děti bázně, a lásky nemajíce, nezdvihají již rukou ani očí k nebi, leč až bouře zase nastane. Ale Anežka, že sloužila Bohu pouze z lásky, i Serafku k tomu měla, aby ho více milovala, a méně se ho obávala.“*

Tak psala Marie Antonie o své tetě.

*

V rodině pobyt zbožné tety Anežky působil na srdce a mysl malé Josefinky, a když dorůstala v tak historicky památném místě, jakým byl a jest Vyšehrad, vysvětlíme si, že i památnost tohoto místa a veliká minulost blízkého vrchu Vyšehradu, na němž kdysi všecken život první slávy české panoval, měly nemalý vliv na ducha dcery chudého hrnčířského mistra.

Mimo to chodila Josefinka do tehdejší školy vyšehradské, kde pěstována byla u dítek mimo učení počtům a čtení i láska k vlasti, kde seznamovány byly dívky i se vznikajícím písemnictvím českým, jak svědčí staré záznamy o této škole, že učitelové mluvili tam k dětem i o dílech prvních buditelů národa. A tu u Josefinky vypěstila se i nadšenost vlastenecká a duch národní. Na Josefince bylo to pozorovati nejlépe, když byla při různých příležitostech vybírána ze žákyň k proslovům při veřejných školních zkouškách, čím srdce její bylo pohnuto. Majíc neobyčejné schopnosti v prospěchu při řečnění, přednášela Josefinka tyto české proslovy již tehdaž s nápadným nadšením a s povznášející myslí.

Když Josefa dorostla v dívku, ucházela se o přijetí do kláštera milosrdných sester řádu sv. Alžběty, tehdaž v krásném údolí mezi Vyšehradem, horou Karlovskou

* „Serafka“. Str. 8—10. První vydání. Praha, 1826.

a Slovanským návrším na Slupích. Klášter ten s kostelem Panny Marie Bolestné byl postaven a vysvěcen dne 22. června r. 1681 a byl útlukem pro zestárlé kněze až do roku 1708, kdy zřízena v budově klášterní nemocnice a celá budova i s kostelem odevzdána r. 1719 ve správu sestrám řádu sv. Alžběty. Nuže, a k těmto samaritánkám, které pečovaly o chudé nemocné a pomoci potřebující, hlásila se za spolupomocnici Josefa Pedálová. Avšak nebyla hned přijata, dlouho prosila o přijetí a vždy byla odkazována až na dobu pozdější. Teprve když zemřela dne 3. listopadu r. 1803 klášterní vikářka, jeptiška Marie Antonie, rozená šlechtična Marie Anna z Brisieglu, nastala vhodná chvíle pro Josefu Pedálovou, že žádost o její přijetí do řádu byla vyslyšena. Přimlouvala-li se zemřelá Marie Antonie, šlechtična Marie Anna z Brisieglu za Josefu Pedálovou, stálou a vytrvalou čekatelku, nebo byla-li její tehdejší představená pohnuta stálostí v prosbách Josefy Pedálové, nedá se ovšem zjistiti; jen tolik je jisto, že hned po pohřbu sestry Marie Antonie, šlechtičny Marie Anny z Brisieglu, byla Josefa Pedálová k tehdejší velebné matce povolána a ta s ní sdělila, je-li její dlouhá touha po klášteře stále stejná, že může býti přijata, obnoví-li svoji žádost o přijetí. Že Josefa Pedálová znova prosila o přijetí do kláštera, to dokazuje její přístup do kláštera již dne 21. listopadu 1803.

Duchovní obláčka Josefy Pedálové byla konána v klášteře dne 19. června roku 1804, při níž dostalo se Josefě klášterního jména Marie Antonie od dětství Ježíšova; a dne 9. září r. 1805 byla Marie Antonie ještě s jinými novickami připuštěna k vykonání slavných řeholních slibů.

Světlu na rozloučenou, dříve než se za ní navždy zavřela vrata klášterní, napsala v roce 1803 tato dvaadvacetiletá dívka Josefa Pedálová těchto několik významu plných veršovaných slov:

Na rozloučenou.

Jednu cestu jsem zvolila,
po té budu kráčet
a pevně jsem si umínila,
z té nechci ustoupiti;
neboť patrně poznávám,
v světě že nic stálého,
tedy za lepší uznávám,
vzdáliti se od něho.

Vímť jedno krásné místečko,
v malé leží dolině;
ach, toť radost jest nad všecko,
tam živu být v nevině,
pro Boha bližním sloužit
v svaté pospolitosti,
v nemocných Krista obsloužit,
toť jsou rajske blahosti.*

*

Zbývá mi zmíniti se ještě o literárním působení Marie Antonie. Četl a prostudoval jsem veškeré její práce ve verších i v próze a mohu říci, že literární svou tvorbou jak ve příčině umělecké, tak i vypravovatelské, stála Marie Antonie na výši, na které tehdaž stáli všichni buditelé národa jako spisovatelé a básníci. A co více, kdo pilně a se zájmem pročetl spisy Marie Antonie, zajisté byl překvapen, co v nich ušlechtilosti duševní, co v nich křesťanských názorů ve formě umělého vyprávění jest podáno.

Tak na příklad její první dílo pro lid, povídka „Serafka“ z roku 1826, jak ta

* Frant. Lad. Čelakovského „Sebrané listy“. Str. 538—539. Praha, 1869.

krásně je psána! Jaká to v ní krásná česká řeč, co v ní dojemných obrátů v ději! A víte, čím ta povídka jest? Ta povídka není ničím jiným než nádhernou biografií Marie Antonie! Tam máte celý její život od kolébky až ke klášteru. Čtete-li celý ten děj jejího mladistvého života do dvaadvaceti let jejího věku, užasnete nad tím oduševněným křesťanským zjevem. Mohu říci, že na tehdejší dobu „Serafka“ Marie Antonie pro svou něžnost, skladbu a duševní procítěnost křesťanskou jest nejnádhernější českou básní v próze, jest prvním uměleckým skvostem v literatuře české! Kdyby byla Marie Antonie nic jiného nenapsala nežli tento malý spisek, již tím pro všechny věky byla by si zabezpečila zvukné jméno mezi českými spisovateli, básníky a buditeli národa.

Avšak Marie Antonie napsala více krásných věcí; její „Myrtový věneček“ nezadá si mnoho, co do uměleckého provedení, romantismu a krásy v řeči i slohu, od spisku právě oceněného.

V „Myrtovém věnečku“ přední osoba povídky, jménem Celestínka, jest vlastností tak ušlechtilých a vzorných, že jest nám k podivu, jak charakteristicky dovedla psáti Marie Antonie. Její osoby v povídkách mají při sobě všechno, co člověka činí ušlechtilým, milým a společenským. Začátek i konec jejích povídek nás překvapuje harmonickým souladem, vzájemnou spojitostí a vždy přerozkošným zakončením. Děj v jejích povídkách je tklivý, ale uchvátí nás, že počneme-li čísti, neodložíme již knížky, až ji dočteme.

A poslední práce její z roku 1830 „Kerromarýnový“ vyniká vedle děje vypravovacího i několika pěknými a dojemnými složkami básnickými.

*

Marie Antonie byla žena šlechtná, duch klášterní sestry sv. Kláry, Anežky Pedálové nepůsobil nadarmo na ni v jejím mládí. A také slova otcova, která často slychala, zůstala v jejím srdci i paměti charakterní křesťanský ráz. A otec její, jak předem bylo uvedeno, byl muž na výsost nábožný, a tu, jaký div, že zdárná dcera dbala o to, státi se hodnou jeho příkazů.

Slyšme, jak na obavy Marie Antonie odpověděl její otec před blížící se smrtí svou. Prací a smrtelným bojem třesoucí se ruka jeho psala do kláštera Marii Antonii takto:

„Mně milá dcero! Jest mi velice divno a líto, až se obávám, aby na tebe větší zármutek neupadl, než ve kterém já jsem, pro tvé nade mnou darebné a právě hříšné naříkání. Jen sobě rozvaž a se upamatuj, že jsi posvěcena Pánu, a to, co jest oddáno Bohu nebo posvěceno, nemá se rmoutiti ani pro otce, ani pro matku, ani pro bratra, ani pro sestry, ani pro nic. „Nebo kdo ty věci více miluje,“ tak praví Kristus Pán, „nenít mne hoden.“ Proto, má nejmilejší dcero, prosím tě, pusť to všechno od sebe a poruč mě do vůle boží a nezdržuj už déle vůle boží. Já bych tobě sám přál, abys ty tak připravena byla jak k hodině smrti tak ke zdraví. Mně umřítí a živu býti jest jedno; vůli vždy s božskou srovnávám. Proto posledně tebe ještě prosím, netrap sebe a mne, nebo jsi oddána a posvěcena Pánu, a požehnání tobě odesílám takové, jaké se na nejmilejší dítě otci patří. Měj se dobře, pros Boha, aby tě chránil od všeho zlého, zvláště od hříchů. — Josef, otec.“*

* „Lumír“, č. 1, roč. II, str. 5, 1874. Praha.

Dvacet osm let žila Marie Antonie v klášteře sester z řádu sv. Alžběty na Slupech, až dne 4. března r. 1831 překvapila ji smrt a učinila konec další její činnosti. Ve čtvrtek dne 3. března, když vykonala si svoje osmidenní roční duchovní cvičení, přistoupila k zpovědnici a vykonala celoživotní, generální sv. zpověď. V pátek dne 4. března byla u sv. přijímání, v poledne mezi obědem byla raněna mrtvicí a do večera skonala.

Druhého dne po její smrti, 5. března r. 1831 psal básník Čelakovský Kamarýtovi: „Přicházím tentokráte jako zvěstovatel smutku a pro nás i pro milou naši vlast ztráty veliké. Není zde více anděla našeho — Marie Antonie. Dnes ráno mi tuto truchlivou zprávu přinesla služka z kláštera a právě sám z toho zarmouceného místa přicházím, kde všude okolo mne se rozléhal pláč a kvílení. Svátý a nábožný byl její život. Jáť pak jsem měl nejvíce příležitosti tuto šlechetnou, spanilou a Bohu milou duši poznati.“

Pohřeb konal se třetího dne z kláštera do Olšan na druhý hřbitov. Tam pohřbena byla Marie Antonie, kde tolik vlastenců a buditelů národa uloženo bylo v lůno drahé vlasti, pro niž byli tolik trpěli a pracovali.

Pohřbena byla po levé straně u zdi, kde je hrob Karla Havlíčka-Borovského, avšak hrob její, ačkoliv označen pomníkem s nápisem věnovacím, jež složil sám Čelakovský, bohužel se nám nezachoval, jako hrob Puchmajerův a jiných vlastenců.*

Hrob Marie Antonie se nám nezachoval, ale co zde po ní zbylo, jest její rodný domek „U hrnčírů“ v Praze na Vyšehradě ve Vratislavově třídě č. 8 staré, v původním stavu svém, jak v něm Marie Antonie žila u svých rodičů do 22 let, než odešla do kláštera. Druhé místo, které nám naši první spisovatelkou českou připomíná, jest sám klášter sv. Alžběty Na Slupi, kde žila od r. 1803 do r. 1831.

Památka Marie Antonie v národě českém nevyhyne, jméno její zaznamenáno jest pro věčné časy v mnoha pojednáních z nové doby. Nejsou o ní zmínky jen v naučných slovnících. Přijde doba, kdy katolický lid český, z jehož řad Marie Antonie vyšla, roznese po celé vlasti české její jméno jako buditelky národa, jako první jeho spisovatelky a básnířky. O tom jsem přesvědčen.

Laická škola v Mexiku.

Observator.

Dějiny učí jasně, že za všech dob nepřátelé církve katolické byli zarytými nepřáteli školy katolické. S hlediska těchto nepřátel jest věc zcela logická a domyšlená. Chtějí oslabiti vliv církve, ano zničiti ji. Což je tedy vhodnějšího, co více logického, než vyrvati církvi mládež? Tak nová pokolení odchovaná ve škole bez Boha budou odcizena církvi a jejímu vlivu. Nejnovější doklad tohoto tvrzení podávají poslední

* „Lumír“, roč. II, čís. 2, str. 21, 1874, a Čelakovského „Sebrané spisy“, str. 520, roč. 1869.

události v Mexiku. Vládcí mexičtí jsou zapřísáhlí nepřátelé církve a první jejich starostí bylo zříditi školu laickou. Podle významu slova byla by to škola, která se nestará o náboženství; ve skutečnosti je to škola přímo a výslovně protináboženská, která užívá všeho, aby ubila v dětech vše nadpřirozené. Proslavený Carranza v ústavní listině se dobře o tu školu postaral.

1. Podle paragrafu třetího této svobodné ústavy všechny školy nižší (naše národní a měšťanské), ať jsou státem vydržovány, nebo tak zvané svobodné, vydržované soukromníky, musí míti vyučování laické. O náboženství i ve svobodných školách není ani vidu ani slechu.

2. Na střední školy Carranza zapomněl. O těch ústavní paragraf třetí mlčí. Ale ministr vyučování Bassols přispěchal na pomoc takto: Střední školy svobodné nemají totiž práva samy udělovati vysvědčení; jejich žáci konají zkoušky před státními profesory. Školy svobodné musí vyplniti před zkouškami některé předpisy. Tu geniální Bassols měl dobrý nápad. Učinil jednoduše ze středních škol svobodných školy inkorporované (přisazené) státním školám středním a tím podřízené zákonu laicisace. Ministr připravil tekst výnosu, snad jej i podepsal a noviny jej uveřejnily; ale ve sbírce zákonů a nařízení uveřejněn nebyl.

Národní liga otců rodin se ihned ozvala. A ozvala se rázně věcným, logickým a právně dokonalým protestem.

Výnos ministerský podle protestu Ligy nebyl zákonný ze dvou důvodů: 1. Se záminkou výkladu paragrafu třetího ústavy ministr o své újmě učinil dodatky. To však přísluší sněmovně — ne ministrovi. 2. Ministr svým výnosem ohrožuje svobodu otců rodin, kteří mají právo voliti si koleje, které chtějí. A otcové volí ústavy, kde je zaručena mravní a náboženská výchova. Státní ústavy střední jsou nečetné a nejsou na výši doby ani co do výchovy, ani co do učitelů. Na severu Mexika mnozí rodiče posílají své děti do škol svobodných ve Spojených státech, aby měly náboženskou výchovu.

Pro tuto laickou školu se koná všude úžasný nátlak na rodiče a úředníky. Tak v časopise Correspondent byla uveřejněna tato výzva a provolání všem předsedům veřejných úřadů:

„V hlavním městě Vera-Cruz byla zřízena „Ženská liberální evolucionistická liga“, která má sdružení státní úřednice. Tato liga značí jedno z transcendentálních (nadsmyslných) úsilí nejen ve státě Vera-Cruz, nýbrž i v celé zemi, aby žena byla vykoupena a obrněna všeobecně proti fanatismu. Jsa zplnomocněn vládou, mám za to, že tato organisace má býti podporována, ano uložena všem úřednicím vládním, které se musí do ni dáti zapsati. Které odmítnou tak učiniti, ukazují tím, že nesouhlasí se smýšlením vlády, která proto nebude reflektovati na jejich služby.“

To jest opravdu povedený důkaz o svobodě!

Guvernér Queretara, jménem Saturnino Osornio, je zarytým liberálním evolucionistou. Tento výtečník dal 18. ledna 1932 násilím uzavřítí biskupský seminář s odůvodněním, že se tam provádí buřičská propaganda. V čem záleželo to buřičství? Prodávaly se tam cigarety „jubilejní oslavy ve Guadalupu“.

Saturnino Osornio nařídil 1. května (svátek socialistů), aby i kostely zůstaly zavřeny. Poněvadž byla neděle, biskup z Queretara mons. Benegas dispensoval věřící od slyšení mše svaté. Zástupy demonstrantů se zmocnily kostelů, začaly vyzváněti

na oslavu průvodu komunistů, volající z plna hrdla: „Smrt církvi, papeži, biskupům a katolickému náboženství!“

Dábelská zášť šla však dále. Osobní přítel guvernérův, starosta Eduard Moreno ve vesnici Hercules blízko u Queretara, svolal prvního května veřejnou schůzi; hrozbami a sliby sehnal tam lid a hlavně děti. A jedna z dívek přednášela báseň k počtě satanově, kdež byla tato slova: „Zvítězíme-li na cestě, dospějeme až k Bohu. My ho přemůžeme a ty (satane) budeš kralovati.“ — Tedy něco podobného jako v Rusku.

Katolíci ovšem nelení; jsou organisováni a spojeni se svou církevní vrchností. Ani biskupové se nebojí; konají svou povinnost. Tak arcibiskup z Anteguera v pastýřském listu dovozuje:

„V plánech bezbožnosti nespravedlivá, krutá, neúprosná válka proti kněžím jest prostředkem k úplnému vyhubení katolicismu. Chtějí zničit kult a znemožniti bohoslužby. Tomu se říká ofanatisování. Ohavné šílenství, dábelská převrácenost, ukrutnost beze jména jest jistě chtíti v duši lidu zhasiti víru božskou! A kdyby snad, což není možno, se to podařilo, čím chtějí vyplniti prázdna srdce? Co dají lidu místo našeho požehnaného náboženství? Bohatství, rozkoše, čest a moc? Tyto pomíjející statky byly vždy a jsou dosud majetkem nemnohých.

Budou vynalezeny nové teorie a metody. Ano, ale život lidský bude vždy pln bolestí. Mluví se mnoho o poučování lidu; bude-li toto vyučování záležiti na popírání pravd náboženských, bude jen k tomu, aby probudilo v lidu osudné tužby po štěstí, jehož nelze uskutečniti.

Výheň špatných vášní bude rozdmýchána, převrácené pudy budou rozpoutány a stanou se schopnými uvrhnouti zdivočelou lidskou bestii do všech výstředností a všech hrůz. (Dne 17. dubna 1932.)

Věru smutný to obraz v době — volnosti, rovnosti a bratrství!

Kulturní přínosy amerických Čechů.

PhDr. Arnošt Jan Žižka,
profesor koleje sv. Prokopa v Lisle v Americe.

(Pokračování.)

Poušť dřívější se ve stát lepší proměnila,
jenž skvoucí hvězdou na praporu jasně hoří, •
krev staré prémie se novou obrodila,
neb v troskách rudé — bílá kultura se tvoří.

Zde vývoj dál se elektřiny rychlým krokem:
co jinde těžce utvářely věky celé
svou měrou staletí — zde měřilo se rokem!
Dnes Nebraska již na západě stojí v čele.

Lid český pilný našel si tu domov nový,
on ku pokroku státu přispěl svojí hřivnou;
sem z Čech v zem zaslíbenou přenes' rodné krovy —
svou Nebrasku on vroucně miluje, jak matku živnou.

Zde máme Prahu, Plzeň, Loučky, Netolice,
pak Omahu i Verdegris, Dodge, Howell, Touhy,
Ord, Brainard, Bruno, Wahoo, Lawu a jiných více,
kde český živel udrží se na čas dlouhý.

A je to právě v Nebrasce, kde Češi vítězí nad ostatními národnostmi v držení půdy. Irčané a Němci utíkají s farem do města a Češi od nich usedlosti kupují a usazují na nich mladší pokolení.

Příznivé podmínky pro kulturní vývoj.

Po stránce kulturního přínosu — tvoření a projevování českého vědomí jsou tyto farmářské osady v Nebrasce a Texasu bohatou a příhodnou půdou pro schopné pracovníky. Jak veliké jsou tu možnosti pokračovati v šíření českého vědomí a vésti je k velkolepým projevům! Ti, kdo jako škarohlídci se dívají na budoucnost českého vědomí v Americe, by měli nahlédnouti a přijíti do styku s těmito osadami v Nebrasce. Měli by naslouchati, jak dobře jest ovládána čeština druhou a třetí generací, jaký zájem ukazují pro české věci a jak jim na tom záleží, aby dědictví otcův se v Americe udrželo. Jsou to oblasti venkovské v Nebrasce a Texasu svou souvislostí a hospodářskou vyspělostí na úrovni a spíše ještě nad úroveň, kde proudění českého vědomí zůstane nejdéle, kde kulturní přínosy z otčiny budou stále ještě přijímány a kde společenské prostředí ponese nesmazatelné stopy svého českého původu.

Sociální prostředí.

Americký český venkov měl svůj vlastní postup jak hospodářský, tak i společenský. V obou směrech pokulhával za poměry v městech a zaměstnáním továrnickým, úřednickým a obchodním. Společenské prostředí v městech bylo rychlým tempem vytvořeno a dosti bohaté svým obsahem, byl tu rys českého sousedství s právem veřejnosti, byl tu tisk, spolky, veřejná zřízení, škola, kostel, besední dům a dosti časté slavnosti, zábavy a manifestace. Mohlo by se říci, že tu byl jistý normální život české menšiny, společensky soběstačný a nijak si nezádávající s ostatní veřejností. Nebyl to ovšem plnonárodní život, k tomu zde chyběly dvě důležité podmínky: vláda a jazyk. Právě v těchto dvou složkách venkovské skupiny českých přistěhovalců byly ve větších výhodách. Vládní orgány — alespoň místní — byly jim blíže, měli větší možnost je obsaditi a rozhodovati o kandidátech. Spíše mohli dodati do vládních úřadů a vedoucích kruhů schopné pracovníky.

Leč i po stránce jazykové měl venkov nad městem nedocenitelnou výhodu. Český jazyk tu byl zemským jazykem, angličtina pak spíše vedlejším obcovacím jazykem. Tato nadvláda a svrchovanost českého jazyka na venkově se ukazuje zvlá-

ště nápadnými příklady. Tak sociolog Ross píše, že v Texasu i černoši se naučí českému jazyku. Rovněž i v Nebrasce bylo několik německých a švédských rodin, které se částečně počestily. V okolí osady Plasi a Praha je těchto rodin několik. České sociální skupiny na americkém venkově uplatňují asimilační moc na příslušníky jiných sociálních skupin. Tito jsou absorbováni silou českého prostředí, jak se o tomto procesu zmiňuje prof. Ellwood.*

V Americe rození Češi neznali anglicky. Toto jest opět příznak nadobyčejné svrchovanosti českého jazyka na venkovských sousedstvích. Tento zjev však není tak ojedinělý. Celé stovky v Americe zrozených Čechů v anglickém jazyku se pramálo vyznají. To má platnost zvláště o krajanech v Texasu.

Leč po stránce tvořivosti v oblasti národního uvědomení venkov nezasahoval nijak účinně. Byl spíše pasivní a konsumní, nežli aktivní a dodávající. Ani v novinářství neb v hnutích kteréhokoliv druhu nepřicházelo vůdcovství z venkova. To vždy vycházelo z městských skupin. Venkovské skupiny byly pouze příživníky. Kořeny zapuštěné do půdy nejdéle udrží život. A tak i české skupiny venkovské budou činiti nyní. Vynahradí tím, čeho nemohly v počátku vykonati. Tehdy měly překonati fysické překážky, spojené s jejich životní existencí. Dnes po zdařilém zakotvení jsou natolik schopni, že mohou konati zachraňovací dílo českého vědomí a udržovati kulturní přínosy z otčiny v živoucí tkanině společenského prostředí. Asimilační a socialisační síla těchto skupin zajistí trvání kulturních přínosů na dlouhé časy.

P ř í n o s u m ě n í.

Jak dalece čeští vystěhovalci obohatili Ameriku přínosem umění? O prvním známém vystěhovalci A. Heřmanovi je známo, že byl dovedným rytcem a vypracoval první mapu státu Marylandu. Připisuje se mu rovněž rytina Nového Yorku z r. 1654. Že by však mezi pozdějšími přistěhovalci byli pěstitelé a mecenáši umění, je zřejmě vyloučeno. Vždyť to byli lidé z chudobné třídy a školených bylo pramálo. Na umělecká díla nebylo vystěhovalci vůbec pomýšleno. Život v nové zemi byl krušný. Pouhé nutnosti pohlcovaly veškeru pozornost a úsilí. Společenská úroveň mezi přistěhovalci nedospěla takového stupně, aby si vynucovala vlastnictví uměleckých tvoreb. To jest již vlastně rys celé Ameriky — chudobnost a nedostatek uměleckého výtvarnictví. Hospodářské poměry dlouho zdržovaly tento výkvět lidského úsilí. Po stránce výtvarného umění nelze mnoho připisovati k dobru amerických Čechů.

V ý t v a r n é u m ě n í.

Když i poměry hospodářské se zlepšily, nedostávalo se zámožnějším jednotlivcům pochopení a uznalosti pro české výtvarné umění. Jest věru málo příbytků amerických Čechů vyzdobeno cennými originály. Tu a tam se najde některý ojedinělec buď mezi duchovními nebo různými živnostníky, kteří se mohou pochlubit mistrovským dílem. České výtvarné umění došlo nejlepšího uplatnění v ozdobách a v několika kostelích, jako je chrám sv. Prokopa a Panny Marie v Clevelandu, dále v několika novějších budovách v Chicagu. Utěšeného rozšíření v poslední době dochází česká grafika. Šimonův Sv. Mikuláš byl nedávno prodán v Chicagu v Marshall

* Ellwood: Psychology of Human Society, str.206.

field za 115 dolarů — 3550 Kč. V grafice jsou oblíbeny práce předních mistrů. Jména českých mistrů pozvolna pronikají do české americké veřejnosti. Alfons Mucha je znám nejlépe z práce Slovácká epopeje, daru to městu Praze od J. Crana. Čeští umělci bývají nyní již zpravidla zastoupeni na výstavách jak obrazů, tak i plastiky. Z malířů jsou tu zastoupeni V. Preisig, R. Růžička a Vondrouš. Preisig se vyznamenal zvláště válečnými plakáty a jest profesorem v Bostonu na Wentworth institute. R. Růžička jest nejpřednějším dřevorytcem a předsedou Uměleckého klubu Čechoslováků v Novém Yorku. V sochařství vynikl Albín Polášek, profesor na Irt Institute v Chicagu. Mario Korbel jako vynikající sochař v Novém Yorku má dobré jméno a jest oblíben u bohatých zákazníků. Jména dalších umělců v malířství jsou známa předně v Novém Yorku a pak v Chicagu. Tak Em. Nádherný pracoval celé čtvrtstoletí jako ilustrátor časopisu New York Herald. Druhým umělcem novinářských kreseb jest Harrison Fisher, známý přídomek „Bud“ Fisher. Dovedným tvůrcem plakátů-posters jest Vincent A. Svoboda. Lidové umění má nejlepššího představitele v osobě Josefa Mrázka též v Novém Yorku. Jan Matulka získal nedávno cenu Josefa Pulitzera v Akademii of Design v Novém Yorku.

Umělecká družina v Chicagu.

V Chicagu jest početně menší skupina československých výtvarníků. Ant. Štěrbá, malíř, a Polášek Albín, sochař, působili jako profesori na Chicago I Art Institute. Z nejstarších jest Marie Lusková, matka houslisty Milána Luska. V chicagské kolonii mimo jiné jsou ještě tito výtvarní umělci: Rudolf Ingerle, Tomáš Ouška, O. Farský, A. Petrtýl, R. Bohuněk, A. Lukáš, J. Košar, A. Vilím an impressionist. Nejvíce výtvarného umění se dostává z Československa do Ameriky v obrázkových časopisech, jako byla Zlatá Praha, Světozor a m. j. Leč z výtvarného umění jest velice málo zastoupeno mezi lidem z příčin již shora uvedených. Zato však budoucnost bude příznivější tomuto oboru umění. Přispěje k tomu vzrůstající se kulturní úroveň a větší a lepší obeznámení s československým výtvarnictvím. V tomto směru působí v mladém pokolení československého původu a v širší americké veřejnosti anglicky psaný časopis Student Life. Jest vydáván literárním kroužkem v koleji sv. Prokopa v Lisle, Ill. Dalším propagačním prostředkem československého výtvarného umění jsou výstavy a ilustrované letáčky. Zmíněné výstavy se zdarem pořádá firma Brož v Chicagu.

Divadlo.

Jak se jevílo umění divadelní našich vystěhovalců? Lze nám zjistiti dvě oblasti, a to ochotnickou a profesionální. Oblast ochotnická se velmi záhy po příjezdu objevuje, a to již v roce 1856. Píše o tom T. Čapek na citovaném místě: „V měsíci září 1856 sehráno v Kossuthu, ve Wisconsinu, první české ochotnické divadlo. Týž rok se v téže vesnici konala politická schůze v zájmu gen. Frémonta, kandidáta na presidentství republikánské strany.“

Zakládání ochotnických a pěveckých sborů bylo takřka první starostí vystěhovalců. Tyto sbory byly pojmenovány Slovácké lípy a stávaly se střediskem společenských snah a ohniskem národního nadšení.

Při vznikaní nových středisk buď ve velkoměstech anebo na venkově nachá-

zíme v nich vždycky ochotnický sbor. Někdy to byly výlučně spolky dramatické, mající i širší kulturní činnost a vlastní knihovnu, jako spolek Boleslava Jablonského v Clevelandu. Někdy to byl jen odbor jiných organizací, jmenovitě při jednotách sokolských. Takovýchto spolků a odborů byly celé stovky.

Umění divadelní bylo representováno z větší části sbory ochotnickými. Při každém se nalezlo několik schopných herců, kteří setrvali někdy i celý život při jevišti. Převážná většina tu prodlela 2—3 roky pro zábavu nebo pro známost. U sborů strany katolické ředitelem sboru byl někdy duchovní správce. Jinde tento důležitý úkon zastával učitel nebo někdo s dostatečným pochopením pro vhodný výběr kusů a jeho nacvičení. Největší oblibě se těšily hry veselé, pak národní tragedie a melodramata. Zpěvohry se dávají poměrně zřídka. Obtíže s cvičením a někde i nedostatek ochotných a skutečně talentovaných zpěváků tomu brání. Ochotnické sbory byly lidovou školou pro naučení české řeči pro mnohé americké rodáky. Také mnozí z nich dospěli takové plynnosti, že se vyrovnali rodilým Čechům. Pro širší veřejnost měly blahodárný účinek povzbuzující a zušlechťující. Jak často se hrálo?

Stálá divadelní společnost se udržela v Chicagu. Byli to Lodvíkovci, kteří přijeli na světovou výstavu do Chicaga r. 1893. Část z nich zůstala a za sezony hrávají každou neděli. V poslední době dochází ke zdramatisování některé oblíbené povídky z novin. Jedna taková povídka Vlasty Javořícké „Ambrožova rodina“ byla opakována devětkrát, což bylo ojedinělým případem. Sbory ochotníků pořádají 2—3 a ne více než 4—5 představení za období. Zkoušky obyčejně se vlekou 4, 5 až 6 neděl.

O českém dramatu píše E. Balch v *Our Slavic fellow Citizen* takto: „Příjemným pobavením v neděli odpoledne jsou právě jako v Evropě, tak i zde divadla. Veliké oblibě se těší klasické kusy. Mezi Čechy Smetanova „Prodaná nevěsta“ se často hraje. Občas i starší osoby se pustí do sehrání nějaké frašky a dovedou mistrně hrát a svým uměním obšťastní členy svých rodin a sousedů. Mohou-li si ušít a obléci kroje, které v mládí nosili ve staré vlasti, jsou celí šťastni. Za tím účelem jest organizován mezi profesionály pro cvičení spolek *Snaha* v Chicagu.“

Divadelní umělci.

Na velké americké jeviště bylo jen málo českých dramatických kusů uvedeno. Mimo Smetanovu *Prodanou nevěstu* na novyorské *Metropolitní* opeře byly to Čapkovy hry *R. U. R.* a *Adam stvořitel*. Taktéž nezasvitly české hvězdy na jevišti až na nepatrné výjimky. Jistá Frances Janoushek hrála německé, pak i anglické role. Dále Blanka Jurek, A. Novák a Jane Novák.

Hudba.

Nejbohatší projev po stránce přínosu umění se uskutečnil v oboru hudby. Před americkou veřejností po stránce kulturních hodnot representují se Čechové nejlépe hudbou. A je to v obou směrech: jako umělci i jako skladatelé. Dlužno si připamatovati, že Amerika má doposud velice málo vlastní hudební tradice a klasických skladeb. Ale zato velice zdomácněly zde skladby hudebních mistrů evropských, jako Wagnera, Verdiho, Chopina a ne z nejposlednějších našeho Antonína Dvořáka. Z českých mistrů jest na místě prvním a jest někdy i zván otcem americké hudby pro svou *Symfonii Nového světa*. Dnes jest již dobře známa i jeho *Humoreska* a

Slovanské tance. Po Dvořákovi jest někde známost i o B. Smetanovi, a to pro jeho Prodanou nevěstu. Dvořákovi byla Amerika i po jistý čas domovem, když byl ředitelem hudební konservatoře v Novém Yorku. Na jeho památku byla pojmenována po něm část hlavní silnice, a to nedaleko Spilville Iowa, kde byl inspirován k některým dílům Symfonie Nového světa. Na americkém foru jsou dobře známi dva další skladatelé: Zámečník a Rud. Friml. Zámečník jest rodilý Američan a syn známého kapelníka z Clevelandu. Rudolf Friml je skladatelem tří proslavených operet: Světlůška, Král tuláků a Rosemary.

Co Čech, to muzikant se velice dobře osvědčilo a ujímá se v Americe. Všude, kde se Češi usadili, byli věrni této tradici a jsou zastoupeni v hudebních kruzích učitelských a jako členové nejpřednějších sborů. K této věci píše Čapek:

„Plechová kapela anebo symfonický orchestr není možný bez Čecha. Ať jest to kdekoli od kadetky v Annapolis a West Point až k Hawajským a Filipinským ostrovům snad při každé kapele se najde český muzikant. Tak na př. J. Buchar, vysloužilce občanské, indiánské a španělsko-americké války býval kapelníkem v důstojnické škole v Annapolis. Emanuel Boleška (Bolech) byl kapelníkem v námořním vojenském přístavu v Brooklynu a sloužil u vojska od r. 1874. Jistý Čech z Nového Yorku, Vondráček, byl kapelníkem při rozličných vojenských posádkách 25 let. Čech Torovský velí kapele v Annapolis. Mimo to jsou české kapely a orchestry s dobrou pověstí: Krylova kapela v Chicagu, Zámečnickova v Clevelandu a kvinteto bratří Hrubých v Clevelandu.“

Školení umělci.

Dalším úkazem rozmachu umění hudebního mezi americkými Čechy je stále stoupající počet absolventů pražské hudební konservatoře, usazených v Americe. Od r. 1883, kdy jistý abiturient konservatoře se odebral do Ameriky — a na ty časy to byla tak nezvyklá událost, že Jan Neruda si toho povšiml ve zvláštním feuilletonu v Národních listech. Rodina Erstů má již tři generace absolventů z pražské konservatoře. Prvý, Štěpán Erst, dokončil ji r. 1883 jako zpěvák a třetí, Štěpán Erst, jako pianista r. 1900.

Umělecké zájezdy.

Nemálo přispěly k rozšíření známosti a ocenění českého hudebního umění Americe umělecké zájezdy. K této věci napsal H. Čapek, učitel hry na housle v Chicagu: Podle mých vědomostí byl to jediný Václav Kopta, který ještě přede mnou pořádal v této zemi koncerty. Kopta byl členem New York Philharmonie Society a r. 1866 účinkoval jako solista Theodora Thomase Orchestru v Chicagu. Následující rok Kopta cestoval s orchestrem M. Strakoshe. Později se oženil ve Philadelphii s Pauline Wilsonovou a vrátil se do vlasti. V Praze se stýkal občas s Dvořákem. Kopta zemřel v Kalifornii r. 1916. Jeho choť přeložila české básně do angličtiny. Každý takový úspěch byl velice pocítován krajanskými koloniemi. O to měla česká hudba nemalé zásluhy, že české jméno tu proráželo na veřejné forum a dobývalo uznání a úcty. Přistěhovalecké vědomí dobře chápalo, co to znamená pro národnostní osobitost na veřejném foru. Jak nějaká kletba připadaly jim hrubá zaměstnání, při nichž se nedalo získati veřejné povšimnutí. Sloužení mechanismu,

hmotě, bylo o mnohem podřadnější než sloužení společnosti. Tož tedy provozováním hudebnictví se vystěhovalci nejlépe uplatnili v této službě společnosti. Byla to služba, která docházela povšimnutí a přinášela národnímu vědomí blahé pocty a uznání. Mimo okruh všedního působení ve vlastním okolí a předních hudebních organizacích dostávalo se Čechům zvučného jména u příležitosti zájezdů umělců z otčiny. Největšího kouzla zanechal na americké veřejnosti Jan Kubelík a pak i několik jiných virtuosů na housle, jako František Ondříček, Jaroslav Kocián a poslední Váša Příhoda.

František Ondříček přijel na uměleckou cestu již roku 1895, Jan Kubelík r. 1901 a Kocián roku následujícího. Kubelík jako největší český umělec konal turné po Americe již osmkrát. Finančního úspěchu nabyl asi více jeho impresario než on sám, avšak se stanoviska uplatnění českého jména byla to událost věru památná. Nejposlednější umělecký zájezd podniklo Pěvecké sdružení pražských učitelů na jaře r. 1929. Každý takový zájezd byl jako veliká vláha na vyprahlém úhoru vlasteneckého dychtění a toužení po veřejném uznání, povšimnutí a pochválení.

Veliké anglické deníky jednak v placených oznámeních a v posudcích hudebních kritiků pějí chválu českému umění a umělci. Jméno krajana v čarovném záblesku jest vystaveno v oznamovacích plakátech a letí od úst k ústům. A to jest požitek pro národní vědomí krajanské kolonie, když po dlouhém čase dostává se tolikéř pozornosti jejich rodáku na veřejném foru. Čelnější a zámožnější krajané pak uspořádají hostinu na počest svého krajana umělce a krajanský tisk má opět tučnou kořist pro své nadšené zprávy.

Právě jako na veřejném foru hudební umění získává Čechům značnou známost a svrchovanost, tak i v jejich vlastním táboře společnosti jest hojně rozšířeno. Slušný počet českého vystěhovalectva vydělává hudbou živobytí zcela nebo alespoň částečně. V každém velkoměstě šlechetnější hudebníci působí jako učitelé hudby a někteří si zařídili hudební školy. Tak na př. v samotném Chicagu r. 1910 adresář českých obchodníků a živnostníků a profesionálů oznamoval 22 hudebních konservatoří a 19 kapel.

Veřejné úspěchy.

Příčina tohoto pronikavého úspěchu české hudby v Americe záleží ze dvou směrů. Na prvním místě je to přirozené nadání českého člověka. K tomu dlužno uvážiti i okolnost, že i v třídě vystěhovalectva nalezlo se tolik nadaného hudebnictva. Je tu ovšem i jiná možnost, totiž ta, že snad hudební nadání bylo v rozhodujících pohnutkách a bylo nadprůměrně zastoupeno právě u třídy vystěhovalců. Na druhém místě přispěly k hudebnímu úspěchu české hudby zvláště v Americe zvláštní kulturní poměry. Věc se má asi takto: Nejvíce kulturních hodnot přinesli do Ameriky Angličané a také z tohoto přínosu se tam nejvíce ujalo. Avšak po stránce hudebního umění jest Anglie velmi nekulturní a vůbec chudičká. Přirozeně se tedy stalo, že Amerika trpí stejným nedostatkem a stává se ochotným přijímačem hudebního talentu odjinud. Dále je tu ještě jiný bod, a to je zpříznění temperamentu české hudby s temperamentem amerického života. Americká povaha si libuje v životě a joviálnosti, syté fantasii a výbušné dynamice. A právě těmito vlastnostmi jest česká hudba dostatečně bohata.

Nejlépe je tato skutečnost znázorněna u Ant. Dvořáka, a to v jeho dvou pracích: Humoreska a New World Symfonie. Obě složil v Americe a obě patří k nejoblíbenějším skladbám tamního lidu. C. Heinroth hrál Dvořákovu ouverturu „V přírodě“ dne 21. III. 1929 v Carnegie Music Hall v Pittsburghu a na vysvětlenou uvádí: „Veliký český skladatel znovu ukazuje v této skladbě podivuhodnou schopnost vzbuditi okamžitou sympatii a získati v posluchačstvu odezvu prvním rázem.“

Je to tedy výsledek několika příčin, že v hudebním umění jest největší a nejšťastnější kulturní přínos Čechů do nové vlasti americké. Jest oprávněná a podstatná naděje, že i v budoucnosti hudební umění československé bude chvalitebně představovati nový stát a při tom získáváti Čechoameričany k národnímu uvědomení jejich praotců. Těžko jest opustiti tento směr, zdá se býti mnohoslibný ještě v budoucnosti. V minulosti vykonal své poslání velkolepě. V otázce tvoření a projevování českého národního vědomí v Americe činil obě současně. Nic tak nebudilo národního vědomí, již třeba v druhém, třetím až čtvrtém pokolení, jako hudba. Žádný jiný obor neskýtal tolik příležitosti k projevení národního vědomí, jako hudba. A to se stále zprostředkovává, tento postup tvoření a projevování národního vědomí. V tom již se vybudovala jistá tradice a svrchovanost Československa v americké veřejnosti. V této stati nebylo vzpomenuť všech, kteří přispěli svým uměním k rozšíření úcty k československému národu. Dlužno však poukázat na Emmu Destinovou, která delší čas působila na Metropolitní opeře v Novém Yorku. Za svého pobytu v Americe vystoupila ve všech větších městech, mezi krajany zvláště v Chicagu.

Kulturní přínosy literární.

Snad se bude zdáti toto označení jaksi smělé, když si uvědomíme kulturní stav lidí, kteří do Ameriky odjížděli. Nutno však si přimysleti některé okolnosti, které tento přínos vysvětlí a odůvodní. Skutečná hodnota přínosu literárního, jak by se jevil v osobách vystěhovalců, by byla rozhodně nepatrná. Proto jest nutno odzírati od tohoto faktu a přizírat k zjevu, jenž by se mohl nazvati přeléváním literárního bohatství z Čech do Ameriky. V tomto poměru američtí Češi představují konsumenty české literární bohatosti v rodné vlasti.

Takový poměr jest na nezávadné úrovni a takový skutečně byl. K velkému dobru českých vystěhovalců se musí připsati, že se z nich v Americe stali pilní čtenáři daleko nad průměrného člověka v Čechách. Byli k tomu nutkáni několika příčinami. Byliť obklopeni dvěma světy a chtěli se dozvědět nových událostí ze Starého a zároveň i Nového světa. K Starému je vázalo tisícero vzpomínek a k Novému tisícero nadějí. Oba dva se jim jevily v barvách růžových. Dále tu nastala i potřeba čtení zábavného, neboť v novém světě nebyly ještě ustáleny společenské svazky a z nich sousedské besedování jako v rodné vlasti. Tedy i tuto společenskou mezeru a potřebu musela literatura vyplniti. Pro usedlíky na venkově byla literární potřeba ještě citelnější než ve městech. Tyto okolnosti vyměřují literárnímu přínosu dosti čelnou spotřebu a dávku. Domácí literatura byla v této době početností, rozmanitostí a hodnotou v utěšeném stavu. Leč i zprostředkování se provádělo velice účinně česko-americkým tiskem. Co se doporučuje v anketě Národní rady, se doslovně a ve velkém měřítku odehrávalo mezi americkými Čechy. (Dokončení.)

Katechetská hlídka.

Vzpomínka na dva zemřelé katechety-pensisty.

Dne 10. září 1932 zemřel ve Zdikově na Šumavě arcib. notář a čestný kons. rada V á c l a v Ž e l e z n ý, bývalý katecheta v Praze na Karlově. Narodil se 11. srpna 1864 ve vsi Zdikově u Vimperka a byl 2. ledna 1887 v Čes. Budějovicích na kněze posvěcen. Krátce kaplanovav v diecési českobudějovické, přešel do arcidiecése pražské a působil na školách v Praze. Napsal řadu exhort, které otiskl v katechetské příloze „Vychovatele“ v letech 1898—1904. Celý svůj kněžský život strádal a sbíral příspěvky od dobrodinců, aby mohl ve své rodné obci postavit kapli, kde by mohla sloužena býti mše sv., aby spolurodáci jeho nemuseli vážit obtížné cesty do farního kostela ve Zdikovci. Po svém odchodu na pensi odstěhoval se do svého rodiště a v kapli té Bohu sloužil. Pochován byl na hřbitově při farním kostele ve Zdikovci.

Za sedm dní po jeho smrti v sobotu dne 17. září odpoledne zemřel náhle v ústavu sv. Karla Boromejského v Čes. Budějovicích, kde žil na pensi — raněn jsa již před tím několikráte mrtvicí — V á c l a v S e d l á k, narozený 24. listopadu 1855 v Tajanově u Klatov. Studoval v Klatovech a vstoupil do semináře v Čes. Budějovicích, kde byl 20. července 1879 posvěcen na kněze. Po krátkém kaplanování stal se katechetou v Březnici, odkud dostal se roku 1902 za katechetu do Rokycan. Tam horlivě působil, až za války odešel do pense, pobyl delší čas jako duchovní správce u ctih. sester v Kysíblu, načež uchýlil se na odpočinek do Čes. Budějovic, kde zemřel. Tělesné pozůstatky jeho byly převezeny do Tajanova a tam v úterý 20. září pohřbeny. Václav Sedlák byl synovcem zemřelého světícího biskupa Jana Sedláka, byl arcib. notářem a č. konsist. radou.

Oba v Pánu zesnulí katecheti stáli u kolébky Spolku katechetů v Čechách. Když po velikých obtížích a přípravách došlo konečně k ustavující schůzi dávno touženého a potřebného Spolku katechetů v místnostech Katolické besedy v Praze I. ve čtvrtek dne 28. ledna 1897, toho dne na první valné hromadě zvoleni byli do výboru: V á c l a v Ž e l e z n ý, katecheta v Praze na Karlově za pokladníka, V á c l a v S e d l á k, jako člen výboru za diecési budějovickou. Oba rodáci z budějovické diecése, platní pracovníci ve výboru, skoro stejně opustili výbor Spolku, — Železný roku 1901, Sedlák r. 1902, — oba letos v témž měsíci zemřeli a oba pochováni byli nedaleko od sebe v milém rodném kraji pod Šumavou. Nechtě odpočívají v pokoji!

Eucharistický a katechetický národní kongres v Portugalsku.

Starobylé město Braga v sev. Portugalsku, opevněné starými hradbami a pevnou tvrzí, kdysi římská kolonie Bracara Augusta, se sedmi chrámy, starými kláštery, četnými věžemi a malebnými domy, kde roku 563 slaven sněm církevní, na němž Svevové od arianismu přestoupili k vyznání římskokatolickému, jest sídlem arcibiskupa primasa portugalského. Stará katedrála z XII. století byla letos v červnu

svědkem velkolepého národního eucharistického kongresu, konaného za účasti veškerého portugalského duchovenstva a velikého množství lidu. Světské úřady také se této slavnosti zúčastnily. Eucharistický průvod bral se hlavními ulicemi města v dešti květů. Ve jménu účastníků kongresu pronesl delší řeč předseda sněmovny Marine, skládaje do rukou přítomného apoštolského nuncia výraz holdu a vděčnosti sv. Otcí. Kongres trval tři dny. V různých schůzích a přednáškách byl zvláště zdůrazněn význam katechismu a jeho výchovné úlohy. Zároveň s eucharistickým kongresem konal se katechetický národní kongres od 14. do 19. června, na němž přítomen byl papežský kardinál legát, papežský nuncius portugalský, mnoho arcibiskupů a biskupů. Ve veřejných shromážděních byla projednávána tato témata: 1. Ježíš Kristus ideálním vychovatelem všeho lidstva. 2. Úpadek rodiny, jeho příčiny a následky. 3. Křesťanská výchova dítek. 4. Dnešní výchova ve školách. 5. Eucharistické tažení dítek. 6. Komu náleží úloha vychovávatí dítky? 7. Katechetická metoda; katechetické museum v Madridě. 8. Katechetická příprava seminářistů. — Ve zvláštních sekcích pro duchovní a laiky odděleně, projednávala se organizace a metodika katechese. Denně byly konány vzorné katechese se žáky, částečně madridského katechety D. Damiana Bilbao, částečně katechetkami, které v nových katechetických metodách byly vycvičeny.

Děti bez náboženství.

S tímto názvem píše v odpol. vydání „Národní politiky“ (čís. 262) R. N.: „Dnešní děti přestávají chodit do náboženství. Není to vždy z hlubších ideových důvodů, velmi často pouze proto, že se rodiče snaží zmenšiti počet vyučovacích hodin škrtnutím těch, při nichž domněle ztratí děti nejméně. Protože příklady táhnou, ruší rodiče náboženskou výchovu svých dětí stále houfněji, tím spíše, připadají-li hodiny náboženství do volných půldnů, (kam je neoprávněně zastrkuje na př. okresní inspektor pražský, zapomínaje, že náboženství je předmětem povinným. Pozn. red.), určených k zotavení a většinou využívaných k různým soukromým hodinám, o něž nechtějí rodiče své děti připravit. Z dětské výchovy odstraňuje se tak i nejvyšší autorita — autorita boží — jež bývala podstatnou oporou výchovy v útlém věku dětském. Není divu, sledují-li mnozí s nepokojem takový zjev a táží-li se, je-li došti postaráno o náhradu za ztracenou autoritu.“ Pisatel článku ukazuje, že rodina málo tu zmůže pro přílišnou lásku k vlastním dětem, kterým ve všem vyhovuje, a tak rodičové „dávají v sázku pro zdánlivou výhodu zachráněného času několika hodin veliké hodnoty mravní, snad celou budoucnost svých dětí, snad celou budoucí spokojenost vlastní. Generace, rostoucí bez znalosti božích přikázání, jež jsou základními zákony mravními — nejsou dobrým příslibem do budoucnosti“. Konečně počínají se aspoň některým rozumným lidem otvírati oči a projevuje se strach z budoucnosti.

Škola a rodina.

Vynikající německý vychovatel mnichovský, školní rada Kerschensteiner, napsal: Obecná škola nečiní dítěte pilným, ani mravním a nábožným bez spolupůsobení rodiny. — Na katechetickém kursu na Velehradě rektor koleje P. Habeš poukazuje na morový nezájem mnohých katolických rodin o náboženskou školu. Jen náboženská škola odstraní všechny bolesti a proto musíme, všichni spolupracovati o pro-

buzení katolické rodiny, která si pak náboženské školy dobude. — Dobře píše „Farní věstník“ (roč. VIII., č. 3.): „Když celá rodinná výchova bude založena na výchově náboženské, výchova dítěte z takové rodiny zajistí dítěti i s pochybnou školní výchovou dobré základy pro život a takové dítě nikdy nezarmoutí svých rodičů jako dítě vychované bez náboženství doma i ve škole!“ — Ale nesmíme chtít jen školu s pochybnou výchovou, naším cílem musí býti škola náboženská!

III. prázdninový kurs katolického učitelstva na Svatém Kopečku.

Říšský svaz katol. učitelstva pořádá pro své členstvo vzdělávací, výchovné a rekreační kursy prázdninové. Myšlenka prázdninových kursů, jejíž průkopníkem jest učitel Jan Kuncek, nabývá v čl. učitelstvu katolickém stále větší obliby. Po zdařilých kursech ve Frýdlantě a Českém Krumlově byl pořádán letos celostátní, ministerstvem školství a národní osvěty schválený III. kurs 14denní na Sv. Kopečku u Olomouce. Kurs byl slavnostně zahájen ve středu 3. srpna za přítomnosti ministra dr. Šrámka, arcibiskupa dra Prečana, četných parlamentních zástupců lidové strany i hostů. V 8 hodin sloužil mši sv. starosta Sv. Kopečka probošt Půda. Pak shromáždili se kursisté i hosté ve dvoraně Katol. domu. Kurs zahájil správce kursu učitel J. Kuncek, přivítal všechny kursisty (160) i hosty. Jménem Říšského svazu katol. učitelstva prohlásil kurs za zahájen předseda Svazu odb. učitel a poslanec J. Vičánek. Chorálem svatováclavským bylo zahájeno jednání. Na programu mimo exkurse bylo na 30 přednášek našich vynikajících pracovníků. Hudební skladatel mistr J. B. Foerster složil zvláštní hymnu pro tento kurs. Mezi četnými došlými pozdravy byl i jeho pozdravný projev, ve kterém praví: „Učitelé, bratři, vychovatelé příštích generací, trojnásob odpovědní v době, jež stůně nedostatkem lásky, zdvihněte a učte uctívati prapor Kristův. Buďte lékaři duší, hlasateli pravdy, apoštoly pokory, služte Bohu a kráse.“ — Do doby kursu zapadla na Sv. Kopečku 200letá památka korunovace památného obrazu Panny Marie, jež byla uctěna slavnostmi 13.—23. srpna.

Sjezd katolického učitelstva v Hradci Králové

konal se dne 15. srpna za velmi četné účasti učitelů a profesorů. Účelem sjezdu bylo rozšíření organizací katolických učitelů a profesorů a dáti směrnice v rámci Katolické akce. Královéhradecký biskup dr. Mořic Pícha zdůraznil význam učitelského úřadu, neboť dobrý učitel je vychovatelem budoucí generace národa. Na sjezdu mluvil ministr veřejných prací inženýr Dostálek, zemský školní inspektor dr. Štěpánek, senátor dr. Reyl a m. j.

Vnukové presidenta dr. T. G. Masaryka jsou vychováváni nábožensky.

V brněnských „Lidových novinách“ napsal vychovatel dětí dcery presidenta, dr. Masaryka, Olgy, provdané v Ženevě za francouzského lékaře dra Revillioda: „V jejich výchově jde o hudbu, jazyky, tělesnou výchovu, ale především o pečlivý mravní a náboženský růst. Je málo rodin, kde náboženská výchova v nejkrásnějším slova smyslu je základem veškeré výchovy.“ Rodina jest ovšem protestantská. Vnuci p. presidenta jsou u nás známi, bývají často s ním fotografováni, když jsou o prázdn-

ninách na Lánech nebo v Židlochovicích. Neměli by naši katoličtí rodičové za příkladem p. presidenta vychovávatí své děti přesně nábožensky doma, ale žádati i přísně katolické výchovy i ve škole?

Sjezd katolických novinářů a spisovatelů,

konaný ve dnech 4. až 6. července v Olomouci, postavil se v řady Katolické akce. již nabídl všechny své síly. Za redakci Vlasti a Vychovatele byl přítomen na sjezdu ředitel Fr. H. Žundálek.

Exercicie pro děvčata školu opouštějící

hned v první tři dny nastávajících prázdnin pořádala klášterní škola ve Slavkově u Brna.

Katolické všeobecné vyšší učeliště s právem veřejnosti

navrhuje zřídit v Praze olomoucká Filosofická revue, které by bylo jaksi počátkem katolické university. Vyšší učeliště poskytovalo by posluchačům všech fakult znalosti přítomných filosofických proudů, spojitosti jejich odborných problémů se světovým názorem a probíralo by znalost všech moderních otázek. Kruh přátel Filosofické revue začal již tyto otázky v Praze na universitě probírat, ale chybí ústav řádně ustavený.

III. sjezd laických učitelů náboženství

konal se od 27. června do 2. července t. r. v Praze X. Prvního dne přednášeli P. M. Schaller: Liturgický výklad mše svaté, prof. dr. J. Beran: Několik poznámek k psychologii; prof. Ant. Brand: Papežské dílo dětství Ježíšova. Druhého dne za vedení dr. V. Hrudky byla u sv. Víta prohlídka pokladu, u křižovníků jubilejní výstavy bl. Anežky a pak jejího kláštera na Františku. Odpoledne byla valná hromada Spolku laických katechetů a večer zahájena duchovní cvičení, které vedl redaktor „Hlasu malého Petříka“ Fr. Strnad. Dne 2. července byl sjezd zakončen zprávou o VII. katechetickém kursu na Velehradě, kde Spolek zastupoval předseda Fr. Lilich. — Dne 13. srpna konána

I. prázdninová konference laických katechetů v Hradci Králové,

kde o jejich úkolu promluvili P. Jos. Rybák T. J. a prof. dr. Jan Svoboda, byli přijati J. Ex. biskupem královéhradeckým dr. M. Píchou, který vybízel k vytrvalosti a k svépomoci. Odpoledne pak byl rozhovor o častém sv. přijímání.

Katolická prvouka od Václava Kubička,

známého profesora katechetiky na cyrilometodějské bohosvědné fakultě v Olomouci, vydaná po první r. 1917 jako učebnice katol. náboženství pro nižší třídy obecných škol, nyní úředně zavedená jako povinná učebnice v arcidiecési olomoucké a v diecési brněnské, vyšla r. 1932 ve vydání osmém. (Pevně vázaná o 110 str. s 54 perokresbami většinou od akad. malíře Fil. Schumachera, stojí 5.40 Kč, nakladatel R. Promberger v Olomouci zasílal katechetům reklamní exemplář za Kč 3.— s podrobnými osnovami: Doprovod katolické prvouky.) Možno-li u nás v poměrně

krátké době 15 let docíliti u knihy osmera vydání při úhrném počtu na čtvrt milionu výtisků, je to důkazem, že kniha se jak učitelům náboženství, tak žákům platně osvědčuje.

Katolický katechismus Petra kardinála Gasparriho

vyšel v autorisovaném německém překladu, který pořídil dr. Westermayer, v Mnichově (Kösel & Pustet, 415 str., cena v poloplátěné vazbě 3.60 ŘM, — brožovaný latinský 15 Lir). Katolický katechismus kardinála Gasparriho možno pokládati za přípravné dílo pro příští světový jednotný katechismus. — O jednotném katechismu pro celý katolický svět jednalo se již na sněmu vatikánském, také papež Pius X. myšlenkou tou se obíral. — Katolický katechismus kardinála Gasparriho již rozdělením svým liší se podstatně od katechismů vydaných podle vzoru katechismu sv. Canisia. Delší úvod podává historický, pedagogický a metodický přehled. Učivo je obsaženo v 841 otázkách a odpovědích, které jsou psychologicky rozděleny na tři díly, podle věku těch, kteří se mají katechismu učit. V přídavku jsou doklady. Předností katechismu jest, že podává katolickou nauku v dokonalé katechismové formě a jasném přehledu. Probírá učivo, které až posud v katechismech nebylo nebo jen krátce bylo naznačeno — na př. rozhodnutí učitelského úřadu církve, o hranicích rodičovské autority. Zvláštní péče je věnována časovým otázkám, na př. o poměru církve a státu, o víře a rozumu. V otázkách u theologů sporných podává Katolický katechismus jasné učení církve. Velmi cenné jsou doklady pramenů a důkazy, jak z učení církevních otců a učitelů, tak z výroků papežů, rozhodnutí kongregací a konciliů, seřazených v přídavku podle otázek katechismu. Cena jejich je tím větší, že mnohé jsou těžko přístupny — na př. výroky papežů o významu řádů, o poměru filosofie a theologie. Katolický katechismus jest důležitou a spolehlivou pomůckou jak pro učitele náboženství — pro učení o časném sv. přijímání, pro vyučování konvertitů, — tak pro kazatele, ale i pro přednášky a náboženské rozhovory. Učivo se tu podává jasně, určitě a spolehlivě. Katolický katechismus staříckého kardinála je důležitým dílem církevním, jako „Codex juris“, při jehož redakci byl kardinál Gasparri významným činitelem.

Děti v Irsku.

V druhé polovici června t. r. konal se 31. Světový eucharistický kongres v Dublíně. Dr. František Cinek zasílaje zprávy „Našinci“, popisuje své pozorování o dětech na „ostrově svatých“: „Úcta, s jakou Irové pozdravují kněze, plní nás údivem. Každý bez výjimky vás zdraví... Ty roztomilé okaté děti! Každé na vás pohlédne zářivým očkem. Hošci pozvedají ruku k čelu s dětsky půvabným gestem, jako by se žehnali. Děvčata žehnají se křížem. Hrne se ta drobotina do chrámů. Mají dnes na sv. Aloise ve všech kostelích společné sv. přijímání. Docházíme do milé svatyně sv. Mikuláše... Bělovousý stařeček... v prostičké rochetě... farář pořádá děti... U hlavního oltáře je sloužena mše sv. pro dětské komunikanty. Dne 25. června je hlavní shromáždění irských dětí v parku Phoenix. Pobožnost zahájena byla v poledne. Na obrovském prostranství vnitřního parku shromáždilo se kolem 100.000 z 32 hrabství Irska. Přijelo též mnoho dětí z Anglie a Skotska. Vedení převzali Křesťanští školní bratři a řeholní sestry a světští učitelé. Všechny dívky byly

bíle oděny. Děvčátka měla bílé závoje. Za přítomnosti papežského legáta sloužil slavnou pontifikální mši sv. australský arcibiskup ze Sydney dr. Kelly. Přítomno bylo 6 kardinálů, asi 30 arcibiskupů a 100 biskupů. V čele laiků předseda vlády De Valera a ministři. Kardinál legát pronesl k dětem vroucí anglickou řeč. Zdůraznil, že děti jsou chloubou církve. Vroucně jim připomínal, čeho církev od nich čeká. Nechtě do smrti nezapomenou tohoto kongresu a vždy váží si mimořádných milostí, kterých se jim při této světové manifestaci dostalo. Tklivě jim kladl na srdce, aby se snažily o mravní dokonalost, aby často přistupovaly ke stolu Páně, aby se horlivě modlily za rodiče, svou drahou vlast a za Otce všeho křesťanstva, náměstka Kristova. Dojat oznámil jim, že svatý Otec posílá dětem své zvláštní požehnání. Zvláštního půvabu dodával této pobožnosti zpěv dětí. Pobožnost byla rozesílána rozhlasem po Dublině, který zvučel jásavým zpěvem stotisíce dětí.“

„Illustrazione Vaticana“

jest název prvotřídního ilustrovaného čtrnáctideníku, jež vydává vatikánská Polyglotta. Časopis zachycuje všechny významné katolické události dokonalým obrazem za slovního doprovodu předních katolických pracovníků. Nic významného není pomínuto, letošnímu eucharistickému kongresu v Dublině bylo věnováno zcela zvláštní číslo, vydané po prvé také anglicky. Dosud vycházela „Illustrazione Vaticana“ ve třech řečech, italsky, francouzsky a německy. Čtvrtletně stojí tento časopis asi 55 Kč.

Děti v Sasku.

Píše nám laická učitelka katol. náboženství ze svého výletu do Německa, z Marienstern 25. srpna: „Dnes ráno v 6 hodin v kostele na mši sv. jsem oplakala naši školní mládež. V předsíni kostela snad více než 50 kabelek leželo na zemi a děti již v šest hodin byly na mši svaté. A u nás?“

Děti ve Francii.

Francie se stává zemí svatých dětí a rozhodně je to následek časného a častého sv. přijímání katolických dětí. Pařížský arcibiskup nařídil přípravné práce pro blahoslavení známého Víta de Fontgalland a kromě tohoto omilostněného dítěte má Francie ještě řadu jiných podobných.

Děti české a německé na začátku školního roku

jak vyučování začínají, popisuje v „Lidu“ (č. 205) dopisovatel z Českého Těšína: „Poslední neděli před začátkem školního roku byla v kostele ohlášena mše sv. pro školní děti obecných a měšťanských škol. U Masarykových škol byl sraz veškerého žactva. Co tam bylo k spatření, bylo až trapné. Nejmenší děti běhaly sem a tam jak bludné ovce. Konečně dobré maminky je daly do dvojstupu a já, protože jsem vedl svou nejmenší žačku, zahájil jsem průvod do kostela. Pan katecheta, který měl na starosti všechno sám, mne o to poprosil. Vzpomínal jsem, jak já jsem chodil jako záček vždy za školním praporem, s obrazem sv. Aloise, a s námi s každou třídou pan učitel... Pravý opak bylo viděti u německých dětí. S každou třídou pan učitel — celý učitelský sbor i s pány řediteli v čele. Opravdu krásný obrázek i pro oči

jinověrců. Však toho jsou si Němci vědomi, a byť i ne všichni, z přesvědčení — rádi to konají, vědouce, že tím odvádějí nám žáky bratrů Poláků, kteří by jistě s námi šli, kdyby nebylo naše přepokrokové učitelstvo tak strašně pokrokové až... Kdyby vinou katolíků národ náš přišel o tolik dětí, co by tu bylo blesků, hany a soptění! Ztrácí-li národ náš však vinou pokroku — je ticho — i kdyby měl zahynouti stát, jen nedati katolíkům, co jim patří, jak řekl jeden čsl. ministr.“

Do boje o školu.

Lidová akademie v Praze uspořádala 28. srpna školskou konferenci, kde významní politici i kulturní pracovníci rozebrali otázku, proč jsou katolíci s dnešní školou nespokojeni. Poslanec kan. B. Stašek vyličil, k jakým koncům spěje materialistický směr výchovy mládeže, které se ve škole nedají mravní základy, a tím celá výchova je budována na písku. Školství je zpolitisováno a v poslední době jest užíváno nedemokratického absolutismu a teroru. Nedemokratické jsou školní výbory, v nichž učitelé terorizují ostatní, nedemokratické jsou a protizákonné výnosy Harbmanovy, kterými bylo náboženství sníženo na nepovinný předmět. Z učebnic bylo vymýceno slovo Bůh a mnozí pokrokoví učitelé vychovávají mládež k atheismu a bolševismu. Dokonalý rozbor situace školství v Čsl. republice podal budějovický spirituál K. Reban. (Obšírný jeho referát otištěn v Lid. listech dne 4. září.) Tam shrnuto vše, co katolíci nemohou v našem školství ztrpěti a co je nutno odstraniti nebo novelisovati. Program, jak jej nastínil spir. Reban, předpokládá dlouholetou pilnou práci kulturní mezi rodiči, učiteli i dětmi. Začátek byl učiněn. Episkopát zřídil Ústřední výbor katolického školství v Čsl. republice, ze kterého bude vycházeti iniciativa k programu, jež naznačil spir. Reban. Program ten musí se státi předmětem vážných porad ve všech kulturních složkách, na jejichž spolupráci je spoléháno. Politická strana musí tuto akci upřímně podepřít, nechce z ní politicky těžiti. Na to není kdy, protože jde o věc boží.

Boj o katolickou školu v Belgii.

Svaz belgických katolíků obíral se v jedné schůzi útoky socialistů a liberálů proti katolické náboženské škole. Útoky možno charakterisovati těmito závěry: 1. Požadavek odstranění náboženského vyučování v obecné škole. 2. Částečné omezení zakládání soukromých škol. 3. Zákaz udílení učitelských míst absolventům katolických učitelských seminářů. 4. Zastavení subvencí katolickým školám. — V odpověď na tyto socialistické a liberální záměry navrhl ministr Seegers založení „Svazu obrany katolické školy“. Předsednictví tohoto Svazu vloženo bylo do rukou bývalého ministra Poulléta. Všichni belgičtí biskupové počali organisovati tento Svaz ve svých diecésích.

Ministerstvo školství a národní osvěty

připravuje výnos, kterým se zavádějí zkoušky pro kandidáty úřadu školních okresních inspektorů, které se mají konati jednou za rok před zvláštní komisí zřízenou u zemských školních úřadů. Zkoušce se musí podrobiti každý, kdo chce býti zapsán do úředního seznamu čekatelů na místa inspektorů. — Aby bylo umožněno žákům měšťanských škol přestupovati na školy střední, zvláště

na reálné gymnasium, povolilo ministerstvo vyučovati na měšťanských školách latině. — Podle výnosu ministerstva z 28. června 1932, čís. 36.913-I., sledujícího úsporná opatření, má býti žactvo první a páté třídy při nedostatečném počtu sloučeno do jedné učebny za vedení jednoho učitele. Výnosem se také nepovoluje zřizovati pobočky tam, kde není aspoň 70 dětí. Celá učební metoda je tímto výnosem zvrácená. — Ministerstvo upozorňuje na výnos z 10. března 1932, podle něhož mají býti školní sešity upravené podle nových předpisů zaváděny teprve po spotřebování sešitů starších. Všeobecně a povinně zavádějí se sešity v nové úpravě až od počátku školního roku 1933—34.

Úprava hrobu J. A. Komenského.

Starý kostelík, ve kterém jsou uloženy ostatky Komenského v Naardenu, jest již řadu let ve velmi nedůstojném stavu. Roku 1931 byl předán holandskou vládou naší republice. Ministerstvo školství za spolupráce ministerstva veřejných prací vypracovalo plán na úpravu hrobu tohoto velikána. Nyní má býti celá věc předložena ministerské radě, která rozhodne o výši finančních prostředků potřebných pro tuto práci.

Snížení platů státním zaměstnancům.

Noviny přinesly zprávu, že v rozpočtu na rok 1933 bude nutno velmi škrtati, má-li býti rozpočet alespoň poněkud v rovnováze. Na vydáních věcných lze prý ušetřiti již jen malou částku a bude nutno sáhnouti k úsporám na vydáních osobních. To znamená prakticky, že budou sníženy platy státních zaměstnanců. Valná hromada delegátů Zemského ústř. spolku Jednot učitelských v Čechách pojednavši o hospodářských otázkách, které způsobují finanční tíseň v našem státě, přijala jednomyslně projev, z něhož uvádíme: „Odmítáme veškeré návrhy, směřující k snížení příjmů učitelstva všech kategorií, protože jeho dosavadní příjmy zabezpečují jen skrovné existenční minimum, a další jich snížení by nejen podlomilo životní úroveň učitelstva, ale svými důsledky by zhoršilo i hospodářskou situaci obchodu a živností a tím by zasáhlo celé státní hospodářství. Rovněž odmítáme návrh ministerstva financí o sociálních a úsporných opatřeních, které by i učitele a hlavně pensisty vážně ohrozil jak hmotně, tak i právně a jenž vlastně porušuje naše práva zákonem nabytá a zaručená, ba ohrožuje, zejména pokud se týká žen, rovné právo na zaměstnání, zabezpečené ústavní listinou... Učitelstvo stojí věrně na půdě našeho státu. Pracuje svědomitě k jeho duchovému a hospodářskému rozvoji a pracovati chce a bude v tom směru dál. Obává se však, že by jakýmkoliv zhoršením jeho existenčních podmínek byla ohrožena jeho klidná práce, kterou koná na prospěch československé školy a celého státu.“

Katolické kněžstvo z Dalmacie

konalo ve Splitu sjezd, který nadšeně pozdravil vzmáhající se eucharistické hnutí a prohlásil, že jako jeden muž všichni stojí za episkopátem při obraně svobody víry. Dále bylo jednáno o organizacích mládeže a posléze o problémech katechetických. V přijatých resolucích se žádá zavedení jednotné knihy o křesťanské nauce ve všech obecných školách, pak vypracování jednotné osnovy pro vše-

chny školy dalmatské a svolání všeobecného katechetského kongresu chorvatského.

Stoleté jubileum činnosti školských bratří

oslavovalo se v Belgii. Konstatováno při tom, jak rok od roku vzrůstá počet žactva na školách svěřených zkušeným řeholníkům a jak lid přes všechno štvání a nekalé agitace socialistické prokazuje školským bratrům čím dále více důvěry, vděčnosti a lásky.

Světová porada katolických pedagogů.

Dne 8. září t. r. konala se ve Vídni světová konference katolických pedagogů, na níž bylo zastoupeno množství katolických učitelských organizací s více než 200.000 členů. Předsedou zasedání byl zvolen univ. profesor dr. Johnson z Washingtonu. Bylo usneseno, aby opět byl obnoven Světový svaz katolických pedagogů. Katolické učitelské spolky v Anglii, Belgii, Československu, Francii, Holandsku, Jugoslavii, Maďarsku, Německu, Polsku, Rakousku, Španělsku, Švýcarsku a ve Spojených státech prohlásily, že vstoupí do obnoveného Světového svazu. Konference schválila několik resolucí, jako na př. resoluci, kterou se žádá sloučení všech rodičovských spolků katolických, jiná nabádá všechny připojené organizace, aby se zaslily, aby z knih učebných byla odstraněna všechna protináboženská místa. Jiná resoluce vítá výměnu zpráv o zájmech katolických učitelů a žactva mezi různými zeměmi.

Svatý Otec o významu práce katolických učitelů.

Sv. Otec přijal 5. srpna katolické učitele, pracující v rámci Katolické akce, kteří měli valné shromáždění v Římě. Ve svém srdečném projevu poznamenal sv. Otec úvodem, že sám byl ještě před svým vysvěcením na kněze také učitelem na obecné škole. Dosud vidí svých 30 tehdejších žáků a má na své tehdejší působení šťastné vzpomínky. Název učitele — pravil sv. Otec dále — je nejvyšší čestný a ve středověku užívali ho místo pozdějšího názvu profesora proslavené university v Bologni, Padui a Paříži. Také povolání a působení učitelovo je vznešené. Rodina, vlast a církev pohlíží na učitele s úctou.

Otázka náboženství na středních školách

byla před prázdninami předmětem jednání kulturního výboru sněmovny Národního shromáždění. Všeobecný úpadek morálky nutí konečně i některé strany pokrokové k změně stanoviska k vyučování náboženství ve školách. Je zajímavé, že většina kulturního výboru je příznivá snahám, aby náboženství bylo opět vyučováno ve všech třídách středních škol. Kromě socialistů jsou to všechny strany parlamentní, které uznávají, že laická morálka nevyváží autority zděděného náboženství, kterou víra rodiny má u mladého člověka. Nabývá v poslaneckých kruzích převahy mínění, že se stala chyba, nechají-li se mladí lidé ve vyšších třídách středních škol bez onoho zušlechťování svědomí, kterého poskytuje prohlubování náboženského vzdělání a cítění ve vyšších třídách středních škol, kdy právě lze mladým lidem náboženskou nauku lépe chápati. Uznává se, že náboženství je hodnotou, již nelze ničím

jiným nahraditi a že ono je s to, aby vneslo nápravu do dnešních poměrů obavy vzbuzujících. Parlamentní klub republikánské strany usnesl se podle zprávy „Venkova“ trvati na tom, aby v historických zemích republiky bylo zavedeno ve všech třídách povinné vyučování náboženství. Stanovisko agrární strany tlumočil v kulturním výboru sněmovny poslanec dr. Štefánek: „Prohlašuji jménem své strany, že má k náboženství stanovisko kladné, nepokládá jeho vyučování na středních školách za zbytečnou přítěž, ale žádá, aby náboženští profesori byli vychováváni vědecky na universitních fakultách, aby vyučování náboženství nebylo odbýváno mnohdy čistě řemeslnicky. Do budoucna si přeje, aby důležité otázky školské nebyly řešeny pouhým výnosem ministerstva školství a národní osvěty, nýbrž zásahem celé vlády anebo zákonem.“

Komise pro papežská vyznamenání.

Sv. Otec Pius XI. ustanovil zvláštní komisi, jejímž úkolem bude stanovení pravidel a podmínek při udělování papežských řádů, vyznamenání a titulů. Předsedou komise je msgre Caccia Dominioni.

Konkurs na katechetské místo v Jindř. Hradci.

Ve Věstníku minist. školství a nár. osvěty r. 1932, str. 342, vypsán je konkurs, jímž obsadí se definitivně se zákonitými požitky místo katechety v Jindř. Hradci. Aby rozptýleny byly pochybnosti při tomto stručném vypsání možné, račtež uchazeči žádati o katechetské místo úplné, 100%ní, systemisované při měšť. škole chlapecké v Jindř. Hradci, neboť místo toto ve skutečnosti je vypsáno. Okr. škol. výbor v Jindř. Hradci v Okr. věstníku pod čís. 240 ze dne 5. IX. 1932 připojuje k tomuto vypsání konkursu tento dodatek: Při obsazování rozepsaných míst bude vzat zřetel jen k těm uchazečům, kteří se v žádosti výslovně zaváží, že na místo udělené jim na jejich žádost bezpodmínečně nastoupí v den, který bude určen v jmenovaném dekrete. Žádosti, které nebudou obsahovati takového písemného závazku, budou posuzovány jako žádosti nevyhovující konkursním podmínkám. Žádosti opatřené osobním průkazem, jehož správnost potvrdí na něm správce školy, podány buďtež úřední cestou okres. školnímu výboru v Jindř. Hradci do 31. října 1932 včetně.

Zprávy.

Škola. O ní dovozuje Al. Stork T. J. v První orientaci v Katolické akci: Nedostatky, jimiž trpí, jsou vskutku hlavním zdrojem všeho zla. Patřila kdysi církvi. Církev budovala první školy. Školou vychovala celé generace. Co se stalo: V 18. století ovládla nevěra státy a v 19. století nevěrecký stát zmocnil se školy a teď v ní dominuje Rakouská škola, kte-

rá vychovala dnešní generaci, byla školou bez určitého vyznání, proto se nedivte, že náš lid je celkem takový. Dozrálo ovoce rakouské školy. Papež Pius IX. interkonfesijní zákony rakouské nazval „ohavné“ (leges abominabiles), v duchu již předvídáje, co dnes se stalo skutkem. Nynější škola je ovšem ještě horší, je školou bez Boha. Květy této školy lze viděti

již všude ve veřejném životě. Běda, až dozraje její ovoce!

České školství ve Vídni. Na počátku roku 1931—1932 byl tento stav vídeňského školství: 6 škol obecných spolku „Komenský“ se 698 dětmi, 11 škol obecných města Vídně s 1175 dětmi; reálné gymnasium spolku s 255, reálka se 300, obchodní škola se 135 žáky a žákyněmi a ústav pro ženská povolání s 35 žákyněmi. Do mateřských škol spolku „Komenský“ chodilo loni 517 dětí.

Tvrdość kapitálu a škola v Bindtě. Báňská a hutní společnost v Mor. Ostravě má v Bindtě na Slovensku doly, které vynášely podnikatelství velký zisk. Politicky patří Bindt k velmi chudobné slovenské obci Hnilčíku. Od trvání podniku vydržovala báňská správa pro děti svých dělníků jednotřídní obecnou školu. Když se v důsledku malého školského zákona ukázalo, že je třeba rozšířit o druhou třídu, vyhnuly se závody této povinnosti tím, že četným dětem odpíraly přijetí do školy. Současně byly podnikány kroky, aby škola byla postátněna. Ve smyslu platných předpisů musí i nejchudší obec, která chce mít státní školu, v tomto případě závody, které o školu žádaly, dáti budovu a hraditi věcný náklad, který je celkem nepatrný. To byla první podmínka postátnění, které bylo již i provedeno. Správa závodů poukazovala však na to, že práce v dolech je toho času zastavena a proto že nebude hraditi věcného nákladu, jež má platiti chudá obec. Osobní náklad platí stát. Tak mají tedy chudí dělníci, nyní nezaměstnaní platiti věcný náklad, když svou prací v minulosti podali závodů zdroj bohatých příjmů. Také se povídá, že ani dosavadní budovy nechce dáti závod státní škole používati bezpodmínečně, nýbrž jen za uznávací poplatek. V celém kraji v Bindtě a okolí je bída. A v době tak kruté odpírají závody, které těžily z tohoto kraje každoročně miliony, hrazením poměrně nepatrného nákladu věcného umožniti výchovu a vzdělání dětí otců, kteří jsou bez své viny bez chleba. Není to krutý postup kapitalismu?

Vzrůst národního školství na Slovensku. Dne 1. září 1918 bylo na Slovensku

3641 obecných škol, z nichž 140 bylo slovenských, 7 německých, a 3298 maďarských. Ostatní byly smíšené. Ve školním roku 1930/31 bylo již 4065 obecných škol, z nichž 3125 bylo slovenských, 115 německých, 736 maďarských a 85 rusínských. Od státního převratu bylo ministerstvem školství a národní osvěty zřízeno na Slovensku 570 státních škol s vyučovacím jazykem slovenským, 5 obecných škol německých, 19 rusínských a 7 maďarských.

Nový rektor katolické university v Šanghaji. Do Číny odcestoval P. Jiří Germain ve vlastnosti nového rektora university „Aurora“ v Šanghaji. Germain je členem jezuitského řádu a rektorem byl jmenován pro svou vzácnou způsobilost, ačkoli je mu teprve 37 let. Působil 4 léta na této universitě jako profesor. Roku 1927 vrátil se do Francie, kde dále studoval. „Aurora“ má dnes 550 studentů a jest naděje, že tento počet se ještě zvýší.

Popálila se na výletě. Učitelka Sylvia Utíková z Košic byla na výletě u Kavečan se sestrou a přítelkyní. Chtěly si ohřátí na lihovém samovaru svačinu, při čemž učitelka nalévala líh tak neopatrně, že líh ve vařiči vybuchl a popálil nebezpečně učitelku na ruku. Byla odvezena záchrannou stanicí do nemocnice.

Děti o filmu. Mínění dospělých o filmech, které jsou nejpříhodnější pro děti, neshoduje se v nejvíce případech s přáním dětí. „Londoner Times“ upravil anketu a dostal odpověď od 20.000 dětí, 3 až 14letých. Děti vyřkly své přání, které filmy mají nejraději. Tak na první místo došly filmy o cowbojích, které jsou oblíbeny u lidí každého věku a jmenovitě u dětí. Války a dobrodružství ve filmu chtějí viděti děti ve věku 8—10 let. Avšak dívky nechtějí takových filmů. Detektivní filmy a filmy o vloupání chtějí viděti jen chlapci. Komedie a žerty nenašly mnoho ozvěny. Jen se hledají komické úlohy v detektivních a dobrodružných filmech. Kulturní filmy, o přírodě, cestování a o zvířatech došly podle rozumování dětí na poslední místo. Hoši se vyjádřili proti milostným příhodám ve filmu, ale za to je právě dívky přijaly

s nadšením, jmenovitě ve věku 11—14 let.

Studentský komitét v Senji. Roku 1857 založil kulturní dobrodinec města Senje, biskup baron Mirko Ožegovič, konvikt studentský „Ožegovičianum“. Ústav vychovuje všem moderním podmínkám výchovy i zdravotnictví. Má vzdušné a prostranné učebny a ložnice, tělocvičnu, koupelnu, hudebnu s pianem, houslemi a tamburami, bohatou knihovnu a čítárnu s biliárem, radio a gramofon, prostrannou zahradu s háječkem, ve které

hrají chovanci kopanou a dlí v době klimatu. Ústav má elektrické osvětlení a vodovod. Dobrá strava, zdravý mořský vzduch a koupání přispívají k úspěšnému, tělesnému rozvoji. V 75 letech trvání konviktu bylo v něm vychováno 3500 chovanců, kteří zaujímali a zaujímají významné postavení v duchovní, státní i samosprávné službě. Chovanci jsou denně zkoušeni ze všech předmětů staršími chovanci. Správu vede biskup prostřednictvím ředitele a představeného, který řídí výchovu chovanců.

Literatura.

Filosofický slovník. Sestavili Dr. Josef Kratochvíl a Dr. Karel Černocký. Druhé, opravené a doplněné vydání. V Brně 1932, náklad. Občanské tiskárny. Cena výtisku váz. v plátně Kč 30.—, stran 160.

Jak již ve Vychovateli bylo referováno, vychází právě péči dominikánů v Olomouci „Summa theologická“ sv. Tomáše Akvinského, největšího křesťanského filosofa, jehož nauku doporučil papež Lev XIII., celému křesťanskému světu. Studium filosofie působí dosti obtížně pro některé sobě vlastní výrazy, a tu nutno radostně vítati toto druhé vydání „Filosofického slovníku“, který nejenom vysvětluje veškerá filosofická hesla ze všech disciplin filosofických (logiky, noetiky, metafysiky, etiky, filosofie dějin, náboženství, estetiky, psychologie), ale podává i výčet všech významnějších myslitelů i filosofických spisovatelů se stručnou charakteristikou jejich učení a díla. Poměrně nevelká knížka je vlastně klíčem k dokonalému poznání filosofických záhad, jichž bez důkladné znalosti odborné terminologie nelze proniknouti. Pro českou vědu nabývá Slovník značné důležitosti tím, že razí a ustaluje moderní české názvosloví filosofické. Filosofický slovník vzniklý společnou prací známých filosofických pracovníků docenta dra Josefa Kratochvíla a dra Karla Černockého vychází po necelých třech letech v novém vydání, které je proti prvnímu obohaceno o více než dvě stě nových hesel, je svou úplností, přehledností a srozumitelností jedinečnou publikací svého druhu a stává se nepohrěšovatelnou pomůckou nejen každému čtenáři filosofických spisů, ale i každému vzdělanci.

—š—

Přehledná příručka chemie. Pro školní a praktickou potřebu, jmenovitě ke zkouškám

na školách středních a ke zkouškám učitelským a odborným. Napsal Leop. Štorch, profesor Masarykovy státní reálky v Praze. Díl II. Chemie organická. V Praze 1932, nakladatel Jan Svátek, knihkupec. Stran 160. Cena Kč 13.—.

V loňském ročníku Vychovatele, str. 164, upozornili jsme na první svazek této opravdu praktické příručky profesora L. Štorcha. Vhodným doplňkem prvního svazku, jak po stránce obsažnosti, tak i formou podání je svazek druhý: Chemie organická. Žák ve škole rád se uchýlí pro mnohá vysvětlení do knihy, kterou napsal odborník, dlouholetý ve škole pracující pedagog, srozumitelně a přehledně. Ten, kdo o chemii se zajímá a hledá poučení, s úspěchem doplní svoje vědomosti z této příručky, při čemž mu usnadní snadnou orientaci připojený ukazovatel věcný. Kniha je velmi levná a možno ji doporučiti jak ke zkouškám na školách, kterým jest určena, tak i k informacím v praktickém životě.

—š—

Paul Keller: **Tři prsteny.** Přeložil Karel Vrátný. Praha 1931. Nákladatelství Kropáč & Kucharský. Stran 94, cena Kč 10.—.

Německý katolický spisovatel, zemřelý ve Vratislavi 20. srpna 1932 začíná svůj spis citátem z 19. kapitoly Tacitovy Germanie: „Omezovati počet dětí nebo některé z později zrozených zabíjeti za zločin se pokládá a více tam (u Germánů) působí dobré mravy než jinde dobré zákony.“ Tím již naznačeno, o čem kniha jedná, a české vydání s drastickým titulním obrázkem na obálce dává ji vedlejší název: „§ 144 nebo vražda?“ Má býti totiž tento paragraf trestního zákona, jednající o umělém potratu, do značné míry u nás novým zákonem prohlášen za beztrestný. Kellerovy „Tři prsteny“ je povídka z doby světové války a celý obsah až s hrůznou dramatičností líčí, jaké zlo i ne-

štěstí působí zabíjení nezrozených. Knížka Kellerova v pečlivém překladu dra Vrátného může se státi účinnějším prostředkem proti moru moderní doby než dlouhé vypočítávání a mravokárné rozhorlování a měl by ji čísti každý, kdo dbá o blaho a trvání národa. Kšk.

Svatý Kilian. Poutní místo v Povolaví, druhdy sídlo benediktinského kláštera na Ostrově. Napsal Václav Ant. Nesnídal. V Praze 1932. Nákladem Cyrilo-Methodějského knihkupectví G. Francla v Praze I. Str. 62, cena Kč 5.—.

Pod vysokou stráni na levém břehu vltavském, nedaleko ústí Sázavy do Vltavy shlíží nepatrný farní kostelík, zasvěcený sv. Kilianu, na ostrov vltavský, kde stával slavný benediktinský klášter sv. Jana Křtitele na Ostrově, druhý to klášter benediktinů v Čechách. Dnes jest ostrov majetkem ředitelství pro stavbu vodních cest, malé jsou tu stopy rozsáhlého kdysi kláštera a i ty v dohledné době zaniknou, až vybudovány budou přehrady u Vraného a Štěchovic. Pak již úplně upadne v zapomnutí klášter ostrovský, který tu kníže Boleslav II. roku 999 založil. K oživení památky na tato místa dobře poslouží tento spisek, který je druhým popisem těchto starých míst. Již před 40 lety katecheta, básník Antonín Bulant, který byl dvakrát — r. 1887 hned po svém vysvěcení a pak r. 1889—1892 — kooperátorem u sv. Kiliana, napsal za svého tříletého tam působení spisek: „Klášter na Ostrově a kostel sv. Kiliana.“ (V Praze 1892.) Je dávno již rozebrán a proto vitán jest nový spisek V. Nesnídala, neboť čtenáře seznamuje s dějinami kláštera i kostela, poučuje a provází výletníka po okolních místech a tak oživuje celé okolí a četným poutníkům putujícím sem v červnu k milostné sošce sv. Anny v kostele sv. Kiliana připomíná, jak posvátná jsou tato místa uprostřed vod a lesů. Spisek jest ozdoben pěti vyobrazeními, tištěn a pěkně vypraven tiskárnou Družstva Vlast. Kéž by všechna památná místa naše měla podobný spisek, který by tak pěkně a stručně provázel příchozího. Kšk.

Život Krista Pána podle čtyř evangelií. Náčrty rozjímání pro kněze. Svazek V. Umučení a oslavení Krista Pána. Napsal Th. Dr. Bohumil Spáčil T. J., profesor na Papežském orientálním ústavě v Římě. V Praze 1932. Nákladem Cyrilo-Methodějského knihkupectví Gustav Francel. 200 stran, cena poštou Kč 16.—.

Pátým svazkem dokončena Spáčilova rozjímání, ve kterých obsažena nejvhodnější látka k rozjímáním a spasitelným předsevzetím každé věřící duši, tím spíše kněžím. Každý

zajisté, kdo promeditoval jeden svazeček, opatřil si další a tím spíše tento, aby tak měl celý život Kristův a v příslušné době církevní mohl sáhnouti po časovém svazečku k rozjímání. Celé dílo v celoplátěných vazbách, v pěti svazcích stojí Kč 100.—. K přípravě na katechesi ve škole, ke kázání je to výborná pomůcka. Doporučujeme vřele.

Prof. Ph. Dr. Karel Rösler: „**Praktická učebnice a příručka jazyka německého.**“ Tato kniha hodící se velmi dobře pro samouky obsahuje články z praktického života, jež jsou napsány moderní němčinou a svým obsahem budou každého čtenáře zajímati. Kromě toho je kniha spolehlivou příručkou i těm, kdož potřebují příležitostného poučení v jazykových otázkách. Objednávky přijímá prof. Dr. Karel Rösler, obchodní akademie v Praze XVI., Santoška, 1007. Cena knihy Kč 16.— včetně poštovného.

František Wirth: **Návod ku provádění odhadů nemovitostí se zvláštním zřetelem k odhadům v řízení exekucím.** Zpracováno podle příslušných nařízení ministerstva spravedlnosti a podle odhadního řádu. V Praze 1931. Nákladem Svazu čsl. soudních úředníků v Praze-Bubenči čp. 503. Stran 125 větší osmerky.

Odhad nemovitostí je věc tak důležitá, že je až s podivem, že teprve Fr. Wirth roku 1931 vydal výborný a přehledný spisek o tomto předmětu. Z celého dílka je viděti, že je sestavil dobrý odborník, který v odboru tom dlouho pracoval a látku dokonale ovládá. Tato pomůcka pojednává o povinnostech soudního výkonného orgánu, o přípravě a provedení odhadu nemovitostí v řízení exekucím. Velmi dobře jest objasněn teoretický výklad praktickými příklady. Pro spořitelny, jak autor v předmluvě uvádí, má spisek velký význam, že usnadňuje spolehlivé přezkoumání odhadů, prováděných soudy v exekucím řízení, a možno jeho návodu použití i pro oceňování nemovitostí v řízení dražebním i pro odhady prováděné spořitelnami k povolování hypotečních zápůjček. — Rozdělení látky je případné: I. O nařízení odhadu. II. O přípravě a ustanovení odhadu. III. O výkonu odhadu. IV. Příklady odhadních protokolů. V. Některá rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky. VI. Míry plošné. V dodatku pak jest uveden příklad odhadu pro spořitelny při poskytování hypotečních zápůjček.

Spisek vyčerpává všechny případy, naskytující se při odhadech. Je psán srozumitelně. Pro jeho časovost, důležitost i přehlednost doporučujeme vřele Wirthův Návod ku provádění odhadů nemovitostí. Objednávky vyřizuje Svaz čsl. úředníků v Praze-Bubenči čp. 503. Fr. H. Zundálek.

Vřele doporučujeme!

Knihy a brožury :

Stručné dějiny církve. III. rozm. vydání. Nepostradatelná školní pomůcka. Cena Kč 2.—.

Stručný výtah z liturgiky. III. rozm. vydání. Výborná pomůcka. Rozšiřujte hromadně! Cena 2 Kč.

Nová kniha blahopřání. Sbírkka různých přání a příležitostných proslovů. 6 Kč.

Bůh a příroda. Děti rády slyší o životě v přírodě, zvířatech, ptactvu, hmyzu. Vhodná příručka pro žákovské vycházky a dobrá pomůcka i při vyučování náboženství. Cena 5 Kč.

Ve vážné chvíli. Apoštolát mužů i žen jest vážným příkazem doby. Jak pracovat a šířit království boží na zemi, o tom poučuje tato knížka, která v I. části obrací se k mužům, ve II. k ženám. Upozorňujeme na tuto publikaci zvláště kurátní klerus, aby ji v masách rozšířil. Bude mu dobrým pomocníkem. Cena 6 Kč.

Hrdinové ctnosti. Biblické vzory pro jinochy. Cena Kč 6.—.

O sv. Václavu. Jul. Košnář. Krásný životopis světcův s četnými legendami. Cena Kč 8.—.

Rodina v paprscích Božského Srdce. Ar. Oliva. Cena 6 Kč.

Modlitba Páně. Ar. Oliva. Cena 8 Kč.

Fr. Josafat: Křižáci a muslimani. Povídka z dob válek o Palestinu. Cena 4 Kč.

Co maminka Dalence vypravovala. B. Bečvářová. Cena Kč 6.—.

Upřímné slovo křesťanským dívkám. Sestavil Karel Vrátný. Cena 40 hal.

Prostomilá knížka. Návod k modlitbě v rozjímání. Napsal P. Martin Kochem. Přeložil Dr. K. L. Řehák. Cena váz. Kč 10.—.

Miláček Páně. Modlitební kniha. Napsal Dr. L. Řehák. Cena váz. Kč 12.—.

O významu nábožensko-politických snah sv. Václava v rámci světových dějin. Napsal Antonín Rokyta. Stran 341. Cena Kč 12.80.

Divadelní hry pro jeviště katol. spolků :

Vězeň na Křivoklátě. Historická hra. J. H.-T. 4 Kč.

Přemysl Otakar. Hist. tragedie. Boh. Bouška. Kč 4.—.

Cholera. Veselohra. Jos. Hais-Týnecký. 4 Kč.

Nešťastná tragedie. Veselohra. Jos. Hais-Týnecký. Kč 2.—.

Morávková rodina na venkově. Veselohra. A. Dostál. Cena Kč 4.—.

V zápasech. Sociální obraz. J. Hais-Týnecký. Cena Kč 4.40.

Kašpárek agentem. Lidová hra se zpěvy z naší doby pro loutky. Napsal Loučenský. 3 Kč.

Pro živou vodu. Báňhorka. A. Dostál. Kč 4.—.

Vesnická královna Helenka z pazderny. Cínohra. Loučenský. Cena Kč 4.—.

Na dušičky. Hra pro děti. Al. Dostál. Kč 3.—.

Štědrý den chudých a bohatých. Vánoční hra pro děti. Alois Dostál. Kč 4.—.

Když je nouze nejvyšší. Obraz ze života. Ant. Voborský. Kč 1.20.

Věstec svému národu. Sólový výstup. T. J. Jiroušek. 80 hal.

Sněhulka o vánocích. Dětská hra, 50 hal.

Za hvězdou Spasitele. Vánoční hra o 5 jednáních. Napsal Ant. Voborský. Cena 4 Kč.

Jak jest možno černocho proměnit v bělocha? Dětská činohra ve prospěch černošských misí. Cena 40 hal.

Hlas Boží. Nábož. činohra o 1 jednání. Kč 1.50.

Zaída, černošská dívka. Lidové drama v pěti dějstvích od M. T. Ledóchowské. Kč 2.—.

Návštěva. Pohádka. Ant. Voborský. 50 hal.

Čtvrté přikázání aneb Cti otce svého i matku svou. Z němčiny přeložil Dr. Ant. Šilha. — Cena Kč 4.40.

Chrt. Lidová hra povahopisná o třech jednáních. Podle stejnojmenné povídky Václava Kosmáka napsal Loučenský. Cena Kč 4.—.

Slečinka z lazaretu. Lidová hra. Napsal V. S. Jablonecký. Kč 4.—.

Umřelo ji mládí. Drama o 1 dějství. Napsal F. V. Mega. Cena Kč 3.—.

Prorok a jeho vrah. Drama v pěti jednáních. Ant. Brousil a K. V. Fritsch. Cena Kč 8.—.

Přátelé, nepřehlédněte tuto naši snažnou prosbu :

1. Zašlete nám adresy svých známých, jimž bychom mohli poslati na ukázkou náš časopis nebo jiné publikace našeho nakladatelství.

2. Pošlete nám ještě větší seznam osob, jimž bychom mohli poslati naše seznamy knih a prospekty.

3. Nemáte-li dosud zapláceno, co nám dlužíte, prosíme neodkládejte a pošlete nám vše hned, neboť máme veliké závazky, které musíme plnit.

DRUŽSTVO VLAST.

Pan učitel se dětí ptal,
kdo byla LIBUŠE?
A bystrý žáček povídal:

V tubách po 3 a 5 Kč.

*»Byla, je
a bude vždy nejlepší zubní pasta!«*

Vzorné malby pokojů

provádí firma

THEODOR HLADKÝ

odborný malířský závod

Praha I, Věžeňská ul. č. 2

Telefon 633-09

podle vlastních i dodaných návrhů za ceny konkurenční

NOVINKY!

Nejkrásnější vzor křesťanského života (cena Kč 12·80)

Kristus Král (cena Kč 8·20)

Kristovo sociální království (cena Kč 12·80)

Motivy ke krátkým nedělním promluvám (cena Kč 8·20)

Poutní kázání (napsal Josef Brož, cena Kč 9·—)

Z řečí biskupa Dra Ant. Podlahy (vydal Jan Lebeda, cena Kč 9·—)

Návod k provádění odhadů nemovitostí (se zvl. zřetelem k odhadům exekucním vydal a rozesílá »Svaz čsl. soudních úředníků« v Praze-Bubenči čp. 503, cena Kč 10·—)

O budoucnosti katolické církve a konci světa (napsal V. H. Honert, přeložil, doplnil a vysvětlivkami opatřil Václav Oliva. Kč 18·—, poštou 19·40)

Dramatická groteska P. Václava Vajse: **Půlnoc**. Tři scény o sebevrazech a lékaři. Výtisk na bezdřevém papíru Kč 6·—, na dílovém papíru, číslováno (1—100) a podepsáno autorem Kč 12·—, poštou o 80 h více.

Objednávky přijímá Družstvo Vlast v Praze II, Žitná ul. 26.

VYCHOVATEL

Měsíčník pro otázky výchovatelské, školské a katechetské

REDAKTOR FR. H. ŽUNDÁLEK

R O Č N Í K Č T Y Ř I C Á T Ý S E D M Ý 1 9 3 2

O B S A H

Fráclav Tajs: František Košák.

Karel B. Hroch: Vznešenost učitelství.

Fr. Košák: Laický apoštolát a vyučování náboženství.

Karel Uhl: Svatý Benedikt a jeho řád.

Dr. Lubomír Petr: Nové učebnice katolického náboženství na
středních školách v Německu.

Karel B. Hroch: Učitel podle sv. Jana de la Salle.

PhDr. Arnošt Jan Žižka: Kulturní přínosy amerických Čechů.

Katechetská hlídka.

11-12

MAJITEL A VYDAVATEL DRUŽSTVO VLAST V PRAZE II

„Vychovatel“ vychází 1. každého měsíce a předplácí se v administraci pro československou republiku celoročně 30 Kč, půlletně 15 Kč. Do ostatních zemí a do Ameriky 46 Kč. Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. čis. 570-II. Tam zasílá se předplatne, adresují reklamace, jež se nepečetí a nefrankují. — Rukopisy pro „Vychovatele“ a redakční výtisky zasílány buďtež přímo na adresu: Redakce „Vychovatele“ Praha II., Žitná ulice 26 n.

Používání novinových známek „ovoleno řed. pošt a telegr. v Praze čís. 226.202/VI.-1924.

Vlct. predplatitel'ov a odoberatel'ov „Vychovatele“ touto cestou prosíme, aby se svoje predplatné vyrovnali, ktorí tak ešte neučinili.

Snažně prosíme všechny, kdož nám dosud předplatného nezaslali, aby tak co nejdříve učinili.

Táhneme s Vámi za jeden provaz!

Chceme láci a jdeme příkladem vstříc!

Stlačili jsme ceny látek, obleků a prádla. Zvýšili jsme kvalitu. Nabízíme Vám nejlepší výrobky za nejnižší ceny. Přesvědčte se osobním nákupem neb objednávkou o Tušlových levných cenách a výborné jakosti. Mějte k nám důvěru. U nás koupíte dobře. Vyberte si ještě dnes, co potřebujete. Budete určitě spokojeni.

KALHOTY pánské: štrukturované Kč 13.—, 15.— z jelenice čertova kůže, celým světem oblíbené; lepší druh k neroztrhání Kč 24.—, 28.—, 36.—, kalhoty z pěkných zimních látek Kč 28.—, 35.—. Kalhoty Werdunus s tříletou zárukou při nejtěžší práci Kč 65.—, 75.—, kalhoty manžestrové (sametky) Kč 35.—, těžký druh zvláště pevný Kč 49.—, z vojenského sukna zimní, teplé, jen nejpevnější druh Kč 49.—, 59.—, kalhoty kamgárnové, tmavé, proužkované na svátek, chloubka našeho závodu, každý je s nimi náramně spokojen, Kč 69.—, 79.—. Kalhoty z vlněných látek, moderní jemné vzory Kč 89.—, 99.—, 119.—. **RAJTKY** jelenicové nejlepší Kč 39.—, z nejlepších jezdeckých kordů, velmi pěkně zhotovené, Kč 55.—, 69.—. **PUMPKY** jen z nejl. praktických látek moderních Kč 59.—, 79.—, 99.—. Na přání ochotně zhotovíme i abnormální velikost. Udejte délku a šířku v pasu. **SUKNĚ** vrchní polovlněné s hedvábím Kč 16.—. **KOŠILE** pánské kalikové silné Kč 9.—, 12.—, s hedvábnou náprsenkou zvl. pevné Kč 12.—, 14.—, 16.—, zefírové pevné Kč 10.—, 14.—, nejtěžší druh nezníčitelné, Kč 18.—, šifonové bílé nejlepší druh sváteční Kč 15.—, 18.—, 22.—, flanelové zvl. pevné, pěkné vzory Kč 12.—, 16.—, 17.—. Trikové velmi teplé a pevné Kč 16.—, 19.—. **SPODKY** pánské: z vojenského kalika, zvl. silné Kč 6.—, 9.—, 10.—, grádlové bílé, nejlepší druh na svátek Kč 9.—, 12.—, 16.—, barchetové modré nejlepší, Kč 12.—, 16.—, trikové zimní teplé nezníčitelné Kč 14.—, 17.—. **KOŠILE DÁMSKÉ:** flanelové zvl. pevné, pěkné vzory Kč 12.—, 15.—, chiffonové s vyšíváním Kč 6.—, 9.—, nejjemnější nádherně vyšívání Kč 12.—, 15.—, 17.—. **KOMBINÉ** dámské ve všech barvách Kč 10.—, 12.—, nejjemnější druh se skvostným vyšíváním, nejoblíbenější Kč 17.—, 19.—, nejkrásnější přepychové Kč 26.—. **REFORMKY** v každé barvě Kč 7.—, 9.—, 11.—. **KAPESNIKY** velké bílé tucet Kč 12.—, 24.—. **PONOŽKY** zvláště pevné 6 párů pouze Kč 15.—, cvirnové nezníčitelné 6 párů Kč 25.—, vlněné na zimu nejlepší, pevné Kč 8.—, 12.—, 16.—. **PUNČOCHY** dámské lepší druh s hedvábím Kč 8.—, 12.—, 16.—, vlněné teplé nejl. Kč 10.—, 14.—, 17.—. **SVETRY** pánské i dámské moderní Kč 16.—, 25.—, 30.—, 49.—. **OBLEKY** pánské podle míry šité pracovní pevné Kč 59.—, 69.—, 89.—, vlněné v nejl. provedení na svátek Kč 189.—, 230.—. **OBLEČKY CHLAPECKÉ** pro zimu vlněné zvláště pěkné, vkusně ušité Kč 45.—, 69.—, 79.—, 89.—, 99.—. Udejte stáří. **SUKNO** černé neb modré na pánský sváteční oblek 3 metry za Kč 99.—, 179.—. **PLÁTNO** bílé (veba) 10 m Kč 35.—, 55.—. **KALIKO** zvláště silné lepší 10 metrů za Kč 25.—, 35.—. **KANAFASY** nejtrvanlivější 120 cm šíře 10 m jen Kč 59.—, 79.—. **DEKY** na přikrytí 2 kusy Kč 39.—, 49.—, nejlepší krásně květované 89.—. **HOUNĚ** na koně 2 kusy Kč 49.—, 69.—, čisté vlněné nejlepší, 2 kusy Kč 129.—, 159.—, 199.—. Žádné jiné výlohy neúčtují. Objednejte si raději víc, vždyť to je tak levné. Až se přesvědčíte, už nikdy nekoupíte jinde než v našich solidních **ČESKOMORAVSKÝCH TEXTILNÍCH TUŠLOVÝCH PODNÍCÍCH V BENÁTKÁCH**, pošta **JIMRAMOV, ČSR**.

Pište, že jste četli insert ve Vychovateli. Obdržíte ještě 5% slevy.

Administrace doporučuje tuto solidní firmu k hojnému nákupu.

František Košák.

Promluva nad jeho rakví dne 1. prosince 1932. Proslovił Václav Vajs, katecheta.

Vysoce důstojní pánové, drazí v Kristu, milé děti!

Stojíme se smutkem v srdci nad rakví vynikajícího českého kněze, vzorného katechety, pilného spisovatele pedagogického, čestného konsistorního rady a náboženského inspektora dp. Františka Košáka, který jsa posilován denně nejsv. Tělem Ježíše Krista, zemřel po těžké operaci v nemocnici Milosrdných bratří ve věku 62 let dne 28. listopadu 1932. Dp. Košák zasvětil svůj život kněžství a čínorodé práci pro církev a vlast, jako vzorný katecheta a vychovatel mládeže, jako pilný spisovatel v oboru vychovatelství a historie a organisátor stavovských záležitostí katechetských.

Narodil se 12. února r. 1870 v Praze, studoval na akademickém gymnasiu tamtéž, kde maturoval, a pak vstoupil do arcib. semináře v Praze. Již jako bohoslovec psal drobné povídky a historické statě do duchovních časopisů, na př.: „První profesori české bohoslovecké fakulty“, a ve čtvrtém roce byl prefektem a předsedou „Růže Sušilovy“, kterážto funkce byla čestným údělem bohoslovců literátů. Po svém vysvěcení na kněze stal se kaplanem v Mirošově u Plzně, kde působil na školách s otcem nynějšího nejđ. pana arcibiskupa dr. Karla Kašpara. Po tříletém působení v Mirošově stal se katechetou na chlapeckých školách v Plzni. Tam zorganizoval tehdy četné katechety ve Spolek katechetů plzeňských, jehož byl předsedou. V roce 1918 se stal katechetou měšťanských škol v Karlíně. Ale to již přišel po těžké vnitřní operaci, jejíž následky ho již neopustily, a on strádal, ale jako trpělivý Job nesl svou chorobu takořka až do posledního dne svého života. Tisíce dětí vychoval, a nejen jeho žáci vraceli se k němu rádi i ve věku dospělém, ale i učitelé kolegové měli ho rádi, a bylo mi milé, že sám jeden z nich mě požádal, abych nad jeho rakví promluvil.

Stěžejním dílem literárním jsou Košákovy „Dějiny katechetiky“, vydané na Moravě, nesčetné práce odborné jsou uloženy v „Časopisu katolického duchovenstva“, v „Křesťanské škole“ a zejména ve „Vychovateli“, který mnohá léta sám redigoval a vyplňoval, a tam zejména po převratu psal své vynikající statí s titulem „Na okraj velké doby“, a do „Českého západu“ v Plzni „Listy z Prahy“. Některou dobu byl i redaktorem časopisu „Vlast“, v níž vyplňoval bohatou literární rubriku a působil i jako předseda Družstva Vlast. Byl dlouho členem výboru „Spolku katechetů“

a na sjezdech katechetských býval delegátem spolku, zejména na posvátném Velehradě.

Toť krátký nástin bohaté práce důst. pána Františka Košáka, kterou jsem měl příležitost sledovati 25 let naší přátelské spolupráce a kterou konal trpělivě při svém dlouholetém utrpení pro církev a vlast až do svého skonu, došed uznání v církevních kruzích, a jistě především u Boha, nejvyšš spravedlivého a milosrdného.

A za tu všecku práci, trpělivost a bolesti tvé ti přicházím, drahý příteli, poděkovati dneš jménem představených tvé církve sv., jíž jsi byl bez výhrady v dobách nejtěžších věren až k smrti, jménem kolegů katechetů, Ústřední rady českých katolíků, a jménem tisíců dětí, jež jsi vychoval národu i církvi své, s prosbou k Bohu milosrdnému, aby ti hojně zaplatil na nebesích za tvou práci a tvé utrpení. Poslední tvá cesta byla před týdnem k Milosrdným bratrům, kde jsi hledal úlevy, a kam tě přišel potěšiti sám nejdůstojnější arcipastýř náš. Ještě v neděli jsme rozmlouvali spolu, ještě jsem ti udělal na rozloučenou křížek na čele. Ale když jsem tě podle slibu navštívil druhého dne, na lůžku tvém ležel již pacient jiný, mne pak zavedli do komory mrtvých, kde jsi již bez bolesti spal pod černým rubášem. A když jsem jej odsunul s tváře tvé, tak výrazné s bělostným vlasem, a spatřil klidné rysy tváře, jejíž bolest vyrovnala smrt v klid a usmíření, řekl jsem si: Jak velká, svatá záře zaplála již v duši a jak svaté, čisté světlo rozlilo se v srdci, jež tolik trpělo a zdálo se tak tiché a tak studené. Odešels do náruče boží, jak krásně praví Sládek: „Z náruče boží, odkud jsme vyšli, všichni se večer vrátíme zas. Kdo by se děsil, kdo by se trás? Po krátké pouti navždy zas domů; nikdy, už nikdy v tu chladnou dál. V náruči boží — kdo by se bál?“

Odešels brzy, tvé srdce ztichlo, tvá ústa zmlkla, z tvé ruky vypadlo pero, a ona vzala růženec a kříž do prstů studených. Je nás málo, ale tys dobře spravoval hřivny Bohem ti svěřené, tys jich nezakopal a na vinici Páně jsi byl hospodářem dobrým. Loučím se s tebou dnes, dobrý hospodáři, slovy Sládkovými: „Nad horama slunce září, stoupá výš a výš; práce volá hospodáře, a ty — tvrdě spíš. Ale ať je soumrak — ráno, dílo tvé je dokonáno, ty se nevzbudíš. Nás jsi tady nechal v smutku žíti krátkou píd'. Co jsi nasil dobrých skutků, na nebesích klid' u radosti nekonečné. S Bohem buď a světlo věčné na věky ti sviť.“ — Amen.

Vznešenost učitelství.

Karel B. Hroch.

Bývaly doby, kdy slova „náš pan učitel“ doprovázena byla takovou melodií hlasu a tak výrazným úsměvem, že z nich na prvý pohled byla zřejma hrdost a pýcha. To bylo tenkrát, když učitel byl občanům druhým knězem na osadě. Dokazují nám to četná literární díla, svědčí o tom vzpomínky starých lidí. S jakou úctou vzpomínají na své učitele, kteří v přeplněných třídách věnovali se cele dětské drobotině! Tenkrát ještě hlavní bylo učitelství a ne jednatelství v půl tuctu spolicích. Dnes je setřeno hodně pelu s tohoto ideálu, Vždyť i na kursu katol. učitelstva na Svatém Kopečku

rozebírány byly příčiny úpadku vážnosti stavu učitelského. Jest jich jistě mnoho a leckterá bývá označována jako nejdůležitější podle osobních dohadů a zkušeností. Pramen všech příčin úpadku vážnosti učitelství vidím v odcizení učitelů původnímu určení.

Setkaly se tu dva proudy: zdola i shora. Venkovští lidé měli v učiteli jediného inteligenta a proto nakládali na jeho bedra řadu prací mimoškolních. Viděly to politické strany, poznaly, že mnozí učitelé jsou dobře zapracováni v samosprávě, a začali jich používat jako svých neplacených, ale vydatných agitátorů.

Viděly i spolky hasičů až k veteránům, že je dobře mít mezi sebou učitele, a volily je za jednatele — pan učitel má pěkný rukopis — nebo za pokladníky — pan učitel to snadněji spočítá. A učitelé šli. Obci nechtěli odepřít, politických stran se báli a ve spolcích hledali zábavu. Nebylo to sice vždy podle tohoto pravítka, ale velké odchylky nejsou.

Viděli to páni nahoře a řekli si: To je dobré. Založíme ještě osvětové sbory a komise, abychom práci osvětovou soustředili. A učitelům byla práce mimoškolní přidělena zákonitě do čtyř hodin nad normální vyučovací povinnost týdně.

A tak ze zkušenosti víme, jak mnozí kolegové nemají chvílky oddechu. Sotva přijdou ze školy, schůze, pak psátí protokoly, vyřizovati korespondenci, přehlížeti účty, sdělovati program slavnosti atd. Kdy má myslet na školu? A činná škola vyžaduje tolik a tolik přemýšlení, studia literatury, bedlivé přípravy.

Někde to pak musí kulhat. Ale hlavní je, že učitel tímto způsobem práce lidem sevšedněl. Vypřáhne-li, občané si jdou stěžovati okresnímu škol. výboru a učitel dostane důtku, po případě se mu jeho neochota projeví v klasifikační tabulce. Učitel nekoná již dnes osvětové práce svobodně, spontánně, z vlastního přesvědčení, ale z rozkazu. Učitel se osvětovou prací ocitl v područí občanů a spolků. Kromě toho značná náchylnost učitelstva ke kantorskému okřikování a poručnickování projevuje se tím větší měrou, v čím větším počtu spolků učitel pracuje. Naráží na opačné mínění občanstva a jeho nervy nemají dosti síly přenášeti se hladce přes neporozumění a celá osvětová práce prohlubuje jen vnitřní propast mezi učitelstvem a rodinami.

Neobnoví se vznešenost učitelství, dokud se učitelé nevrátí ke svému vznešenému povolání. A jako zdola i shora byl učitel odveden od školní práce, tak zdola i shora musí být provejen nátlak, aby učitel se vrátil do třídy, mezi děti, kde je vlastní jeho místo. Rodiče by si měli uvědomit, že odváděním učitele od spolků škodí vlastním dětem, a proto by se měli v zájmu dobré a nezkrácené výchovy i výuky svých dětí starati, aby učitel měl dosti času k přípravě na vyučování. Uvážíme-li i okolnost, že toužíme po katolické škole činné, pochopíme tím snadněji, že je nutno zkoncentrovati především všechny síly do školy, abychom v budoucnosti nedoplatili těžce na toto opominutí.

A stejně shora mělo by být určité vyjádřeno přání, aby mimoškolní práci se učitel věnoval až po dokonalé přípravě a po úplném skončení práce školní. Dohlízející orgány také podle tohoto měřítka měly by posuzovati a klasifikovati práci učitelovu.

Otázka vznešenosti učitelství dotýká se též přípravy učitelstva. Kandidáti mají býti hlavně dokonale vyzbrojeni pro své povolání a toho lze dosíci jen v odborné škole. K poznání moderních proudů pedagogických a metodických a k důkladnému

osvojení jich nestačí naprosto dosavadní čtyřleté studium s praxí v posledním roce. K tomu je potřebí pětiletých akademií ne snad pro rozšíření teoretické látky v učebných předmětech (matematice, češtině a pod.), ale hlavně k dokonalejšímu nácviku moderních metod v činné škole a k seznámení a odbornou literaturou, k nácviku přípravy pro vyučování, opatrování a vedení sbírek atd.

Čím dokonalejší učitel bude ve třídě, tím větší bude jeho vážnost, tím vznešenější se ukáže jeho povolání. Sv. Jan de la Salle dovedl nadchnouti jinochy pro učitelství: „Bůh vás vyvolil, abyste učili dítky znáti Ježíše Krista jakož i zásady křesťanského života a prostředky, jimiž by zabezpečily spásu duší svých. Může-li být úřadu čestnějšího, jako vésti dítky ke Kristu? Jste zajisté spolupracovníky Ježíšovými a dělíte se s anděly strážnými o vznešený úřad pečovati o duše a je vzdělávati!“

V tom duchu je potřeba vychovávat mladé učitelstvo, neboť vznešenost učitelství jest odvozena od vznešenosti nejlepšího učitele — Ježíše Krista.

Až tuto větu pochopíme a v život uvedeme, odpadnou dohady o příčinách úpadku naší stavovské vážnosti.

Laický apoštolát a vyučování náboženství.

Fr a n t. K o š á k.

(Dokončení.)

Vznikaly časem podle potřeb místa a okolností i jiné družiny, které k účelu vyučovati mládež přibraly i jiné úkoly náboženské. Tak na př. ve Freiburgu založena byla roku 1920 „Společnost sester sv. Liobý“, jako oblátek sv. Benedikta. Jejich hlavní úloha jest podporovati kněze v náboženském vyučování mládeže a konvertitů, ve vedení náboženských spolků a v činnosti charitativní ve farnostech.

V holandských městech naskytuje se někdy cizinci zvláštní podívaná. Spatří v zákoutí některého náměstí dámu, jak učí veřejně katechismu. Takové laické apoštolky náleží do zbožného sdružení zvaného „Marty a Marie“, založeného od P. G i n n e k e n a T. J., aby hlásalo učení katechismu protestantům. Udové se dělí na dvě řady, na „Marie“, které se ustavičně modlí, a „Marty“, které se věnují náboženskému vyučování. V den, jemuž říkají „den pochodů“, rozejdou se „Marty“ po městě na určitá místa, které obecnstvo již zná, a pořádají náboženské rozhovory. Jdou i do rodin, konajíce dílo křesťanské lásky a učí i tam katechismu.

Ve Francii apoštolkou dětí cestujících kramářů a komediantů stala se E u g e n i e B e n n e f o i s. (Viz: Rodinná výchova, roč. VII, 1905. — Marie, roč. X., 1903.)

V našem století nastal nový rozkvět družin laiků vyučujících mládež v náboženství. Blahé paměti papež P i u s X. (1903—1914) v péči o mládež a náboženské vyučování, dbaje o rozvoj církve svaté, v encyklice „A c e r b o n i m i s“, ze dne 15. dubna 1905, vyjadřuje svou živou bolest nad neznalostí náboženských pravd, napomíná faráře a duchovní správce, aby horlivě katechisovali v kostele i ve školách, připomíná jim, aby zvláště toho dbali, aby v určitých dobách v roce k přijetí svá-

tosti pokání a svátosti oltářní několik dnů mládež byla připravována, aby svátosti ty hodně přijala. Doporučuje proto zavedení „arcibratrstva křesťanského učení“ při všech katolických farnostech, aby faráři měli při vyučování náboženství účinnou pomoc ve zbožných laicích, a doporučuje zakládati sdružení katechistů světských, jakož i ve městech zvláštní školy k vyučování náboženství. „In omnibus et singulis paroeciis consociatio canonice instituat, cui vulgo nomen Congregatio Doctrinae christianae. Ea parochi, praesertim ubi sacerdotum numerus, exiguus, adjutores in catechesi tradenda laicos habebunt, qui se huic dedent magisterio tum studio gloriae Dei, tum ad sacras lucrandas indulgentias, quas Romani Pontifices largissime tribuerunt.“ (Ord. list pražské arcid. 1905, str. 63.)

Za tohoto papeže byly stanovy arcibratrstva opraveny a znovu potvrzeny. (Acta S. Sed. XXXIX, 39.)

Encyklika papežova došla záhy ohlasu na mnohých místech. Tak v Rakousku ve Vídni pro nedostatek kněžstva utvořilo se „Družstvo katechese laiků“. Dámy z předních kruhů vídeňských věnovaly se tomuto úkolu a hlavně připravovaly dívky k sv. zpovědi a sv. přijímání. Aby takovým „družstvům katechese laiků“ dostalo se vhodné pomůcky k důležitému tomu úkolu, vydána byla zvláštní příručka: „Katechese k přípravě na první sv. zpověď a první sv. přijímání s krátkým výkladem mše sv., zvláště pro katechese těmi, kdo nejsou kněžími“. Napsal Josef Pascher, profesor náboženství c. k. učitelského ústavu ve Vídni. Knížečku tu, která kritikou byla příznivě přijata, přeložila do češtiny a vlastním nákladem vydala Gisela Silva-Tarouccová (v Brně 1911).

Ve Francii znamenitý filosof a pedagog, dominikán P. Martin Stanislav Gillet, jehož práce o výchově charakteru a výchově mládeže jsou velmi ceněny, založil v Paříži „Katechetický podnik“. Dovedl kolem sebe seskupiti mladou francouzskou generaci laickou i duchovní a dovedl jí dáti mnohé dobré náměty a hodně iniciativy. Každé soboty míval přednášku k mladým katolickým laikům, jichž bylo na sta, a tito pak následující neděli rozjeli se po celé Paříži a poučovali dospělé i děti o pravdách náboženských. P. Martin Stanislav Gillet, který v Paříži přednášel umělcům, literátům, hercům, je nyní v Římě. Byl dne 21. září 1929 zvolen za generála řádu dominikánů.⁵

Dílo P. Gilleta v Paříži zapustilo kořeny. Roku 1931 každou neděli v pařížské periferii pracuje o uvědomění náboženském 48 techniků, 51 posluchačů ústředního institutu, 60 universitánů působí jako katechisté na večerních kursech (Našinec, 28. VIII. 1931).

Biskup v Carcassonu, ve Francii založil ústav pro „Pomocnice pro duchovní správu“, v němž se přiučují katechetice, práci v jeslích, opatrovních, besídkách, organizacích mládeže a pro péči o mládež, v podnicích pro šíření katolického tisku, pro ozdobu kostelů, pro dorost kněžský a řeholní, atd.

„Pomocnice pro duchovní správu“ se osvědčují, kde se jim dostává správného poučení a vedení. Frýbůrk v Bádensku již vychoval 200 takových pomocnic.

⁵ P. Gillet vydal řadu spisů filosofických a pedagogických. V českém překladě vyšel letos spis „Výchova charakteru“ nákladem „Filosofické revue“ (Olomouc, Slovenská 14, cena 10 Kč). Ukazuje pravé štěstí lidské duše, jež je šťastna jen tehdy, je-li čistým obrazem božím.

Není možno nezmíniti se, jak i jednotlivec sám může pracovati v laickém apoštolátě. Zářivý vzor vidíme na mladičké učitelce *Markétce Lekeux v Lutichu* (1911—1915) ve Francii. Tato mladičká učitelka od svého 19. do 23. roku věku určila si za program svého apoštolátu přiváděti duše božskému Spasiteli a každá vyučovací hodina byla jí apoštolátem. Dokázala, že po nějaké době skoro všechny její žáčky přistupovaly denně ke stolu Páně, ač pracovala mezi dětmi nejzanedbanějšími ve příčině náboženské. Její život a působení krásně vyličil její bratr *M. Lekeux O. F. M.* v knížence „*Markétka*“.⁶

V *Španělsku* záhy rozšířeno vyučování laiky. Se svolením krále Filipa IV. sdružili se tito laikové v Madridě roku 1648 v „*bratrstvo sv. Kassiana*“, které nabylo veliké moci, ale po stu letech za Karla III. bylo zrušeno. Ve století XVIII. začaly vyučovati různé kongregace mužské a ženské i třetí řády. Zvláště velikého rozšíření došel „*Spolek zbožných paní*“, „*Paní křesťanského učení*“, jimž ve většině škol náboženské vyučování bylo svěřeno. (V *Bilbao* vyučovalo 8000 dítek 616 katechetů, z těch bylo jen 40 kněží!) V obou katechetických měsíčnících „*Revista Cateqistica*“ (*Valladolid*) a „*Formacio Cateqistica*“ (*Valencia*) jest věnována zvláštní část laické katechesi. Třetí katechetický kongres v říjnu 1930 v *Saragoze* jednal mezi jinými otázkami i o řádné výchově laických katechetů. — Touž otázkou zabýval se i letošní červnový první katechetický kongres, konaný v sídle arcibiskupa primasa portugalského v městě *Braga* v sever. *Portugalsku*.

V *Itálii* jest mnoho takových sdružení. Roku 1921 konal se ve dnech 28. února až do 3. března v *Římě* katechetský kongres, shromáždění hlavně katechetů-laiků. Byla tu zdůrazněna nutnost zdatných laických apoštolů. Navrženo založiti akční střediska, řečnické školy a lidové domy. Farář kostela *Panny Marie Maggiore* poukázal, že *Řím* potřebuje 4000 katechetů a má jich pouze 2000.

„*Sdružení dam, které vyučují katechismu děti v římských farnostech*“, bylo založeno slečnou *E. Caimari* a papež *Pius XI.* přijal r. 1930 zakladatelku a 200 osob — učitelek i dětí — a měl k nim promluvu, v níž doporučoval pilné studium katechismu.

V *Uhřích* na školách v *Budapešti* bylo r. 1928 katechetů-laiků 80. Laičtí katecheti konají tam dvouletý kurs, připuštění jsou jen ti, kteří mají učitelský.

V *Německu* po celé minulé století byly náboženské poměry upraveny skoro jako v *Rakousku*, dnes upraveny jsou v různých krajích různě a vyžadovalo by to obsáhlejšího pojednání, než stačí rámec našeho článku. Základem všeobecného vzdělání jest povinná návštěva školy obecné od 5., případně 6. roku do 14. roků. Působení církve ve škole je zákonem omezeno na pouhé vyučování náboženství. V obecné škole je náboženství povinným předmětem a jsou mu věnovány většinou na nižším stupni 3 hodiny, na vyšším 4 ba i 5 hodin týdně, v některých krajích však jen 2 hodiny. O vyučování náboženství dělí se namnoze kněží s učitelstvem. Katechismu pravidelně vyučují kněží a biblickým dějinám světští učitelé. Učitel, který náboženství vyučuje, musí míti církevní poslání (*missio canonica*), které uděluje biskup na základě zkoušky. Toto poslání může biskup odebrati.

⁶ Za dvě léta vyšlo ve Francii 117 vydání, u nás v překladu vydaly ji Sestry Neposkrvněného početí *P. Marie* v *Prerově*, Šířava 7. Cena 20 Kč.

Ve třídách vyšších vyučují pravidelně kněží. Přípravě na první sv. zpověď a sv. přijímání na školách obecných povoleny jsou zvláštní hodiny, V některých krajích jest ještě půlhodina církevního zpěvu a v krajích, kde je většina dětí téhož vyznání, i hodina čtení biblické dějeprawy.

Laičtí učitelé náboženství v Německu velmi se přičinili o rozvoj katechetické literatury, napsali mnoho pedagogických a katechetických článků a vydali i některé cenné spisy z těchto oborů. Z řady oněch budtež uvedeni aspoň na příklad loni zemřelí: P a v e l B e r g m a n n, ředitel školy v Berlíně (zemřel 4. března r. 1931), který spisy svými „Biblische Katechesen“ hlavní dával důraz, aby se děti vžily v život biblických osob. Ne výklad slov a věcí s mravní dolohou, ale oživotnění dějů a spolužití s osobami bible musí působiti na srdce a vůli žáků a tak jim býti příkladem i výstrahou pro budoucnost. Výbornou byla Bergmannova metoda, kterou uváděl žáky v pochopení životní ceny mše sv. Bergmann byl zastáncem názvu „školní bible“, ne „biblické dějiny“ a sám také vydal „Schulbibel“. (Verlag „Ars sacra“, München.) — V a l e r i á n S c h u b e r t, učitel ve Würzburgu (zemřel 25. února r. 1931), byl rozhodným průbojníkem spojení katechismu s biblickými dějinami na všech stupních školy obecné, žádaje, aby se na obecné škole ve všech třídách postupovalo historicky podle biblických dějin a poučky katechismové jen se připojovaly. Návrhu svého hájil spisem „Neue Wege im Religionsunterricht“ (1902) a vykládal ve svém referátě na druhém katechetském kursu v Mnichově r. 1907, kde mu bylo odporováno; jedině souhlasil s ním Stieglitz pro nižší stupeň, kdežto prof. dr. Swoboda z Vídně odvolává se na Grubera, hájil stanoviska Schubertova. Schubert nezůstal při návrzích, ale vydal čtyři knížečky „Religionsbüchlein nach biblischem Lehrgang“ pro 2., 3., 4. a 5. školní rok a pro 6. zanechal v rukopise. Vydal i veliké třísvazkové dílo: „Hilfsbuch zum mittleren Deharbischen, von Jakob Linden S. J. neubearbeiteten Katechismus“ (Padeborn 1913) a mnoho menších spisků.

Práce laických učitelů náboženství na poli katechetickém oceněna byla „Spolkem katechetů německých“, když na schůzi delegátů r. 1925 ve Würzburgu bylo přijato, aby do Spolku přijímání byli jako plnoprávní skuteční členové laičtí učitelé náboženství. Jest jich zvláště v severním Německu velký počet a „Katechische Blätter“ (Mnichov), přinášejí také příspěvky od těchto laických katechetů.

O zvláštních kursech pro laickou katechesi, které mají vycvičiti učitelky k výpomocnému vyučování dětí zaostalých, nemocných, zanedbaných a pod., píše v letošních mnichovských katech. listech nynější ředitel těchto kursů, dómský kazatel v Mnichově, Karel Niszel. (Katechetische Blätter, München 1932, s. 240.)

Roku 1911 „Svaz katolických žen“ zřídil zvláštní sekci zvanou „laická katechese“ k výcviku těch, které by připravovaly děti nemocné a slabě nadané k slavnostnímu prvnímu sv. přijímání. Tyto první kursy vedl Dr. Jindřich Mayer a zúčastnily se jich hlavně členky Svazu.⁷ Ročně 30—40 paní a dívek vycvičených v těchto kursech, podle výročních zpráv, připravily k svatým svátostem kolem 170 nemocných a málo nadaných dětí, hlavně takových, které školu nenavštěvovaly. Od

⁷ Dr. Jindřich Mayer, nyní profesor v Bambergu, vydal u Herdera (Breisgau) roku 1924 ve sbírce „Herders Theologische Grundrisse“ stručnou a přehlednou „Katechetiku“.

roku 1917 chodily do těchto kursů i některé žákyně sociální a charitativní školy vydržované tímž Svazem katolických žen. Roku 1926 tyto kursy přivtěleny k sociální a charitativní škole katolického ženského svazu v Mnichově (Theresienstrasse 25), a upraveny a rozšířeny tak, aby absolventky mohly nejen vyučovati děti, ale i vypomáhati duchovní správě v úřadování a duchovním vedení osady. K tomu ovšem nestačí jednoduchá katechetická příprava a proto učivo kursu pro duchovní správu při sociální a charitativní škole, aby vyhovovalo časovým a pro duchovní správu vhodným potřebám, bylo rozšířeno a prohloubeno o přiměřené uvedení v církevní dějiny, v manželské právo a pomocné vedení duchovní správy, jakož i o seznání katolického názoru světového a dnešního stavu církve sv. mezi národy.

Kurs trvá šest měsíců a dělí se na dva semestry (od května do konce července, od září do prosince). Posluchačky mohou navštěvovati kurs pro výpomoc v duchovní správě v celém rozsahu, nebo jen pro výpomocné vyučování náboženství. Po předepsané zkoušce dostávají účastnice od ordinariátu vysvědčení, že navštěvovaly kurs pro výpomoc v duchovní správě při sociální a charitativní dívčí škole katolického ženského svazu v Mnichově a na základě vykonané zkoušky vydává se jim *MISSIO CANONICA* pro výpomocné vyučování katolického náboženství a sice nejprve na dobu tří let a že v tomto kursu nabyly způsobilosti vypomáhati i jinak v duchovní správě. To však mohou jen na žádost a pod dozorem příslušného místního farního úřadu. Výslovně se připomíná, že mimo arcidiecési (mnichovskou), ke každé podobné činnosti, i k výpomocnému vyučování náboženství jest jim vyžádati si svolení příslušného diecésního ordinariátu. Posluchačky, které navštěvovaly kurs pro výpomoc v duchovní správě, ale jen pro laickou katechesi, dostávají canonickou misi jen k výpomocnému vyučování náboženství dítek mimo pravidelné školní vyučování, také jen na dobu tří let a za týchž podmínek. V tomto kursu teoreticky a prakticky vykládají se pokud možno a účelno otázky z katechetiky a doplňují příklady, účastnice pak uváděny jsou do praxe vyučovací výstupy v katechisování. Písemnými i ústními cvičeními vzdělávají se k svému povolání a ke konci kursu podrobují se zkoušce.

Do služeb v duchovní správě dávají se laické katechetky zpravidla bezplatně. Duchovní správa svěřuje jim vyučování dětí, které pro nemoc vyučování školní zanedbaly a jimž učitel náboženství pro jiné povinnosti nemůže se věnovati. Je-li nemoc zdlouhavá, mohou laické katechetky i v nemoci, zvláště v době rekonvalescence, se svolením rodičů vyučovati tyto dítky. (Ve Schvabingerské nemocnici v Mnichově jsou děti vyučovány laickými katechetkami ve dvou hodinách týdně.) — Ve velkém městě se stává, že dítky stížené padoucníci, ochrnutím a jinými podobnými neduhy, nemohou pravidelně navštěvovati školní vyučování a takové svěřuje farář laickým katechetkám, které dítky ty připravují k první sv. zpovědi, sv. přijímání, k biřmování. Cenné služby prokazují laické katechetky vyučováním dětí slabě nadaných, které nepostačují postupovati s vyučováním školním, zvláště při přípravě k přijetí sv. svátostí. Mezi rokem přicházejí děti do školy odjinud — z diaspory — a tu duchovní správce, aby dohonily, co ve třídách, do kterých byly zařazeny, bylo již probráno z náboženství a z přípravy k sv. svátostem, svěřuje je laickým katechetkám. Také pro děti rodičů, kteří konvertovali, vybírá farář ty nejzpůsobilejší laické katechetky. V některých případech stávají se laické katechetky apoštolkami, dochá-

zejíce na pokyn duchovního správce do rodin, kde život náboženský je slabý nebo v úpadku.

Široké a záslužné je pole činnosti těchto laických katechetek, které z lásky k Bohu a k nesmrtelným duším svých bližních věnují se této činnosti a laická katechese stává se tak účinnou a cennou pomocí pro duchovní správu v dnešní době, jak ve městech, tak i na venkově.

Papež Benedikt XV. (1914—1922) dal rozeslati dotazník ke všem biskupům italským, jak se plní ustanovení o náboženském vyučování lidu. Za tohoto papeže totiž uveřejněn byl r. 1917 zákoník církevního práva, uspořádaný již za papeže Pia X. (*Codex Juris Canonici Pii X. Pontificis Maximi jussu digestus, Benedicti Papae XV auctoritate promulgatus*). Zákoník ten nabyl platnosti o letnicích roku 1918. V kánonu 1333 § 1. povoluje se farářům, nestačí-li sami na všechny práce ve farnosti, že mohou použití i zbožných laiků, zvláště těch, kteří jsou členy zbožných družin pro vyučování katechismu, nebo jim podobných ve farnosti zřízených. (*Parochus in religiosa puerorum institutione potest, immo, si legitime sit impeditus, debet operam adhibere clericorum, in paroeciae territoriis degentium, aut etiam, si necesse sit, piorum laicorum, potissimum illorum, qui in pium sodalitium doctrinae christianae aliudve simile in paroecia erectum adscripti sint.*) A v kánonu 711. církevního zákoníka se nařizuje, že mají faráři pečovat o to, aby ve farnosti byla zřizována bratrstva křesťanské nauky, která, když řádně jsou zřízena, připojena jsou k arcibratrstvu římskému. (*Can. 711, § 2. Curent locorum Ordinarii, ut in qualibet paroecia instituantur confraternitates sanctissimi Sacramenti ac doctrinae christianae, quae legitime erectae, ipso iure aggregatae sunt eisdem Archiconfraternitatibus in Urbe a Cardinali Urbis Vicario erectis.*)

Nynější SV OTEC PIUS XI. vydává 29. června 1923 „*motu proprio*“, kde dává důraz na křesťanské vyučování a doporučuje všem mužským i ženským sdružením katolickým, aby docházela příkladným způsobem na tato cvičení a podporovala klerus v tomto oboru duchovní správy, který je svrchovaně posvátný a nutný. Tuto podporu pak všem autoritativně ukládá.

Dekretem ze dne 12. března 1930 připomíná ono „*motu proprio*“ a vzpomíná papežů Pia V a Klementa XIII., kteří udělili odpustky těm, kteří náboženství vyučují, odvolává Pius XI. ony odpustky a „milostivě uděluje všem i jednotlivým věřícím, kteří aspoň půl hodiny a ne méně než třetinu hodiny aspoň dvakrát za měsíc náboženství buď vyučují nebo se mu učí, plnomocné odpustky, které mohou získati dvakrát v témž měsíci, ve dny, které si sami zvolí, když vzbudí opravdovou lítost, z hříchů se vyzpovídají, svátost oltářní přijmou, do nějakého kostela neb veřejné kaple zavítají a tam na úmysl sv. Otce se pomodlí. — Těm, kteří vzbudí dokonalou lítost, neplnomocné odpustky 100 dnů tolikrát, kolikrát po uvedenou dobu nauce křesťanské vyučují neb se učí. (Uvedeno na počátku katechismu Petra kardinála Gasparriho.)

Apoštolským listem „*Motu proprio*“ vydaným 26. dubna r. 1932, prohlásil a ustanovil sv. Otec Pius XI. pro budoucnost sv. Karla Boromejského a sv. Roberta

Bellarmina nebeskými ochránci arcibratrstva „*Doctrinae Christianae*“, které má sídlo v Římě při kostele P. Marie del Pianto, a všech ostatních děl v celé církvi sv., které mají účelem náboženské vyučování ve školách a v kostelích. (Čas. katol. duchov., str. 386.)

II.

Kdežto jinde záhy po sněmu tridentském utěšeně se šířila „bratrstva křesťanského vyučování“, u nás nedošlo k jejich ustavení. Příčinou byla nepřítelství doby a odpor císaře Maxmiliána II., který stranil nekatolíkům, a tak nedošlo ke svolání nařízené synody až za třetího arcibiskupa pražského po sněmu tridentském, Zbyňka II. Berkyně z Dubé (1590—1606). Ten k svátku sv. Václava roku 1605 slavil synodu (28.—30. září), k níž sešlo se přes 200 kněží. Z ustanovení synody poutá naši pozornost stať: „*De doctrinae christianae institutis*“, která jedná o základech křesťanského učení, o křesťanském cvičení mládeže a o školách farních.

Synoda nařizuje, aby podle rozkazu církve sv. alespoň o nedělích a svátcích v každém kostele začátkům náboženství bylo vyučováno, a připomíná konstituci Pia V ze dne 6. října 1571, kterou papež obdařuje odpustky 40 dnů ty, kteří pomáhají při vyučování článkům víry a přikázáním, aneb sami jim vyučují. Hned v přední kapitole upozorňuje na „bratrstvo k vyučování křesťanskému náboženství“ a napomíná, aby do dvou měsíců zřízeno bylo. Při vyučování náboženském podle nařízení arcibiskupova, které potvrzeno bylo synodou, mělo se vyučovati podle katechismu Petra Canisia.

Avšak k založení těchto bratrstev nedošlo ani hned po synodě ani v dobách pozdějších. Brzy po synodě, po přemožení nesčetných obtíží a překážek svolané a konané, vypukly nové bouře náboženské a války, které na dlouhou dobu ochromily všechn život kulturní u nás a zřízení bratrstev činily nemožným. Po obnově náboženské nenacházíme nikde, že by česká ona bratrstva křesťanského učení byla se kde v Čechách ujala, že by úkol jejich převzala na některých místech literátská bratrstva, jak soudí Jos. V. Bouchal („Vychovatel“ roč. 1899), nedá se dokázati.

Dr. J. E. Schlensz v „Dějínách biskupství a diecése litoměřické“ (*Geschichte des Bistums und der Diocese Leitmeritz*, II. (§ 88, str. 486), píše ve statí o bratrstvech, že „velmi rozšířena byla také v litoměřické diecési tak zvaná „bratrstva křesťanského učení“, jemuž náleželi jak kněží, tak i laikové obojího pohlaví, ti přijali povinnost nejen sami křesťanským cvičením přítomni byli, ale také dle sil svých při náboženském vyučování mládeže spolupůsobiti“. To týkati se může ovšem let pozdějších, neboť biskupství litoměřické bylo zřízeno roku 1655. Nechybíme snad, když soudíme, že tak bylo asi od r. 1732, kdy císař Karel VI. zavedl v Rakousku toto bratrstvo. Ale netrvalo dlouho, bylo za císaře Josefa II. zrušeno vládním dekretem z 18. března 1783, kdy byla rozpuštěna všechna náboženská bratrstva, třetí řády a družiny, jejich jmění svedeno v jediný fond, jenž svěřen nově založenému „Bratrstvu účinné lásky k bližnímu“.

V Čechách tehdy bylo málo škol, zpravidla jen při každé faře. Náboženství, nebo, jak se říkalo, katechismu vyučoval farář. Roku 1733 zřízena byla komise k upravení věcí náboženských a tato nařídila, aby byly zřizovány fary a vrchnosti, aby pe-

čovaly o to, aby v každé vsi neb aspoň vždy ve dvou nebo třech blízko sebe ležících vesnicích ustanoven byl „učitel způsobilý a správný, jenž by též v náboženství vyučoval a cvičil dítky, které by pak farář neb misionář každý měsíc zkoušel“.

Zatím došlo hlavně zásluhou Jana Ign. Felbigera, opata augustiánského kláštera ve Slezsku, k opravě školství v Rakousku. V Čechách počaly se opravy v době, kdy byl pražským arcibiskupem Antonín Petr hrabě Příchovský (1764—1793), školství v království bylo rozděleno podle vikariátů a vikář byl ustanoven vrchním školdozorcem. Školy zřizovány, přibývalo kněžstva. Obecné školy byly tehdy náboženskými a teprve zákony z konce let šedesátých a začátku sedmdesátých — zákonem zemským v Čechách ze dne 19. února 1870 — byly rázu toho úplně zbaveny. Až do vydání těchto nových zákonů zavázán byl učitel školy obecné podle § 225 a 256 politické správy školní, opakovati se školní mládeží, čemu jí místní správce duchovní z náboženství naučil, a pomáhati učení katechismu nazpaměť. Tato povinnost byla zrušena říšským zákonem o školství obecném ze dne 14. května 1869 čís. 62. říš. z.

Že však u nás i v té době možnost laických učitelů náboženství byla v patrnosti, svědčí pražská provinciální synoda r. 1860, která v tit. II. hl. VI. doporučuje laické katechese: „Ježto je tolik potřebno a důležito, aby mládež byla v náboženské nauce dobře vyučena, ale počet kněží u nás nedostačuje, otcové na této synodě shromáždění prosí všech pastýřů duší a vroucně si žádají, aby mimo učitele n a v á d ě l i v ě ř í c í a z b o ž n é l a i k y o b o j í h o p o h l a v í k t o m u, a b y c h l a p c e i d í v k y v n á b o ž e n s t v í v y u č o v a l i.“

Ano ještě čtvrtá synoda budějovická (28. července — 1. srpna 1913 poukazuje na pomoc spolků při vyučování pravdám náboženským: „*praesertim in urbitus variis unionibus et societatibus iuventutis utamur ad veritatem christianam iuvenili menti instillandam.*“ (Acta et Constitutiones Synodi dioecesis Budvicenae quartae. Tit. I. Cap. III. b, str. 93.)

Ani po proměně školy zákony uvedenými nezdála se toho býti naléhavá potřeba, aby zakládána byla laická sdružení k vyučování náboženství. Byl poměrně dostatek kněží, kde bylo v místě mnoho škol, zákon povoloval zřizování míst zvláštních učitelů náboženství, katechetů, uvedený zákon zemský v § 5. odst. 6 připouštěl, ano nařizoval, aby výpomocně vyučovali, zvláště na školách venkovských, náboženství učitelové literní. Stanovil zákon, že „může učitel s přivolením úřadu církevního býti přidržen, aby byl při tomto vyučování dětí, k jeho vyznání náležejících, nápomocen podle nařízení od úřadů školních o tom vydaných“. A ministerským výnosem z 29. prosince 1879, č. 14692 ustanoveno, že „v případech, kdy v některé škole pravidelné vyučování náboženství se strany farního duchovního nemožným se jeví, jest povinnost školního úřadu použití odst. 6. § 5. zákona o školách“.

Ovšem za toto vyučování má býti povolena učiteli p ř i m ě ř e n á r e m u n e r a c e (§ 3. zák. říš. z 30. června 1872, č. 86, ř. z.). Zákon ze 14. prosince 1888, č. 69 zem. zák. v § 7. odst. 2, stanovil tuto odměnu za jednu týdenní hodinu desíti zlatými ročně! Faráři jen časem, obyčejně před tím, než mládež přistupovala k sv. svátostem a před školní visitací, přicházeli do školy. A právě pro tuto visitaci se na mnohých místech vyučovalo tak, aby děti parádně odpovídaly. Nevykládáno náboženství, neučilo se, ale učitel nacvičoval děti odříkávati katechismus, otázku i odpověď, nic se netáže, zdali z toho něco mají pro život, pro duši. (Srovnej k tomu, co píše F. X. No-

vák ve spise „Alpský farář“.) Nebyli sice takoví všichni, byly čestné výjimky, ale ve většině právě záležela chyba a osudné následky ukázaly se později na vychovancích oněch učitelů, kteří za málo peněz, bez lásky k věci a duším dítek velmi málo naučili a velmi málo žáků v náboženském duchu vychovali, právě v posledních dobách. Duch víry jim chyběl, jiným ho vštípití nedovedli.

Přešla doba války světové, nastal státní převrat, školství postaveno na jinou základnu, náboženství ve škole znehodnoceno, kněžstvo ztenčeno, a tu ozývají se hlasy po laické výpomoci při náboženském vyučování a náboženské výchově a starý osvědčený prostředek — laická katechese — přichází i u nás k platnosti.

V listopadu 1920 ve „Vychovateli“ v úvodním článku čís. 20 čteme: „Jest-li opět, jako za dokonávajícího středověku, horlivé kněžstvo nebude moci zdolati úkol doby, je potřeba postarati se o výpomoc laiků. Organiso v a t i la i c k ý a p o š t o l á t j e n e j v ý š n u t n o . . . Připravme laiky tak, aby mohli v prvních počátcích katechisování pomoci kněžstvu . . . Laická katechese budiž našim programem pro blízkou budoucnost, jež nás očekává.“

Zatím v Praze zásluhou některých obětavých dam roku 1919 „Svaz katolických spolků ženských“ učinil jakýsi ná b ě h k p o ř á d á n í k u r s u l a i c k é k a t e c h e s e . Pro vybranou veřejnost konal dvakráte v týdnu v době od září 1919 do března 1920 přednášky v místnostech bohoslovecké fakulty ve Spálené ulici neméně obětavý profesor malostranské reálky dr. L u b o m í r P e t r . Dával tu laikům návod, jak rozuměti katechismu, jak v učení jeho vniknouti a jak jej vykládati dětem. Poslední hodinu předvedl i ukázky praktického výstupu s dětmi ze sirotčince v Praze II, Jáma 4. Zájem byl veliký, sín, kde prof. dr. Petr vykládal, byla plna vděčných a horlivých posluchačů. Pro počátek byl to slibný výsledek k programu laická katechese, katechetské kursy pro laiky. Po dr. Petrovi konal tyto přednášky rok profesor J i n d ř i c h S k o p e c . — „Praktické katechisování, ovšem ne ve škole, nýbrž v „Besídkách dětských“ na periferii pražské konaly členky Mariánské družiny učitelek v Praze II., u sv. Ignáce (ředitel P. Dreiseitl T. J.) s velmi potěšitelnými výsledky.

Volají po kursech právě v té době i moravské „Vychovatelské listy“ (r. 1920, čís. 11/12, str. 290): „Laické katechetské kursy stávají se naléhavou potřebou následkem nedostatku kněžstva světského i řeholního. Na výpomoc učitelstva není možno spolehnouti při známém smýšlení jeho a při teroru, jakým se působí na učitele věřící, kteří jsou vysazeni všemožným útokům. Proto je nejvyšší čas, aby církevní kruhy postaraly se o výpomoc vyučování náboženského z kruhů laiků zřizováním kursů katechetských pro inteligenci mužskou i ženskou ve všech větších městech.

Snaha o zavedení kursů a uvedení laických sil k vyučování náboženství nebyla však všude nadšeně vítána, příčiny byly různé, snad byly to osobní protivy, snad pohodlí milovná zásada „Quieta non movere!“ (Tichými věcmi nehýbati.) Ano, snad i trochu skryté žárlivosti vzbuzovalo rozladění. Poukazováno z kruhů dochoven- ských, i kdyby laické síly byly v naukách náboženských dobře vyučeny a od úřadů církevních schváleny, že by se jistě školské úřady pozastavovaly nad tím, kdyby náboženství na nynějších školách veřejných chtěly vyučovati osoby s nedostatečným vzděláním všeobecným. Proto bylo naléháno, aby se žádalo, by k takovému vyučování povolávány byly osoby, které by se mohly vyká zati aspoň zkouškou maturitní na některé střední škole. Uznáváno sice, že laický živel patřičně vyškolený bude pro

náboženské vyučování platnou silou, voláno i po kursech na venkově, ale nikdo ne-
uvažoval a nepoukazoval na nejisté postavení takových inteligentních laiků-kate-
chetů a zapomínáno starati se o to, jak zajistiti jejich existenci a jejich budoucnost.
Při tom však nechyběly různé návrhy, jak kursy zřídit a řídit, kterou metodou
a kterým postupem vyučovati, kdo by měl vyučovati, jak dlouho má vyučování trvati
a mnoho jiných.

Potřebou doby vynucen, zřízen počátkem školního roku 1924/5 z popudu arcibiskupského ordinariátu pražského první katechetský kurs pro laické učitele náboženství v Praze. Přípravné práce vykonal „Spolek středoškolských profesorů náboženství“ a kurs byl zahájen 27. října 1924 v ústavě učitelů při klášteře sv. Anny v Praze v Ječné ulici. Tam byla otevřena katechetská škola, aby tu odborně vzdělávání byli laikové, kteří se chtějí věnovati vyučování katolického náboženství ve školách.

Zřízení kursů a zavedení katechetů-laiků jest jistě u d á l o s t í v e l i k é h o v ý z n a m u k u l t u r n ě - h i s t o r i c k é h o . První ředitel kursu prof. dr. Josef Beran líčí první kurs a zavádění prvních laických učitelů katolického náboženství v Časopise katol. duchovenstva 1927 (str. 846): „Po několika předběžných schůzích byl sestaven sbor přednášejících a stanoven rozvrh hodin. Přednášeli: Dr. Josef Šíma, profesor českého městského dívčího reformního gymnasia v Praze XVI., Písmo sv. Starého a Nového zákona (2 hod. týdně), kons. rada, em. prof. a spisovatel Emanuel Žák, věrouku (2 hodiny), kons. rada, dr. Lubomír Petr, prof. stát. reálky v Praze III., mravouku (2 hod.), dr. Josef Beran, ředitel učitelského ústavu v Praze u sv. Anny, pedagogiku a katechetiku s naukou o školních zákonech (1 hod.), prof. dr. Antonín Eltschkner, dějiny církevní a liturgiku (1 hod.). Praktická cvičení (hospitace a výstupy) byla konána 1 hodinu ve středu v Johaneu v sirotčinci.

Zahájení kursu bylo dne 27. října 1924 o 5. hod. večer v klášteře u sv. Anny v Praze. Promluvili: předseda spolku přednášejících probošt dr. Jan L. Sýkora, mons. dr. Josef Hanuš, kanovník, jako zástupce arcib. ordinariátu, a prof. dr. Lubomír Petr. Pak bylo v klášterní kapli vzývání Ducha sv. a na to dána hospitantům potřebná sdělení.

Hospitantů bylo do kursu přihlášeno celkem 59. Z toho 38 řádných, 21 mimořádných (externích). Všem bylo na konci kursu vydáno frekventační vysvědčení, na základě jehož mohli se pak přihlásiti ke zkoušce z přednášených předmětů. Teprve tato zkouška s dobrým prospěchem vykonaná dala jim právo obdržeti kanonickou misi pro úřad katechetský.

První tento šestiměsíční kurs katechetský pro laiky byl zakončen dne 29. dubna 1925 promluvou a slavným Te Deum v klášterní kapli u sv. Anny. Zkoušky byly konány ve dnech 2.—5. června 1925. Zkušební komise byla složena z předsedy kursu, z přednášejících v kursu a ze zástupce ordinariátu. Zkoušeno bylo ve dvou sekcích, a zkouška jednotlivých zkoušenců trvala půl druhé hodiny. Se zkouškou byl spojen praktický výstup na obecné škole, od něhož byli dispensováni jen ti, kdož vykonali výstup za kursu alespoň dobře nebo kdo měli zkoušku dospělosti učitelské.

Poplatky byly: zápisné pro každého hospitanta 50 Kč, měsíční školné 20 Kč, taxa při zkoušce bez zápisného, pokud nebylo zapláceno, činila 100 Kč. Kdo se prokázal frekvent. vysvědčením, byli od této taxy osvobozeni.

Ke zkoušce ve dnech 2.—5. června dostavilo se 12 hospitantek a 1 hospitant, 4 hospitantky byly externí, ostatní byli řádnými posluchači kursu. Výsledek zkoušky byl ten, že všech 12 zkušenek obstálo, onen zkušelec byl reprobován na rok.

Poněvadž se z hospitantů kursu ke zkoušce málo přihlásilo, byla druhá zkouška stanovena na dny od 29. září do 1. října 1925. Zároveň byly pozorováno, že o zkoušky katechetské se skorem ještě více zajímají ti, kdož se kursu ani neúčastnili. Proto rozhodl nejdp. arcibiskup, aby byla při učitelském ústavě v Praze u sv. Anny zřízena stálá zkušební komise pro laické katechety. Byla jmenována dne 15. IV. 1925 čís. 5156 (Ord. list praž. arc. 1925, č. 4) a jejími členy byli uvedení již členové předcházející a zkušební komise.

Aby se mohlo při zkoušce postupovati podle určitých pravidel, byl vypracován Zkušební řád jako doplněk Statutu kursu pro laické katechety, což obé bylo schváleno nejdp. arcibiskupem.

Poněvadž stále ještě mnoho těch, kteří se účastnili celého kursu, se zkoušce nepodrobilo, bylo usneseno zatím nového kursu nepořádati, ačkoli s mnoha stran o to bylo žádáno. Byly jen pravidelné zkoušky, jichž výsledek byl: Ke zkoušce 29. IX. 1925 se přihlásili 3 zkušenci a 9 zkušenek. Dne 25. května 1926 byla třetí zkouška. Z přihlášených zkoušku vykonali 2 řeholnice a 1 pán, zkušenci byli vesměs externí. Čtvrtá zkouška byla dne 26. a 27. října 1926. Bylo přihláшено 5 pánů a 3 slečny. Při zkoušce obstáli 3 zkušenci a 3 zkušanky. Při páté zkoušce, konané dne 27. dubna 1927, obstály 3 zkušanky, z nichž 1 byla řeholnice, 1 zkušelec vykonal opravu. Poslední zkouška v tom období byla konána dne 14. září 1927. Obstáli 2 zkušenci a 1 zkušanka. Celkem tedy vykonalo zkoušku katechetskou před uvedenou komisí 10 pánů a 30 dam. To byli první zkoušení laičtí katecheti, kteří vcházelí do škol, aby vykládali pravdy víry dětem, to byl pro dějiny katechese u nás důležitý záčátek laického apoštolátu ve škole, součást památné Katolické akce.

Nedostatek kněžstva trval dále; protože pak mnozí katecheté-laici po dosažení jistějšího postavení a životního zabezpečení vyučování opouštěli, uspořádán r. 1928/9 kurs druhý a roku 1929/30 třetí. Na tomto bylo aprobováno 52 učitelů laiků a všichni byli na školách ustanoveni. Protože však stále je nedostatek a je třeba laických katechetů, uspořádán čtvrtý kurs od října 1931 do velikonoce 1932, na nějž se přihlásilo 70 účastníků.

Kursy tyto mají řádný organizační Statut a od 1. ledna 1927 platný Zkušební řád způsobilosti katechetské, církevně schválený.⁵

Nedostává se laických katechetů ve všech českých diecésích, zvláště v diecési litoměřické, kde pro nedostatek českého duchovenstva není katechetů na mnohých českých menšinových školách v německých krajích.

Laická katechese za dobu šesti let vzhledem k poměrně krátké přípravě těchto katechetů, kteří namnoze neměli ani středoškolského vzdělání, může se vykázati výsledky dobrými.

Katecheta-laik nemůže ovšem nikdy nahraditi katechety-kněze, chybějí mu bohoslovecká studia, laik nemá moci kněžské (zpovídání, sloužení mše sv.). Toť ne-

⁵ Jeho znění v Ordinariátním listě pražské arcidiecése 1930, čís. 1. — Otištěn je ve velmi praktické příručce prof. Josefa Hronka, která jest velmi potřebna zvláště pro laické katechety: „Národní škola a katecheta“, str. 227—233.

dostatek, který padá na váhu i při sebe lepších zkušenostech s laickými katechety, které jsou již bohaty. Počínají si katecheti-laici namnoze svědomitě a horlivě, jsouce plni náboženského přesvědčení, i obětavě, a jak o nich svědčil na VI. katechetickém kursu na Velehradě roku 1930 ředitel ústavu učitelek u sv. Anny, prof. Vojtěch Průša, nynější ředitel kursů pro laické katechety, „pojímají úkol svůj ideálně“. Pracují pilně ve školách a pečují o další sebevzdělání v oboru katechetickém.

V Českých Budějovicích uspořádali tamní a okolní učitelé náboženství v prosinci 1929 sjezd spojený s odbornými přednáškami.

V Praze na konci školního roku 1930 ve dnech 28. a 29. června byl konán první pracovní sjezd laických katechetů a založen „Spolek laických učitelů katolického náboženství v Čechách se sídlem v Praze“. Spolek pak pořádal i druhý pracovní sjezd, spojený s prvními duchovními cvičeními ve dnech 27. června až do 3. července 1931 a třetí s exerciciemi v tytéž dny roku 1932. (Exercitátor důst. p. František Strnad, katecheta v Boskovicích a redaktor „Hlasů malého Petříka“.) Dne 13. srpna t. r. byla uspořádána první prázdninová konference v Hradci Králové.⁶

Po druhém pracovním sjezdu, po duchovních cvičeních, které konal kanovník Dr. Josef Čihák, zasvětil exercitátor slavnostně v první pátek v červenci 1931 všechny účastníky a celý „Spolek“ Božskému Srdci Ježíšovu.

Horlivá práce a snahy laických učitelů náboženství zajisté zasluhují uznání, že tak upřímně a obětavě pracovali při valných hromadách a takový zájem jevíli o záležitosti svého stavu a věci spolkové.

Laická katechese ve školách v přítomné době považuje se jako výpomocná akce pro duchovní správu, kde není katechetů-kněží, a bývá svěřena laikům, kteří podle státních zákonů dostávají jen remuneraci za každou hodinu skutečného vyučování a náhradu cestného do vzdálenějších přesporních škol. Při úpravě platového zákona č. 104/26 zůstal podle § 46. v platnosti článek IV. zákona ze dne 13. července 1922, č. 251 Sb. z. a n., v němž se stanoví odměna duchovenstva ve správě duchovní, jakož i světských učitelů za vyučování náboženství na veřejných školách obecných a občanských a náhrada cestovní. Zákon tu přijímá výraz „světský učitel“ o literním učiteli, který dříve za duchovní správu výpomocně vyučoval, ze starších zákonů školních a ustanovuje „odměnu duchovenstva ve správě duchovní a světských učitelů za vyučování náboženství na veřejných školách obecných a občanských, pro školy občanské na 6.80 Kč a pro školy obecné na 5.70 Kč za každou hodinu, ve které bylo vyučováno.“ Když v novější době pro nedostatek kněžstva a pro nepřátelství učitelstva k vyučování náboženství — pro záповěď organizační — vznikla nová kategorie výpomocných učitelů náboženství, která nemá ani zaopatření v duchovní správě, ani platu učitelského, a přece se řádnou církevní kvalifikací na školách vyučuje, aplikován na ně onen zákon a tyto poměrně malé honoráře se jim vyplácejí podle dřívější praxe až po uplynutí školního pololetí.

Pak správa školy potvrdí součet hodin, ve kterých bylo skutečně vyučováno a

⁶ Referát o prvním sjezdu v příloze „Vychovatele“ roku 1930 „Věstník katechetský“, str. 113 a n., o druhém viz „Vychovatel“ 1931, str. 232 a n., o třetím „Vychovatel“ 1932, str. 203.

zašle okresnímu školnímu výboru a ten teprve po několika nedělích, někdy i měsících pošle poukaz k vyplacení onoho honoráře, který nestačí nijak k plnému zaplacení.

Proto se může laické katechesi věnovati jen osoba, která není odkázána jen na tento příjem a má odjinud svou výživu.

Může ovšem tato odměna býti zvýšena v jednotlivých případech, když laický katecheta převezme vyučování náboženství i ve školách mimo své hlavní působišť; tu „náhrada cestovní při přespolních školách vzdálených nejméně 1.5 km od řádného bydliště učitele náboženství v odstavci I. zmíněného ustanovuje se na 2 Kč za každý km cesty tam i zpět vykonané. Je-li ke škole pravidelné spojení vlakové, přísluší učiteli takovému místo této náhrady cestovní jízdné II. třídy osobního vlaku za cestu tam i zpět“. (Odstavec 2 článku IV zákona ze dne 13. července 1922, čís. 251 Sb. z. a n.)

V několika ojedinělých případech může se státi, že laický katecheta by mohl obdržeti ve smyslu zákona čís. 104/26 i měsíční plat, když byl povolán k zastupování katechetů - kněze, ustanoveného na místě systematického, který pro nemoc nebo z jiných důvodů nemůže dočasně konati službu, má dovolenou, ale bere dále požitky ze svého místa. To ovšem záleží na rozhodnutí školních úřadů. V praxi však dosahuje takového platu spíše laický katecheta, který zastává dočasně místo zřízené a uprázdněné svobodnými požitky, pokud nelze místa toho obsadit ani definitivním nebo zatímním katechetou-knězem při nedostatku uchazečů. Takový výpomocný učitel náboženství, má-li nejméně 18 hodin vyučovacích, v praxi se žádá 24—28 hodin vyučování v týdnu, s kvalifikací pro vyučování náboženství a se zkouškou dospělosti učitelské má nárok po dobu skutečné služby na odměnu rovnající se počátečnímu adjutu čekatele na místo zvláštního učitele náboženství (§ 3, odst. 4. zákona čís. 104/26), které činí 11.100 Kč ročně. (§ 3 odst. 2 uvedeného zákona.) Má-li takový výpomocný učitel náboženství vysvědčení dospělosti ze školy střední, obdrží stejnou odměnu, nemá-li takové zkoušky, má právo na odměnu ve výši 75% této částky (uvedený zákon § 3, odst. 3). Doba hlavních prázdnin se nečítá do doby služby, za kterou přísluší výpomocnému učiteli odměna (odst. 5. uvedeného § zák. č. 104/26).

Takový výpomocný učitel náboženství tím, že nabytí platu rovnajícího se platu čekatele (zatímního učitele náboženství), nemůže, byť i po řadu let tak výpomocně vyučoval, činit nároky na místo čekatelské nebo definitivní, neboť k takovému ustanovení vyžaduje se dekrétní ustanovení podle § 19. zákona č. 104/26, které je vázáno na znění § 6. zákona čís. 48/1868 ř. z. a téhož parag. zák. čís. 86/1872 ř. z., že „jen takový žadatel, kterého vrchní úřad náboženský, jehož se týče, prohlásil za způsobilého k vyučování náboženství“, může býti zatímně neb definitivně ustanoven. (Analogie ve věci literárního učitele v nálezu Nejvyššího správního soudu ze dne 29. října 1931 č. 15475/31 v části první.)

Není zajištěno nutné příčiny k definitivnímu jmenování katechetů-laiků, neboť „instituce tato na školách snad nebude trvalá, ač si sotva lze představit dohlednou dobu, kdy by byl takový nadbytek duchovenstva, že by při všeliké práci a péči, které vyžaduje dnešní duchovní správa, má-li opravdu býti na výši

svého poslání, mohlo by duchovenstvo také plně zastati rovněž vyspělou náboženskou výchovu a výuku dítek na všech školách.“⁷

A i když bude dostatek duchovenstva, které by převzalo vyučování náboženství na zřízených místech katechetských a snad i ve školách vůbec, tak že by snad časem výpomoci laických učitelů náboženství ve školách nebylo potřebí, otevře se jim i u nás nové pole záslušné činnosti, která bude stálejší, protože se ji duchovenstvo věnovati nemůže, pro kterou budou mít znamenitou kvalifikaci.

„Změněné poměry postavily katolíky před nové úkoly. Množí se případy, kdy žádají vstoupiti do církve katolické osoby, kterým se dosud nedostalo náboženské výchovy a vzdělání v duchu církve svaté. Takové katechumeny je třeba připravovati ke křtu sv. a vyučovati pravdám sv. víry mimo školu. Protože kněží bývají prací přetíženi, naskytuje se zde široké a vděčné pole apoštolátu horlivým laikům, přiměřeně vzdělaným. Vrchní vedení a závěrečná zkouška přísluší ovšem knězi.“ (Dr. Antonín Eltschkner, místopředseda Svazu čes. katol. ústavů vychov. a vyučovacích v ČSR, v předmluvě příručky k vyučování dospělých, kterou napsal prof. Josef Hronek: „Život podle víry“, 2. vyd., Praha 1932. Nakladatelství Kropáč a Kučarský. Cena Kč 3.50.)

Vyučování náboženství mimo školu,

KATECHESE V RODINÁCH A PO DOMECH

je v Německu a v Holandsku již ustálena a tvoří důležitou součástku soustavné duchovní správy ve městech a nábožensky smíšených krajích. I u nás katechisování soukromé poroste tou měrou, jakou církev bude opět získávati zklamané lidstvo pro nauku Kristovu.

Na tuto soukromou katechesi upozorňuje v uvedeném článku P. Stork vzdělané mariánské sodály a sodálky, kteří nejsou odkázáni na výdělek a mají pevné zaopatření, kterým by příprava a zkouška na laickou katechesi nedala příliš mnoho práce a kteří by to měli považovati za chloubu Mariánských družin, že právě pro tento apoštolát jeví pochopení.

P. Stork T. J. píše tam o tomto katechisování: „Jak v mnohých jiných věcech, vracíme se v soustavném vyučování náboženství k praksi prvotní církve. Kdo chce býti přijat do církve, ať ji dříve opustil nebo vůbec nebyl katolíkem, ba ani pokřtěn nebyl, musí napřed vykonati k a t e c h u m e n á t, to znamená, že musí řádně poznati a si osvojiti katolickou nauku. Není-li kdo důkladně poučen o katolickém náboženství před přijetím do církve, sotva si to později osvojí a takový na rychlo přijatý člověk často nevytrvá. U nás je bohužel též mnoho dítek školních, které již nechodí do náboženství a proto vyrostou bez všeliké náboženské výchovy. Když takové dítky chtějí opět choditi do náboženství anebo přistupovati k sv. svátostem, musí rovněž někdo zameškanou nauku s nimi probírat, jinak nemají pořádného základu pro křesťanský život a propadnou snadno zase náboženské lhostejnosti. Často se tedy za dnešních poměrů naskytne potřeba někoho soukromě vyučovati v náboženství. Na to obyčejně duchovenstvo nestačí při své dnešní všestranné činnosti. Musí tedy způsobiti laikové

⁷ Časopis „Ve službách Královny“, 1932, čís. 6. — Alois Stork T. J.: Katolická akce. Laická katechese, str. 84—86.

převzít tento důležitý úkol. Ve farnostech, kde takové případy se častěji naskytují, má míti duchovní správce v evidenci několik katechetů a katechetek pro soukromé vyučování a buď sám přiděliti těmto pomocníkům přihlášené katechumeny, nebo tyto odkázati na určité katechety. U chudých katechumenů to bude zdarma a ti se mohou přiděliti katechetům nebo katechetkám, kteří na remunerace nejsou odkázáni. Zámožnější katechumeni ať se svými katechety si dojednájí určity poplatek...

Dnešní těžká krise lidské společnosti otevře zajisté mnohým bloudícím duším oči a lze se nadíti, že vážní lidé z tábora pokrokového a socialistického budou hledati cesty k pořádnému životu v katolické církvi. To bude vyžadovati instituce laických katechetů a katechetek po domech. Počítejme s touto budoucností a budme připraveni.“

Tak píše výborný pozorovatel a znatel pastorační práce u nás i v cizině. Ale k jinému ještě nedostatku ukazuje P. Stork ve svých článcích v časopisech (na př. Hlasy Svatohostýnské, Věstník Jednot duchovenských a j.). Jest u nás málo kněžstva a jisto jest, že často pro úkony bohoslužebné kněz nedostane se k práci v kanceláři, kde na něho čeká spousta úředních dopisů. Kněz na tuto práci nestačí ve větších farnostech venkovských, což teprve ve farnostech velkých měst. Cizina řeší tento nedostatek tím, že pořádá soustavné kursy pro výchovu laických vzdělaných pomocníků (na př. v Mnichově, jak bylo uvedeno v první části našeho článku). V Berlíně mají „Organisaci laického apoštolátu u sv. Michala“, jejíž založení a činnost popsal tamější bývalý farář Kaller („Unser Laienapostolat in St. Michael, Berlin“). Kniha vyšla v druhém vydání roku 1928, Verlag Johannesbund Leutesdorf a. Rh.). Podobné si zařídil v Budapešti bývalý farář Shvoy ve své farnosti. Dnes jsou oba tito faráři biskupy.

I u nás je nutno také této otázce laické výpomoci věnovati pozornost. V Přerově konal se o prázdninách roku 1927 orientační kurs pro laické pomocníky na venkově a tam prozíravá a k časovým otázkám pozorná „Kongregace sester Neposkvrněného Početí Panny Marie“ zřídila „Jednotu sociálně charitativních pomocnic“, státem schválenou, která má pro velké farnosti vychovávat odborně vzdělané pomocnice pro různé farní úkoly, ke kterým není třeba kněžského svěcení.⁸

Není úkolem tohoto článku dále šířiti se o podobných pomocnicích duchovní správy, bylo účelem ukázati na vývin a úkol laických učitelů náboženství, kteří hlavně ve školách převzali za kněze vyučování náboženství. Tento úkol vyučování může ovšem býti rozšířen i na vyučování mimoškolní. Časem pak i z těchto laických katechetů může si farář vycvičiti pomocníky pro farní úřadování, tak že absolventi kursů laických katechetů mohou se státí nejen pomocníky duchovního správce ve výuce náboženské, ale i zdatnými pomocníky ve farní kanceláři a i v širší pastorační činnosti.

⁸ Sestry Neposkvrněného Početí Panny Marie, Přerov, Šřava 7, vydávají již čtvrtý rok měsíčník „Směrnice pro drobnou práci v charitě, v laické výpomoci v duchovní správě a vůbec pro drobnou práci v Katolické akci“. Časopis řídí Dr. B. Vašek, profesor v Olomouci. Předplatné ročně 3 Kč.

Důležitý úkol svěřen „Kursům ke vzdělání laických katechetů“ a i „Spolku učitelů katolického náboženství“; jim jest dáno, aby položily nejen základy k instituci vybraných laických katechetů, kterých bude potřeba ještě dlouho větší a větší, ale aby utvořily i uvědomělá a svědomitá sdružení k výpomocnému vyučování katolického náboženství — *compagnia della dottrina cristiana* —, jejichž členové by po příkladu oněch dřívějších družin a bratrstev k vyučování náboženství, zavodily mezi sebou v horlivosti pravdy svaté víry dětem a neznalým vykládati a aby úkol svůj opravdu ideálně chápající, horlivě a s láskou spolu s obětavým duchovenstvem, ve vlastech našich pracovaly k náboženskému obrození mládeže a zbloudilého lidu a tím i celého československého národa.

Svatý Benedikt a jeho řád.

Karel Uhl.

Věnováno P. Vojtěchovi Horákovi, O. S. B. v Rajhradě.

(*Pokračování.*)

Dějiny řádu sv. Benedikta rozděluje Don Jean de Hemptine¹⁴ na čtyři hlavní epochy čili období:

1. na starší střední věk (*le haut moyen-âge*) od r. 550 do r. 910;
2. na mladší střední věk (*le bas moyen-âge*) od r. 910 do r. 1417;
3. na období nové (*la période moderne*) od r. 1417 do r. 1793 a
4. na nynější dobu (*la période contemporaine*) od r. 1793 až po naše časy.

Období tato přibližně odpovídají rozdělení všeobecných dějin.

Benediktinský řád podobně jako vzdělanost prožil v IX., ve XIV. a v XVIII. století trojí krizi, po níž následovala trojí obnova či vzkříšení. Rok 550 značí přibližně úmrtí sv. Benedikta († 21. III. 543). Do roku 910. spadá založení kláštera Clugny. Kolem r. 1417 tvoří se prvé kongregace (na př. sv. Justiny v Padově 1408).

Od francouzské revoluce (1790), kdy bylo zničeno množství klášterů,¹⁵ řád benediktinský porenáhl se zotavuje, v pozdější době utěšeně zkvétá a v nynější době zase předčí všechny ostatní řády mnišské.

Jiné rozdělení a přehled dějin tohoto řádu podává Dr. P. Pius Schmieder, benediktin z Lambachu v Horních Rakousích ve svých „Aphorismen zur Geschichte des Mönchthums nach der Regel des hl. Benedict“.¹⁶

¹⁴ De Hemptine (vyslov Emtín) Dom. Jean, O. S. B.: „Notice sur l'Ordre de Saint Benoît“, str. 102; vydalo opatství Maredsous v Belgii, 1900.

¹⁵ Veliké rušení benediktinských klášterů nastalo ve století XVIII. a XIX. Osvícenské proudy, vyšlé z Francie, josefinismus, revoluce a napoleonské války pohřbily tisíce benediktinských klášterů. Rušení začalo ve Francii již r. 1766, kdy zrušeno bylo asi 386 klášterů, pak za velké revoluce, dále za Napoleona r. 1802 a 1807. Ve Španělsku r. 1809, v Belgii r. 1796. Císař Josef II. zrušil v rakouských zemích přes 700 klášterů, mezi nimi mnoho benediktinských. V Německu začala saekularisace r. 1803.

¹⁶ „Studien und Mittheilungen aus dem Benedictiner- und dem Cistercienser-Orden“, roč.

A opět jiné rozdělení najdeme u P. Sarkandra Navrátila, jenž podává přehled dějin a působení řádu sv. Benedikta podle jednotlivých století trvání tohoto řádu.¹⁷

Ostatně jsou dějiny benediktinského řádu, tohoto důležitého činitele ve všeobecných a zvláště v kulturních dějinách lidstva, tak obsáhlé, že k úplnému jich vypsání bylo by zapotřebí práce mnoha let i lidí a značného počtu svazků. Proto jsem zde poukázal jen na nejvýznamnější momenty.¹⁸

Z poslední pak doby vzpomenu ještě některých, zvláště významných událostí. Je to předně tvoření nových kongregací v XIX. a XX. století jakožto následek obnovy a konečného uspořádání celého řádu.

Pod názvem „benediktinská kongregace“ rozumím zde sdružení několika, někdy i většího počtu klášterů řádu benediktinského, které se spojily za účelem dosažení intensivnějšího života řeholního a uplatnění společných zájmů. Opati těchto, jinak samostatných, klášterů volí ze svého středu předsedu či praesesa kongregace obvykle na 5 let (podle stanov), během jichž má se odbývat generální kapitula či shromáždění a porada všech opatů (nebo administrátorů anebo jejich zástupců) klášterů ke kongregaci náležejících.¹⁹ Praeses je zároveň visitátorem všech klášterů kongregace. Hranice státu bývají obvykle též hranicemi kongregace. Na př. kongregace bavorská, belgická, brasílská, švýcarská, uherská omezují se pouze na území států, podle nichž byly nazvány. Jiné kongregace mají kláštery ve více státech. Kongregace kasinská prvotní přísnosti dělí se na 6 provincií nazvaných podle zemí: na provincii italskou (s 10 kláštery), anglickou (2 kl.), belgickou (4 kl.), francouzskou (7 kl.), španělskou (11 kl.) a německou (3 kl.). Beuronská kongregace má kláštery v Německu, Československu, Polsku, Rakousku, Nizozemí, Portugalsku a v Palestině, ale nedělí se při tom na provincie.²⁰

XI. 1890, str. 373—406, 560—597, a roč. XII. 1891, str. 54—90, 256—286, 396—422, 537—576. Časopis vycházel v Brně, redakce byla v Rajhradě.

¹⁷ P. S. Navrátil: „Život sv. Otce Benedikta...“, v Brně 1880.

¹⁸ Důležitějším momentům z dějin řádu sv. Benedikta bude věnována následující kapitola.

¹⁹ Administrátor řídí a zastupuje klášter v případě smrti opatovy až do volby nového opata; někdy bývají od bratří voleni 3 administrátoři.

²⁰ Od těchto benediktinských kongregací sluší rozeznávat jiné kongregace, totiž řeholní společnosti bez slavných slibů. Společnosti tyto vznikly později, hlavně po všeobecném církevním sněmu v Tridentě (1545—1563), který zakázal tvoření nových řádů mnišských. Tyto řeholní kongregace jsou trojího druhu: 1. *Congregationes religiosas* ae jsou řeholní společnosti s jednoduchými sliby doživotními, složenými do rukou řeholního představeného; společnosti tyto jsou potvrzeny od papeže; na př.: školní bratři, passionisté, redemptoristé, milosrdné sestry sv. Karla Boromejského, anglické panny a jiné. — 2. *Congregationes saeculares* = světské kongregace; nemají buď vůbec slibů, nebo pouze 1—2 sliby jednoduché, anebo konečně prosté sliby, nikoliv však doživotní, při čemž nezáleží na papežském potvrzení těchto shromáždění. Jsou to na př.: oratoriáni, lazaristé, sulpiciáni, otcové sv. Ducha, pallotini (zal. 1835), bílí otcové a bílé sestry kardinála Lavigeriho (zal. 1868), ústavy světských kněží pro zámořské misie, atd. — 3. *Congregationes piaae* = zbožná shromáždění s prostými sliby doživotními, ale bez potvrzení papežského, na př. cášská společnost chudých sester 3. řádu sv. Františka Serafinského a j. (Viz Dr. Max Heimbucher: „Die Orden und Kongregationen der katholischen Kirche“, Paderborn I. vydání 1897, díl II. str. 278—466, oddíl VIII.: Die Kongregationen. — Třetí vydání tohoto díla vyšlo o 3 svazcích r. 1907—1908.) — Od obou druhů zde jmenovaných kongregací, t. j. od

Kdy které z nynějších kongregací benediktinských klášterů vznikly, bude uvedeno v jednom z dalších oddílů, pojednávajícím o nynějším stavu a organizaci benediktinského řádu. Nás bude při tom přirozeně nejvíce zajímat založení těch kongregací, jichž kláštery leží na území našeho československého státu.

Význačnější události, které se sběhly v řádě sv. Benedikta v minulém i tomto století, jsou:

1. Založení beuronské kongregace. Roku 1860 byla v Beuroně u Sigmaringen na Dunaji od bratří Maura a Placida Wolterů založena a papežem Piem IX. r. 1868 potvrzena kongregace beuronská, nazvaná tak podle místa svého vzniku. V naší republice patří k ní opatství Emauzské v Praze. (Do nedávna patřil k ní též převorát Stará Voda na Moravě, nyní zrušený.)

2. Na rozkaz papeže Lva XIII. byly r. 1889 zřízeny dvě t. zv. „rakouské“ kongregace. K první z nich, zvané „Neposkvrněného početí Panny Marie“ připojeny české kláštery Břevnov a Broumov, k druhé, zasvěcené sv. Josefu a proto též zvané „svatojosefské“, přidělen Rajhrad na Moravě. Roku 1930 z obou kongregací utvořena nová, zase nazvaná „rakouská“. (Viz dále!)

3. Pro celý benediktinský řád velevýznamnou událostí bylo r. 1893 založení primaciálního opatství a mezinárodní benediktinské koleje sv. Anselma na Aventině v Římě. (Vydány pamětní mince.) „Anselmianum“ je sídlem opata-primasa jakožto reprezentanta celého řádu a zároveň vysokou školou, jakousi benediktinskou univerzitou, na níž vyučují i studují (pouze) benediktini z celého světa a vedle nich ovšem i příslušníci řádů spřízněných.

4. Roku 1913 přestoupily ke katolické církvi dvě anglikánská opatství benediktinská, totiž mužský klášter na ostrově Caldey blíže Tenby ve Wallesu v Anglii s opatem Aelredem Carlylem a 30 mnichy, a ženský klášter, opatství sv. Bridy v Milford Havenu, rovněž ve Wallesu, s 37 členy.

Událost tato překvapila tehdy skoro celý svět, neboť tito dosud anglikánští benediktini kongregací benediktinských klášterů a od řeholních společností, dlužno rozlišovati ještě tak zvané „ř í m s k é k o n g r e g a c e“ (congregationes romanae), které jsou vlastně papežskými ústavy či zřízeními nebo poradními sbory, v jejichž čele stojí jako praeses nebo praefekt buď papež sám — jako je tomu u „kongregace Sancti officii“, nebo některý z kardinálů v Římě sídlících — jak je tomu u všech ostatních římských kongregací. Všechny tyto kongregace mají své sídlo v Římě (odtud jejich název: římské!). Jsou to: 1. Kongregace svatého úřadu (Congregatio sancti officii), jež bdí nad čistotou víry a mravů. 2. Kongregace konsistoriální — nad ustanoveními kanonickými. 3. Kongregace o svátostech. 4. Kongregace koncilu — nad kázní světského duchovenstva a věřících. 5. Kongregace řeholníků (Congregatio negotiis Religiosorum sodalium praeposita) — bdí nad zachováváním řeholní kázně u všech řeholníků a vyřizuje všechny záležitosti jich se týkající. 6. Kongregace šíření víry (Congregatio de propaganda fide), založená r. 1622 od papeže Řehoře XV., stará se o zámořské misie. 7. Kongregace posvátných obřadů bdí nad jejich čistotou a též nad kanonickými procesy při prohlášení blahoslavených a svatých. 8. Kongregace ceremonií při kapli a dvoře papežském. 9. Kongregace pro vnější církevní záležitosti. 10. Kongregace seminářů a studií universitních. 11. Kongregace pro východní církve (Congregatio pro Ecclesia orientali), zřízená 1. XII. 1917 od papeže Benedikta XV. za účely unionistickými, a 12. Kongregace dílny sv. Petra (Congregatio Fabricae S. Petri). — K těmto římským kongregacím pojí se patero papežských komisí: 1. pro věci biblické; 2. pro kritické vydání latinské bible (Vulgaty) — komisi tuto spravují benediktini; 3. pro výklad kánonů; 4. pro správu jmění sv. Stolic; 5. pro zachování víry v městě Římě.

nediktini a benediktinky — zajisté jakási zvláštnost! — ukázali cestu, po níž se má bráti západní unionismus, což vyvolalo pochopitelný rozruch v celém náboženském světě.

5. Téhož roku 1913 a sice 6. května byla slavnostně vysvěcena hrobka sv. Benedikta a sv. Školastiky na Monte Cassině za účasti kardinála Gasparriho a téměř všech benediktinských opatů z celého světa. (Přítomen též opat Prokop Šup z Rajhradu.)

6. Brzy na to, 13. května 1913 byla provedena od papeže Pia X. nařízená volba primasa koadjutora u sv. Anselma v Římě. Koadjutorem primasovým s právem nástupnictví byl (tehdy po první — po druhé 7. X. 1925) zvolen nynější primas Fidelis von Stotzingen.

7. Roku 1920 vznikla nová benediktinská kongregace „belgická“ a to tím způsobem, že s povolením papeže Benedikta XV. odtrhla se tři belgická opatství, Maredsous, Louvain (= Lovan) a Zevenkerken, a apoštolská prefektura Katanga v belgickém Kongu od kongregace beuronské, k níž dosud patřila.

8. Událostí, která má sice užší, teritoriální působnost, ale při tom i širší význam pro celý řád, bylo založení a 1. května 1926 vysvěcení a otevření benediktinské studijní koleje při arcipatství sv. Petra v Solnohradě, jakožto zárodku ke znovu-zřízení bývalé benediktinské university solnohradské (z níž zbyla pouze bohoslovická fakulta) a k zřízení z ní katolické university v tomto zaalpském „Římě“. Kolej tuto zřídilo a bude vydržovati asi 50 německých klášterů benediktinských z Německa i Rakouska („monasteria linguae germanicae“).

9. Roku 1925 svěřil sv. Otec americkým benediktinům organizaci čínské university v Pekingu. Úkolem tím pověřil arcipata Aurelia Stehle z kláštera sv. Vincence v Pennsylvanii. Američtí katolíci byli vyzváni, aby tuto universitu penězně podporovali. Ústav byl zřízen ve starém nádherném paláci se 350 komnatami, který dříve náležel strýci posledního císaře. Universita má stolici pro bohosloví, filosofii, literaturu, umění a čínské studium. Profesory jsou většinou Číňané, neboť universita byla zřízena proto, aby se stala střediskem čínské kultury. Je podřízena vedení arcipatovu a jinak pouze kongregaci římské o rozšiřování víry (Propagandě). Adresa je: Catholic University of Peking, 11 Lung Tou Ching, Peking, China.²¹

10. Pro naše české kláštery bylo důležité ujednání t. zv. „modu vivendi“, úmluva sv. Stolice s vládou Československé republiky, projednávaná 7. XII. 1927 v Římě a schválená naší vládou 20. I. 1928 a sv. Otcem Piem XI. 2. II. 1928. III. článek této úmluvy „o řádech a kongregacích“ stanoví, že řády a kongregace, jichž kláštery jsou na území našeho státu, nesmějí podléhati zahraničním představeným, nýbrž, že musejí utvořiti svou vlastní kongregaci s vlastním praesesem v čele, a kdyby to nebylo možné, že budou podřízeny přímo generálnímu představenému řádovému v Římě, v případě benediktinů opatovi-primasovi.

Tento poslední případ nastal u našich tří klášterů. Rozhodnutím apoštolského breve ze dne 8. XII. 1930 byla z obou výše zmíněných rakouských kongregací utvořena nová jednotná kongregace rakouská (Congregatio Austro-Benedictina) s arcipatem solnohradským v čele, kdežto kláštery Břevnov, Broumov a Rajhrad zůstaly

²¹ Viz: „Katholische Kirchenzeitung“ č. 17, Solnohrad 1925, a časopis „Pax“, roč. III. 1928, str. 5a.

dočasně mimo kongregace a jsou podřízeny přímo opatu-primasovi. Emauz a komárenské koleje s gymnasiem se modus vivendi zatím nedotkl.²²

11. Mnichové kongregace belgické a částečně i beuronské v Německu horlivě pracují o východním unionismu a připravují půdu ke sblížení a sjednocení církví východních — pravoslavných s církví římsko-katolickou. O těchto mniších církevní jednoty bude pojednáno na svém místě. *(Pokračování.)*

Nové učebnice katol. náboženství na středních školách v Německu.

Dr. Lubomír Petr.

(Pokračování.)

Ale čím více tento požehnaný dodatečný účín náboženského podání v jednotlivci a ve společnosti mizí, tím zřejměji vychází najevo, že „mravnost z víry žije a z nevěry umírá“. Mohou zajisté existovati někteří nemnozí lidé beznáboženští, kteří šťastným přirozeným uzpůsobením, přirozeným taktem a jemným sociálním citěním bez nadpřirozeného popudu zůstávají nízkosti vzdáleni. „V klidném pocitu blaha, bez prudkých pokušení a mravných těžkých zkoušek ubíhá jejich život — lodička, jež bez motoru dobře zatížena tiše pluje po proudu.“ (Faulhaber.)

Ale jakým důkazem nepohrěšovatelnosti náboženství jsou tito nemnozí, patříme-li na miliony těch, kdo bez kormidla zmítání jsou po rozbouřeném moři jako hříčka vln? S druhé strany nechybějí ani takoví, kteří se vydávají za lidi věřící a při tom vedou život nemravný. Ale co znamenají tito pokrytci, nad nimiž už Kristus byl vyslovil své osmeré běda, ve srovnání s posvěcujícím účinkem náboženství na miliony v minulosti a přítomnosti, kteří ve škole víry uzráli v ušlechtilé čestné lidi, a kteří že zdrojů milosti čerpali sílu k vítězství nad bolestí i vášní?

Pravá mravnost jest a zůstává ušlechtilým ovocem pravé víry a našá době platí slovo apoštolovo: „Můj spravedlivý žije z víry.“

*

Rozděliv látku na mravouku obecnou a mravouku zvláštní, autor vykládá především křesťanský pojem svobody, již předchází poznání a jež sama zase i poznání ovlivňuje. A dokázav ji krátce z víry i rozumu, vyvrací stručně, ale výstižně nauky svobodnou vůli popírající.

Přehledný jest výklad o zákoně a o svědomí. A právě článek o svědomí může tu posloužit vhodnou ukázkou, jak odchýlně od dosavadních metod si autor vede. Kdežto dřívější učebnice (inaše) po schematickém roztržení svědomí a jeho zákonů přestávaly v konci článku na krátké doloze: „Čisté svědomí jest vzácný poklad, dbej vždy čistého svědomí!“, nebo na podobných povzbuzeních, k jejichž čtení se žák zpravidla ani nedostal, autor naopak omezuje se ve výkladě pojmu

²² Srovnej můj článek: „Benediktini v ČSR. a úmluva naší vlády s Vatikánem“ v „Lidových listech“ č. 72, v Praze, 25. III. 1928.

svědomí na nejnutnější, ale pak bere žáka přátelsky za ruku a vede ho prakticky k poznání prostředků, jimiž k čistému svědomí dospíváme a si je zachováváme.

Předchází článek Podstata a důstojnost svědomí a následuje druhý, *Péče a pěstování svědomí*:

Vedle svobody jest i svědomí dáno lidské přirozenosti jako vloha, jež zakrňuje a se kazí, není-li o ni pečováno, náležitě však vypěstována osvědčuje se nejspolehlivější vůdkyní na cestě k mravní svobodě a pravému štěstí. Proto jest péče o svědomí zvláště důležitým úkolem výchovy a sebevýchovy. Od prvního procitnutí rozumu musí dítě se učit naslouchati tomuto tajemnému hlasu. Zvláště musí býti chráněno před každou nepravdivostí ve slově i skutku; neboť lež činí duši bezbrannou vůči drobným i velikým hrozbám a slibům okolního světa, zbavuje ji sebeúcty a způsobuje znenáhla mravní zmatek, jenž ducha vydává na pospas vládě těla.

Nesmírný význam pro pěstění svědomí má denní zpytování svědomí, jež na večer se vážně po dni ohlíží a zkouší, kolikrát v našem konání nebo nekonání hlas s výše přehlušen byl hlasem z hlubiny vlastních náklonností, smyslnosti, pohodlí, marnivosti, sebelásky.

Vzorem takového vážného a rozmyslného dozírání k sobě jest nám slavný přírodopysk a státník Benjamin Franklin, jenž o sobě vypravuje: „Pořídil jsem si knížku a na každé její stránce nalinkoval jsem si sedm polí, pro každý den v týdnu jedno. Do těchto polí zapisoval jsem si zvláštními znaménky každou chybu, jíž jsem se dopustil. Tabulce předeslal jsem krátkou modlitbičku, jíž jsem Pána Boha ve svém mravním zápase prosil za pomoc. Každého večera zaznamenával jsem si chyby, jimiž jsem se byl za dne provinil, při čemž jsem však každého týdne po řadě věnoval určité ctnosti zvláštní zřetel. K svému překvapení pozoroval jsem, že mám daleko více chyb, než jsem se domýšlel, ale měl jsem dosti učením v poznatku, že mi jich ubývá; zhusta byl jsem arci v pokušení nechat toho; připadalo mi, že svědomitá přesnost, jíž se na sobě dožaduji, jest pouze jakousi hříčkou v mravních věcech. Nicméně jsem však ve cvičení pokračoval. A i když jsem v celku nikdy nedospěl k dokonalosti, o níž jsem byl s tolikým zápalem usiloval, nýbrž daleko za ní zůstal, přece jsem se tímto úsilím stal člověkem lepším a šťastnějším.“ (Viz M. Fassbender, *Chtění, královské umění*, str. 239.)

Za nadpřirozený prostředek k ušlechtnění svědomí slouží především svatá zpověď a duchovní cvičení (exercicie).

V každé hodné zpovědi slaví mravní cit odpovědnosti, vůle k čistotě a dobru, touha po Bohu a po pokoji srdce nejsvětější triumfy. Zpověď stala se milionům a miliardám zdrojem nové životní síly, nové životní důvěry a počátkem nového života. Sám slavný Goethe vlebí hluboký smysl katolické zpovědi a stýská si, že mu v mládí nebylo dopřáno zpovědi opravit zvláštní náboženské pochybnosti, jež míval. (Adam, *Podstata katolicismu*, str. 209.)

Tyto plody sv. zpovědi uzrávají nejkrásněji v tichém ústraní duchovních cvičení, kde duše v posvátném tichu může naslouchati hlasu božímu a podle něho měřiti život minulý a orientovati život budoucí.

Požehnaným účinkem těchto přirozených a nadpřirozených prostředků nabýváme svědomí správného, bezpečného, bdělého a citlivého. (Následuje krátký výklad těchto vlastností.)

(Pokračování.)

Učitel podle sv. Jana de la Salle.

Karel B. Hroch.

Dal-li někdo učitelstvu opravdu cenné rady, jichž síla jako kořeny pronikla skálou staletí, byl to šlechtic rodem i duchem, svatý Jan de la Salle. Mohl tak učiniti, protože všechny jeho pokyny opřeny jsou o stavbu evangelia a podloženy jsou slovy nejlepšího učitele všech věků, Ježíše Krista; a učinil tak, protože milost boží v něm nebyla nadarmo.

Každý člověk touží po nějakém vzoru a proto stále čteme, že učitelstvo musí kráčet ve šlépějích těch a těch velkých mužů. Máme dosti příčin si přát, abychom měli dosti učitelů podle vzoru sv. Jana de la Salle. Příčiny našeho přání osvětlí několik řádků úvahy.

Vzorný učitel a vychovatel podle francouzského světce pojí v sobě jistotu s mírností a láskou. „Učitel musí se stříci všeho, čím by se jevil žákům tvrdým a nesnesitelným. Nechat podle okolností mluví rozhodně, ale bez vášně.“ Tak píše doslovně de la Salle. Celá moderní didaktika je založena na těchto slovech. Učitel musí býti starším přítelem žáků, přítelem laskavým a upřímným, který dovede říci rozhodně ano, ne. Je vychovatelským uměním dovésti říci „ne“ v pravý čas. Pedagogika nás poučuje, že při zákazu zbavujeme žáka činnosti a máme možnost zaměstnati ho účelněji. Nesmí býti proto učitelovo „ne“ výrazem despotické libovůle, nýbrž výsledkem metodické úvahy.

„Neukládejž jim těžkého jha, což by projevovalo nedobré srdce a málo soudnosti. Netvař se k nim pánovitě a hrubě a střež se nespořádaného hnutí zlosti a netrpělivosti.“ Neslyšíme při těchto slovech zřetelně ozvěny moderních hesel o přetěžování žactva, o omezení učiva a o individuálním učení?

Učitel podle Jana de la Salle dovede vybírat věci podstatné a zdůrazňovati je, netopí se v malichernostech a nepěstuje koníčky, které už tolik natýraly žactvo škol národních i středních. Učitel podle sv. Jana nemůže žádati na žáku: „Řekněte „i“ jako je v knize! Neopravujte autora!“ Jak uboze vypadají proti katolickému světcovi všichni pedanti, kteří pro tečku nebo čárku by ztýrali žáka skoro k smrti. Neukládejž těžkého jha . . . Jinak ukazuješ nedobré srdce a jeho tvrdostí vyřazuješ se ze seznamu bytosti živých, abys snad pro věčnou výstrahu byl příkladem 11. stupně tvrdosti v Moosově stupnici tvrdosti nerostů. A málo soudnosti. Cediš komáry a pouštíš velbloudy.

Učiteli je třeba mnoho sebeovládání. Zlost a netrpělivost nejvíce ničí práci ve škole. Zlost zbavuje učitele svobodné vůle a činí z něho otroka okamžitého návalu krve do hlavy, netrpělivost připravuje zhusta učitele o růže výsledků, které rozkvétají jen v klidu dlouhočekání a vytrvalosti.

Nervosita ohrožuje všechnu práci, i učitelovu ve škole. Jak prozřetelně radí sv. Jan mírnost, sebedřímání. Kolik pokusů bylo začato a nedokončeno jen pro nedostatek trpělivosti. Nechtějme česati ovoce za týden školní práce, spokojme se s pomalým a postupným zlepšováním!

„Bděte nad svými dětmi s velikou bedlivostí, neboť ve třídě je pořádek jen po-

tud, pokud nad žáky bdíme. Tím také zajistíte pokroky žáků. Nic ve třídě nesmí ujíti vašemu oku. Bděte zvláště nad novými žáky a nad těmi, jejichž chování působí obavy.“ Jako zkušený zahradník největší péči věnuje květině přesazené a útlé, tak sv. Jan radí všimati si hlavně nových žáků a slabších žáků. Předcházeti zlu. Výchovná profylaxe. Je k ní potřebí důkladné znalosti dětí. Jim se musí učitel především věnovati, sledovati jejich pokroky a pobízeti je výš a výše. „Důležitá vlastnost učitelova záleží v tom, že zná dokonale děti, které jsou mu svěřeny, a zařídí podle toho své chování k nim. Zkušenost nás učí, že lidé a zvláště děti nesmějí býti vedeny zcela týmže způsobem: jedny žádají více laskavosti, jiné více pevnosti a jistoty, mnohé potřebují velké trpělivosti, kdežto jiné chtějí býti pobízeny a povzbuzovány.“

Vychovatelské počínání záleží tu na poznání duchův a to jest jedna z nejlepších a nejpotřebnějších vlastností, které si učitelé musí vyprositi s nebe modlitbou a která v nich předpokládá soudnost a veliký pozorovací dar.

Proti moderním pokusníkům, kteří všechnu svou naději skládají v laboratoř, připomíná de la Salle, že nejpotřebnější učitelská vlastnost se získává modlitbou s nebe. Všechna praktická cvičení selhávají. Mnohotvárnost vnitřního života je tak velká, že nikdy nevystačíme s jednoduchou formulkou. Vychovatelství vždy bude ze značné části umění, které se získává na kolenou.

Jen Bůh může znáti dokonale srdce každého člověka, tedy i dítěte. Proto je tolik potřeba, aby učitel se radil s tímto nejlepším znatelem lidského srdce důvěrně a často. Denně je potřebí s Bohem rozmlouvat o všech otázkách výchovných, o všech nesnázích a obtížích a raditi se s Ním. Nejlepší pedagog světa nemůže nám říci ani tisícinu toho, co dává nám Bůh bez naší zásluhy.

Učitel podle svatého Jana de la Salle nespokojí se pouze s vnější kázní, s jakýmsi uškatlukováním chovanců. Důležitější a mnohem cennější je vnitřní kázeň, která je možná jen prostřednictvím náboženství. Nesmí tedy moderní učitel vyřazovati ani ze svého života, ani z života dětí nejdůležitější složku výchovnou. Na věky bázeň boží bude počátkem vši moudrosti.

Kulturní přínosy amerických Čechů.

PhDr. Arnošt Jan Žižka,
profesor koleje sv. Prokopa v Lisle v Americe.

(Dokončení.)

Některá měřítka.

Literární přínos na americkou půdu jest nesnadno odhadovati. Od prvních dob, kdy se vzmohli američtí Češi na vlastní tisk, byl stále ze staré vlasti přenášen. Tak to trvá až do nynějších časů a bude se tak dít, dokud českoamerický tisk nezanikne. Jest jen přirozené, že českoamerická větev čerpala a živila se duchovní potravou z rodné vlasti. Hlad i prostředky byly následkem cizineckých poměrů a vlivů ostřej-

ší nežli ve staré vlasti. V jistém smyslu se projevila tato naprostá závislost nepříznivou — pramálo po jejím boku vzniklo literatury českoamerické. Ovšem bylo to následkem několika příčin. Na literární tvorbu bylo tu málo schopných pracovníků a i z těch málo vyběželi povětšinou svoji energii na věci překladové — zpravodajské a v polemice náboženské, neb řečněním po schůzích.

Americká tvorba.

Americká tvorba literární mezi vystěhovalci byla velice skrovná. V básnictví to byly věci většinou příležitostné, jako oslavy spolkové neb i jubilea jednotlivých osobností; dále to byly věci tendenční, buď náboženské neb protináboženské. Z národních námětů jak českých, tak i amerických byly občasné některé zpracovávány. Prózou byly psány většinou úvodníky, besedy, úvahy, a to opět tendenční. Občas podle potřeby byly psány, a to chvatně, historické stati o zakládání osad, spolků a různých korporací. Anglicky psaných děl jest ještě méně. Teprve za světové války vyšla malá informační brožurka, později vyšly menší knížky o vzniku československého státu. Anglicky psané časopisy o československých zájmech a hlavně na půdě americké byly založeny asi tři nebo čtyři. Přítomně zas vychází jen jediný osmkrátě ročně: Student Life v koleji sv. Prokopa.

Velikost čtenářské obce.

O počtu čtenářstva nejstaršího českoamerického časopisu „Slavie“ podává Čapek tyto údaje:*

„V roč. IV., čís. 154, Jonáš otiskuje zajímavou statistiku: „Slavie“ měla odběratelů:

V červnu 1863 750, v říjnu 1863 820, po Novém roce 1864 980, v červnu 1864 1080, v srpnu 1864 1200.

Seskupení odběratelstva po jednotlivých větších osadách bylo:

Chicago 110, New York s Morrisanií 70, Cleveland 56, St. Louis 58, Milwaukee 55, Detroit 35.

Podle států a zemí zasílalo se výtisků „Slavie“:

Wisconsin 500, Iowa 180, Illinois 150, Missouri 80, Ohio 80, Michigan 75, New York 75, Minnesota 45, Kanada 15, Pennsylvania 14, Indiana 13, Massachusetts 10, Maryland 7, Nebraska 4, Kentucky 2, Colorado 2, Oregon 2, vojákům v poli 20, Paříž 2, Londýn 1. V Kewaunee, Wis., je prý jen jeden Čech, miní redaktor trochu kousavě, jenž neodebírá Slavie, a to proto, že neumí čísti; tak jest tomu i v Manitowocu. V Racine a Caledonii jest jen málo našich krajanů, kteří by Slavie nepředpláceli a ti bezpochyby také neumějí čísti. Počet Čechoslováků ve Spojených státech Jonáš toho roku odhaduje na 100.000.“

Nejposlednější soupis časopisů podle T. Čapka** vykazuje tyto publikace:

Alleghenské listy, dvoutýdeník,*** náklad 5212, Američan, d., 13.736, Ameri-

* T. Čapek: Padesát let českého tisku v Americe, str. 94.

** T. Čapek: Naše Amerika, str. 272—275.

*** Zkratky: m. — měsíčník, dt. — dvoutýdeník, d. — deník, č. — čtrnáctideník.

kán, dt., 38.789, Americké Dělnické listy, t., 2.300, Apoštolát modlitby, m., —, Baltimorské listy, dt., 4000, Bratrský věstník, m., 18.000, Cedar Rapidské listy, t., 3480, Česká žena, č., 18.567, Český Odd Fellow, m., 3000, Československý legionář, m., —, ČSBPJ. Orgán, m., 5000, Čechoslovák, t., 10.545, Čechoslovan, t., 3500, Denní hlasatel, d., 34.000, Domácnost, t., 8000, Domácí noviny, t., 5520, Duch času, t., 34.720, Farník, č., 1800, Hlas, dt., 18.359, Hlasatel, dt., 46.000, Hlídka, m., 6000, Hospodář, č., 29.885, Hospodářské listy, č., 3444, Iowský věstník, d., —, Jedna velká unie, m., 1400, Katolík, dt., 9534, Katolický dělník, m., —, Katolický Sokol, m., —, Křesťanské listy, t., 2400, Lesník, m., 2500, Literatura, čtvrtletně, —, Měsíční přehled, m., 500, Měsíční věstník, m., 500, Národ, d., 3081, Národní pokrok, t., 8000, Naš cíl, t., —, Našinec, t., 2200, Neworské listy, d., 11.750, Nový domov, dt., 4800, Nový život, m., —, Obrana, t., 4000, Oklahomské listy, dt., 4000, Orgán ČSDPJ., m., —, Orgán Bratrstva ČSPS., m., 24.000, Orgán Československé jednoty, m., 2200, Orgán Česko-katol. lesníků, m., 2200, Osadník, m., —, Osadní věstník, m., —, Práce, m., —, Praktika, t., 4500, Předměstské listy, t., 4500, Rieger, m., 600, Přítel dětí, t., 4496, Slavie, dt., 22.128, Slovo, m., 3000, Sokol Americký, m., 8900, Šotek, t., 10.000, Spravedlnost, d., 9000, St. Louiské listy, t., 8300, Student Life, 8krát ročně, 4000, Svatohorské listy, m., 800, Svět, d., 11.120, Světlo, čtvrtletně, —, Svoboda, t., 4000, Svobodná škola, m., 5454, Svojan, m., 1900, Svor-nost, d., 32.688, Telegraf, t., 4000, Texaský rolník, m., 5000, Texan, t., —, Týdenní zprávy, t., 3000, Věk rozumu, t., 1200, Věstník, m., —, Věstník Jednoty Táboritů, m., —, Vlastenec, t., 3600, Volná myšlenka, t., 2000, Zájmy lidu, dt., 5000, Ženské listy, t., 9000, Život, m., 2000.

O stavu četby knižní, jak se dá zkoumati z tržního oběhu, obdržel pisatel tyto informace:*

„V odpověď na Váš ctěný dotaz ze dne 15. prosince 1929 zdvořile sdělujeme, že jest velice těžko i přibližně udati, který počet českých knih se prodal nebo přítomně prodá ve Spojených státech.

V době poválečné, až do r. 1928, objednávali jsme my sami průměrně za Kč 600.000.— českých knih ročně. Vezmete-li 10 Kč jako průměrnou cenu za jeden svazek, znamená to 60.000 knih ročně za ono období. V roce 1929 odběr českých knih poklesl u nás na Kč 400.000 a roku 1930 dokonce již na 250.000 Kč. To jsou asi nej-přibližnější číslce, týkající se ovšem pouze našeho obchodu.

Vlastníme největší čl. knihkupectví v Americe a pochybujeme, že všechna ostatní dohromady objednávají celkově za stejnou částku jako my sami, přesto ovšem by celkové číslce byly zcela jiné, neboť mnohé zdejší knihkupectví sami zásobujeme, tudíž jedna a táž kniha by byla značena jako dvakrát prodaná. To by bylo ovšem do jisté míry vyváženo přímými objednávkami čtenářů nakladatelům v Československu, ale kterého rozsahu jsou ony přímé objednávky, nemáme ovšem ponětí.

Bude nás těšiti, pomůže-li výše uvedené Vám jen dost málo. Se srdečným pozdravem znamenáme se v přátelské účtě Fr. Pancer.“

Americká větev českého národa záhy pochopila důležitost duchovního obohacování a šla houževnatě kupředu. U srovnání průměrného Čecha amerického s evrop-

* Fr. Pancer: Chicago, Ill. 1. 2. 1930.

ským po stránce šetlosti alespoň u dělnického lidu jsou prvnější na vyšším stupni. A právě touto kulturní snahou přispěli američtí Češi bohatou hřivnou společenskému prostředí vlastních středisk a případně i americkému. Český obyvatel, jsa stálým čtenářem, nabýval zpráv nejen o současných událostech domácích i světových, ale četbou vzdělávací dospíval k dosti vážnému světovému názoru. Američtí Češi čerpající z literatury rodné vlasti po všechny doby se vyrovnávali kulturností ducha kterékoliv národní skupině Nového světa. Ovšem v jednom nebo dvou bodech předstihovali, ale stejně zase v mnoha věcech byli za ostatními.

Kulturní přínos politický.

Jak se uplatnili čeští vystěhovalci ve své nové vlasti v politickém ovzduší? Se kterým pochopením se stavěli k občanským povinnostem svobodného státu? Jak byli uschopněni zapadnouti v nový politický a společenský řád? To jsou asi hlavní body v úvaze o kulturní vyrovnanosti českého vystěhovalectva po stránce politické, jakož i po stránce jejich schopnosti přispívati svojí hřivnou k zdárnému řešení občanských otázek a k úspěšnému vývoji státní moci a blahobytu. U srovnání s vystěhovaleckými třídami jinonárodními nacházíme u české skupiny více příznaků příznivých a jen několik nepříznivých. Z těchto posledních to byla hlavně okolnost, že čeští vystěhovalci politické zkušenosti přímého podílu ve vládě téměř neměli. To opět bylo vlivem domácích poměrů, ačkoliv podobné nedostatky, a to ve větší ještě míře, vykazovalo více skupin jinonárodních. Všeobecné hlasovací právo v zemích rakouských dostavilo se teprve roku 1907. Po této stránce mělo v jiných zemích občanstvo lepší zkušenosti a bezpochyby i širší rozhled.

Kladné prvky.

Ke znakům příznivým lze přičítati nadprůměrnou touhu po rovnoprávnosti a nezávislosti. To opět vyvěralo z poměrů v rodné vlasti. Přes celou druhou polovinu 19. století počínajíc rokem 1848 vzrůstalo v národě úsilí proti rakouské závislosti a vymanění z jeho područí. Na prvním místě však byla to snaha po rovnoprávnosti českého národa ve svazku rakousko-uherském. To byla stálá ožehavá otázka česká. K této pak se řadilo několik vedlejších, jako všeobecné hlasovací právo a vybudování všeslovanského politického státního svazku. Tyto proudy vzbudily širokou národní odezvu a zanechaly ve většině lidí citlivého vědomí národního bezpráví a touhy po jeho odčinění. Tak tedy byla politicky zaměřena většina vystěhovalectva z Čech! V této citlivé touze po rovnoprávnosti a svobodě měla česká skupina nadprůměrnou úroveň a byla tím schopnější oceniti výhody politického stavu v Americe. Všeobecné hlasovací právo, naprostá rovnoprávnost — ne ovšem kulturní — a dosti značná politická svoboda v nové zemi, to vše dovedli čeští vystěhovalci plně oceniti a využítkovati. Valná většina českého vystěhovalectva se záhy domáhala občanství. Na venkovských okrscích to bylo nutností při zařizování hospodářských usedlostí. Ve městech tomu napomáhala politická soutěž ve volebních bojích. V tehdejší době úřední postup spojený s přiobecněním býval velmi jednoduchý. Stávalo se tedy v době voleb, že leckterý kandidát politického úřadu naverboval přistěhovalecké

usedlíky a zavedl je na soudní úřad, kde jim byly vystaveny občanské listy. Pan kandidát sám hradil nevelké úřední poplatky a ještě novopečené občany dobře počastoval, aby tím spíše získal jejich volební hlas. Politická situace ve Spojených státech amerických byla vůbec věcí velmi jednoduchou. K poměrům evropským ani zdaleka nemohla se přirovnati. Nějakých vážných politických záhad nestávalo. Občanský pořádek a povinnosti nevyžadovaly zvláštní péče. Byla to stále ještě doba osazování divoké prémie, při čemž státní aparát měl velmi málo práce. Jeho úkolem bylo katastrální úřadování, zapsání majetku. Druhou, a to hlavní funkcí státu byly berně, daně. Avšak ani tu nebylo velkého tlaku, neboť v pionýrských dobách tento požadavek byl věru nepatrný. Pionýři udržovali nutné zařízení k občanskému pořádku na svou pěst. Kde nebylo funkcí, nebylo ani pohledávek státu. Pravá politická svoboda, když se stát omezuje na co možná nejmenší počet funkcí. Toto vše bylo po chuti českého vystěhovalce, u něhož byl silně zakořeněn odpor proti státu a taktéž i směr opačný, přílišné hovnění osobní volnosti. Jako nevadila jednoduchost politických poměrů nové vlasti po stránce udržování veřejného pořádku, tak právě byla i výhodnou pro české vystěhovalce s malou zkušeností. Nebylo obavy, že snad nevyhoví všem požadavkům občanských povinností nové vlasti. Leč i tak s dosti velikou námahou se několik Čechů dostalo na vyšší politické úřady. Na venkovských okrscích jsou to dva státy, kde Češi alespoň v menších úřadech dojdou k dosazení: v Nebrasce a v Texasu. To bývá téměř výhradně vlivem silného počtu krajanů. Z velkých měst je to především Chicago, které po řadu let umísťuje jednoho nebo někdy i více krajanů na důležitá místa. Přítomně nejvlivnějším předákem v politickém životě jest Čech Antonín Č e r m á k. Právě dosluhuje lhůtu nejvyššího okresního úředníka jako předseda okresních komisařů v počtu sedmi. Svou rozšafností a poctivým úřadováním jest opravdu ke cti českého jména a dobrým doporučením demokratické strany, k níž přináleží. Český živel má v politické aréně výhodného spřežence — Irčany. Tato skupina ovládla politické vedení a na jejím rozhodování jsou závislí kandidáti veřejných úřadů. Přátelský poměr Irčanů k Čechům vyvěrá ze sympatie náboženského souvěrectví a dějin utlačovaného národa.

Podmínky úspěchu.

Na tomto místě jest nutno vylíčiti podmínky, které zabraňovaly českému přistěhovalci dosáhnouti úspěchu v politickém životě. V jeho prospěch byla poměrně nevyspělá a lehko přístupná politická situace. Vstup na politické kolbiště nevyžadoval osvědčení vysokoškolského studia nebo zvláštní přípravy k plnění povinností jistého úřadu. Otázka úspěchů se točila na dvou osách. Prvá byla získána uznáním politické strany. Druhá podmínka však byla vážnější, a to jest požívání popularity — oblíby u dostatečného počtu celé veřejnosti.

Leč býti oblíben v široké veřejnosti je značný úkol. Je k tomu především nezbytná společenská uhlazenost, sebevědomí a charakter, jenž imponuje průměrnému občanu. Dále jest nezbytná vlastnost, zajišťující vyslyšení všech požadavků a napolo určité příslibení jim vyhověti. Hon za oblíbou znamená na jedné straně doprošování známosti a přátelství, a na druhé straně sebevědomí velkého pána, který bude

působiti žádanému úřadu čest a při tom bude zvolený úředník poslouchat všech svých příznivců-voličů.

Důležitou podmínkou úspěšného politika jest bezvadný postoj. Všecko zevní aby poutalo a vydávalo kolem podmaňující kouzlo. Úspěšný politik aby dovedl řeč-niti, projevoval veselou náladu a vtipný humor, na všechny strany zářil přívětivostí a při tom hrál nadšeného vlastence a veřejného mecenáše.

V uvážení těchto podmínek úspěšného politika snadno si domyslíme, jak téměř vyloučení ze zápolení byli první přistěhovalci. Kolik se jich mohlo nalézt, kteří by se mohli vykáhati shora uvedenými vlastnostmi. Jsouce neznalí anglického jazyka, bez známosti a bez finančních prostředků a bez rafinovaného vystupování, neměli vůbec vyhlídky na možnost zaujmouti vedoucí místo. Také z první generace jen tu a tam některý našinec se dostal do úřadu. Na venkovských okrscích, kde měli naši silný počet, to ještě šlo do podřadnějšího úřadu se dostat. Celkově však na politickém úseku se Češi velmi slabě uplatnili.

„Českých radních,“ píše T. Čapek,* „školních radů, odhadčích daní, smírčích soudců, listovních jest již tolik, že jejich počet nelze dobře kontrolovati. Jaká to bývala radost v letech osmdesátých, když se někdo z našich lidí dostal do úřadu! Ani konstebl nebyl tehdy, jak se říká, k zahození. Redaktor rubriky „Češi v Americe“ zaznamenal svědomitě každého vesnického státníka, každého kantora, každou začku, která vychodila high scholl.

Rosewater zasedal ve státním sněmu Nebrasky buď roku 1870 nebo 1871. Ve Wisconsinu poslancovali K. Jonáš a Jan Karel. V Iowě byl prvním českým poslancem Jan Milostín Barta Letovský. Lev Meilbek, socialista, se dostal do sněmovny státu Illinois z Chicaga r. 1878. V Texasu byl prvním poslancem Moravan Augustin Haidušek, narozený r. 1845 ve vesnici Mniší. Do diplomatické služby se dostal Karel J. Vopička z Chicaga. Byl ustanoven vyslancem (Envoy Extraordinary and Minister Plenipotentiary) pro Rumunsko, Srbsko a Bulharsko.“

Hodnota národních tradic.

Národní tradice jsou v českém lidu, a to zvláště venkovském, hluboce zakoře-něny. Ale jsou také dobře uzpůsobeny a mají nemalý význam a cenu společnostního řádu. Při tom je v nich bohatá rozmanitost a opravdová krása. Jsou to rozličné prano-stiky, vyzvídací přírodní tajemství, které se zvláště provozovaly při velkých svátcích.

Poesie. Podobně i některé vážnější události životní jsou doprovázeny určitými zvyky. Z celého složení prstonárodních zvyků, obyčejů a folklorů objevilo se v Ame-ricе jisté procento.

V letech, kdy největší procento českých vystěhovalců se ubíralo do Nového svě-ta hledati štěstí, byly prstonárodní obyčeje a zvyky ve veliké oblibě.

Bylo to období před jubilejní národopisnou výstavou. Byla to doba prstoná-rodní, románská, docházejíc zosobnění v mistrovských dílech Bedřicha Smetany, Antonína Dvořáka, jakož i v krásném písemnictví bratří Mrštíků, Svatopluka Če-

* T. Čapek: Naše Amerika, str. 247—249.

cha, Boženy Němcové, Heyduka, Klostermanna a mn. j. Čeští vystěhovalci odcházeli s probuzeným uvědomením vůči prostonárodním pokladům a proto jim zůstala na ně velmi živá památka. Národopisná výstava roku 1895 znovu roznítla nadšení a zájem pro národní starožitnosti a památnosti.

Za takových okolností se dostávaly české lidové zvyky a tradice do nového světa, leč i tu jim přálo štěstí. V té době a ještě několik desítek let potom byla Amerika stále zemí, kde převládalo zemědělství nad průmyslem. Tehdy převážná většina obyvatelstva bydlila na venku a smýšlení lidu bylo podle toho taktéž venkovského rázu. To ovšem bylo příznivé utváření poměrů, neboť takové poměry byly v lepším souladu s prostonárodními sympatiemi, než kdyby většina obyvatelstva bydlela ve městě. Venkov jest blíže venkovu po celém světě nežli městu v rodném kraji.

Prostonárodní zvyky a obyčeje. K zdomácnění těchto přínosů na americké půdě přispěla jejich praktická stránka. To jest pozoruhodná přednost českých prostonárodních obyčejů, že jsou spíše filosofií života a ne výbojnou formulkou. Ať již jsou to lidová rčení a moudrosloví, nebo různá pranostika, nebo různé tajemné obřady, nebo hry a slavnosti, vždy na nich shledáváme mnoho rozumného obsahu, pak i jistou část důmyslného vtipu a střízlivou sentimentálnost, a při tom nejsou bez přiměřené míry tajemství. Proto není ani divu, že tak souladně složené národní zvyky a obyčeje mohly rychle zdomácněti v cizině a přenášeti se na další pokolení.

Přirozeně tyto obyčeje, které se týkají slavnosti ať v rodině nebo ve veřejnosti, zvláště církevní, velmi důsledně byly napodobovány. Tak se dosud uchovaly některé svatební obyčeje, jako čepení nevěsty, slavení jmenin s případnými gratulacemi.

Přenášení národních zvyků.

V rodině se udrželo i více prostonárodních obyčejů přinesených z rodné vlasti. Počet a živost jejich ovšem vždy závisel na někom v rodině, kdo by je předával a přejímal. Mládež sama k těmto obyčejům se chová různě, o tom rozhoduje prostředí. Jsou tudíž případy všech zjevů — od krajní netečnosti do vyhraněného zájmu. Na venkovských skupinách se ujímání obyčejů šíře odehrává. Napodobení slavností církevních a národních se vesměs odehrává celou dobu českého zakotvení v Novém světě. Jsou to jmenovitě české pouti a posvícení. Čeští cukráři v Americe dodají z velké části podobné zboží, jako v rodné zemi. Perníkové výtvary a rozličné pamlsky lze právě tak nakoupiti na slavnosti americké pouti v Chicagu, jako v Čechách a na Moravě u Sv. Antonínka. Největší oblibě z prostonárodních zvyků, obyčejů a z folklorů vůbec se těší kroje a písně.

Funkce národních obyčejů.

Americká mládež českého původu téměř všeobecně při různých příležitostech sahá k národnímu kroji a písni za účelem reprezentačním. V tomto směru národní kroje, písně a tance jsou opravdu přínosem nad vše ostatní přitažlivým. Ochotně a čiperně sahá po nich mládež školou povinná, jako mládež dospělá. Jest tu líbivost barvy, změny a souladu. Pozoruhodno jest, že i v kruzích školených tento soubor jest stejně oblíben. Po stránce propagační a reprezentační až doposud nebylo ničeho

tak úspěšně použito. Veřejnost americká tyto ukázky a představy velice vděčně přijímá a kvituje. Dosti často se využívají tyto příležitosti i k úplnější a hodnotnější propagaci a reprezentaci. V některých velkoměstech jsou k tomu pravidelné příležitosti, jinde občasné. Tak v Chicagu na výroční výstavu ženského světa, kde jsou zastoupeny téměř všechny národnosti, mají naši lidé svůj reprezentační stánek. Rovněž i v městě Omaze několik roků byl pořádán Boyeant ail notions — a tu stejně jako v Chicagu jsou Češi zastoupeni vybranou skupinou. V městě Novém Yorku při podobné události byli naši lidé zastoupeni a nedávno i v městě Clevelandu.

K uplatnění některých složek národních obyčejů a lidového umění přispívá zájem a porozumění, vycházející od americké veřejnosti. Předně je to zájem uvědomělý a na některých místech organisovaný ve Falk Art Societies. Hnutí toto jest velmi silně podporováno národnostmi, které mají v Americe společenskou nadvládu — severoevropské skupiny.

Jsou to hlavně: Norvéžané, Skotové a Angličané. — Tyto skupiny udržují národní kroje, písně a tance ve spolcích za tím účelem založených. Právě z nich vychází v některých velkoměstech podnět k pořádání všennárodních lidových tanců, ovšem v národních krocích. Velice čilá a stará organisace lidového umění pracuje v městě Bostonu.

Pro naše americké pokolení tento soubor lidového umění jest nejlehčím způsobem reprezentace. Není jim ani nic tak milého, jako se oblékati do národních krojů buď při českém divadle, nebo národní slavnosti a konečně i jako skupina výhradně reprezentačního rázu.

Než tento přínos lidového umění má ještě jiný význam. Snad proto, že je do něho uložena duše lidu, má takovou schopnost i po stránce buditelské. Již okolnost, že americké pokolení velmi ochotně po těchto věcech sahá a s nimi se na americkou veřejnost neostýchá jíti, má svoji propagační a buditelskou stránku. Leč tím není ještě všechno řečeno o účinku, kterak tyto věci na americkou generaci působí. Velice případně o těchto účincích promluvila na slavnosti ukončení prázdninového vyučování v češtině při osadní škole sv. Václava v Omaze dne 16. srpna 1929 učitelka tělesné výchovy slečna Marie Heřmánková:* „Drazí přátelé. Tyto dívky, které docházely do letní školy osady sv. Václava, naučily se mnohým zajímavým věcem. Těšilo mě, že jsem mohla míti podíl na dnešním programu a že smím několika slovy poukázati na to, který význam mají v životě dítěte lidové hry a písně, tance a kroje. Život dítěte zajisté je z velké části hrou, neboť ve hře se dítě učí kázni, nabádá se k důmyslu, vytrvalosti a ostražitosti. Dětská mysl jest velice vnímavá — lehko se získá a vede. Záleží tedy na tom, aby i dětské hry měly ušlechťující ráz, aby tříbily mysl a vkus pro krásno a pro uhlazenost a přirozený soulad a harmonii. Jest nutno tedy hned z mládí cvičiti a tříbiti rozum a mysl správným způsobem a podle nejlepších vzorů. A jsou to právě naše národní tance, zpěvy a kroje, jichž možno tak výborně použiti k této výchovné práci. Věru, co krásy, něhy a líbezné harmonie je v těchto pokladech lidového umění.“

Vyciňujeme z těchto slov náladu moudrého, radostného a zbožného života. Z těch perel lidového umění se ozývá stověká píseň národa, národa, který se dovedl

* Národ dne 26. srpna 1929.

proslaviti na poli válečném, hospodářském a uměleckém; národa, který po třístaletém ujařmení si vydobyl své samostatnosti.

Ta prostičká přírodní krása lidového umění jest nejlepším důkazem národního jemnocitu a podivuhodného vkusu, který zvláště u cizinců dochází příznivého přijetí. Z toho ze všeho je viděti, jak důležité místo zaujímají národní lidové hry, tance a zpěvy ve výchově charakteru a zušlechťování lidské povahy. Leč i po stránce zábavní mají též svou velikou důležitost.

Na programu dětské tělesné výchovy tudíž zaujímají významné místo. Jsou výkvětem národa s tisíciletou kulturou a tradicemi. Jsou ozvěnou této kultury a těchto tradic a proto mají tak velikou cenu vzdělávací i zábavnou. Leč pro nás, zde v Americe mají veliký význam i po stránce udržování českého vědomí, cítění a řeči.

Bohužel, my sami toho neuznáváme a nevážíme si těchto národních květů lidového umění. Jsou to obyčejně jinonárodovci a cizinci, kteří nás burcují a nabádají k poznání a ocenění našich vlastních národních statků a věcí.

Dovolte, abych vám přečetl posudek jedné z nejpřednějších učitelek tělesné výchovy zde v Americe. Slečna Neva L. Boyd prohlásila v radiovém rozhlasu: „Tak umělecky složené a při tom prostičké a něžné, jako jsou české lidové tance, má málokterý národ. Mnohé tyto tanečky jsou jednoduchého složení, avšak vynikají krásou formy. A což ta hudba v nich — plná živosti a barvy. České lidové umění vůbec vyniká svérázným kouzlem a uměleckou hodnotou. Lidové národní tance jsou pravými perlami v této věci. Tolik jemnocitu a vkusu jak po stránce soustavy, tak i pestrosti a při tom taková něha písně.“

S jakou vervou i menší školní dítky dovedou se pohybovati v národních krojích a tancích, projevuje jiná učitelka a ředitelka Folk Art Society v Omaze slečna H. Ganssová.

*

Nemalého významu sociologického jsou další obvyklosti velmi věrně zachovávány najmě *národní slavnosti*. Na prvním místě jsou to slavnosti církevního roku a ty nejradostnější v něm svátky vánoční. Zde se projevují některé české obyčeje, jak stavění betléma, a to buď z podlepeného papíru, nebo z figurek. Tak na příklad Alešův betlem není zrovna věcí neznámou. Hotovení papírových řetězů na vánoční stromek, české koledování a provádění obvyklých pranostik na Štědrý večer, recitování Erbenova „Hoj, ty Štědrý večere“, různé hádanky a vyzvídání budoucích věcí u zamilovaných osob, to vše se v Americe mezi Čechy uchovávalo a dědilo. Stejně o svátcích velikonočních některé tradice jsou v oběhu. Svatý týden jest pečlivě zachováván a zvláště posvátnost Velkého pátku. Na Zelený čtvrtek se pojídají jidáše a k pomlázce se připravují barevná vajíčka. Dětské koledy, zvláště pak koledy vnoučat zní stejně vesele jako v Československé republice. V tom všem americké generace nacházejí zálibu a čerpají z národního fondu. Vždyť žádná jiná národnost nemá krásnějších obyčejů a obřadů, nežli jsou právě naše české. Jak se působí v Americe poutní nálada vzpomínkami na české pouti, nejlépe vidíme z novinářských článků a reklam.

A jest opět zajímavé, že při všech slavnostech, ať církevních neb národních jsou využítkovávány obyčeje a zvyky rodné vlasti. Venkovské skupiny napodobují slavnost dožinek a při ní jsou přirozeně lidové kroje, tance a zpěvy. Při takovýchto

slavnějších příležitostech stává se také, že se připraví starosvětská svatba neb konání námluv nebo domlouvání o prodeji hospodářství.

Jsouce vzdáleni od rodné vlasti, oživovali takto původní pionýři své vzpomínky na mládí. Jejich používání ovšem vzbuzovalo a bylo doprovázeno čarovným rozesněním. Z těchto obyčejů se stala kouzelná dvířka, kterými se vchází do tajných krajů minulosti. Stávají se něčím výhradně svátečním a užíváním pouze v radostných chvílích. Rmut všednosti a nepříjemnosti se na nich nezavěšuje a pouhé jejich objevení jest symbolem vysněné krásy. A v takovém světle je vidí americké generace. A jim jsou tyto věci sladkým dechem duše národa a zvonivým smíchem barev a pohybu. U nich jsou americké generace zvědavý a ochotný, tu v každém případě jest folklor osvědčeným materiálem. A jest věru stálý shon a poptávka po neznámém ještě materiálu. Že se čerpá všeobecně z folkloru severních národů, nemusí překvapovati, neboť je to jejich vydržené právo, nejdříve tu zakotvily a zdomácněly. Tak i jejich kulturní přínosy se dostaly do popředí a tohoto prvenství nelze ani obejíti, ani přehlédnouti. Leč to nemusí vaditi v uplatnění a při zdomácnění českého a slovanského stanoviska vůbec. Lépe na druhém, třetím a třeba i čtvrtém místě, nežli vůbec nikde. Tak se to má v poptávce po slovanském folkloru — není na prvním místě, ale přece jen jest požadován. Ze slovanských vložek největší známost má folklor ruský. Jest to národní bohatost. A zvláštní kvalita, která podmaňuje. Rovněž i jihoslovanské vložky mají dobré jméno pro svoji výraznost v pestrosti a epickém heroismu. Český folklor jest o hodně bližší severoevropskému a západoevropskému a proto jeho menší odlišnost mu někdy překáží před markantnějším vyniknutím. Přesto však občas přece silně vynikne. Poslední pěknou ukázkou toho byla v anglickém jazyku vydaná, bohatě ilustrovaná knížka *Lesní pohádka* — *The story y Foreit* — od Josefa Kožíška. Značnému úspěchu a oblibě se stále těší Album českomoravských národních písní a tanců, přeložené do angličtiny a vydané již po druhé ředitelkou školy v Chicagu, sl. Nevou Boydovou. Další pokusy v tomto směru až dosud šťastně obstály a vzhledem k zájmu o věci slovanské mají dobrou čáku v budoucnosti. — Příznivé poměry převládají též i vzhledem k reakrační činnosti. V jisté příčině je zde větší poptávka, než u folkloru.

Výtečným *nositelem národního uvědomení* a kulturních přínosů vůbec jest *organisovaný spolkový život*. Je to až k podivu, do kterých rozměrů tato složka českoamerické větve rozrostla, a jakou houževnatostí se po celá desetiletí pracovalo k získání každého příslušníka do některého spolku. Toto dobrovolné organisování se může v jisté příčině přirovnati k státní soustavě sociální péče a ochraně v ČSR. Různá sociální pojištění, která tu provádí stát, zařizuje si lid na vlastní pěst. Je to pojištění nemocenské, úmrtní a dvacetileté. Stejně usilovně bylo pracováno pro členstvo u spolků s účely zábavnými a vzdělávacími. Vždycky tu bylo vědomí, že čím větší bude počet, tím lepší budou vyhlídky na úspěch. Stejně snad zcela nevědomky se uplatňovalo heslo: Co jest dobré pro mne, bude i pro tebe výhodné a proto se k nám přidej, aby nás bylo více, abychom měli větší pokladnu a vykonali více práce.

Tomuto organisačnímu úsilí se podařilo vykonati nadobyčejný podíl práce a dokázalo se, že téměř každý příslušník jest někde začleněn. Po stránce národního významu jsou tu tři organisované jednoty, které konají nejlepší služby. Jsou to spolky ochotnické, pěvecké a tělesné výchovy, jako Sokol a jiné sportovní kluby. Každý

z nich koná důležité národní poslání. Někdy tato trojnásobná činnost vyplývá z jedné organizační jednotky, a to tělovýchovné. Bývá to občas na místech s menším počtem našinců, kde tři samostatné jednotky by se neudržely. Ne vždycky se uplatňuje každá složka stejně, to opět závisí od stávajících poměrů v jakosti účinkujících. Mluvit o významu těchto organizací pro národní uvědomení a jeho udržování jest nesnadné, neboť plně oceniti toto působení jest věru velkým úkolem.

Z á v ě r.

Kulturní přínosy amerických Čechů byly tak četné a hodnotné, že úplně vystačily společenskému řádu v Novém světě a staly se jeho podstatnou součástí. Utvořily se společnosti s cíly výchovnými, zábavnými a dobročinnými. Zařizovaly se školy všeho stupně, jazykové, průmyslové, obchodní a hudební, tvořící úplnou soustavu výchovnou od mateřské školky až po bohoslovecký seminář.

Stejná práce byla vynaložena na vydávání novin a časopisů a byly zakládány chrámy, osady a střediska sousedská pro společenské účely. Nic nechybělo do plného společenského řádu. Zde se uplatnily zvláště přínosy umění, ať v literatuře, v hudbě nebo v divadlu. Největší obliby došel v Americe přínos hudební. K pestrosti společenského řádu přispělo udržování národních slavností, zvyků a obyčejů. Národní kroje a tance se staly nejmarkantnější složkou veřejné representative. Částečných úspěchů se docílilo i na poli vědeckém a politickém. Vystoupením československého státu na světovém kolbišti samostatných národů nabývají kulturní přínosy v Americe většího významu. Avšak omezením přistěhovalectva zasazena těžká rána vývoji a působení sociální skupinám a tím i trvání bývalého společenského řádu podobného v rodné zemi.

Které budou výsledky těchto vlivů na kulturní přínosy a sociální skupiny amerických Čechů, nedá se přesně stanovit.

Nutno však využít vlivů příznivých a bránit nepříznivým. Tak se vykoná vše, co bylo lze, a výsledky budou nejlepší.

Nuže, této práci zdar!

L i t e r a t u r a.

Adams Jane: The Spirit of Youth and City Streets. Týž: Twenty Years of Hull House. — Balch E. G.: Our Slavic Fellow Citizen. — Blackmar and Gillen: Outlines of Sociology. — Boas: The Mind of Primitive Man. — Brož J. Š.: Básně z Prérie. — Cole: Social Theory. — Commons J. R.: Races and Immigrants in America. — Cooley C. H.: Human Nature and the Social Order. Týž: Social Organization. — Čapek T.: Naše Amerika. Týž: Padesát let českého tisku v Americe. Týž: The Čechs in Amerika. — Černý J.: Národ, národnost a národní výchova. — Červinka: Listy z Ameriky. — Dealey: Text Book of Sociology. — Dewey: Democracy and Education. — Dowd G. S.: Society and its Problems. — Ellwood C. E.: The Social Problem. Týž: Psychology of Human Society. — Fairchild H. P.: Immigration. — Foustka B.: Sociologický rozbor dnešní doby. — Giddings F. H.: The Principles of Sociology. — Habermeth J.: Dějiny amerických Čechů. — Hajn: Problém ochrany menšin. — Hayes C.: Introduction to the Study of Sociology. Týž: Essays on Nationalism. — Houšť A.: Dějiny česko-amerických osad. — Kimball Y.: Social Psychology. — Kroeber: Anthropology. — Inglis: Principles of Secondary Education. — Le Bon G.: The Crowd. — Lee Jos.: Constructive and Preventive Philanthropy. — Mabie H. W.: Boaks and Culture. Týž: Nature and Culture. Týž: Work and Culture. — Mac Iver: Community. — Miljukov: Národnost, její vznik a vývoj. — Miller H.: Races, Nations, Classes. — Novák A.: Do Ameriky za štěstím. — Novotný V.: The Early Czech Immigrants. — Ogburn W. F.: Social Change. — Park and Burgess: Introduction to the Science of Sociology. — Pelant: Amerika jaká vskutku je. — Rádl E.: Rasové theorie a národ. — Richmond M. E.: The Good Neighbor. — Roos R. A.: Social Control. Týž: Social Psychology. Týž: Foundations of Sociology. — Ryan J. A.: The Living Wage. — Small A. W.: General Sociology. — Sobota E.: Amerika a evropský divák. Týž: U amerických krajanů. — Spencer H.: Descriptive Sociology. — Steiner J. F.: Community Organisation. — Tylor E. B.:

Primitive Culture. — U. S. Census Bureau. — Vlček J.: Národnost a mezinárodnost. — Vránek J.: Na půdě americké. — Wallas G.: Our Social Heritage. — Williams J.: Principles of Psychology. — Wissler: Man and Culture. — Kalendáře: Amerikán, Katolík, Hlas. — Památníky: Osad, spolků, ústavů. — Ročenky: Č. S. Z. ústav, Anglo-american club Union. — Časopisy: Hlas, Národ, Hlasatel, Pokrok, Slavie a m. j. — American Journal of Sociology. — Čechoslávák: Národní rada. — Student Life, Lisle Ill. — Naše zahraničí. Č. S. Z. ústav.

Katechetská hlídka.

Konference episkopátu z ČSR

byly konány ve dnech 18. a 19. října 1932 v Olomouci za přítomnosti obou našich arcibiskupů a 12 biskupů. Stanoveno, aby byl uspořádán v roce 1934 velký celorepříšský sjezd katolíků československých v Praze. Velmi důkladně byly probrány otázky školské, jejichž aktuální význam pro katolíky roste den ode dne. Zvláštní péče byla pak věnována vyučování náboženství na veřejných školách, otázce laických katechetů a soukromých katolických škol, požívajících práva veřejnosti. Z ostatních otázek byly podrobně probrány věci pojištění sil v duchovní správě pomáhajících, náboženské akce na periferii velkých měst, zvláště pak ochrany opuštěných dětí. Bylo připraveno vydání společného pastýřského listu k věřícím.

Kurs psychologicko-pedagogický pro polské katechety

konal se ve dnech 24. až 29. října 1932 v Krakově. Vedl jej profesor jagelonské university dr. Št. Szuman, který přednášel o novodobé pedagogické psychologii, o psychickém vývoji dětí a mládeže. Min. visitátor St. Seweryn měl přednášky o ideových základech výchovy. Rektor jagelonské university dr. Michalski přednášel o tradičních thesích v současné psychologii. Dále přednášel univ. profesor dr. Bystron o sociologii výchovy, univ. prof. dr. Zoll o občanské nauce, univ. asistent dr. Skowren o biologických základech výchovy. Na programu byly tři praktické lekce v obecné škole a v gymnasiu z dogmatiky a církevních dějin.

Sjezd německých katechetů

ze všech zemí bude uspořádán v roce 1933 v rámci velkého kongresu německých katolíků ve Vídni.

„Svaté pomazání“

U nás dnes mnozí lidé myslí, že svátost posledního pomazání jest jen pro ty, kteří mají „už smrt na jazyku“ a podle toho se také řídí. Liberecký katecheta Josef Kindermann ve svém originálním katechismu — „Warum ich katholisch bin“ — (Warnsdorf 1931) — užívá výrazu „pomazání nemocných“ — „Die Krankenölung“. V 10. čísle letošního „Sursum“ píše Adolf Hoftych: „Nebylo by správnější ve škole při katechesi, v kázání a zvláště u nemocných říkati místo „poslední“ — „svaté pomazání“ nebo „svátost nemocných“. Vždyť nejde zde o jméno a název věci, nýbrž o věc samu! Název „poslední“ pomazání již tak mnohého nemocného odstrašil, že nepřál si býti zaopatřenu a zemřel bez kající zpovědi a bez eucharistického posilnění tělem Páně na cestu do věčnosti. Jest proto naší svatou povinností při katechizování, v kázání a při každé vhodné příležitosti zdůrazňovati, že svátost nemocných jest podle slov Písma svatého určena pro vážně nemocné a nikoli pouze pro umírající; jest nutné častěji lidem vyložití, že „svatým“ pomazáním uděluje se nemoc-

němu také milost k trpělivosti v nemoci, ano často i milost úplného jako zázračného uzdravení. Jak ochotněji by přijímali nemocní místo „posledního“ — „svaté pomazání“ a málokterý z nich by se bál tuto svátost přijmouti, ano i nedočkavě po ní by toužil, jak sám jsem se již několikrát přesvědčil, kdykoli ve svých promluvách o zázračné síle této svátosti jsem se zmínil. Buď chválen milosrdný lékař Ježíš Kristus, který pamatoval i na trpící nemocné a k jejich ulehčení a posílení ustanovil svátost nemocných — „s v a t é p o m a z á n í“.

Kursy „Filosofické revue“

konány byly v budově filosofické fakulty v Praze v listopadu až do ledna 1933. Kurs filosofický: Univ. prof. dr. Jaroslav Beneš: Systematické základy filosofie podle sv. Tomáše se stálým zřením k projevům moderní filosofie, sedm přednášek. — Dr. Metod Habán: Filosofie života (světový názor) v pojetí současném a tomistickém, čtyři přednášky. — R. N. dr. A. Pavelka: Přírodní filosofie v pojetí tomistickém, pět přednášek. — Dogmatika: Dr. Silvestr Braitó: O Bohu, — dvě přednášky. — Morálka: Dr. Jan Ev. Urban: O víře, naději a lásce, — dvě přednášky.

Husovu Postilu

zamýšlela vydati Akademie věd a umění v Praze. Vypsala subskripci a Postila měla být vydána, najde-li se aspoň 500 subskribentů, kteří by zaplatili po 300 Kč do 20. října 1930. Jak oznamují denní listy, došlo v určené lhůtě jen 50 přihlášek. I předešlá vydání stihl podobný osud. Tak z tisíce výtisků spisů Husových, vydávaných K. J. Erbenem (v Praze 1865—1868 u B. Tempského), prodáno jen tolik, že při zániku nakladatelství v letech devadesátých několik set bylo ponecháno antikvářům. A ti, co spisy koupili, byli většinou lidé konservativní a mezi nimi ještě hodně — katolických kněží. Tento nezdar s Husovou Postilou mluví za celé knihy. Národ Husův nestojí o spisy svého reformátora! Snad nynější ostudu zamaskuje ministerstvo školství a národní osvěty a usnadní vydání Postily a knihu pak věnuje školám a veřejným knihovnám, kde bude nečtena odpočívati v prachu knihoven.

Kralická bible.

Nová, u nás teprve počínající biblicko-filologická studia obírají se mimo jiné otázkou, zda Blahoslav překládal Písmo sv. z řeckého originálu a jaká byla jeho znalost latiny. Nové práce o tomto tématě dokazují, že pro první věc není přesného dokladu. Dr. Konopásek, tělem a duší oddaný československému státu, napsal ve „Sborníku filologickém“ svazek IX., vydávaném III. třídou České Akademie věd a umění, dvě studie o Kralické biblí, kde na str. 119 píše: „Blahoslav překládal z řeckého originálu, nikoliv z latinské Vulgáty — tak se u nás obecně píše a věří. A přece to není historicky přesné.“ Blahoslav sám nabádá, že nutno překládati z řečtiny. „Ale v praxi se touto zásadou neřídil a ani řídit nemohl všude tam, kde mu znalost řečtiny vypovídala službu. Ba on dokonce pod vlivem latinských předloh a výkladů nejdříve zapomněl, že si umínal překládati z řečtiny . . .“ Pokud se týká Starého zákona, nevyhádává se o mnoho lépe. Dr. Konopásek sám věci nezkoumal, ale zjistil, že rámcovou předlohou u I. vydání byla latinská bible Premelliova. Dokonce české poznámky v I. vyd. Kralické biblí jsou jen volným překladem latinských v biblí Premelliově. Začíná se tu hroutiti znalost hebrejštiny kralických překladatelů, jako se zhroutila Blahoslavova znalost řečtiny. Ke konci studie píše dr. Konopásek (str. 131): „A nebude to věru žádné neštěstí, bude-li třeba škrtnouti z našich učebnic literární historie obvyklé chvalozpěvy o vysokém vzdělání a vzácné učenosti našich mistrů kralických a nahraditi je strážlivým oceněním jejich díla na základě vědeckého rozboru. Je to náš dluh starý tři a půl století.“

Svatý Otec o významu vědy.

V Římě konal se o prázdninách r. 1932 sjezd fyziologů, kteří v počtu 800 byli přijati svatým Otcem, jenž ve svém proslovu poukázal na zájem, kterým je proniknut každý, kdo se zabývá vědou, a ježž on sám poznal za své mladosti a ve mnoha chvílích svého života. Všichni mužové vědy jsou spojeni v jednu inspiraci, a to inspiraci dobra. Pravda a dobro se spojují. Sv. Otec často slychal kritiky, namířené proti ryzí vědě, jako by ti, kdož se vědě věnují, byli méně prospěšní než jiní. Vědci jsou osamoceni, ale to je osamocenosť na nejvyšších horách, kde zpod ledovců vznikají řeky, které zvlazují a zúrodňují krajiny.

Biblické obrazy z pozůstalosti dra Ant. Podlahy.

Od 29. září do 1. října 1932 konala se I. dražba knih, 3. a 4. října a 7. a 8. listopadu 1932 dražba uměleckých předmětů z pozůstalosti blahé paměti biskupa dra Ant. Podlahy. Před tím již některé věci podle přání vsdp. biskupa byly odevzdány na ustanovená místa a některé dědicové prodali soukromě. František Dvořák, katecheta v. v. v Mnichovicích, koupil od dědiců devatenáct originálů biblických obrazů, které malíř Rudl podle volby a pokynů zvěčnělého biskupa maloval. Obrazy ty, podle zprávy vdp. katechety Dvořáka, hodlá vydati Státní nakladatelství v reprodukci ve velikosti originálů jako pomůcku pro názorné vyučování náboženství ve školách. Tím by myšlenka velikého biskupa došla splnění.

Palestinská hora Nebo v křesťanských rukou.

Kustodie Svaté země zakoupila na hoře Nebo místo, s něhož Mojžíš viděl zaslíbenou zemi, než umřel. Františkánský biblický ústav, který byl před pěti lety v klášteře Bičování v Jerusalemě založen, chce tam kopati u zřícenin starého kostela a monasteria. Až budou vědecká badání skončena, bude postavena na hoře Nebo malá svatyně. Bude to jediný kostel, který v Zajordání v moderních dobách byl na památku událostí z bible postaven. S hory Nebo lze viděti jordanéské údolí, Mrtvé moře, Betlehem, horu Olivetskou, pohorí Efraim, rovinu Jesrael, jezero Nazaretské, Tábor, Velký Hermon, ba i Libanon. Tak viděl Mojžíš před svou smrtí celou Palestinu.

Šetření na hodinách náboženství.

Mezi zprávami denních listů o některých úsporných opatřeních ministra dra Trapla byla i ta, že dr. Trapl vypracoval obšírný úsporný plán, kde také navrhuje přezkoušení předpisů při vyučování náboženství. Dobře píše „Našinec“ (číslo 251, r. 1932): Z toho by mohla vzniknouti domněnka, že učitelé náboženství si nějak uměle na základě předpisů přidávají hodin náboženství. Kněžstvo v duchovní správě je tak přetíženo hodinami, že většina je ráda, když hodin po prázdninách ubude, a ani ho nenapadne, aby si hodiny uměle přidávalo. Mnohý má více hodin týdně než učitel ve škole a k tomu práci v duchovní správě. Vyučovati nyní na některých školách jest opravdovou obětí a peníz za vyučování je skoro peníz krvavý a žádný ho nemusí knězi záviděti, zvláště když ministerstvo remuneraci někdy tak liknavě vyplácí, že ještě koncem října kněz nemá peněz za druhé pololetí předešlého školního roku.

Odměna dětem — obrázek.

Nejllepším dárkem dítěti je jistě svatý obrázek. Cyrilo-Methodějské knihkupectví Gustava Francla v Praze vydalo tři druhy pěkných obrázků, které velmi dobře se hodí za odměnu dětem. Pro nejmenší děti k rozdávání hodí se nová řada Adámkova,

maličkých obrázků (12 druhů 100 kusů Kč 7.—), ze života dítek i života dítky Ježíše. Pro větší jako odměna za pilnou docházku do kostela, nebo památku, jsou obrázky podle starých i současných mistrů českých i cizích. (Serie 20 reprodukcí tříbarvotiskových 100 kusů Kč 16.—, tytéž jednobarevné 100 kusů pouze Kč 7.—.)

Vzpomínka na zemřelé katechety.

V Českých Budějovicích zemřel 22. června 1932 bývalý katecheta na měšťanské škole v Hořovicích Antonín Javorský, narozený 20. prosince 1872 ve Spáleném Poříčí, vysvěcený 18. června 1897. Byl dlouhá léta nemocen. Roku 1902 napsal do Rádce duchovního delší pojednání: Josef Egyptský. Etické poznámky a vysvětlivky k jednotlivým článkům této biblické stati. — Ve svém rodném kraji v Blatné zemřel 18. srpna 1932 Václav Janota, narozený v Podruchlí, farnosti bělčické na Blatensku. Dne 10. září 1877 se narodil a na kněze byl posvěcen 28. června 1903. Býval katechetou na měšťanské a obecné škole v Kostelci nad Černými lesy a pro chorobu předčasně odešel do pense. — Dne 25. října t. r. zemřel náhle na Mělníce Václav Smola, katecheta v. v., biskupský notář, ve věku 64 let. Zesnulý narodil se 5. dubna 1869 v Cuclavicích, okres Vimperk. Gymnasium studoval v Českých Budějovicích, bohosloví ve Vídni. Do Mělníka přišel v roce 1918. Vyučoval na měšťanských školách chlapeckých i dívčích a pilně vypomáhal v místní duchovní správě. Roku 1929 šel do pense, ale i pak vypomáhal ve škole a v kostele. Po svém příchodu na Mělník počal si všimati katolického spolkového života v místě, srostl s mládeží, s Orlem, organisoval strany, vypomáhal vybudovati Lidovou záložnu a Lidový dům, jehož ředitelem za své zásluhy byl jmenován. V pátek 28. října doprovodilo ho na hřbitov duchovenstvo v počtu 40 za vedení inf. mělnického probošta Ant. Duška a vikářů mělnického a líbochovického vikariátu a nepřehledný zástup občanstva z města a okolí. R. i. p.!

Činná škola a náboženství.

Základní tón veškerého soudobého chaosu v pedagogice je touha po činné škole. Nelze upřít dobré stránky této školy. Žák učí si opatřovati poznatky svou vlastní prací, uvědomuje si, že je částí kolektiva, zvyká si pomáhat kamarádům a tím chápe sociální citění, v učiteli vidí vůdce a rádce, staršího přítele. Je ta nová škola hodně blízká katolictví a učení Kristovu. Mezi učitelem a žáky nesmí být propast. „Neobrátíte-li se a nebudete jako maličci, nevejdete...“ Vzájemné pochopení a láskyplný poměr mezi učitelem a dětmi je prvním a nejcennějším předpokladem úspěšné školní práce. Náboženství činné školy dodá opravdové dílny lidskosti. Nikdo na světě nemůže míti tolik pochopení pro dítě, jako má Kristus, nejlepší jeho přítel. Dětem je tak blízká jeho svatá nauka a příběhy z jeho života nepozbyly ani trochu na působivé přitažlivosti. Dítě touží jít po stopách Kristových a snažit se o větší a větší dokonalost. Náboženství v činné škole musí mít ovšem tolik volnosti, jako ostatní předměty. I v náboženství je hlavní činnost: přijímání svatých svátostí a účast na bohoslužbách. Pak teprve může náboženství ukázati, co dovede. Při svázaných údech to nejde. Klášterní školy jasně dokazují, jak děti, vedené od nejútlejšího mládí podle zásad náboženských, mají velikou oporu pro celý život ve své živé víře. Jsou-li nedostatky v klášterní výchově rodinné od 14 let, pak není vinno náboženství, ale nedostatek jeho ve výchově rodinné a školní v předešlých letech. Při-jde-li do ústavu chovanec, kterého matka musí v kostele postrkovati, aby věděl, co má dělat, pak je už skoro pozdě, zvláště když se nedostává dobré vůle. Proto zdůrazňujeme činnou školu s náboženstvím. Kd.

Vřele doporučujeme:

Kostelní písně:

(Cena rozumí se za 100 kusů.)

Aj což to libě zavání	10 Kč	Ó Srdce Páně nejsvětější	10 Kč
Anně svaté	10 Kč	Ó Srdce Pána mého	10 Kč
Anežce české mešní píseň	10 Kč	Panno Svatá, Boží máti	10 Kč
Bože, cos ráčil	10 Kč	Píseň při pobožnosti křížové cesty	10 Kč
Bože, před Tvou velebností	10 Kč	Pojď k matičce své	10 Kč
Božímú Srdci pěj píseň	10 Kč	Pojď k Spasiteli	10 Kč
Božské Srdce k Tvému trůnu,	10 Kč	Probudily se již zpěvné háje	10 Kč
Buď Matkou mou, Maria, štěstí moje	10 Kč	Proč vzkvétá nyní v máji květ	10 Kč
Buď vroucně uctěna, Svátosti drahá	10 Kč	Před Tebou se klaníme,	10 Kč
Budiž vděčně velebena	10 Kč	Rosu dejte oblakové	10 Kč
Ejhle, Hospodin přijde	10 Kč	S Bohem, má radosti	10 Kč
Ejhle, oltář Hospodinův září	10 Kč	Sestupte andělové Boží,	10 Kč
Hle přijde Pán,	10 Kč	Shlédni Bože s nebes vysokosti	10 Kč
Chválu vzdejme, ó křesťané	10 Kč	S nebe posel vychází,	10 Kč
Jaký to nad řekou jásot	10 Kč	Svatý kříži, tebe ctíme	10 Kč
Ježíši drahý	10 Kč	Svatý Václave, vévodo	10 Kč
Ježíši králi nebes a země	10 Kč	Svěťce jasná, kněžno Bohu milá Anežko	10 Kč
Když mile máj zavívá	10 Kč	Tisíckrát pozdravujeme Tebe	10 Kč
Klaním se ti v úctě	10 Kč	Třetího dne vstal Stvořitel	10 Kč
K nebesům dnes zalet, písni	10 Kč	Tvé srdce Pane Ježíši	10 Kč
K nebesům se orla vzletem	10 Kč	Tvůrce mocný nebes, země	10 Kč
Lurdská píseň k Panně Marii (s notami)	20 Kč	Velebná Svátosti nejsvětější	10 Kč
Maria, ó jméno plné slasti	10 Kč	Vesel se, nebes královno	10 Kč
Maria, z blízka, z dále	10 Kč	Vesele zpívejme, Boha Otce chvalme,	10 Kč
Máti Páně přesvatá	10 Kč	Vítej duše věřící	10 Kč
Matičko Boží, obětuj	10 Kč	Vítej, milý Jezu Kriste	10 Kč
Matka pláče, ruce spíná	10 Kč	Vroucně vítáme Tě, Jene svatý	10 Kč
Matko Boží, neslycháno	10 Kč	Všech zvonů dnes velebně	10 Kč
Matko přesvatá, láskou bohatá	10 Kč	V Tvé srdce, Jezu, ve svátosti	10 Kč
Mé jsi potěšení, můj Ježíši	10 Kč	Zavítej Tvůrce Duchu k nám	10 Kč
Neopouštěj nás, Matko	10 Kč	Vzhůru srdce vlasti má	10 Kč
Nesem vám noviny	10 Kč	Vzpomeň, ó Královno milá	10 Kč
Odpočinutí věčné	10 Kč	Zde v zkroušenosti padáme	10 Kč
Ó andělé, dnes sstupte shůry	10 Kč	Zdráv buď, chlebe andělský	10 Kč
Ó Jezu hosti nebeský	10 Kč	Zdráv buď chlebe, kterýž s nebe	10 Kč
Ó Jezu, spáso moje	10 Kč	Zdráva buď, Panno Maria	10 Kč
Ó Maria útočiště naše	10 Kč	Zdravas, dcero Boha Otce	10 Kč
Ó Maria přemilostná	10 Kč	Zdravas Maria, Anděl Páně s nebe	10 Kč
Ó přijdiž Spasiteli	10 Kč	Ze všech srdcí	10 Kč
Ó srdce kamenné	10 Kč		

Přátelé, nepřehlédněte tuto naši snažnou prosbu:

1. Zašlete nám adresy svých známých, jimž bychom mohli poslati na ukázkou náš časopis nebo jiné publikace našeho nakladatelství.

2. Pošlete nám ještě větší seznam osob, jimž bychom mohli poslati naše seznamy knih a prospekty.

3. Nemáte-li dosud zapláceno, co nám dlužíte, prosíme: neodkládejte a pošlete nám vše hned, neboť máme veliké závazky, které musíme plnit.

DRUŽSTVO VLAST.

ZUBY

která Vám bez chloru
stále zdravé, krásné
a bílé zuby zaručí.

se musí denně čistiti. Čistěte
zubní pastou LIBUŠÍ,

V tubách po 3 a 5 Kč.

Vzorné malby pokojů

provádí firma

THEODOR HLADKÝ

odborný malířský závod

Praha I, Věžeňská ul. č. 2

Telefon 633-09

podle vlastních i dodaných návrhů za ceny konkurenční

NOVINKY!

Nejkrásnější vzor křesťanského života (cena Kč 12'80)

Kristus Král (cena Kč 8'20)

Kristovo sociální království (cena Kč 12'80)

Motivy ke krátkým nedělním promluvám (cena Kč 8'20)

Poutní kázání (napsal Josef Brož, cena Kč 9'—)

Z řečí biskupa Dra Ant. Podlahy (vydal Jan Lebeda, cena Kč 9'—)

Návod k provádění odhadů nemovitostí (se zvl. zřetelem k odhadům exekucním vydal a rozesílá »Svaz čsl. soudních úředníků« v Praze-Bubenči čp. 503, cena Kč 10'—)

O budoucnosti katolické církve a konci světa (napsal V. H. Honert, přeložil, doplnil a vysvětlivkami opatřil Václav Oliva. Kč 18'—, poštou 19'40)

Dramatická groteska P. Václava Vajse: **Půlnoc**. Tři scény o sebevrazech a lékařích. Výtisk na bezdřevém papíru Kč 6'—, na dílovém papíru, číslováno (1—100) a podepsáno autorem Kč 12'—, poštou o 80 h více.

Objednávky přijímá Družstvo Vlast v Praze II, Žitná ul. 26.

VYCHOVATEL

*Měsíčník pro otázky výchovatelské, školské
a katechetské*

Ročník XLVII

Redaktor

Fr. H. Žundálek,

ředitel st. reál. gymnasia v. v. v Praze III.

V PRAZE 1932

Tiskem a nákladem Družstva Vlast v Praze II, Žitná ulice číslo 26

O b s a h

- Dr. Josef Beran*, Gabriel Schneider, zakladatel kongregace školských sester de Notre Dame (Horažďovice) a jeho zásluhy o české školství národní — 1, 29.
- Nový příspěvek k časové reformě vyučovacích metod při náboženství na středních školách — 11.
 - Klasifikace dětí podle různých typů — 53.
- Štěpán Goldschmid*, Kterak pracovati pro smír božského Srdce Páně? — 130, 167.
- Alois Hraba*, 125 let Hradčanského ústavu pro výchovu slepých dětí — 92.
- Jan Kř. Hraba*, Jak vyučovati ve škole náboženství, aby plodilo život podle víry — 108.
- Karel B. Hroch*, Vznešenost učitelství — 214.
- Učitel podle svatého Jana de la Salle — 237.
- Tomáš Josef Jiroušek*, Marie Antonie, její život a literární tvorba v letech 1781 až 1831 — 185.
- Frant. Košák*, VII. katechetský kurs na Velehradě — 148.
- Laický apoštolát a vyučování náboženství — 156, 216.
- Vladimír Kučera*, Tyršův duch — 90.
- Prof. Jan Novák*, Kterak upravit katechismus — 74, 121.
- Observator*, Svobodná škola v Belgii — 18.
- Laická škola španělská — 23.
 - Radio ve škole — 78.
 - Zajímavé číslice — 79.
 - Náboženská výchova — 166.
 - Žluté rukavice — 177.
 - Laická škola v Mexiku — 190.
- Dr. Lubomír Petr*, Nové učebnice katol. náboženství na středních školách v Německu — 19, 69, 117, 178, 235.
- Dr. Aug. Štancl*, České salesiánské dílo — 51.
- K úkolům Svazu katolických škol — 63.
- Karel Uhl*, Svatý Benedikt a jeho řád — 40, 172, 231.
- Václav Vajs*, František Košák — 213.
- Verus*, Josef Ulehla a jeho slovo — 8.
- Konstantin Volařík*, Učme lásce k mateřské řeči! — 60.
- Zpustlost mládeže — 65.
 - Genius jazyka českého káže osvobozenému lidu — 85.
- Fr. Wolf*, Svatý Václav a láska k vlasti — 151.
- Ph. Dr. Arnošt Žižka*, Kulturní přínosy amerických Čechů — 12, 31, 96, 192, 238.
- Fr. H. Žundálek*, Ph. Dr. Jan Žižka — 141.
- Katechetská hlídka* — 25, 80, 135, 200, 249.
- Zprávy* — 27, 82, 209.
- Literatura* — 83, 140, 211.